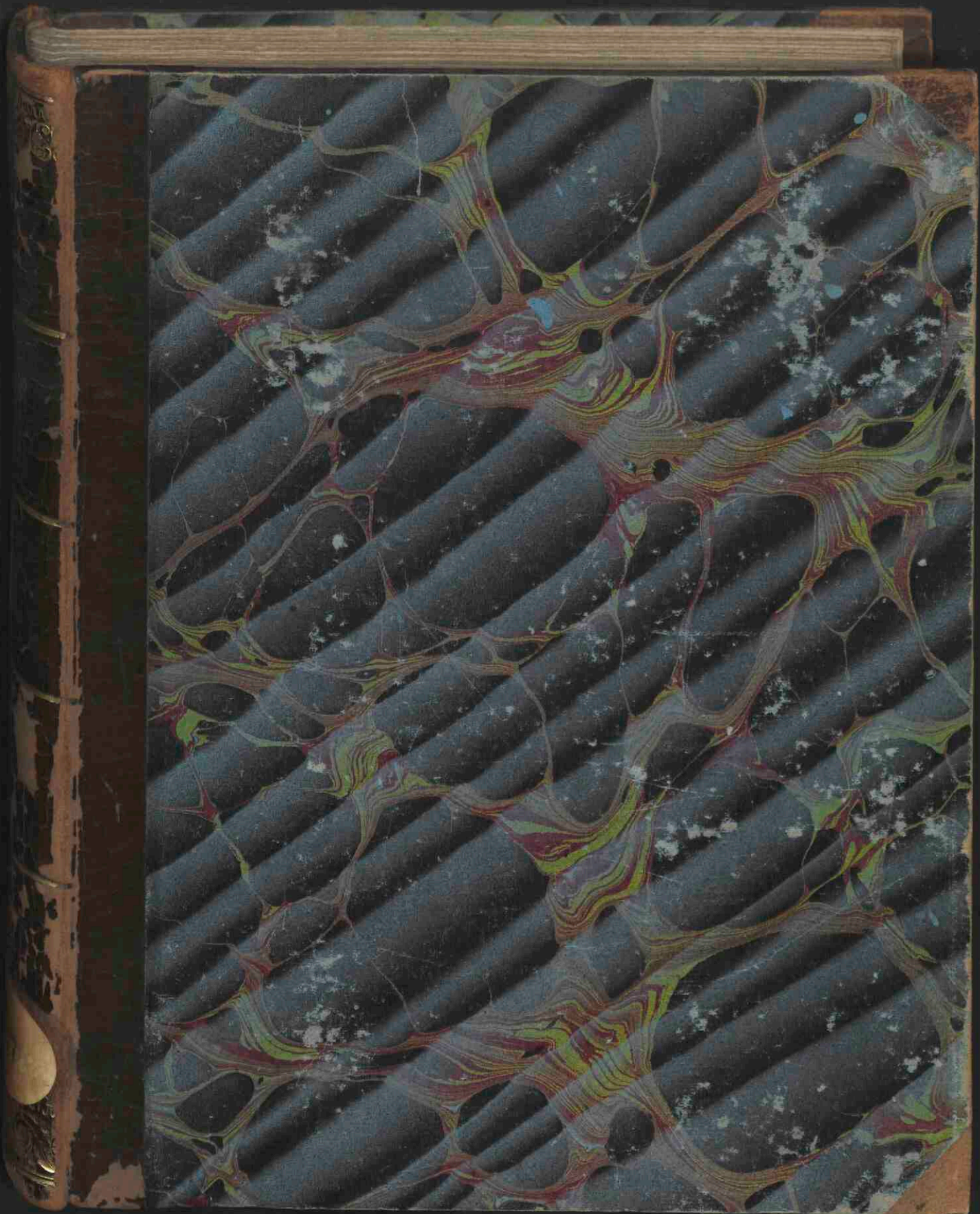

**Reis door Duitschland (Hanover, Brunswijk, Thüringen,
Franken, langs Rijn en Moezel) en België, 31 Julij - 17 Sept.
1845**

<https://hdl.handle.net/1874/390292>

carton N 109.

Hs.
O C 17

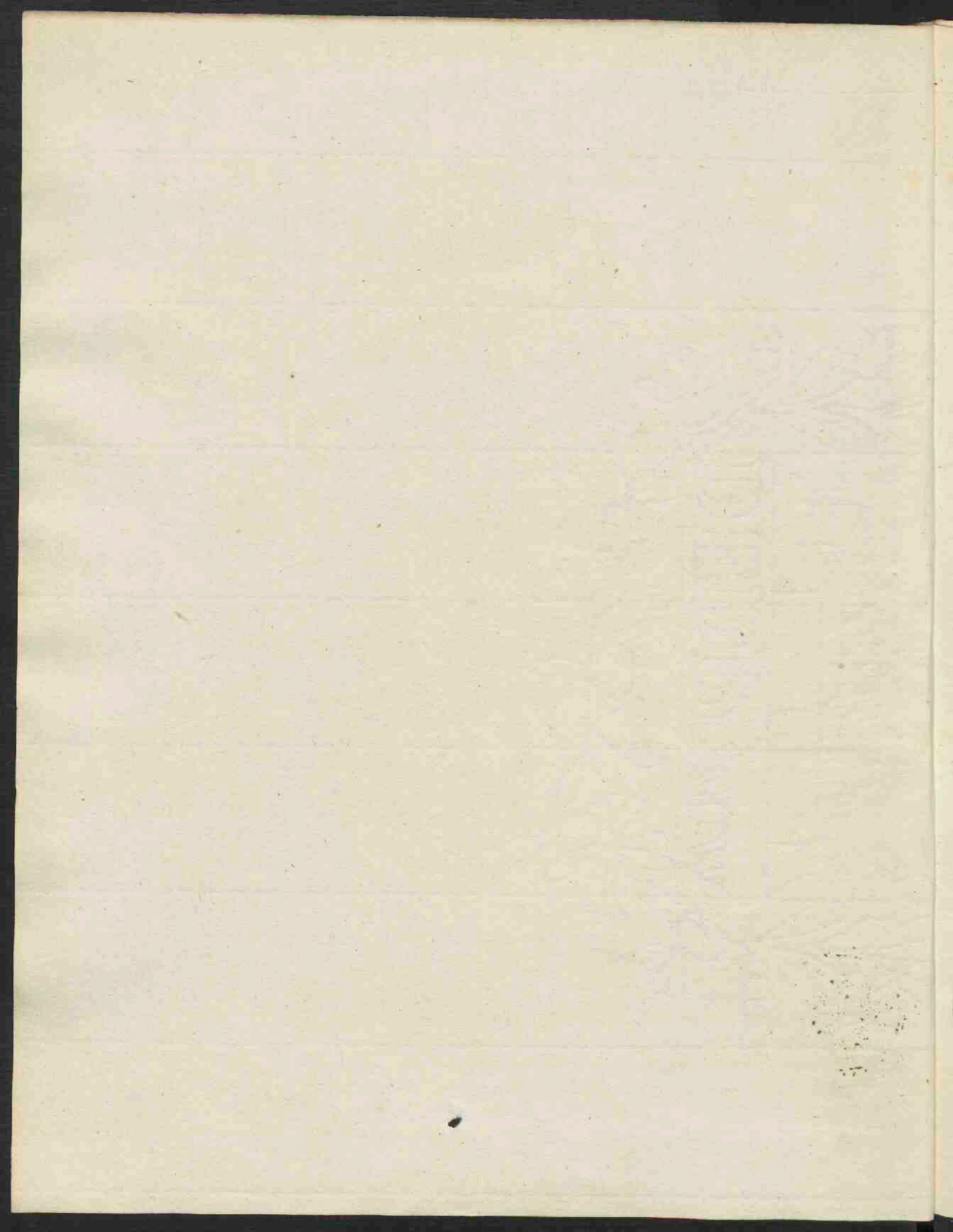
O.C. 17.

Hss. Ackersdijck.

20

T. 1316.

Hss. Ackernd. N° 20.

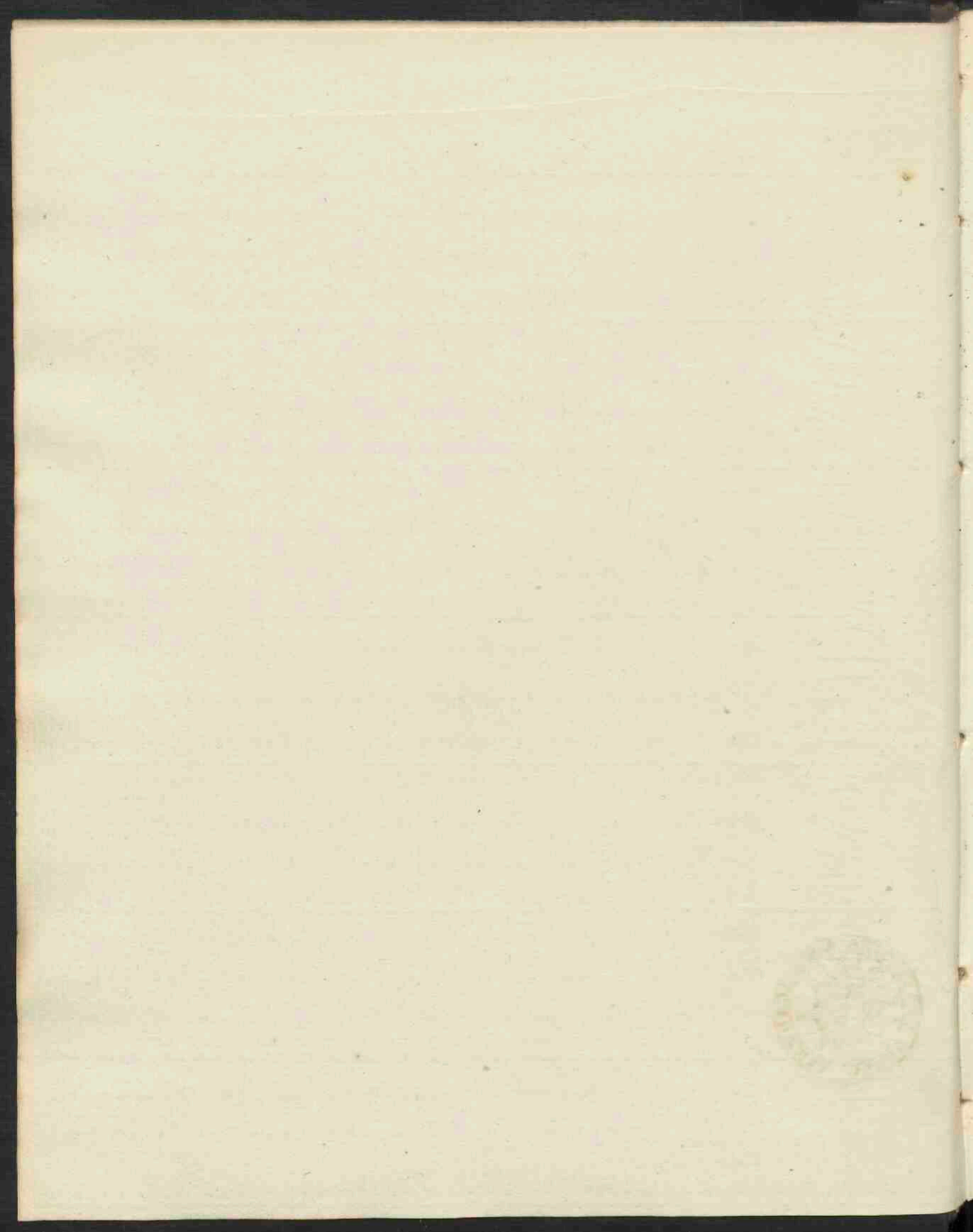

Donderdag 31 July 1845: Dieren morgen ver-
trokken, tog naar Utrecht om een reisje in
Duitschland te maken. Wy reden tegen 8 ure
af met den wagen op den Spoorweg; kwam
te half tien te Arnhem en verreegent met
een omnibus in een klein uur te Keel.
In de ocht hier mijn onken vriend Beyer-
man, die onze leidman werd op een groo-
te wandeling op Beekhuizen, waart wy
den Kogenberg en andere fraaie punten be-
zochten. Wy aten daarna by hem en brachten met
zine lieve familie een aangenaam den dag
door. Dieren avond zepende het sterck.

Vrydag 1 Augustus. Dieren morgen te half
elf dedden wy met den omnibus terug naar
Arnhem. Wy bezochten het schoone landschap
Kortjersberg en Santberk. Het sticht uit door
leerlyk gebuante en tusschen allen aanleg. En is
veel water, kleine kanalen, eenige narsenigten,
alles is gaed anderhonden, het gaet beter dan ge-
woonlyk. In de orangerie is een groote haereel-
heid van blaeyende planten. Zulk een roneer-
weylyf kan in den hand niet aangevanen zyn; doch
om er genot van te hebben, moeten de bevoones-
eigenschappen bezichten, die voor goed niet weg-
baar zyn.

Wy zyn aan de publicatie kofel bysunder gned.

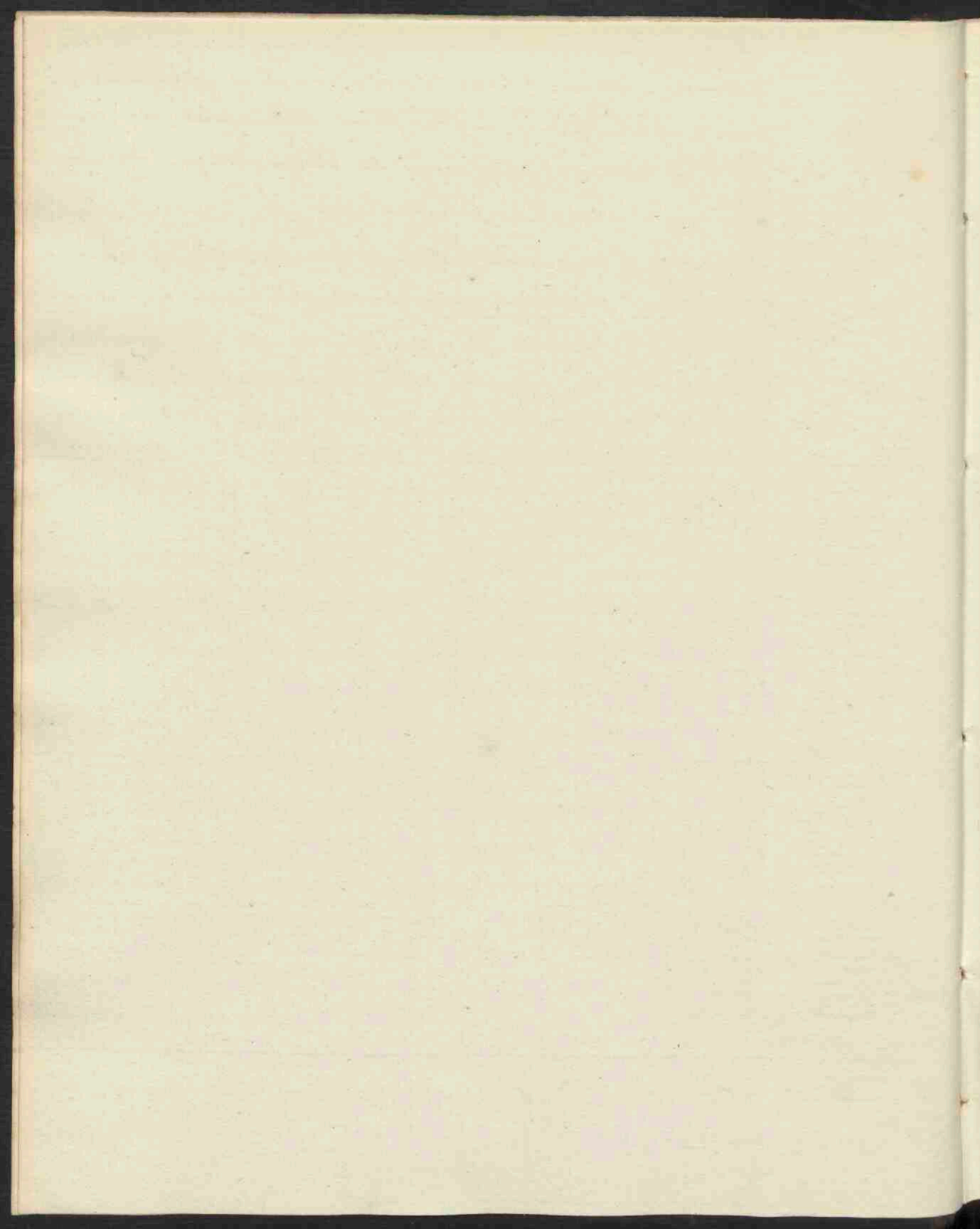
2.

Tegen den avond wandelden wy naar de Font,
dranken daar thee, genoten het zohouwe ge-
zicht; en weder naar de stad komende deden
wy nog een uitstap over de Rhybrugg. Het we-
der was allezo aangenaamt.

Zaterdag 2 augustus. Langs dezelfde weg als naar
twee jaren geleden wy met den postwagen van Arn-
hem naar Luzel. Het land was nu in het zohouwe
ste gemaakt; de velden had een frischheid verspreid, die
op dezen tyd van het jaar zeldzaam is. Alle velden
stonden uitstekend goed; het graan was ryp en op
eenige plaatsen reeds gemaakt. De weg was in de-
daad onoverbaterlyk. Wy waren te half elf vertrok-
ken en waren te zes ure in Luzel. Er bleven ons
nog een paar uren over om deze stad te zien; want
wy besloten met den wagen die te half negen vertrok
onze reis naar Munster te vervolgen. De vesting,
werken zagen een treurig voorkomen aan deze plaats;
doch de straten zyn beter dan ik vernemte. Men
ziet er niet de levendigheid van handelwerkzaam, ook
niet de aanbly van nieuwe huizen en pleinen, die
in andere steden zoo gewoont zyn; maar ook geen
teekenen van verval. Wy wandelden buiten de stad,
dranken thee in een gebouwt aan den Rhy, waar de
vlakte boorden der rivier, die daar een eiland hier ver-
seeld wordt, slechts een middelmooitig gezicht oplevert.
De aanbly ons de stad beviel ons zeer goed.

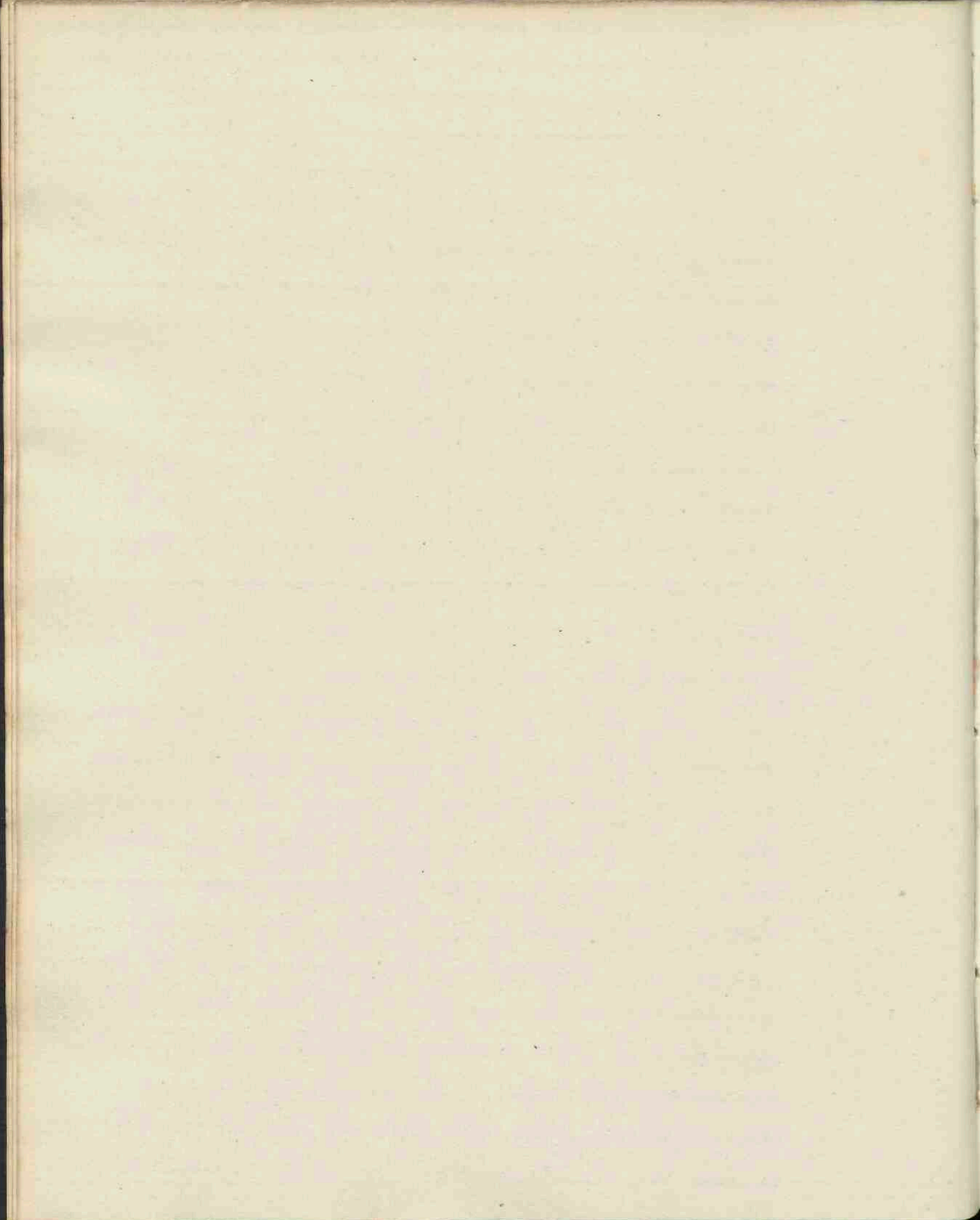
Zondag 3 aug. Reeds te vier ure kwamen wy de-
ren morgen te Munster aan, en hadden dus gelopen-
heid nog wat uit te rusten.

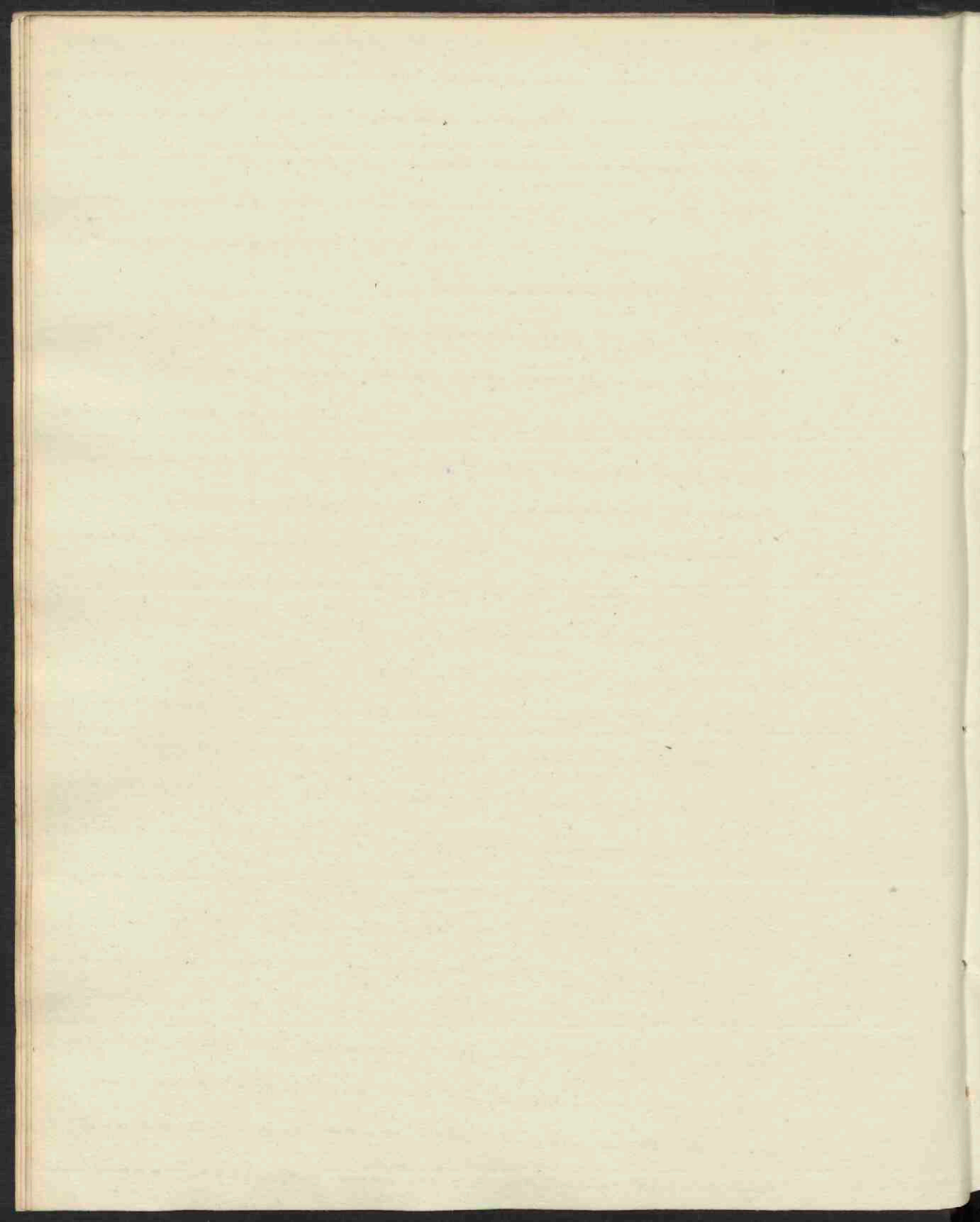
Münster heeft een onderwaetsch doofte voortkomen;³
doch niet zonder. Langs de breedte straten zijn
gallerijen, die op zwane zuilen rusten; vele zwa-
ren in Gotische stijl gebouwd. De hoofdkerk,
die als gewoonlijk onvulbaar is, heeft intuss-
dien slechts enkele schone gebeden; het raad-
huis is voor korten tyd hersteld, doch niet de-
hand van den anderen bouwtrant; eenige andere
gebouwen vallen ook nog als overblyfsel van
het oude Münster in het oog. Het slot, al. pa-
leis voor den vorst bisschop in de vorige eeuw
gebouwd, is een van die voortbronsels van de
architectuur waarin men naar juist dekt niet
naar eenvoudige schoonheid streeft. Er was
ruimte en veel luisterheid op het plein voor
het slot. De tuin achter hetzelfde levert een
zeer schone wandeling op.

Te een voren aken wy aan de publieke tafel,
en daarna geleide ont een loru bedrende in
in om de stad. Op het Raadhuis beropen wy
de zaal waar de vrede in 1648 gesloten
werd, en waar nog de postakten der onderhan-
delings nannering zijn. Nog hangen voor het
raadhuist de tafelen, waarmede in 1536 de weder-
koopers gepyngd werden, en aan den tonen der Leen-
bortsherk de yzere kowpen waarin zy lewend zijn
opgesloten geweest. Wy gingen in de kerk der
Barmhartige broeders, thans der Barmhartige
Zusters. Wy hoorden er een jongen geestelyke verbaan

lyk preken. Wy zagen het familiehuus van Dros⁴,
te Vifchering, een palat. Het huus van den de aart.
bifchop van Keulen woont, is zeer eenzaam.
Men mees ons ook het oude familiehuus der
van Geelens, een zeer bewaarden gebouw, want
in men ons zeide, dat wy afstammelingen van
dat geslacht waren.

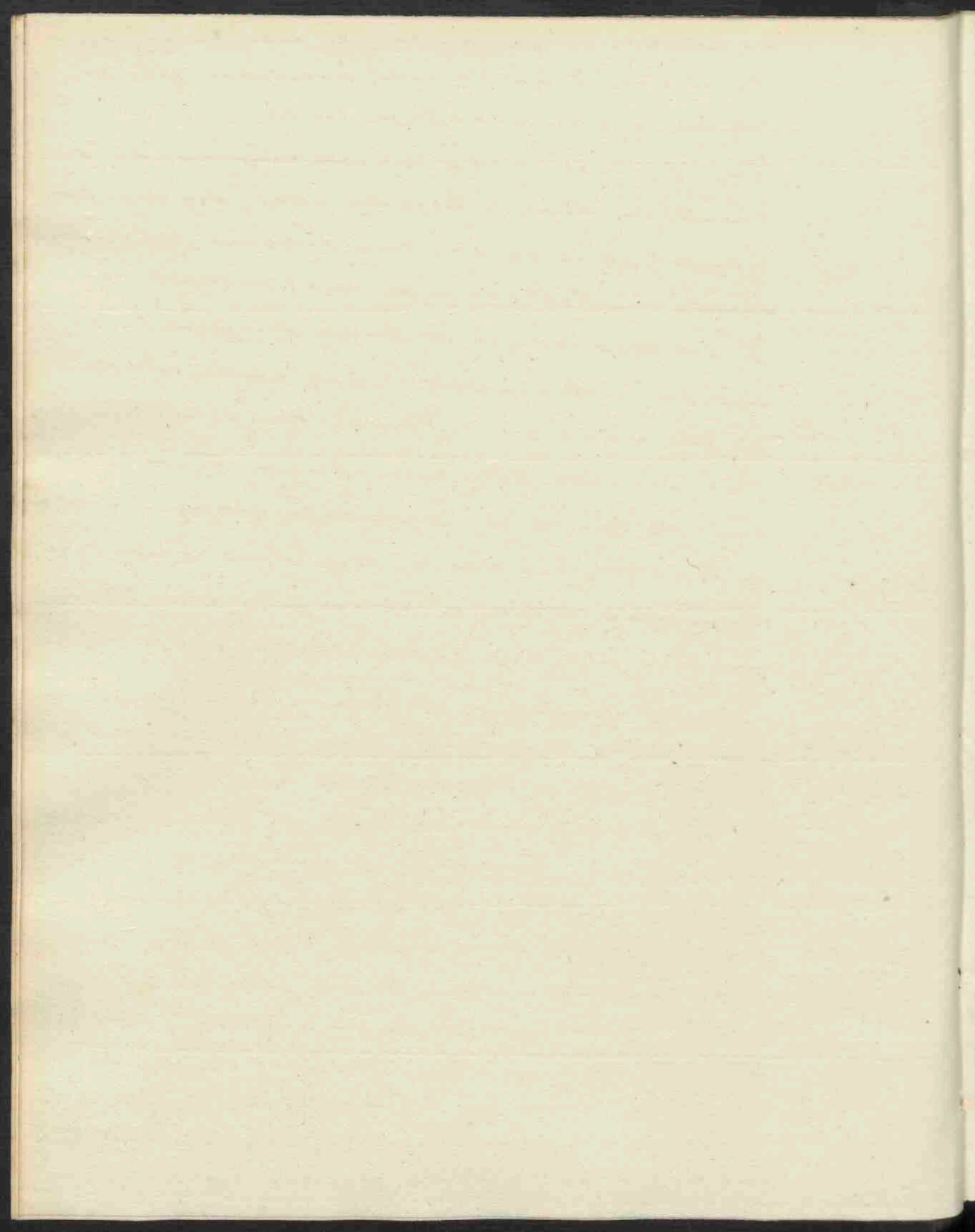
De stad is geen vesting meer; er staan wy
slechts een paar der oude torenen, welke nu
tot gerangenis dienen. Men heeft frange van
delingen om de stad aangelegd; doch hier en
daar is schietwand water overgebleven, dat en
de lucht beleeft. Een der bastions heet Tussel
Friedrichsburg en is tot een tuin aangelegd, die
neel bezocht wordt. Wy dronken er kaffy; doch
vonden er weinig menschen, zoo als wy later
vernamen, doot dat er concert en bal was in
den Schützenhof, waer ons de leuvedeende
mit bracht, omdat hy beweerde dat men er geen
vriendelijken soeet. Dit was ook, zoo al
men ons deren avond zeide, eeno dwaling.
Dere vrolykheid op een Zondag stant niet
overeen met de voorstelling die men gewoonlyk
leeft van de strenge vromheid, die hier heerscht.
Deren woopen waren ook alle werkers open, en
zoo men ons zegt, is hier werkellyk niet zoo
grote strengheid. Het volk maakte op ons
een gunstigen indruk; er was algemeen een nieuw

5.
komen van vreeszaamheid en katshaving; en
dieren omringd heeft men valstruik geen ge-
schreeuw van dronkene leden.

Wij besluten onze wandeling met den ko-
tanischen tuin achter het slot, die zeer lief-
aangelegd is en vol van schone bloemen.
Hij staat altijd voort de wandelaars open
In het slot wonen de hooft burgerlyke en
militaire beambten. Men verzeide ons dat
de generaal van Pfehl den tuin van het
slot bevocht heeft met kanarievogels, die
voor de kande een vertrefelyk geopenend vanden
in het slot, zoo dat wy wy uitvliegende turk
blynen voortleren en voortplanter.. Ik weet
niet dat dit nog elders beproefd is.

Maand. 4 augustus. Ik bezocht dezen morgen den
heer Crable, Schulerath, toen ik hem in 1840 op
een uitstap naar Wacont leerde kennen, en sedert
tot Dambhear bezondert. Hy is een taalonderwyser en
beschoupt men, met wien ik veel over de oorzaken
geutken van onzen tyd sprak, bysonder over den
stryd tusschen de kerk en hare tegenparty; de
vrees voor nieuwe monumenteligen; de werkin-
gen der beschaving en van het onderwijs. Has een
ook enige wyse van wien men hieldt van die het
Dambhear, waren wy het tocht op deze puntten, want
hy dat rykdom en vreedlyk gezag naar de kerk
niet anders dan nadeelig gemaekt waren en ook

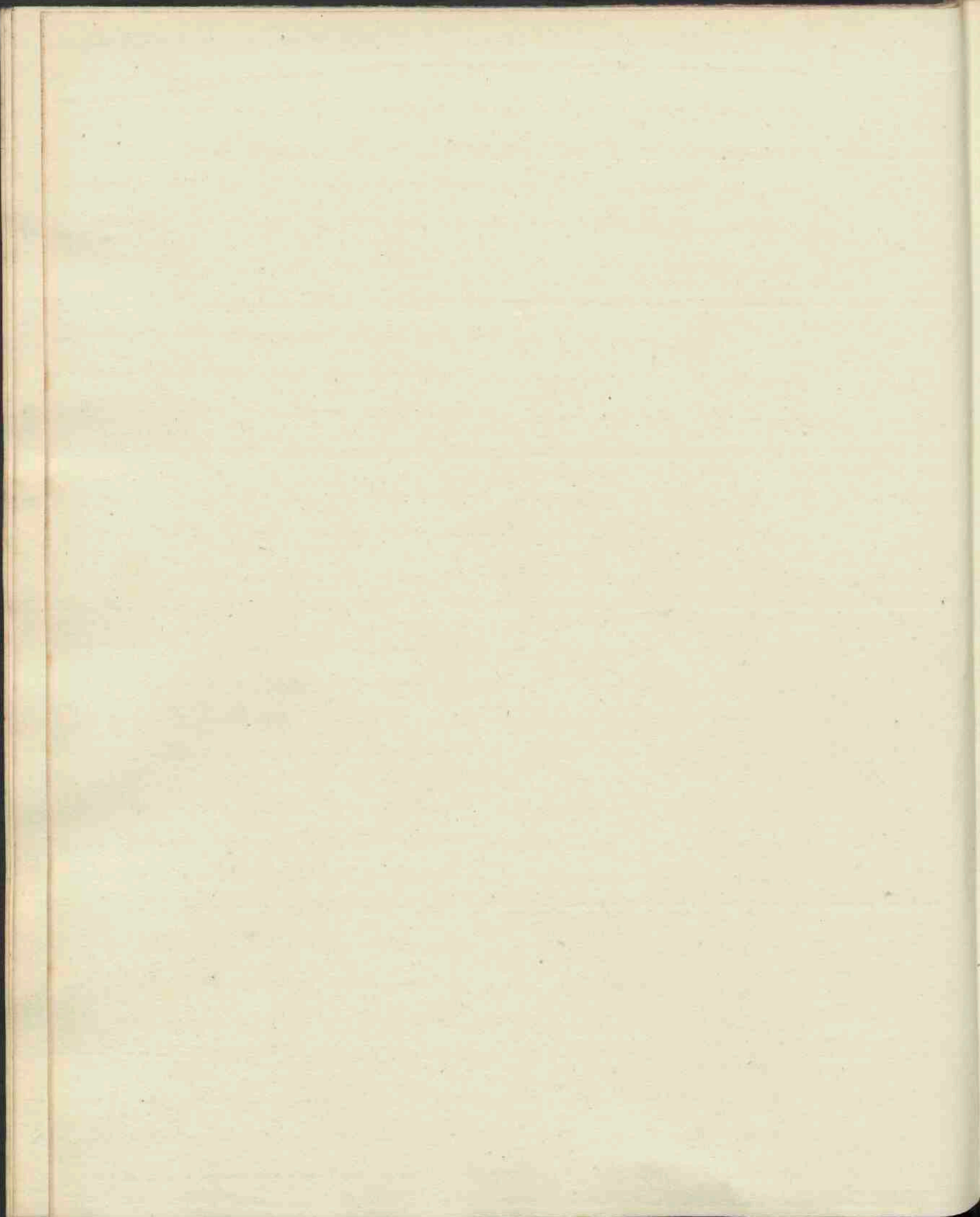

niet wenschelyk zyn. Hy draagt ons verruigen
 in de Dombank, waaraan hy ook het meerkwaad-
 ge deed opmerken. Zy is kopunnig, in de clarklands
 conne, en die eerste gedeeften. Zyn ook het met
 runde kengen, termyt het overige met spitsen kengen
 gebouwd is. In de kerk is het graf van Bernard
 van Galen, waerop deze biskop in wit marmer
 uitgehouwen, gekunsd voorgesteld is. Het keng
 van het voor dit gedenkbaken is van Nederland
 getekent vervaardigd. Ik hebbe my daeren proclan
 meer als kengsman van dan als geestelyke. De
 heer Crabbe zeide my toech dat hy by het ander
 raken, der kerkelyke veranderingen van het bis-
 dom bevolken had, dat beroefde Van Galen was
 het meest en het best van de belangen van het
 diocese gevoerd had. De prachtige speeltoffel
 van Jan van Leiden wordt in deze kerk aen
 denken bewaard. My zagen ook een schildery
 in oud Duitseken styl van Lidger Fomsvink en
 kunststuck konthenaar uit de 16de eeuw.

Onze vrendelyke leidsman deed ons opmer-
 ken den fraagen tonen der Lidgerer kerk, die
 is met een steet van krouw een licht en vierde
 gebouwd. De kerk is geestelyk een antien
 welligt niet lang na den doot van Lidger, die
 de eerste biskop van Munster was. Hy leed in
 803 tot die waandigheid bewaerd, hy was een
 Franck uit de streek van Dalkum geboortig.

Het ontbreeke in Munster een waerwkeuringe histo-
 rische beschouwen van vroegener tyd, daar dat alle
 anlyken by de anlyken der waerdumpen van
 nietig zyn.

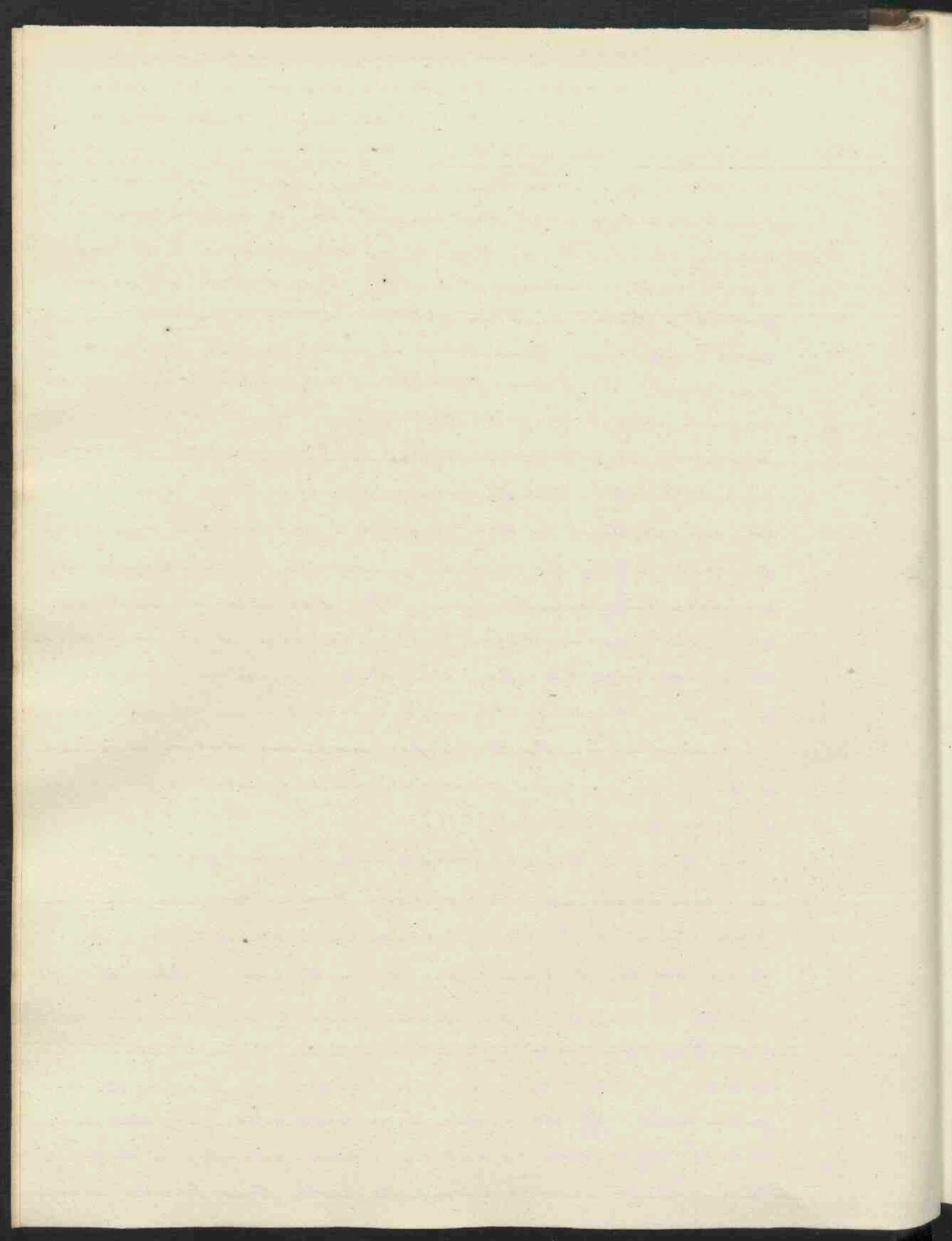

Daar 12 uur verlieten wij Amsterdam om naar
Otrabruk te ryden. Een klein ongemak aan ons
gohuwsel wegen deed ons een korten tyd weylen in
Faschte, een vry goed doerp. Wy reiden over verschillende
riviertjes, die in de Ems vallen; het land was aan-
merkelyk vry goed bebouwd; doch vervolgens kwa-
men wy in harde en bosch en woestenen de kuypten
van het Tuutaluypen Trekt. Op de Hannoverische
grenzen lieten ons de baldeambten zonder onder-
zoek passeren. Glandorf was het eerste Hannover-
sche doerp. Te 4 uur bereikten wy Idung een Hoop-
met een slot, waar de bishoppen en vorsten van Ot-
tobruk hun kamers verblyf hielden, en een Benedicti-
nerklooster. Beide deze gebouwen sijn zeer verwa-
ten en wonden in den laatsten tyd alleen zoo veel
hersteed dat wy nuw wanningen der koninklyke be-
ambten kunnen dienen. Wy bezagen de ridders-
zaal, die nu in handen onder faaltand is en waar
de postvallen hangen der bishoppen en vorsten, en
van een vestie, die een zeer schoone ruime massa
gemeest sijn. Op de kuypten naby het slot is zeer schone
geboonte en men geniet in een uitgestrekte gezigt op
het omlygende land.

Wy hielden hier middagmaal en men gaf ons, tot on-
ze verwondering, een gebed van de Grane. In een
paar uren reden wy vervolgens over fouci ten
gracille en beboude kannelen naar Otrabruk.

Dryft, 5 august. Dieren moorgen bereikten wy den
heer Regieringsrecht Borch, een keunis van enige
vrouwe en dochter, en die doren kamidary onze leids-
man wint. De stad, die wy in vele repten doorwan-
delden, maakte op ons geen zeer gunstigen indruk.
Zy is onregelmatig, met vele onder lage huizen, hoer

lands en slocht geplaneide straken. Looft heeren
zijn in gaaden Gethinken stigt gebaand, doot de
houwen met tot de intrekende en hais laast.

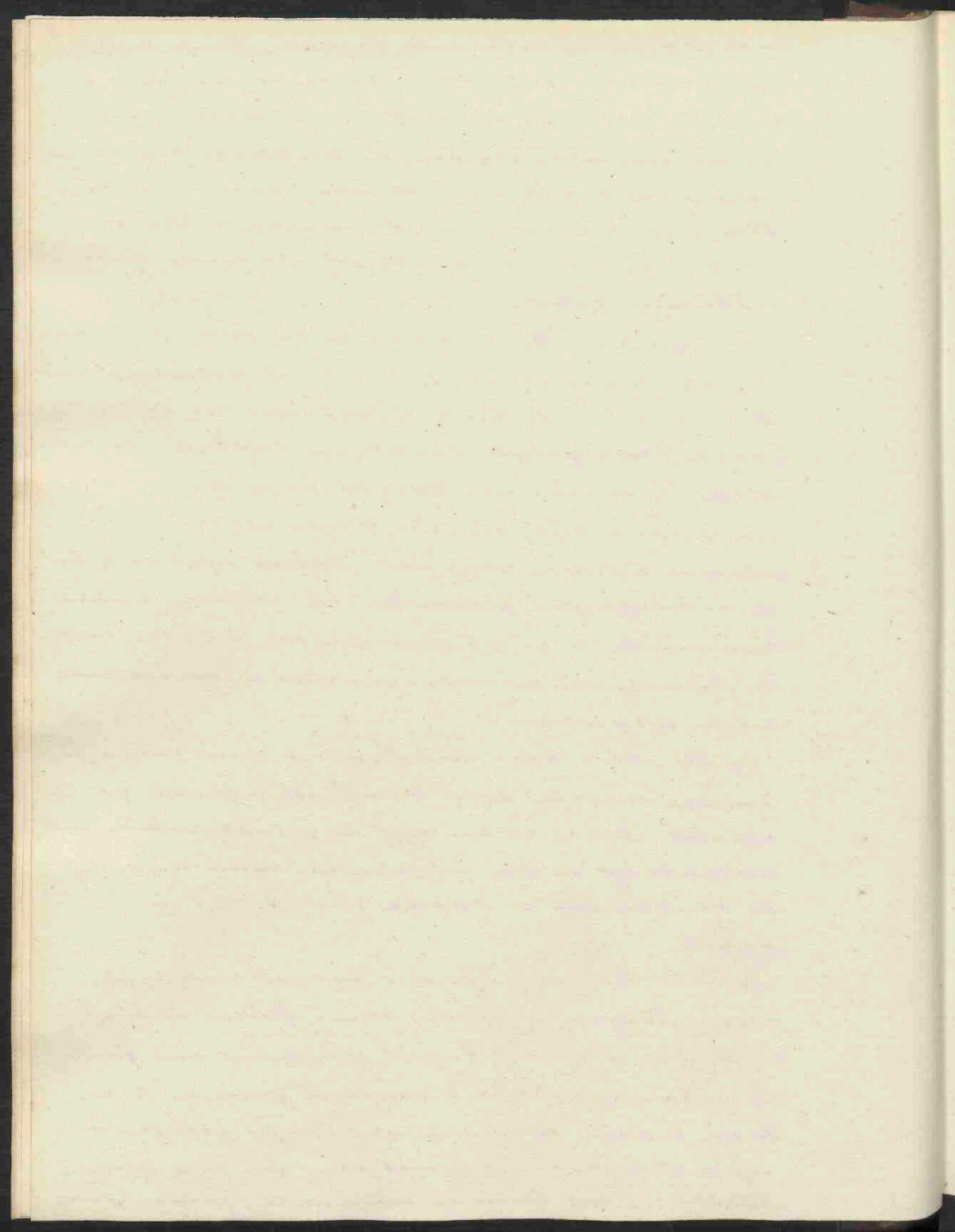
To den eenen aten wy aan de publice kampf, maar
welgent lands gebont met eene schatet waer' opge,
bragt. Een zeer beschaafd binneman verhaalde
my van zyne reizen in Spand. America, Cuba
en Buenos Ayres.

Het den heer Busch bezochten wy op het vordhen
de zaal waar in 1648 de vrede gotekend werd.
De zaal is in den laatste tyd zeer net opge,
maakt, duet geheel zoo als zy oudtyds geweest
is. De portellen der vorsten en ontvondelaren
konfen ook hier, en men bewaart wy nu,
schieden zilveren negulde kerket waerint by
de vreedepoeten gedronken is. Als eene andere
herinnering zagen wy drie gouden munten, welke
de Munitieische mededappers hier onder het vask
hebben uitgestrooit.

Op het plein voort den Dom is naar eenige ja.
ren een metalen beeld van Justus Moser ge.
plaatst. Het is in handing en geluaftrakeken met
uitdrukking en den intolakeken naar waardig
de kunstenaar is Drake een bewijng van

Raich

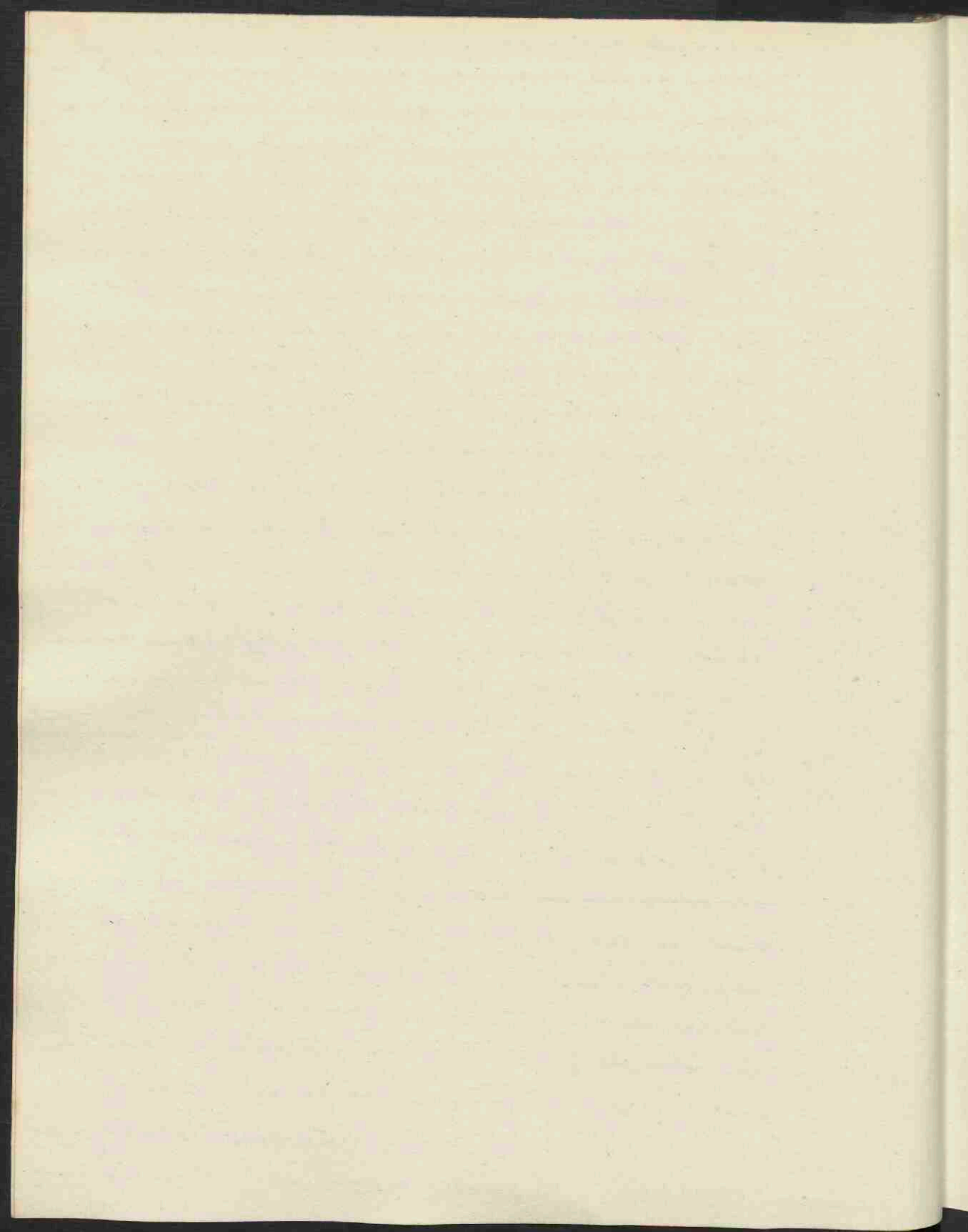
De heer Busch bracht ons by zyne zuster, Ma.
vrouw Tenger, op een landhuis buiten de stad.
Wy vanden daar een taloek geselschap van fami.
lie en kenniften, zeer vromelyke gaetvige lieden.
In den fraagen tuin aan eene kooftje gelogen over
zag men de stad en de omstreken, een zeer leukend
land, met veel bouw en wegronden, gebuente en

verspreide woningen.

Dieren avond bezochten wy het Schuttersfeest in een
 fraayen tuin met eene groote zaal een half uur
 buiten de stad. Het was heden de derde en
 laatste dag, en de kroansen en teekenen welke de
 stad ter gelegenheid van dit feest versieren, hopen
 men reeds zeer te vermelden. Het gezelschap was
 zeer talryk; men maandelde, zat aan tafeltjes,
 en in de zaal werd van tyd tot tyd gedanst.
 Men was nog bezig met schieten, want nog
 altyd was de vogel nog niet van den haag
 geschoten en dus geen koning uitgezogen.
 Toen saam wy er naar stonden te kijken, gelukte
 te dit aan den bukkinder Meyer, die wy ter
 stund op de schanders naar zyne medeschut-
 ters met gefruich zagen brengen waan de
 zaal. Toen begonnen de plegtigheden zynen
 inhuldiging, die zoo lang durnden dat wy
 er het einde niet van afwachttten; maar
 thans gingen thee drinken, waan wy weder
 haant den koning met muziek hoorden heen
 waard; brengen. Dit Schuttersfeest is hier
 als elders in de laatste jaren weder opgemak-
 kard, en men heeft het als een volksfeest be-
 schouwd, dat vooral nuttig is om toenaaderlyk
 te maken de verschillende standen te meer te ver-
 gen. Het veldwet toch slechts gedeeltelyk aan deze
 bestemming, dewyl de adel en zeer weenig deel
 van neemt; en naar de men gegede standen na
 overwaakt het te grootte uitgeven. Toen wy hier

Men is gewaars in Hannover Franke he wogner te doen,
kon; door de vandelung aan het taler-band van de man,
ten beliere der sandfonten, daaronder Duitse ingewen
maakt in de plant, samen af sich een van twee de,
Lustig laten volgerallen.

10
waardt reden, was de harnel by het aangevan
der 200. Sontagegewoon schoon.

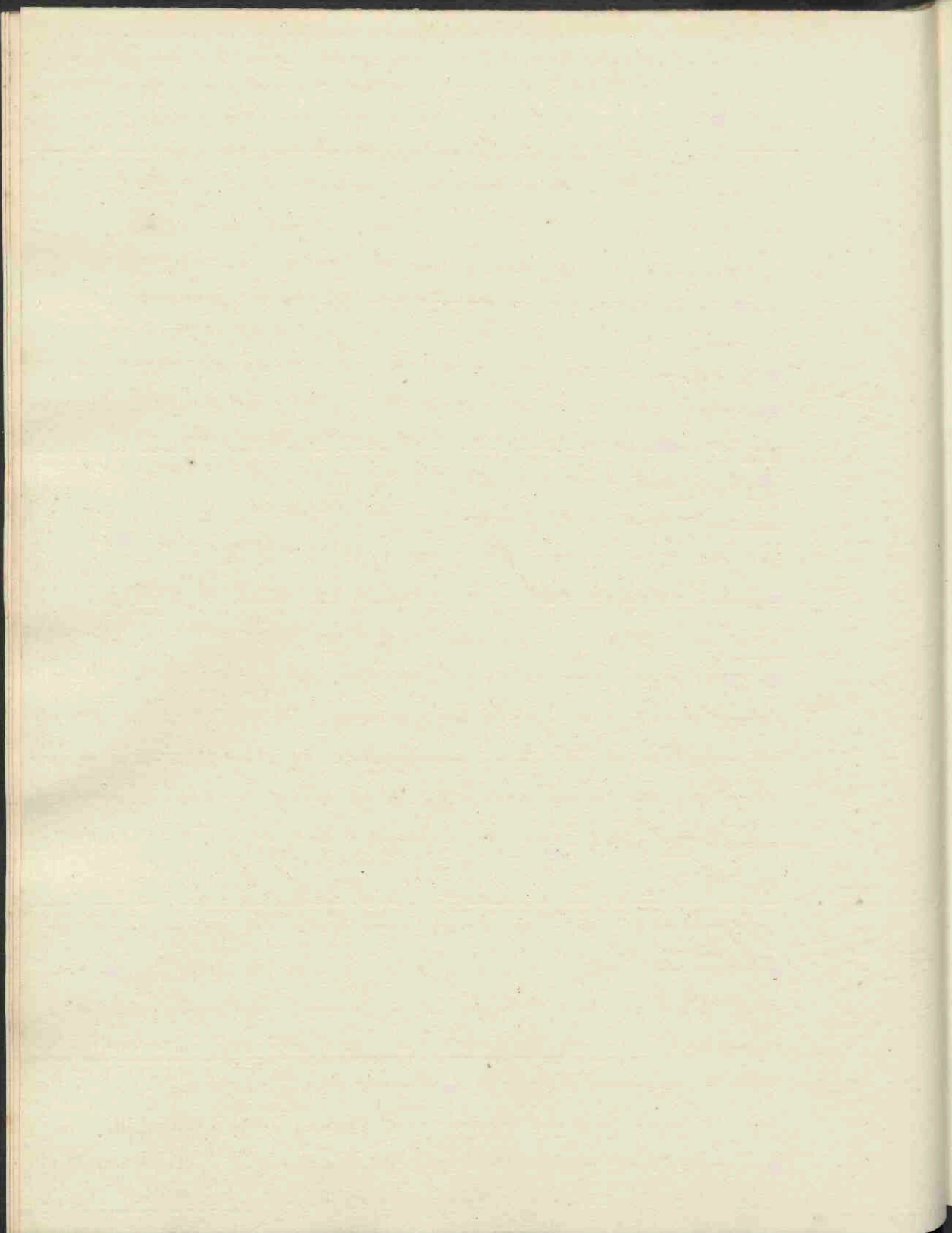
Ik wand in den heer Bach, een zeer wat anders
rijt en verlicht man. Hy is wegens antee-
vreesbaarheid met de regering uit den Staat
dient getreden. De ongelukkige tractant
van dit land was my reeds bekend. En is
een onmiskenbaar stroomend oud ontel
brinken meser in te voeren; doch gelukkig
waagt men het niet hierin zeer net te gaan.
Men heeft met name de wie ontrent den
afkoup van persoonlijkhe diensten niet diene
instructien. Alleen heeft men bepaald, dat
in het gebied der gemediatiseerde vorsten
van Bentheim Steinfurt en andere die niet
niet geldig is; hetjen Helleij onroeft is, deenge
die vorsten geen metgezonde mace bezitten
de algemeene wetten in hun geveren State
geldig zijn. De belastingen zijn niet hoog.
By de begering van omkta en by Regentopie
gen worden de veel adelijken en de zelfstandige
eerlyke mannen zeer terugged.

De vereeniging van Hannover met het
Salverbond hield de heer B. en velen met hem
voor onraadzaam, deenge de hooge inkomme
de rechten een reserve belasting voor het wack
zijn, waarvan het nu bevoegt is. Dit land heeft
weering fabrieken, alleen is het linnen van
belang, en dat kan niet nog altijd vrij gaad
afrika, door aan andere Staten vrygen inwend toe te

staan. Men zoude van de zalegenheid mee toe bereijft was
 den, en in Duitschland geen merkje voor het linnen vin-
 den, evenmin als naar de voortbreijng van Landbouw
 die Hannovera uitvaart. Een andere meermere tegen het
 volwerkend is gegrond op de rusteloosheit welke men
 neemt dat Pruisen daardoor om de andere staten ver-
 langt.

Osnabruck is geheel eene landstad, zy worde door
 vele adelijke en andere vyfte grondbezitters be-
 wond, is de markt voor de vruchten van de
 landbouw der omtrek, such heeft behalve
 het linnen zeer weinig handel of fabrieking
 heid. De provinciale beamtten nemen ook een
 belangrijk deel van de bevolking. Het Gymnasium
 en andere inrichtingen van onderwijs worden zeer
 geroemd. En zy drie vyfden protestantisch, twee
 vyfden catholiek. Voer de inkomsten der stad is
 eene gunstige omstandigheid, dat eene steenkoolmijn
 op slechts een uur afstand, welke thanslyk eigendom is
 vanlyke een winst van 18 tot 20,000 daal-
 der oplevert. En toch verschaft zy zachtsoepo brand-
 stof aan de inwoners, zoo dat men de steenkoolen
 vrij algemeen bruikt, haerel het hout ook niet
 duur is.

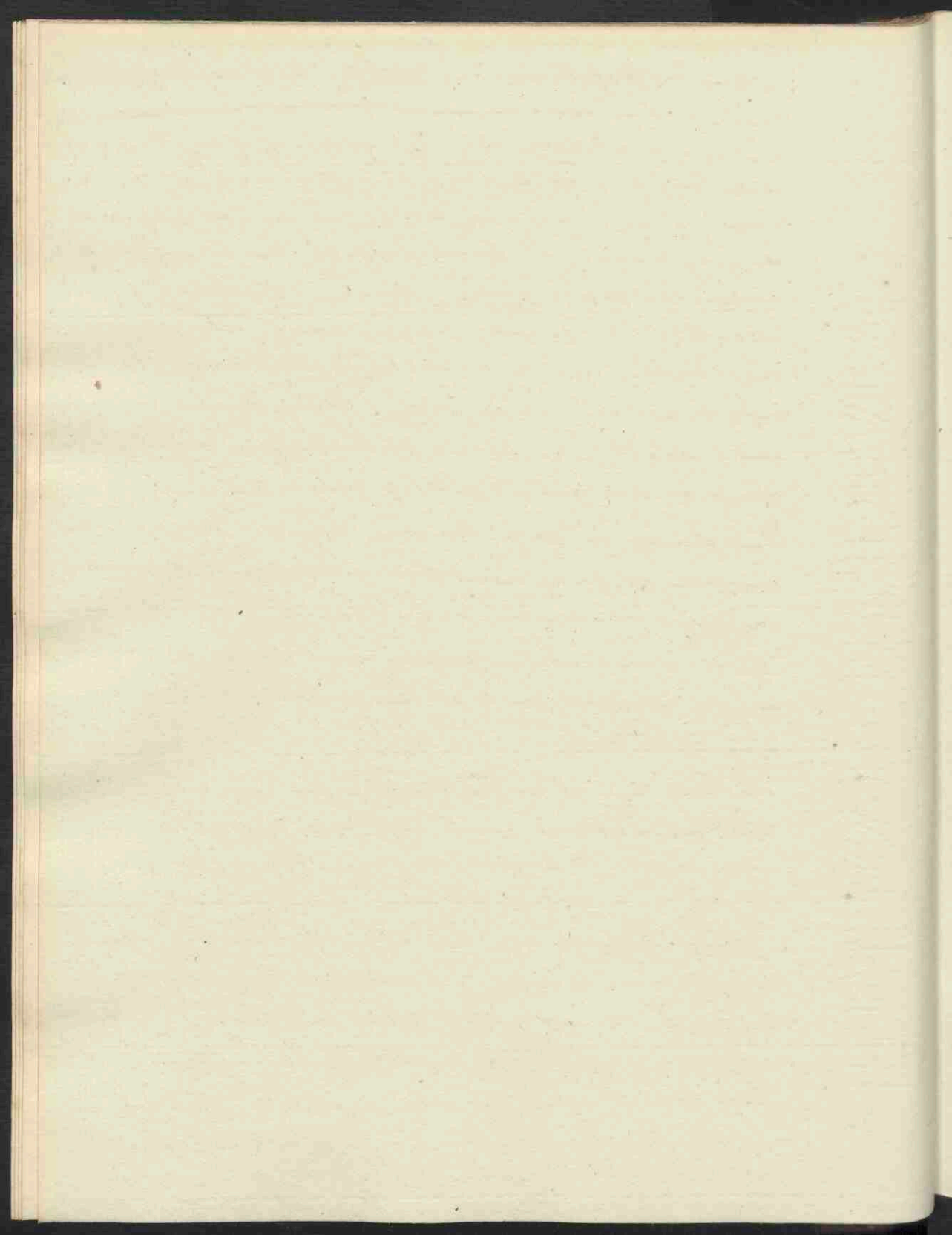
Maandag 6 augustus. Te half elf vromiddag
 vertoelohed wy met den postwagen naar Minden
 Het land is voortdurend eengrynt bevoelachtig;
 men verlaat de kooften van het Teutoburgerwald en
 komt spoedig in ordelyke van het Westergebryte. De
 grond waer overal bebouwd, tenveyl de kooften al-
 gemeen met bont beoekt wesen. Men vindt in deze
 streken goed brood, boter, kaas en. Lier. By de inwo-

niet is veel volktaand. De buxer, my, veelal eigenaars
 en kleine hofhouders myn graat. Het onoverwinnelijken
 haerigheid is algemeen afgevocht, zoo dat zij nu een
 zeer onafhankelijken stand vormen. Later viel ons
 in het oog dat de buxerwoninggen anders dan te
 voren waren ingescript, namelijk de Staat met des
 darrschelues en de kanten af het buxerwoning
 maken een groot geheel, waarin het licht groenten
 deel, duns de groente duren, vooaan vooan
 taegalaten; terwijl achter in de kanten gestrekte
 worden zonder schousteren. Deze lout van hin
 ran begonnen, zoo het ons beschelen by den ons
 gang op het grondgebied van München, en
 Prinsheit. In deze louten zonder schousteren
 worden de bannanen zoo uittakend gevacht,
 dat juist daerover deze louten bekend is.

Op het laatste van onzen weg zagen wy linker
 groote meenen, en wy vernamen dat men hier
 veel turf brauwt.

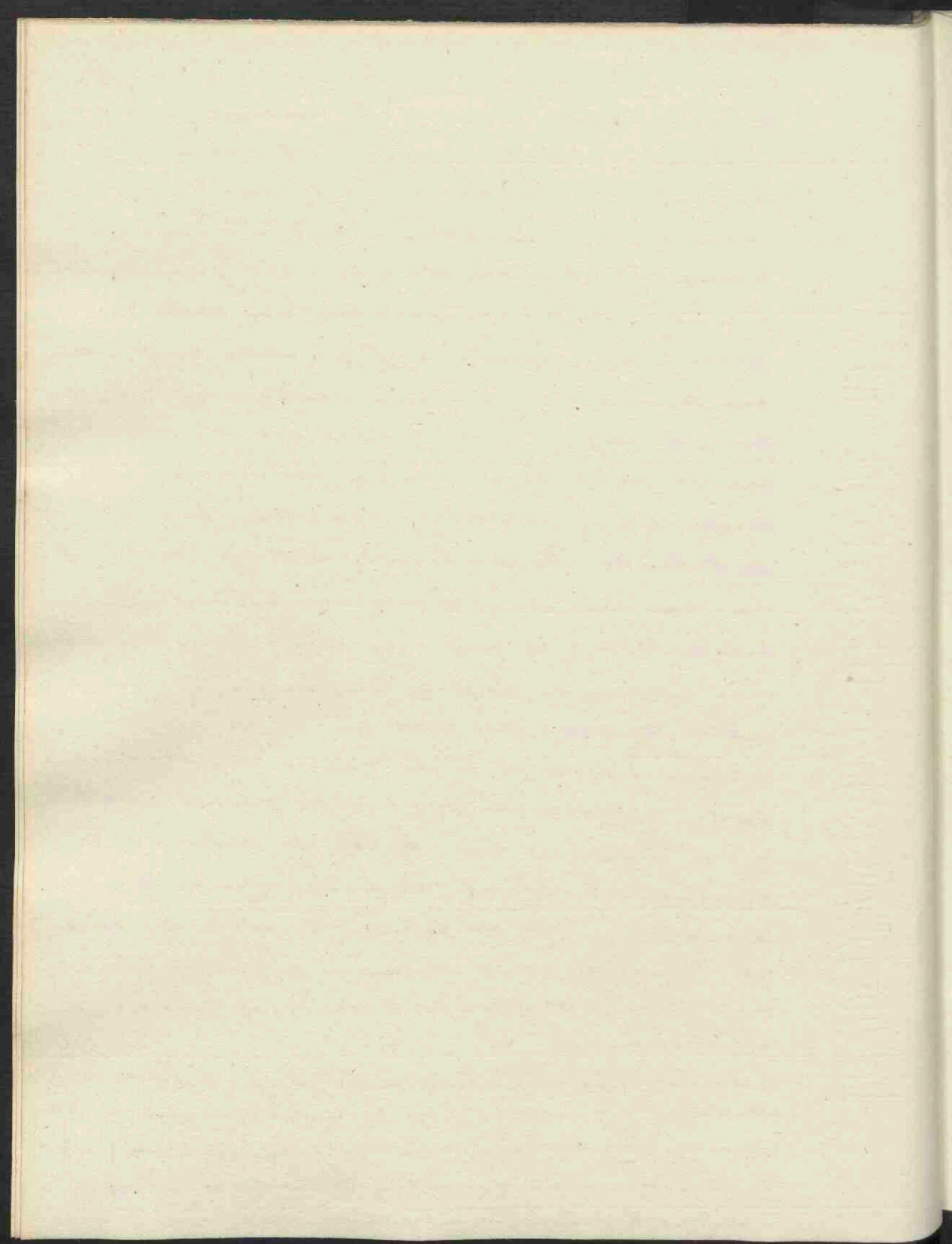
Te half het kinnem^{ing} in München aan. Een onzer
 reisgenooten zeide ons dat hy het de meeste
 erpnammen behoorde van den Generaal Paul
 Würstz, wiens volatenichap in Kulland is aan
 geslagen door de regering en in laatste tyd steeds
 vergeten door de nege kabbanten is teruggevoerd.
 Een ander reisgenoot zeide my dat ^(men) voor de
 zeden van het volk in de plaatsen die wy door
 reisd hebben, en in het algemeen in het noorden
 van Duitshland, in den laatste tyd een in het
 weg vallende verbetering opmerkt, ten opzichte van
 het gebruik van sterke dranken. De aantifheids

vereenigingen nemen. Het toe, en ook hielden die
 woords het misbruik veel mindes. Het jongere
 geslacht wordt door den krijgsvant ook naar
 matigheid gewaard, want in het leger woort
 streng tegen drankenschap gewaakt.

Minden is een kleine stad waarvan men
 weinig zien konden door dat het nuwt iemand
 ropende. De vestingwerken, die reeds zeer lang
 gebreed zijn, maaken nog meedere versterkingen
 gen behouwen. Een men aantoonde en nog be-
 ter op de brug, over de Weser, aan de an over-
 zyde der stad, ziet men de opening, in het ge-
 bergte, waar de Weser doortruikt. Dit is
 de bekende Porta Westphalica. Zy is nog
 bijna een uur van de stad vermyd. Van
 hier vertrekt zy zich met styl, neelmeer draaf,
 aan weerszyde de berg langzaam af. In een
 uel reide men ont dat naast de rivier zeer
 weinig ruimte is en de ruten vry styl zyn.
 Op den negger uener gaat er de grante weg over,
 op den linker is men bereij de ruten af te
 houwen om plaats voor den groen spoorweg
 te maken. Als de grens van het oude West-
 phalen, af de poort, welke in de grante uitlokt
 van Noord-Suitschland vaert, is dit punt
 meekwambij.

Daar Minden niets meer was anders oplevert,
 besloten wy onze weg te vervolgen naar Ham-
 moner. Wy hadden even tyd om ons misbranaal
 te houden, en vertrokken te half acht. Het
 aantal reizigers was groot, door dat hier de

grootste weg naar Berlyn doorgaat. Door
 een goed land neden wy tot Bückeburg,
 eene kleine stad, hoofdplaats van het Vorst-
 thendom van de Welfen naam (Lippe B.)
 Langs een zeer schoone weg met populieren
 beplant vervolgden wy de reis. Later hadden
 ons bomen tuel op, doch de weg bleef zeer
 breed en vlak. Eenmaal werd de groote by-
 waagen, waarin wy met ^{ons} twaalf reizigers ge-
 zeten waren, en die met drie paarden bespan-
 nen was, omgeworpen, blyfschiet door de de
 postillon niet ingestopen. De tuigen sloef ter
 zyde van den weg in een aardoppelland, doch
 drie of vier niet lager was. Gelukte... of men
 geen der reizigers aanmerkelyk gewond.
 Myne vrouw had toch enkele smiltelwonden
 hoofd, en ik had vyf of zes pijn in den linker
 schouder en in de borst, zoodat ik inactiefs
 konde aderen halen. Des was ongeveer
 elf ure twee ons dit ongeluk overkwam
 op een half uur afstand van Stodthagen.
 Hier werd zoo veel daenlyk voor de reizigers
 verzorgd, nedder ook aan de wisselplaats
 Hamdorf, en te half vyf kwamen wy te
 Hannover aan.

Donderdag 7 augustus De dag, die zoo slechte
 aanvang, wat voor de reis meer dan verloor.

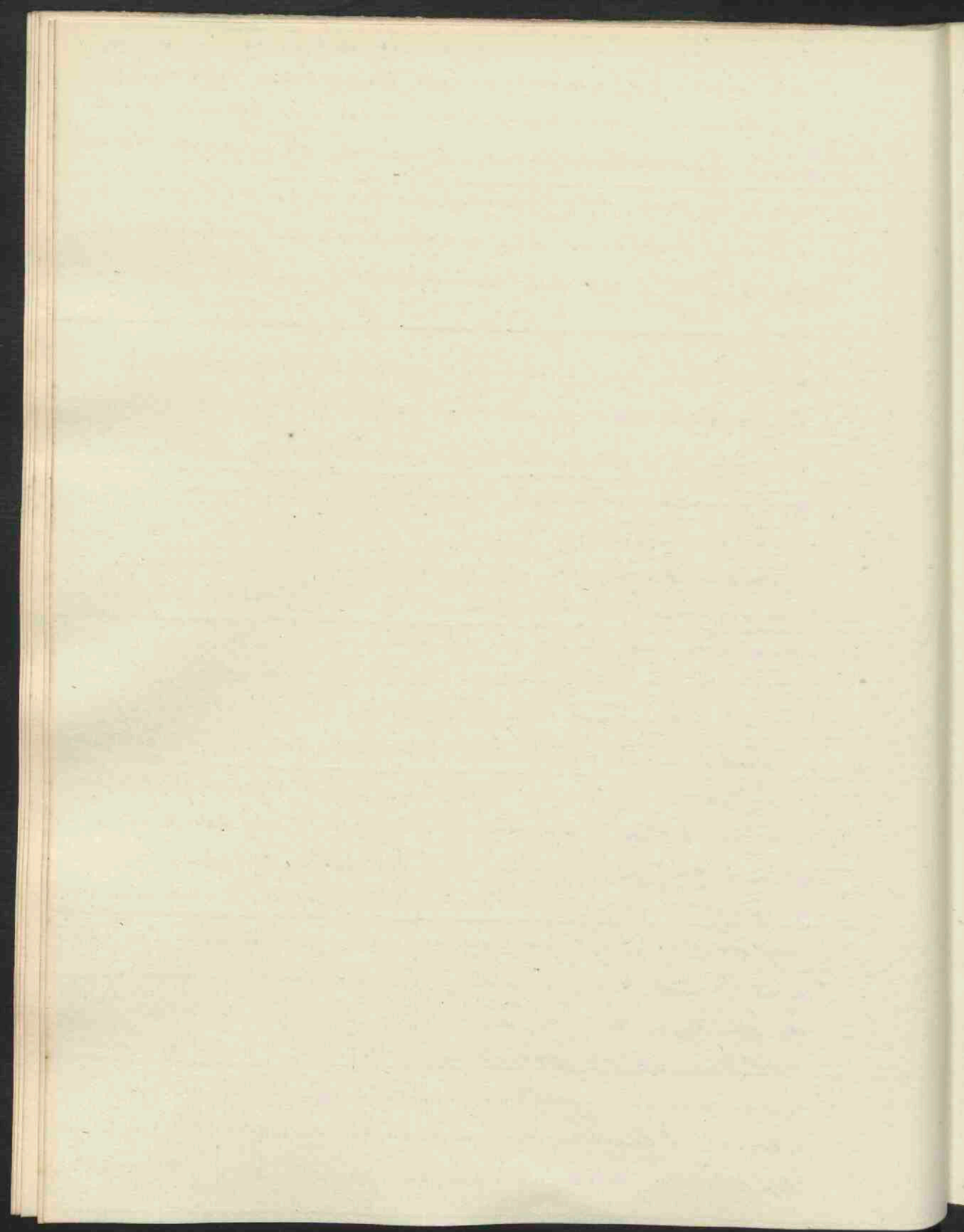
De heer Nuttall Holscher.

de arts onderzocht myne schouder en rilde,
 die meer en meer pynlyk geworpen; waarna, en
 zy bevond gelukkig dat zelfs het sleutelbeen
 niet gebroken was. Vast de pijn in de borst
 ried hy my blaascrampjes aan en schreef my
 verder rust en een verkwallende drank voor.
 Ik heb my by die middelen wel bevonden.
 Myne rouwe werd met het gewone middel
 van eenig warm water aanmerkelijk beter.
 Eens na den middag ben ik opgestaan.
 Onafgeleid hebben wy met lezen, schrijven
 en praten den tyd zonder eenige vernedering
 doorgebracht.

Vrydag 8 august. De gevolgen van den val deden
 zich by myne rouwe en vooral by my nog zeer bemerkten.
 Ik voelde my zwak en pynlyk.

Wy reden dezen morgen naar Hertshampton; bevoor-
 deden de bevaamde Lindensaan, die de wachters voert.
 Behintoe het paleis van Hertshampton, dat thans
 onbewoond is, zagen wy het paleis Montbrillant,
 zonnenschijf van den Koning, en het paleis
 Saint George, voeger van den graaf Westmore,
 waan de hertog van Cambridge plaats u wonen.
 Wy aensien ook om achter met deze gebouwen uit,
 wandelt te bezien, en reden en wandel den veert in
 de parken en tuinen, die zeer uitgebreid en met
 veel smaak aangelegd zyn. Hier leyt vintt men
 zulke groote en schone oranjeboomen, en naar
 allelei bloemen is den groote oerplant.

Op klimmen afstijgend van het paleis van Hertshampton

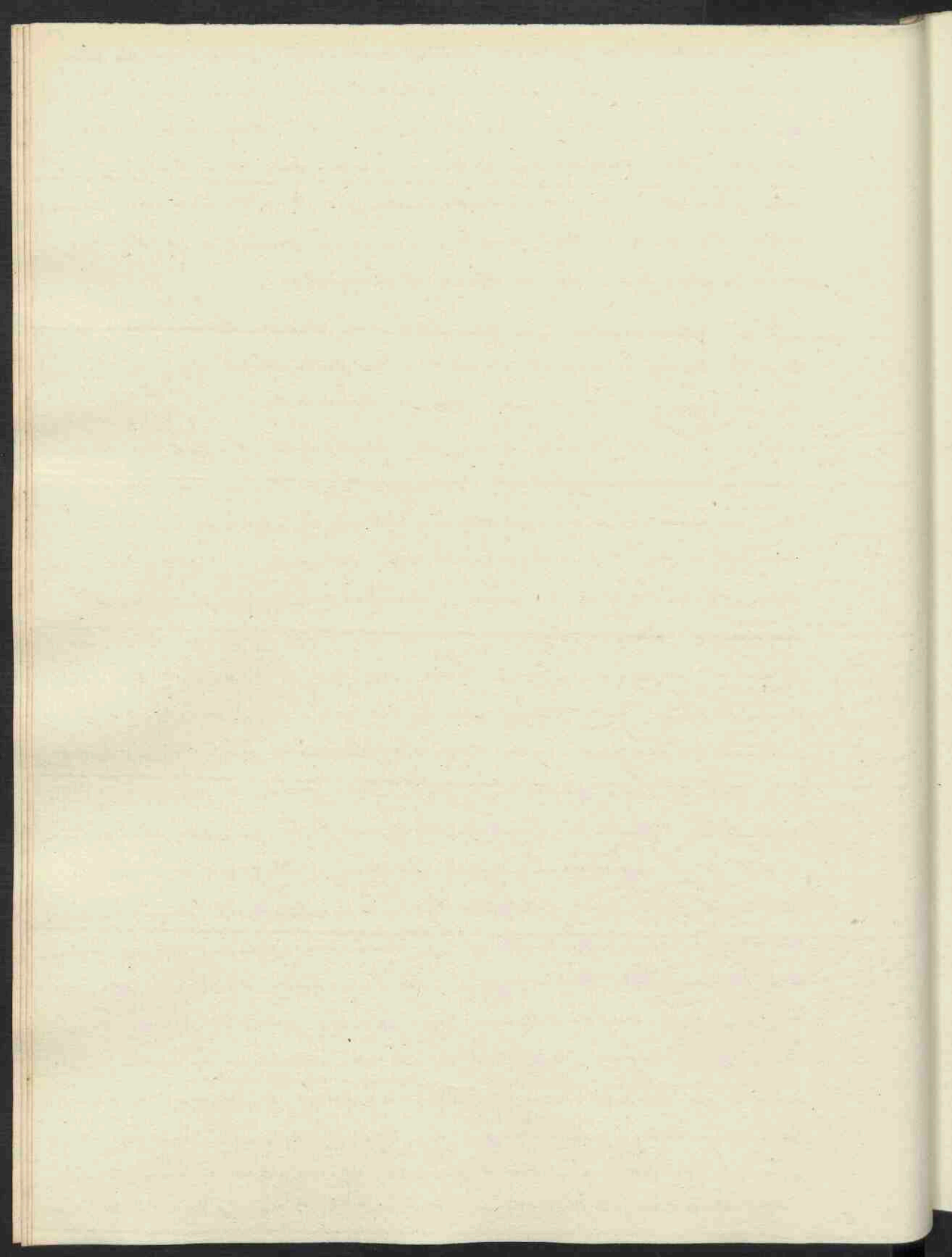

Den waakte een groot Mausoleum gebouwd, in de eerste plaats voor de laatste gestorvene koningin, en vervolgens voor de andere leden van het koninklijk geslacht. Het gelykt consistent naar dat der koningin van Pruisen te Charlottenburg. Het marmoor maar, mede het inwendig bekled word komt uit Italië, doch wordt vooft te Gent konverteert.

Wij zeken ook om de stad en zagen hoe menke, zig is met nieuwe straten en plaatsen aan te leggen en, nieuwe gebouwen op te trekken.

Wij aten te 4 uur van de publike tafel en later deden wij een groote wandeling door de lanen, en tinnen waarmede de stad byna omtrent omringt is en die allerlooft zyn aangelegd. - hier niet en de uitgeroefte blaemen gehaat wij en toch onder, zekendigd staan, het geen van de beschaving der zinge, zekomen een gunstige voorstelling geeft. Op deze wandeling zagen wij de Tuin van Waterloo; den kleinen Tempel met het beestbeeld van Leibnitz, het behaarden gebouw der Stendou; het fraaie gebouw der polytechnische school; de groote Kerk van - het slot of koninklyk paleis. Het viel ons in het oog dat zeer slechte onaanzienvlyke huizen niet zelden naast prachtige gebouwen staan, zelfs naast het paleis der koningst. Inwendig binnen de stad zagen wij verscheiden zeer oude geneld, townshipe in gassen stgt, maar andere alleen om de van, deelingse bouwnaast mekwaardig, enhelle wamen tein verdiepingen hang. In het algemeen is de stad met en de straten met goede vastpoken voorzien.

Wij hebben thans mij ul veel gelezen; doch oure

ongestelsheid was deren avond verstemd, en het ge-
maegen der noed moest daar dan ongelukkig val was
den postwagen niet weinig verbijsd.

Zaterdag 9 augustus. Wy gingen niet uit
-hijne vrouw was ongesteld en ik bleef by den
aan de gevolgen van den val. De geneesheer
schreef my een balgenoot, en ik gebruikte mee
zijne galeckenrop een draachtje dat my in den
tyd door Van Coeth werd voorgeschnoren.
Ik las en leekende aan, zoo deed my de tyd
niet lang viel. Wy poofden ons zamen over
deren tegenwoord te vroosten en de hoop op
betere dagen.

Zondag 10 augustus. Het ging ons zeer
beter; wy maakten deren marpen eenen uits
deling; allen te een enen aan de publieke be-
fel. De familie van den waard betwoude ons
veel deelneming, wy dronken met haar en een
ge andere gasten koffy op het balkon. Daar
na zyn wy geshen naar Herrenkanten, wien
de fontein sprongen, dat een fraai gezicht op
tenerde; eenen vormal is buntgewand hoop
en val. Van daar reden wy naar den Linsmer-
berg, eenen hoogte van 140 voet, waar een kaf-
tyhuis staat met een belvedere, dat een uit-
getoeki gezigt aanbiedt over de geheele om-
treek, want er is geen hoger punt tot aan
het Hartogheylte, dat men van hier dandelyk
kan onderscheiden. Wy bezochten ook nog een
tuin van Oeksenhoff, waar musiek en vele

gasten waren; onder anderen vele vrouwen die, volgens Noord-Duitsch gebruik, zaten te breegen. Verder reden wy door en om de stad, welke wy nu vrij wel hebben leeren kennen. Men weet ons nog eenige publieke gebouwen, inzonderde de nieuwe Kadetten-school, in 1842 voltooid, zeer beviel.

Maandag 11 augustus. Wy bezochten deren morven het koninklyke slot of paleis. Men mees ons in de eerste plaats de zoogenaamde Zilverkamer, dat is de bewaarsplaats van de menigvuldige zilveren, vergulde en gouden serviesen en andere kostbare voorwerpen der koninklyke kamers. Hier, een schat van byna onberekenbare waarde, een schat van byna onberekenbare waarde, zoo de. Enige stukken hebben ook historisch belang, zoo als die welke in der tyd op de Turken in Mosca overd zijn, andere zijn om de kunst merkwaardig. Opvallend is b.v. dat de voorwerpen welke voor den destijdsigen oorlog in Augsburg en Ulm in Duitschland versvaardigd zijn, zoo veel fraayer en beter bewaard zijn dan die kort na dien oorlog gemaakt zijn. Byzonder plomp zijn die van Engelen gemaakt uit de eerste jaren der regering van het Hannoverasche huis in dat land. Hoe wel de voorwerpen en de zilverkamer reeds zoo buitengewoon groot is, men overbert de tegenwoordige kamers die, nog jaarlyks. Vervolgens werden wy door alle de zalen van het paleis geleid, die veelal zeer prachtig en gedeeftelyk met veel smaak ingericht waren. Wy bewonderden de ingelegde vloeren, ook eenige

Wij bezochten ook de koninklijke stallen, welke zeer be-
naamd zijn. De koning heeft hier 300 uitgeslechte ry-
en trekpaarden voor zijn gebruik. Daar ik geen
kennis der kunde is des schoone dieren niet naar
vraage konvondaren. Maar de ruytenen zijn steeds van
aangenemelyk getal van diverse kleure en gelyke
grootte, zoo als witgeborene, stabellen, schimmels,
minskleene, zwarte, bruine. — In de groote furaage
rydenen zagen wy enige dazet schoone deuren ryden.

meubelen, alles door Hannoversche kunstlieden
vermaakt. Eenige beelden en Schilderijen waren
eveneens van Hannoversche kunstenaars.

Wij aten te niet ine. Daarna deden wy eene
grote schoone wandeling door het "Eilend"
der wand, dat naby de stad aanvangt en zich
zeer nar uitstrekt. Het bestaat meest uit bos-
ken en eiken. Op verschillende plaatsen en af-
standen zijn herbergen, welke veel bezocht
worden. Vuy dronken kuffy in een daarvan
genaamd den Litterthurm.

Bij het doorewandelen der stad moet men ont-
ker oude Raushuis, in zandervingen styl, doch
niet schoon gebouwd. Het zal spoedig worden
afgebroken en door een nieuw vervangen.
Het huis van Leibnitz, dat men ont ont
meest, is zeer sierlyk met beeldwerk in de-
genet. Boven de deur staat "Posteritati en
ten zyde: anno 1652.

Wij bezochten dezen morgen de verzameling
van Schilderijen des heeren Hausman, vall
ke naar eene privat gallery zeer fraai is. Er
zyn enige landschappen, onder anderen een van Ber-
chem, die my zeer goed tastschenen. Merkwurdig word
ik het portret van Labevois Sporca il Moro en zyn
nen neef Giovanni Galeazzo, beide van Marco Zug-
gione.

In voornamste dat Hannoversche naar den doordien-
den merkwaardigst oploer, hebben wy, zyn ik vertrout
gexien. Alles raam markt de stad een aengenamen in-
drank; de straten zyn veelal breed en het groute gadal der

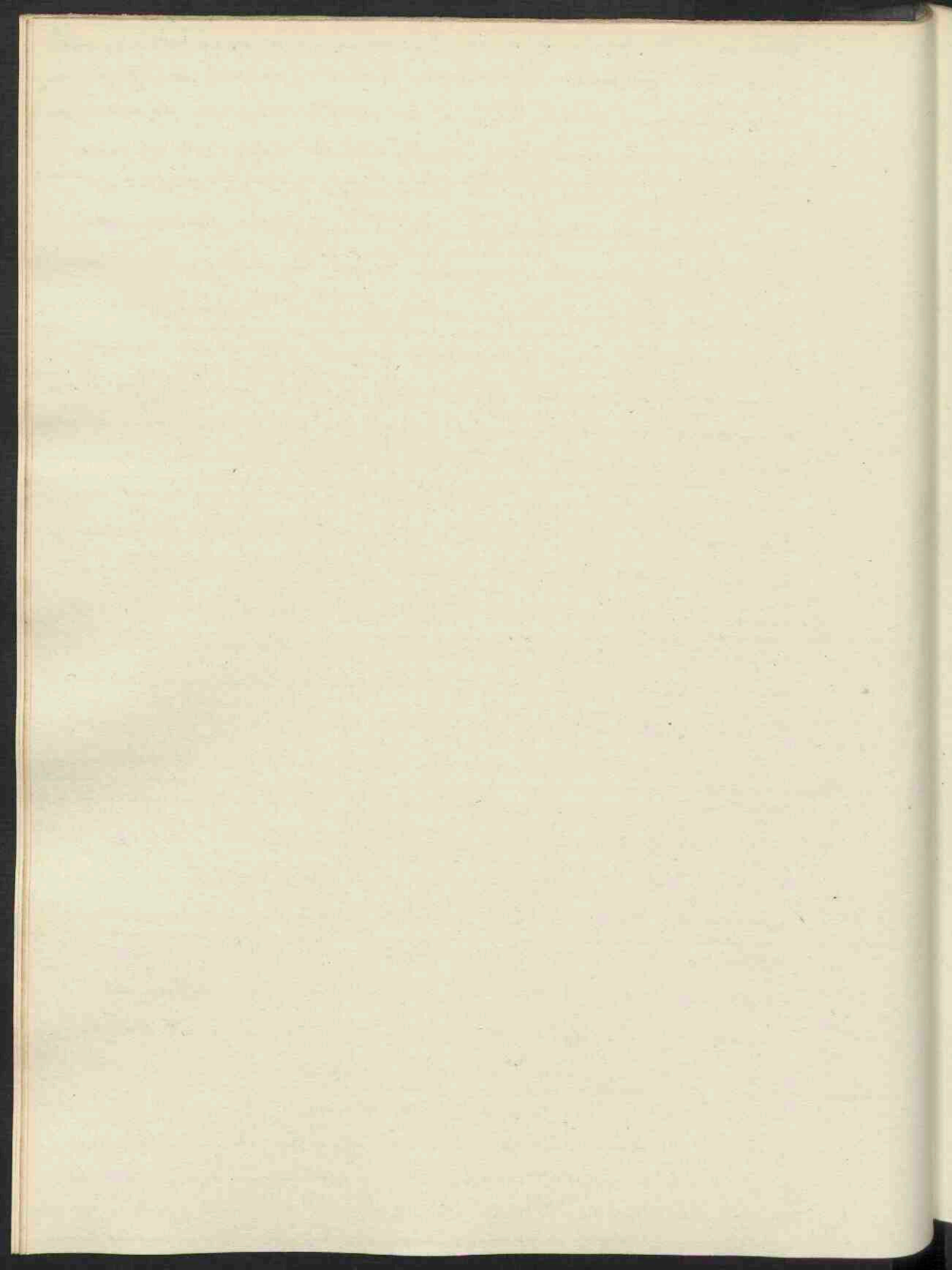
Men bespant in de Sted veel bemeyning, en het is blyk,
dat dat en aamenfchelyke mynerheid bestaet. Babel.
De eenige fabrieken is en veel uervaer en de Spant,
mege hebben die zeer doen taenemen. Arme lieten
bespant men meening en geene bedelders.

huizen is nog niet en te veel. Byna in alle straten zijn
 nuotposten van vlakke steenen. Men heeft veel nog maar
 de zindelijkheid der straten; doch een groot kwaad
 is de onrijfheid der goeten. Inaarin doorvaren met
 water steldraat en soms slechte lucht verspreidt. De
 openbare gebouwen zijn veelal in goeten, gaden, stegen,
 en er is veel meer om er nu of nimmer by te roepen.
 Overal is er schijnt ook by de burgen te bestaan
 zoo dat een geheel nieuwe cranley tot uitbreiding
 der stad binnen kort zal verhandeld zijn. De
 nieuwe huizen worden daadelyk bewoont, heel
 het getal steets laancant. Men komt, zoo men
 nu reide by vranker tot andere plaatsen
 herwaards. Het groot getal ryke families
 geeft veel vertier en als middelpunt van een
 nonlandischen handel is Hammones ook zeer te
 verdy. Het schijnt dat naar het gemogen der in-
 woners ook veel gebaan wordt. De ligging be-
 gunstigt dit zeer, men is nabij uitstekte boschen
 en vorstelyke lustplanten. Het locht, waarin wy
 leden wandellen, is het eigendom der stad. Zy bezit
 ook nu gemeene weide, en hierover is het wonderling
 gebruik in weren gebleven, dat de inwoners twee
 kudden die men dat vroesent naar Rinken zendt en
 die des avonds meder Rinszuards gedruuen worden.
 Wy zien die dappelyk voorbykomen door een on-
 vrucht gebied; en even als in de dorpen, vinden elke
 kus haar eigen stal temp. Men zegt ons dat ^(die) gebruik van
 men hare zal warden afgeschafte, en de gemeene weide
 onder de rechtsheden zal worden verbeald.

Van den landbouw der landt heb ik weinig kunnen ver-

In den laatste tijd heeft de koning zich zeer taeg-
selijck om de liefste zaken ondersoeken te hooren. Hy
heeft vele werken doen ondersoeken of de puntelid, en
maatschappelen gevonden, die de gashandeling weeten.
Hy heeft met Göttingen en de hauptstadt alhier heeft
hy, door een heeltyf alhier en grote vreesdelyk-
heid gepoofd zich te versamen. Het bekyt, dat hy
in nohane mate gekonst is.

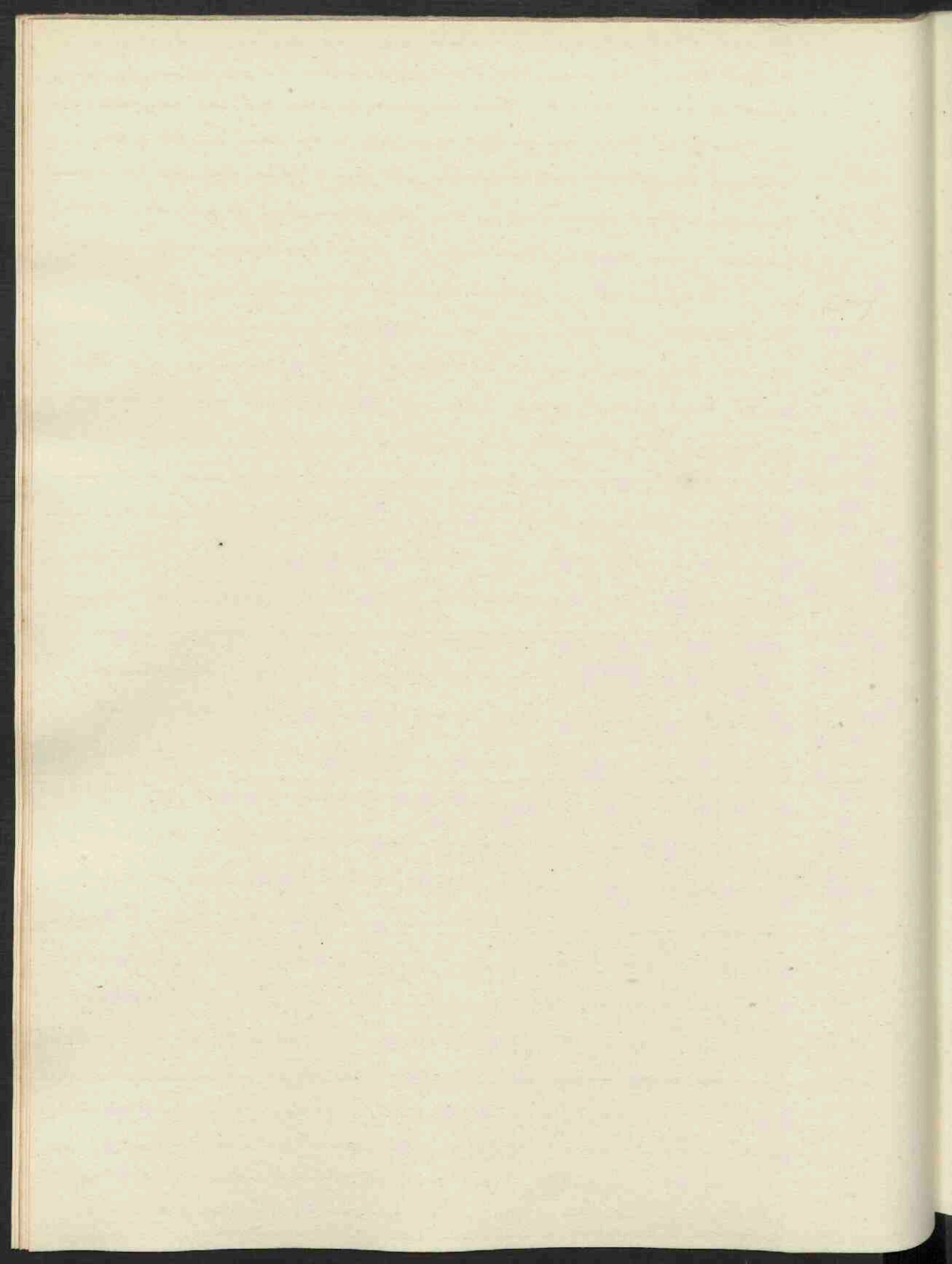
nemen. De koning is zeer willikemig, doch tenaamte zeer
 van karakter. Behalve het verbroeken der doctoren
 de grondwet, heeft men in de lastgeving en het doctoren
 "woning verandert. De heerhanda geeft dat recht
 naar, bemerken in de aanstelling en bevestiging
 ging van ambtenaren, waarin steeds voortaan
 lezen der adel en meermalen tegen veranderingen men,
 men, het verdraagelyk ook; wordt opgemerkt. Veel
 werk wordt van het leger gemaakt. De kroon,
 prins is blind en als by koning wordt, zal dit het eerste
 voorbeeld in de nieuwe historie zijn, dat een vorst,
 die van jeugd af blind geboren is van de regering
 neemt. De regering zal dan natuurlijk veel af-
 hangen van de vrouw en de natuurlijke omgeving
 daarvan met deze, "zo men zegt, zeer goedvondige
 wordt zich bevondt; het land zal, zoo als de heer B.
 ons raadt, van "Kabal und Lick" afhangen. Franssen,
 die is ook by vanda vorsten niet zonder voorbeeld.
 En is in Hannover nog steeds een ryke en machtige
 adel. Ten opzichte der familiegebeden heeft een
 wonderlinge ongelukheid plaats: de Fransche met
 macho de Judiciummissen afhaakte en den premier
 appels "het vry eifenaar maakte, is hier ingevoerd
 gemaakt; doch in het gewonen keurverhandelen
 wordt die sedere de herstelling niet gevestigd,
 op grond dat de koning van Engeland (de keur-
 vorst) de Fransche regering nooit erkend heeft; -
 in de andere gebeden van het koningryk, die
 kroonprins van Pruisen, behoudt die met kracht,
 en dat de koning van Pruisen de Fransche rep-
 ring in die duur haar afgehoorde landen heeft erkend.
 Van de vryheid om den grond te verdeelen, is de
 lastgeving ook verstillend; in een gadeseltonen.

het nye bestuur het verbod om de boeren hofleden
 te splitten, in een ander gedeelte is volkomen vry-
 hand hervormt. Een reysgezelschap zeide my dat de
 de vryheid zeer ongelijk werkt: in sommige streken
 waarin zy bestaat verscnipt niet het landeigenen
 het groote gadeven in de handen van een klein
 getal zeer ryke families; in andere wordt de
 grond oerankend meer verstrijperd.

Het bekende kwaad voor den landbouw, dat in
 Suetrichland nog zoo algemeen is, namelijk het
 wild, dat ter liejde van de jagt niet mag worden
 uitgevoerd, bestaat in dit land in twee mate.
 De boeren ontvengen evenwel schade van
 ding wannere kunne veldvrouwen hervormen
 wapen. De groote haanzelheid wilde twygen
 maakte die verpading zeer drukkend, zoo
 dat de domeinkamer jaarlyk ongeveer
 120,000 Thaler daerover moest uitbeta-
 len. Men heeft nu een ander middel de-
 dacht: op zeven uren afstand van hier is
 een groote uitgegetrokken busch en woud
 land met een muur ingesloten en daarby
 een jagt huis gebouwd. Men neemt dit Schi-
 park en hier worden nu alle wilde twygen
 die men kan opvangen ingesloten en gevoed.
 Zy worden er byna tam en voort de liefheb-
 bery van te te schieten is de minste gelegenheid.
 Dinsdag 12 augustus. Hoe wel my de gevoelzen van den
 my niet te boven zy, belaten wy hebbe onze reis voort te
 zetten. Den vrymiddag met met linnen, schoenen en op-
 huten doorgebracht. De heer Halber, over wien wy
 zeer te vrede zy, kwam ons zoo als by lachend zeide, wy

new artistischen tegeen" gaven, en legde, de vermaak had onze
 vermaak herstelling te bevoorstellen. Wy aten te eenen tye, door
 een koffy met de vriendelyke familie der heeren. Inafge
 welke deze uitstekend goede herberg konden, en ook met
 veel deelneming en zorg hebben gehandeld.

Om hwarter over met eenen redering wy met der
 Prinsessen af naar Brunswyk en Leyden den 24
 van 7de myl en minder dan twee uren af. By de
 aankomst in de herberg stiep men ons voor roep in
 den Schouwburg te gaan; wy deden dit en juist be-
 gan men de Lurda, een stuk uit dans, zang en
 vertooning van veel veranderinge tekenen. Daarna
 de te spelen.

Woensdag 13 augustus. Wy hebben heden met
 van Brunswyk gahien. Het herte gelyke slot
 is teerst het door de opstandelingen greevendeel
 afgetruand is, niet beter herbarmt. Wy hebben
 de verschietende velen door wandeld. Wy zijn
 minder prachtig dan die in het paleis te Hannover
 men doet, die er niet vouchwam, met meer smaken
 ingerigt en gemendeld, te heden was meest
 alle door kunstenaars uit de stad verma-
 digd. Het is blygbaar dat in dit gedeelte van
 Duitsland veel herbarmt by de westlic
 den bestant. Vele portretten en andere schen-
 dezyen zijn zeer merkwaardig.

In het Museum vindt men alle de ver-
 megen van kunst, zoo als middeloorlog
 beeldhouwens, ypen- en ander. Inyent; -
 oud porcelan; - Chinesisch tekenkunst; - conyfe
 herinneringen allen herbarmt in eenen een. Her

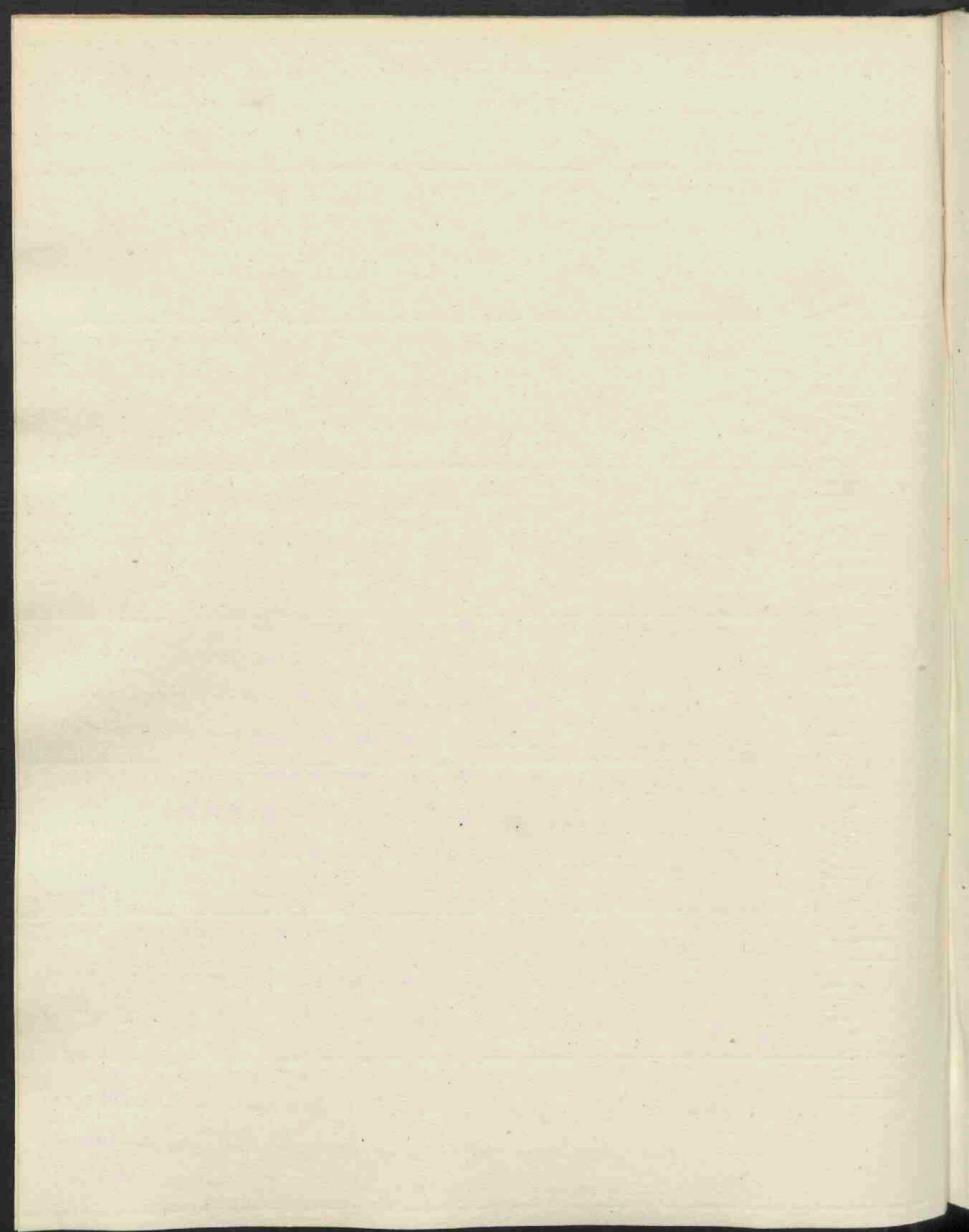
De vroom van koning Georg II van Engeland is
de laatste marteltyke persoon die hier kapraan is.

waars neessien officieren, die met hem getrouwen
 hadden overstebatalen 4yde in 1809. In de kleine
 kapel daarby bewaart men eenige neessien
 van Schell en andere krygsges, en een invalide
 welke tot zyn loepst behoort heeft, en geson-
 der genomen 4yde made men loopen en door
 gelout heeft, is de bewaarder van die vaa-
 twerpen van gebouchleent.

Wij eindigen den dag met in den schouw-
 burf te gaan vertoonen "Et geht auf's Land"
 een vralyk, geestig stukje, uit Faucel van
 laud, doet zeer goed gespeeld werd. Wij
 wanden ditmaal het inwendige des zaal
 zeer goed zien. 4y is niet groot, maar zeer
 net en goed ingericht.

Donderd. 14 aug. Wij vernamden onze twee
 delingen door Brunnin, en de merkwuurdyge
 den te zien. De Martinus kerk is een taans-
 lyk schouw gebouw, doch als zwaanlyk by
 de protestanten, door getelleyen en banken
 bedorven; het middelste schip is smal en de
 verhoorte zulen maar het zelve op vier yde
 zwaan. De Sint Anna kapel, een ander gebou-
 te is veel liefter en schooner. Het altaar is
 een fraai marmeer beeldwerk noordier, ook
 de kansel. Een zeer oud doopvont is en skenen
 dry.

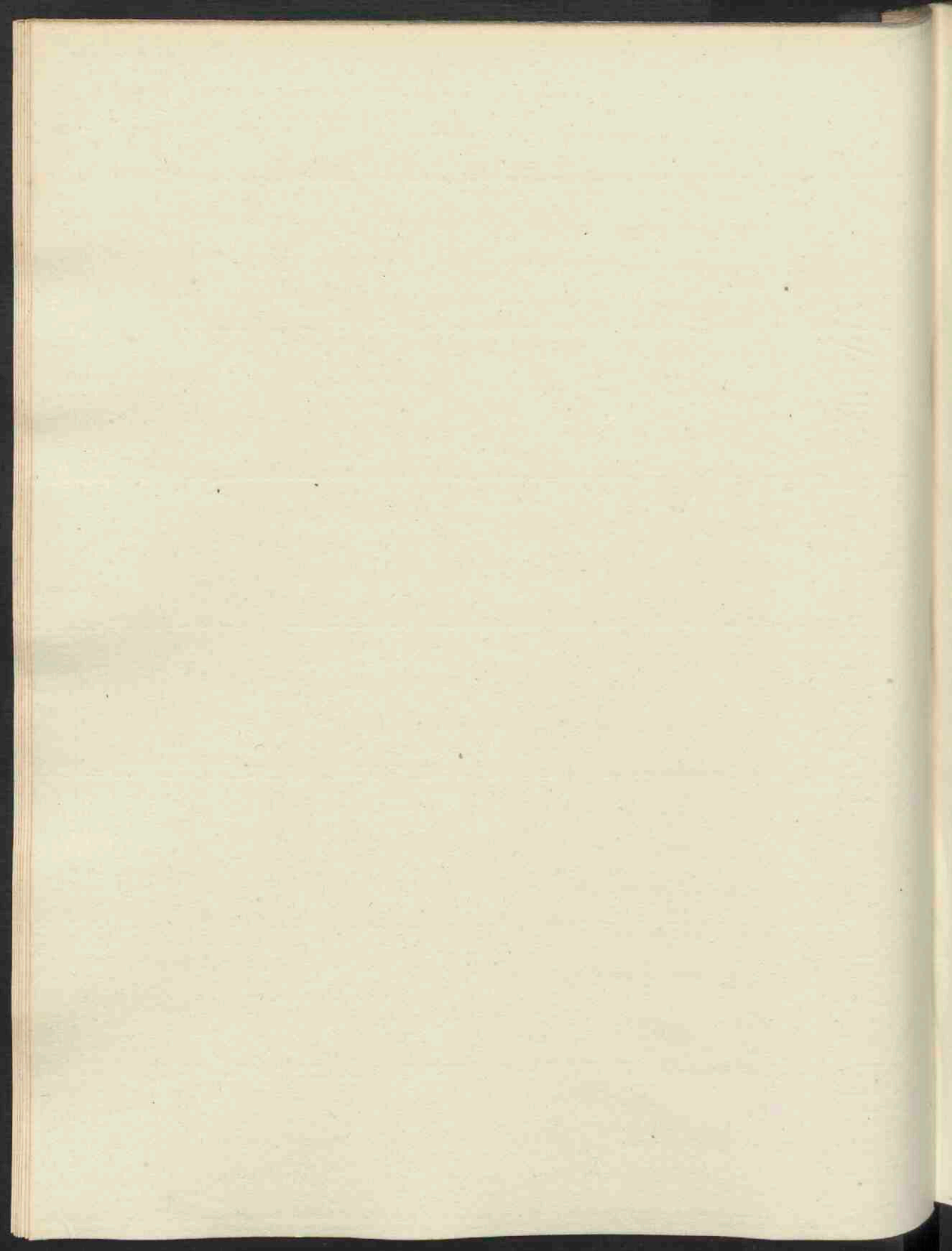
Het belangstelling zagen wy het oude Raad-
 huis, het gemeentehuis, een zeer oude fontein;
 alle als goede staten van middelenwize bouw.

kunst, "an nieuwe gebouwen het landtanden
 gebouwen en een groote kerke welcke sedert wat
 jaren voltooid is. Dese is by uitstek goed inge-
 rigt. In de kerken was men bezig met het mid-
 delmaat. gereset te maken, in de gallooyen en
 kamers beoogde veel orde en zindelijkheid.
 Het is een aangename opmerking, dat alge-
 meen naar de suldoeren was wat beter ge-
 zorgd wurd. dan in vroegeren tyd. Daar zukt
 dit ook op nieuwe zedelykheid en behaerlander
 wys te passen, woorde de kryggedienst, die al, bus-
 gelyke verplijting vervuld wurd, in een daad
 een middel tot nuttamen.

De Riestkammer is een arsenal van allerlei
 wapenen in de gemene Paulinus kerke. Ik
 heb van de waarde der wapenen geen kennis;
 doch met belangstelling zag ik, als gewoonlyk,
 de vele soorten die men hier in zeer goede
 orde gerangschikt vindt.

Als een merkwaardigheid van Bevandyngh
 praefden wy de "Marmine", een drank welke
 hier uitgevonden word. Hy is half brou-
 half zachtachtig, doch een eenigzins naar
 bier zemenende. Dese drank wordde naar den
 uitvinder genaemt, wiens hant men wy aangwyst.
 Hy smaakte de marmine wy goed, myne vrouw en doch-
 ten minder. En wy hier wy twee brouwerijen van, en
 men verrent zelfs niet naar elbart, deryl de artsen
 marmine voorochygen tot versterking. Groot, dat men

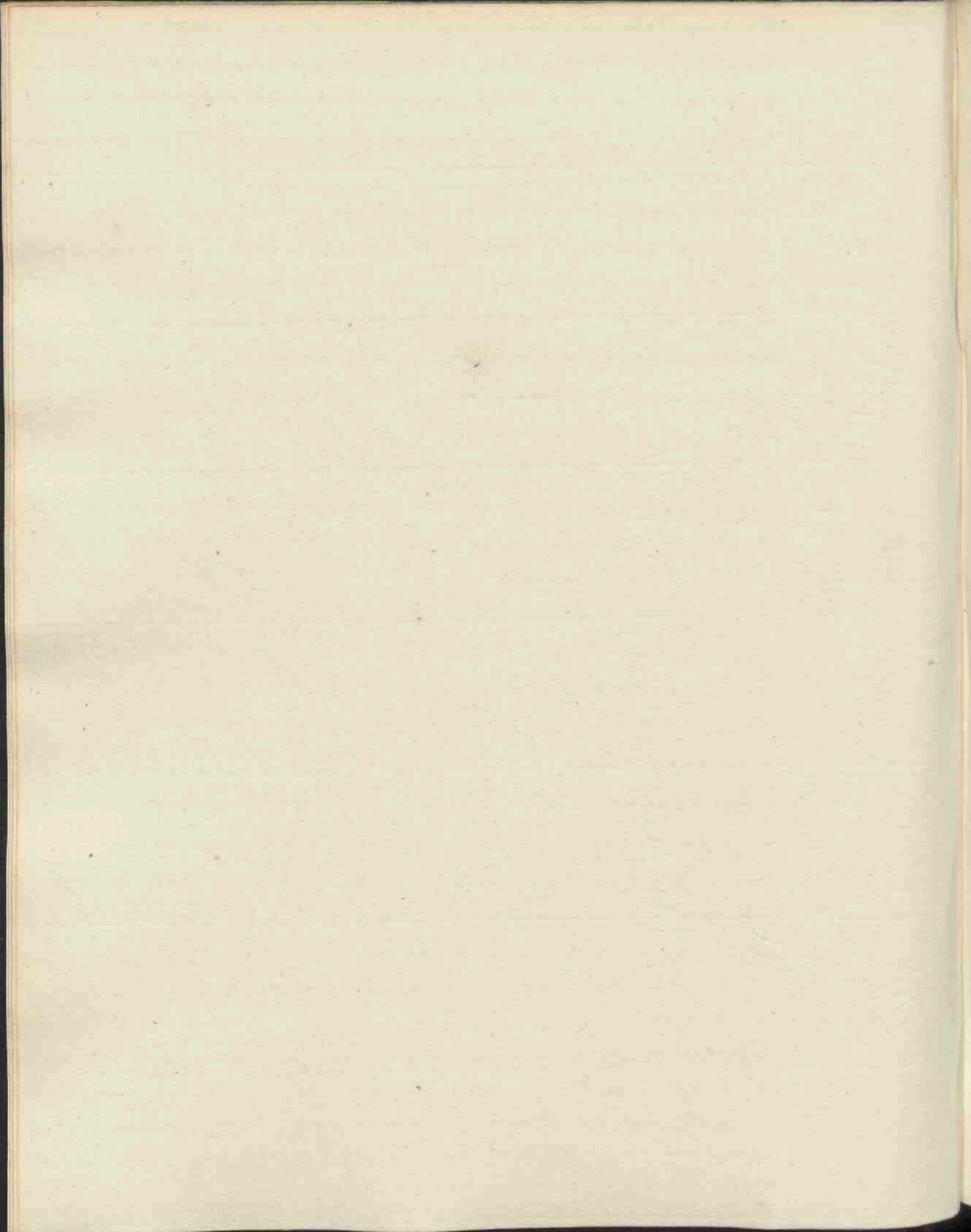
en hoop zijn, zoo men mij zeide, de grondstoffen waar
 mee men deren drank bereidt. Ik vernam dat het
 geen men in ons land maar naamt eigenlijk het
 Zelfde is. Bovendien is ook wijens zijn gezocht
 waarden bevonden.

Het is hier niet, doch de eerste week, waaraan de groote
 handel gebonden wordt, is vervuld; de twee volgende
 zijn als een gewoone kermis naar klein handel, en
 toen ziet men oorsak van een opleven, en de stad is
 buitengewoon levendig. In de herbergen en vooral in
 het Hotel de Rhin, waar wij ons bevinden, is het zeer
 vol. By het verover der gasten heeft men van een
 lang overleg plaats: men pakt de afgeenen in een
 soort van zij nette kisten met een slat voorsien.
 Hierdoor wint men de inkomende negten uit
 die anders naar die kisten vanden bestaeld worden,
 terwijl men ze in het Museum van de stad
 geset en aanblijven met voordeel kan verkopen. Het
 merkwaardige dieser kisten zoo als ook van ander
 handwerk is een byzonder eigenheit der Bruns-
 wigers.

Wij kerachten ten tweede maal het Museum en
 konden nu niet meer onderscheiding en gemogen,
 de vele waantijde uitsteking te behelzen. Kortom
 was die hier versameld zijn. Ik wil het naar de her-
 innering aankomen taken op den Catalogus, waaraan
 ik de stukken heb gemaekt, die ons byzondere belang
 kan hebben.

Voor twee ons reden wij op den Spoorweg naar
 Wolfenbittel, in een Kwartier komt men dwarsaf.
 Deze kleine stad, vroeger residentie, heeft weinig belang
 rijk, dan de bloeiende Bibliotheek, die wij toch wenscht
 ten te zien, want meer genot kan men op reis naar
 krogen niet hebben. Het is een verzameling vereelpt,
 en

dat en dorer worden, die zigt gewoonlyk alleen door
 krygstalen en bontentporephalen onderscheiden, en
 men van stonde en geleerdheid genoecht is, en zyne in-
 hansten besteed heeft om zont der belanpryke
 bibliotheken te steekten. Hertog Augustus, die in
 1666 in kachttygerigen ouderdom stierf, heeft niet
 alleen de vele duizenden boeken en handschriften ver-
 zameld, en een prachtig gebouwt in den vorm eener
 rotunde daervoor geticht, maar hy hadt er ook
 perswonlyk made bereij, en men heeft ons drie del-
 te deelen in folio bevattende der Catalogus door
 den Hertog zelven zeer gaed geschreeven. Zoo veel
 de tyd ons toeliet beragen by heldrame stukken,
 onse donkelien en handschriften, waarvan dese
 beschryf van ryk is, en die ons in overlacd verbluind
 wanden. In behoeft en geen aantekening van te konde,
 by zyn elders later beschreeven. Voor herinnering toe,
 wende ik sticht, onbede stukken op. Nullembruke
 Bybel te Delft gedrukt by Jacob Jacobsz Laan en
 de handelen gemanditaven van Middelhuy
 1474; - Bonet. Fabelen in het Duitsh, - het eerste
 Duitsh boek met houtsneden platen, gedrukt te
 Bamberg 1464; - eenig exemplaar; - Recette de
 Vor te Luback gedr. 1495. Vele handschriften van
 bevolende mannen, zelfs religieuze (zoowel en luyt
 en) van Luther. Ook zeer onse handschriften: tel
 stulas, sur - Capitulane van Kancel der Groenten te
 Aken in 789 uitgegaverij en geleghyng geschreeven.
 Een aflaatbrieff van Tetzel. Felips van Zesen Be-
 tekening der Stadt Amstardam: Amst. 1664. 40 bl.,
 waande men om den tehouwen band van tehilopod.

In de kerk is de bepraatplaat van Chontiaan
 van Brunnstuyke der Vriend van God, vyan 5 den
 priester. Het gemeren, vebidentia slot wordt van

Faint, illegible text covering the page, possibly bleed-through from the reverse side.

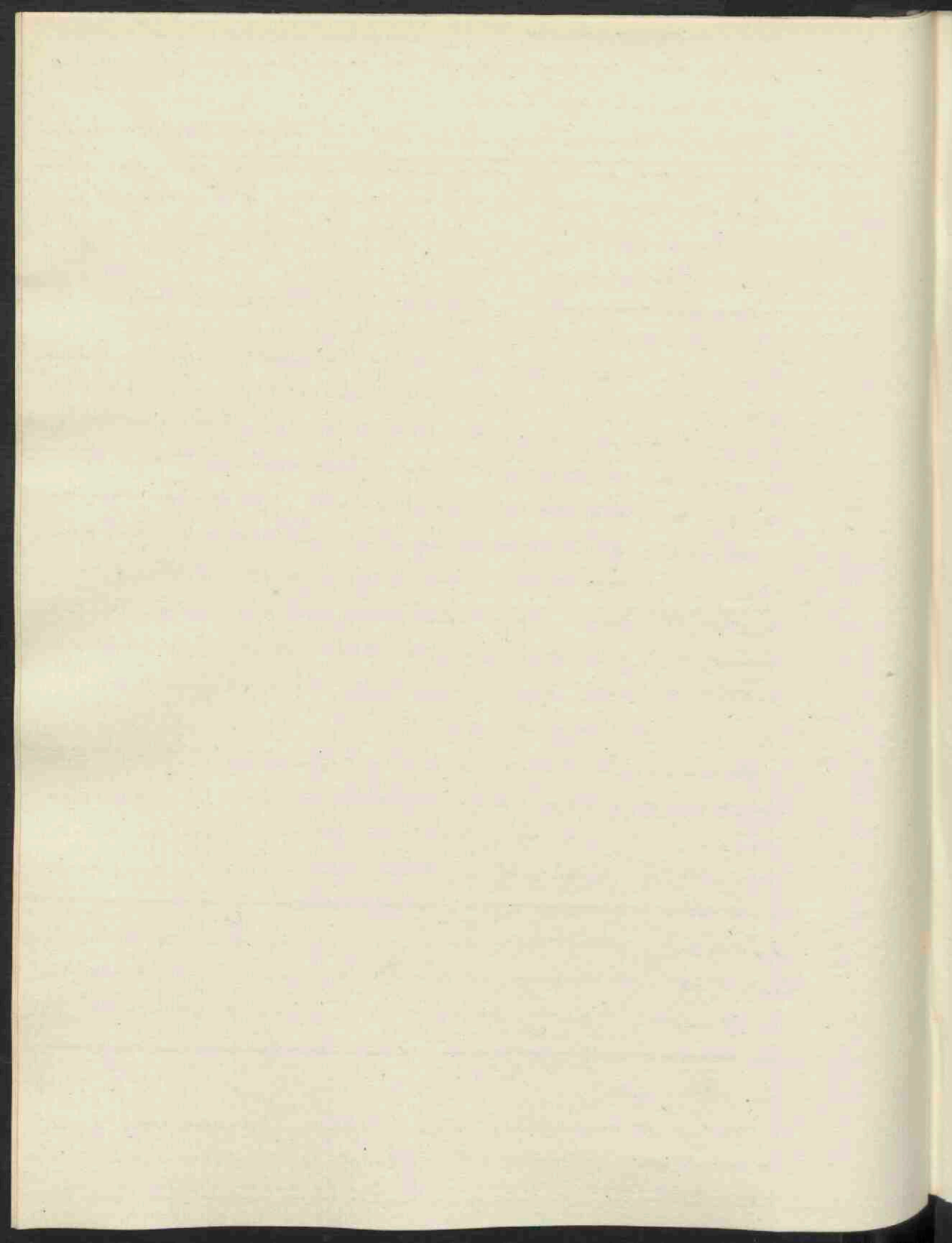
woning en rechtskund. Er zijn vele ambtenaren en total.
Zambattel, onder anderen de laken van een geneesheer,
dat men zijn ziele heeft.

Wij vervolgden nu wat in het Turksche koffyhuus
dat sedert kort op een hoogte met ver van den spoor
weg is aangelegd, en waar men een uitgetrocht ge-
rijt over het land heeft. Te ver ons kwamen wij
naar Brunmugl terug.

Het was nu even tyd om een bezoch te maken by
den Rukh Holland, een Taakty jarig man, die om
zijn 77 jarige vrouw groote liefhebberij heeft in schied
zijn en zijn gantsche huis daarmede heeft opgevuld. Zy
zijn de ouders van de waarden in Hannover,
waar wij gelogeerd hebben, en deze had ons wande-
nalen om dit bezoch te maken. De oude laken
ontvingen ons uittekeerd vrendelyk en vertoon-
den ons in de daad vele schone stukken. Eene
heilige familie van Choville, een andere van Ti-
tians, een kop van Guido Rini tekeneu merkelyk
echt en bevallen ons zeer; vele landschappen van
Hollandsche meesters, enz.

Brunmugl heeft ons goed bezallen, haamel de
hand neelat wij ons verweten en vele huizen nog
krom en lekeft zijn, even als Bilsboryk te kerkne
van heeft. Even als in Hannover is ont opgevallen,
dat men zoo algemeen liefhebberij in blaumen heeft,
byna geen huister niet men dat er niet mede van
teerd is. De hersonwt machten op ons een gunstigen
inbrouk, wij vanden zo in den schoumbouf, vooral op
de straat als wij naar den tuyn vrasen tuitte
hand belaeft.

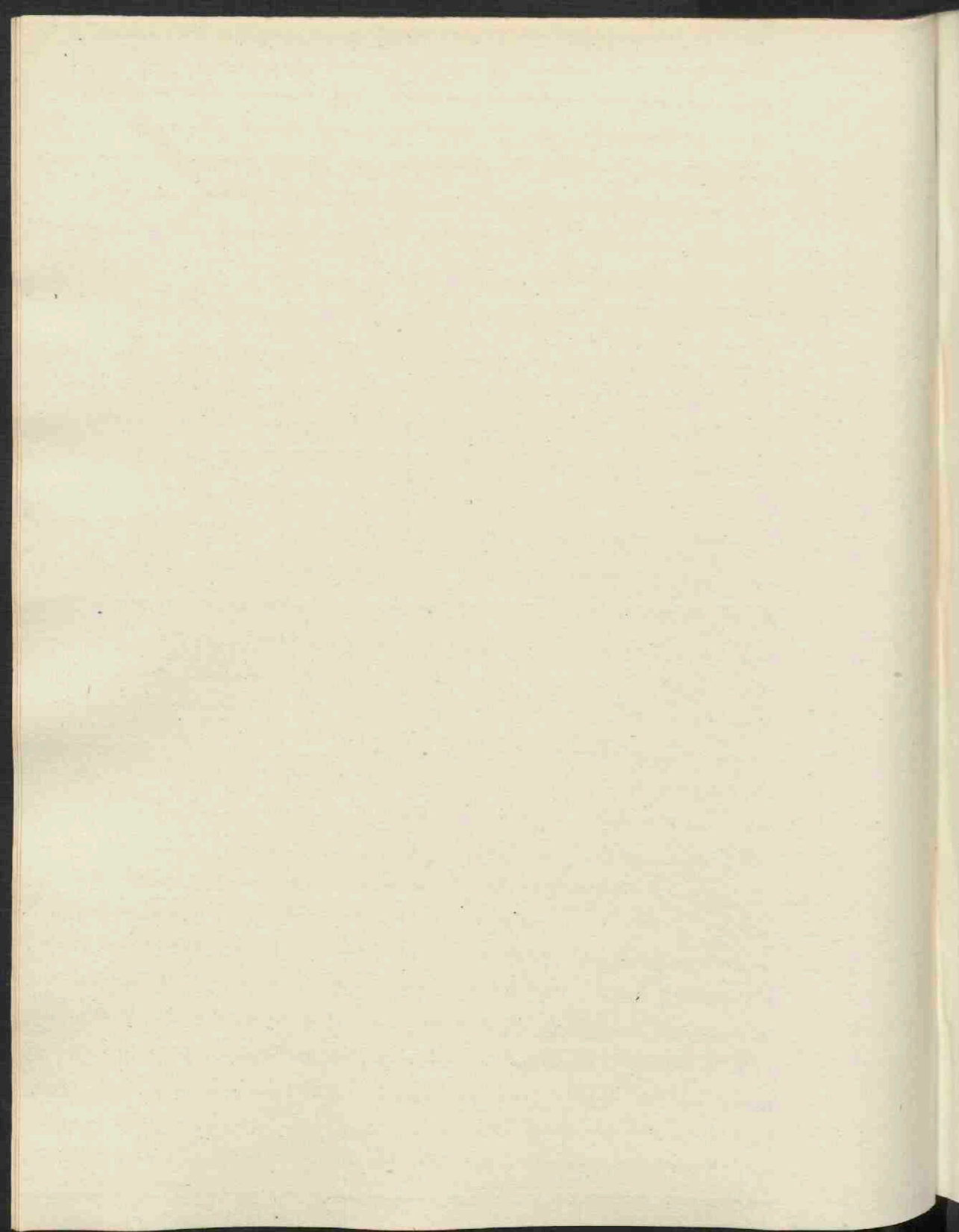
Vrydag 15 augustus. Tezon acht ons vertrokken wij om
op den spoorweg naar Haagdenburg te reizen. Het weder
was schiedbasand slacht en by het vertrek was het zeer

vel, en daar alle innestingen nuf slecht, voorloopig
 zy, loest er weinig ander en geen gemak. De weeg
 leverde niets merkwaardigs op; er werd ditwijze
 stiel gehouden en te elf ure of hoer daarna ha,
 nekten wy onze bestemming, waai op nieuw in
 den rege. veel overlast was. In de herby de stad
 Londen vanden wy goede huisvesting; in de praak,
 Ege vaal middelenatize tafel.

De rege had opgehouden; wy maakten nu, al
 gewoonlyk onze wandeling om de stad te zien.
 zy heeft een goed voorkomen, de straten wy, vry
 regelenatiz in de hooftstraat, waarin wy wonen,
 verdient den naam, die zy draagt, van Breite
 luy. De meeste huizen wy, groot en goed gebouwd,
 conixt zelfs praaktiz. De lipping aan de Elbe geeft
 hier veel vertier, en er wy vele paleizen: Pulkerna
 sine berzen ook van bestuustel, zylte en andere
 indergeen ere; duanby is Maaßenburg hooftplaat
 einer provincie. De vestingwerken geven tuch let,
 tombert; in plaats der tuinen en lanen die wy om
 de andere staden gezien hebben, heeft men hier geen
 andere wandelingen dan op de hooftwallen, die
 hier en daar een fraai gezigt opleveruen.

Wy besochten de Dambark die groot, zow schoon,
 en geheel vultwoord is. Zoo men ons zeide, werd hy
 reeds in 1211 aangeroupen, doch geheel volcomlyd
 eerst in 1520 vultword. Hy is inwendig 350 vaet lang
 en 108 v. hoog. Het middelste schip is swar hoog en een
 nedigheid der twee byschopen en het schyut daardoor
 ook te smal; terwijl de zuilen zeer dik zyn. Het por,
 tuuc en de ingangen ter zylte wy, zait schoon. Alto,
 zann markt dare hark inwendig en uitwendig
 een vertonen indruk. De kental, die in 1592-1597 nu,
 vullword werd, is van marmer en met fraai beeldwerk

verreerd. Otto de Groota en zyne echtgenoots 30
Edita liggen hier begraven; naar den keizer vindt
men toch geen gedankteeken, voor de keizerin, is er
een in der gewoone middelenwipen vorm, waarop
zy liggende in steen is gehouwen.

Een ander ge-
dankteeken is van metaal met zeer fraai beeld,
werk verreerd. De aartsbischop Ernst prins van
Saksen liet het in 1495 door Peter Vijfhorning in Kluis-
berg naar hounself overnemen, en toen de prelaat
in 1513 stierf werd hy er ook onder begraven.

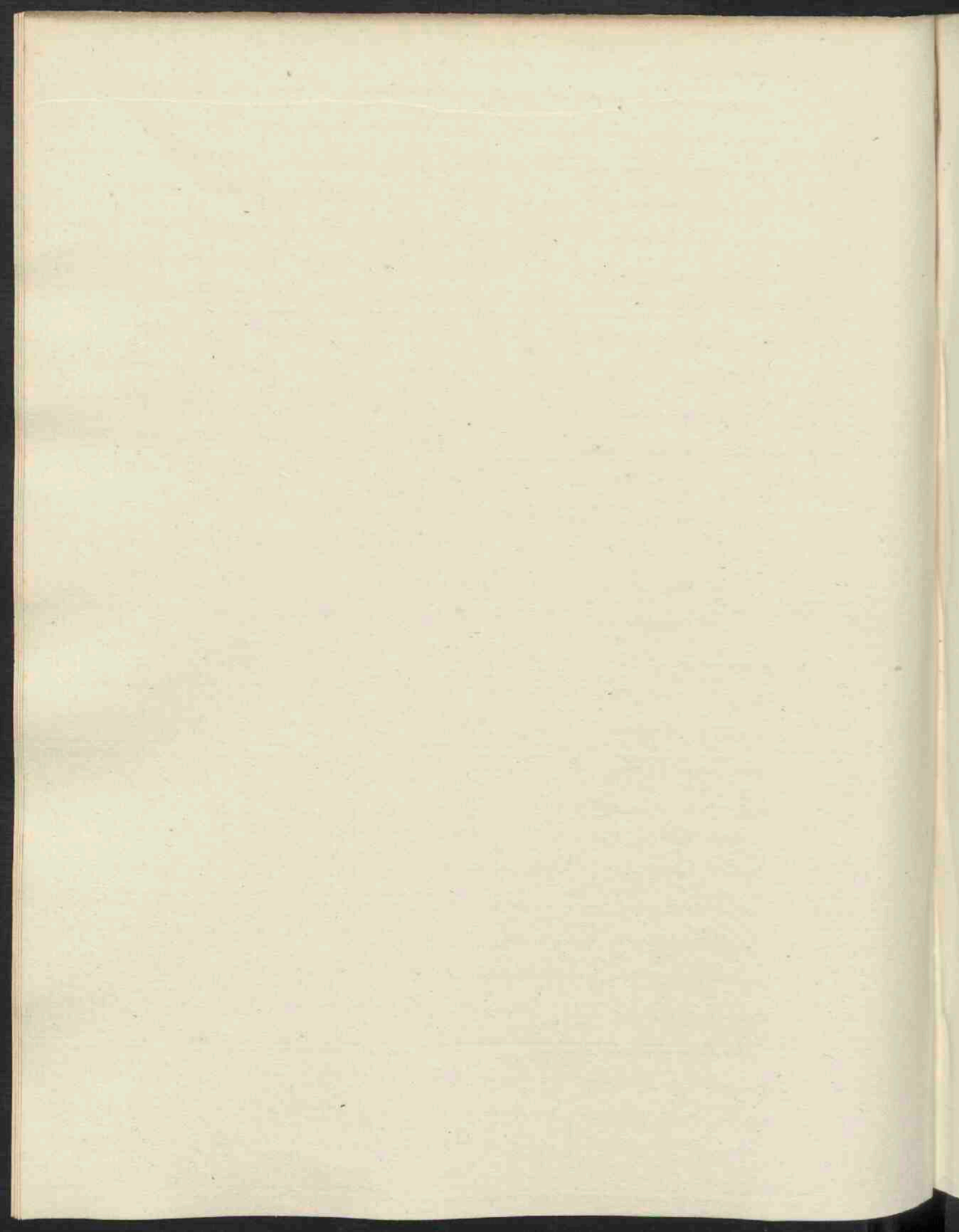
Er zyn nog verscheiden andere merkwaardige me-
numenten, onder anderen dat van de Gravin
van Apolda, die in 1600 stierf, doch slakte zigh
doed zynne moeder ontwaakte by gelopenhand dat
de daadgraver het lyk pruppte te herouwen. Men
heeft ontrent deze herloving hier hetzelfde ver-
haal als te Keulen van een paard dat de troep-
pen ophloem om den ongelukkigigen gemaal te
onweten, en een huijs in den Breite troep pruppte
nog met een kleinen paard, om aan de gelante
sint te herinneren. De Gravin werd nog metter
van vele kinderen, die met haar op eene schieding
zyn overgeteld.

Men treft ook het portret van den damprediker Rei-
chard Bahe, welke na de ineenruing van Naugdenburg
in 1631 Tilly in het Louten om gnaade vroeg voor
de 4000 burgers die in den storm gevlugt waren,
en voor den vorsten veronvraan verwoest dat huijs
leuen getpaard werd. Bahe zelf ligt hier begraven.

Het is op de groote Damplaatse voor de kerk
dat het schoothelzige "mooi-tonaal" plaats had;
men kan niet zonder yding dearaan denken.

De stad werd toen voor het grootste gedeelte af-
gebrand; men vindt daar ook zeer weeny oude

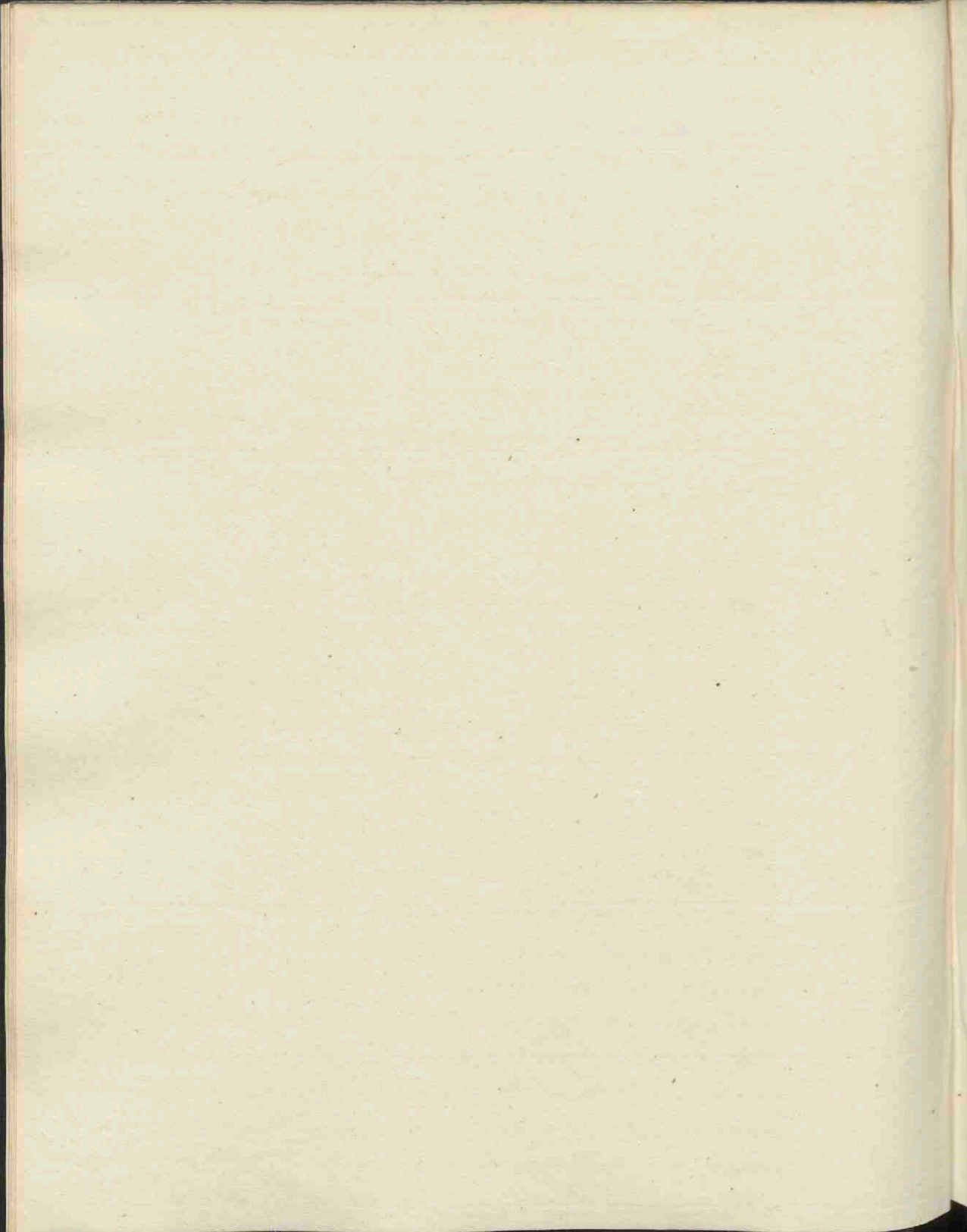
huizen. De tweeze, welke naar vreesden. En over 31
gekleeren zijn, worden als merkwaardigheden, aanse-
menen. Wy hebben er twee gezien in den Briele,
twee. Boven de deur naar het eene Hout met een
den tekst: 15. In vraget fortuna ipsius fortu-
nae membra est c. 93. In den genot van het ander
staande: Balenke den 10 mai 1631. Dat laatste,
zoft men, want het hout, is aaren de Commandant
waande die Manphouwing door vermaat had
overgegeven.

En zijn thans ongeveer 3000 catholiken in deze
stad. Een aanmerkelijk aantal is Duitsch-Ca-
tholiek geïmigreerd; en deze houden reeds regelma-
tig godsdienst; zij zijn song eens kleine kerk te
boorden.

Op de Oude Markt zagen wy het Spaens
beeld van Otto den Groeten, te paard in een
laart van lorenzje. Men ziet het geenszaken
aan, dat het niets is, ver vele eeuwen, om it.

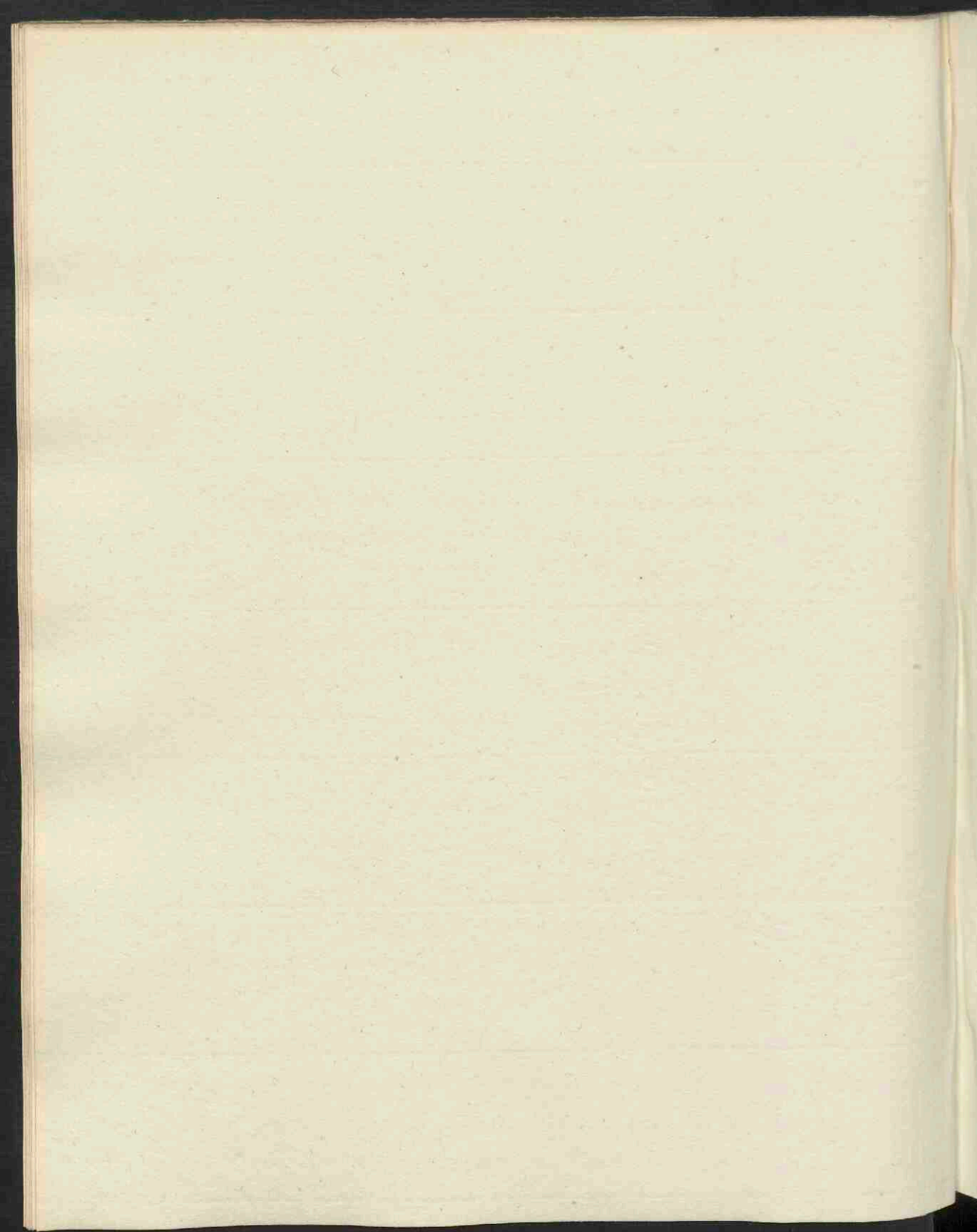
Als kortz insche merkwaardigheid besochten
wy de gesanten in een der Cistabellen, waan
Frentje, en later Lafayette opgesloten waren. In
wondig handen wy ze niet zien; doch men zakte
and dat zij toch ook geheel versamelt was.

Wy reden vervolgens naar Hennen Kong aande
overryk van de Elbe een klein uur van de stad. Dit
is een groot tehoven gebouwd omringt van gebouwen,
te en tuinen met de fraaite plaatsen, alles zeer
riet en met veel smaak, verens op een grote
tehuut ingeslopt. Het is een gewoone vermaakt,
plaats der bevoert en daargheen ook door de Hede-
lyke regering bestemd en behartigd. Het geheel is

Stedelyk eisenboom. Er zijn hier verschillende tuinen 32
concerten, en dan kan men met een stammbok
op de Elbe verschillende herenhuizen en Landhuizen.
Vanmiddag te nacht, te paard en in ruytuy ho,
men dapseltyt en grante getale. Er is een park
ten in het grante gebouwe en een tuinenman die
de tuinen steet, van blacmen naarst. Na
een vifgenachtigen dorp wasde tarant veel hant
maas a holden, en de van gey met glacyende
klesuren anken. Du was vort ant dars met stap
van anferen in een Heerenhuys kerst ant
Pyrsander wat.

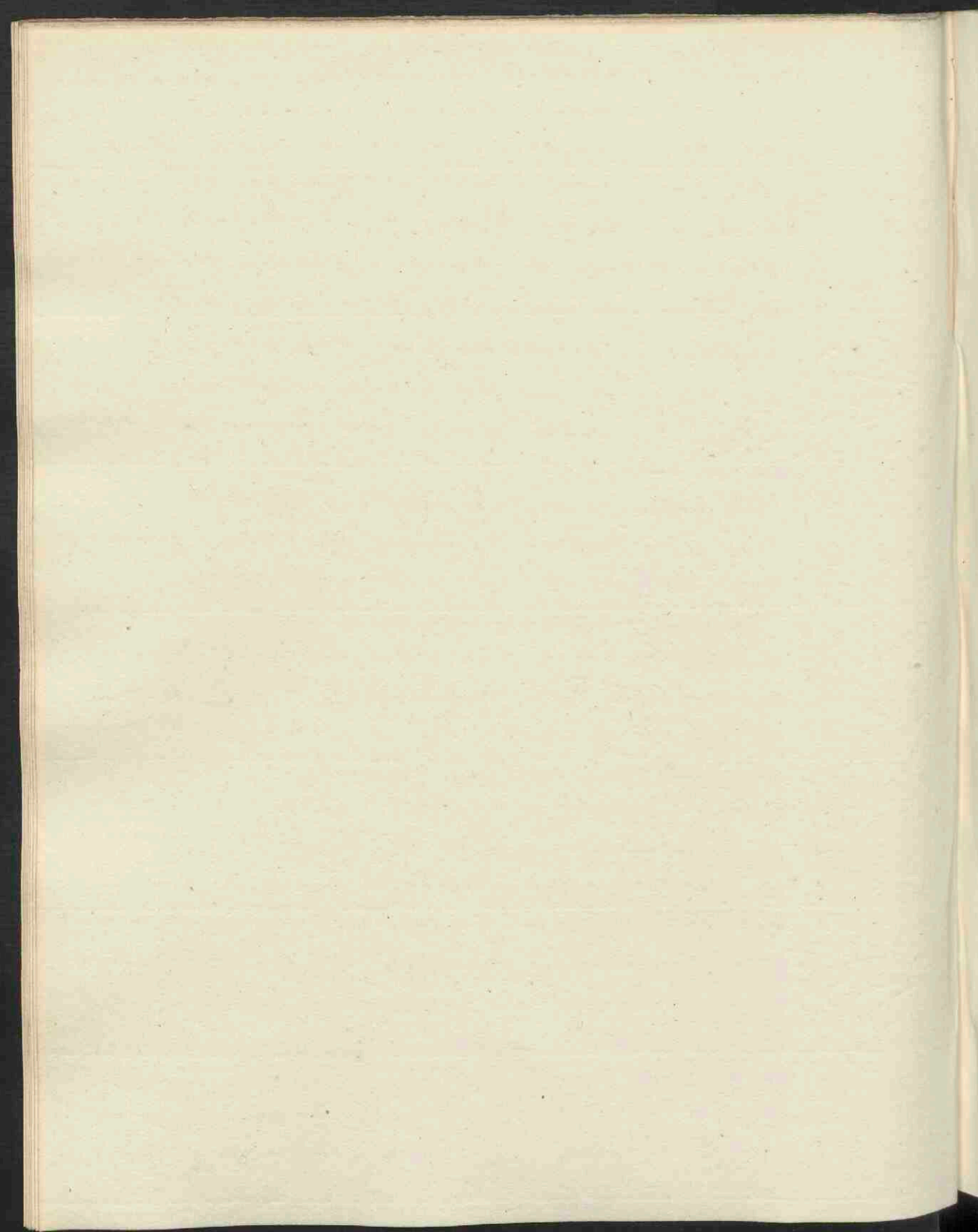
Zaterdag 16 augustus. De negen verlaat ons niet.
Het is wanthopig steet vifgeft naar zood meten
uit te zien. Wy kunnen ons van verdupe mit twee
duy der niet weenig genuegen voorstellen, al
thans in enenidelyheid van den tyd en de korten
die wy er vort vanden maaken ditte den. Wy
hadden ons voorgefeld het eiland Rügen te
bezaken; - teker vortden wy het plan naar
Bresten te gaan. Dit alle, maeten wy afgeven
en om niet langer in Magdeburg te blyuen,
kegauen wy ons naar Hefzau. De steuennagen
vertook vort te vortlyt we. Wy reuen eerst naar
Küster, van welke helms verleden had wy toek
byne niet vort. Daar schiedt zich de trein op
teken den wyf naar Leipzig en dan naar Berlyn.
Het den laatste besitelen wy tegen Eric ene
oude bethuening. Het graun ligt op velt plant
ten op het velt, en kan niet vort. Het land
is vortvort vort en vort van boomen vort.

Wij trappen onder onze vertegenwoordigers en geresoneerde
 naar de multitudesgenootschappen, die met reuen
 en goede redenen deze onbeveiligingen verdedig-
 de. Wij reisde alleen daarvoor naar Berlyn.
 Wij hooren algemeen veel spreken over de on-
 lusten welke in Leipsig door de dagen hebben
 plaats gehad. De burgers hebben den brassen
 des Kroonprins gekoont, en daarop is door de
 militairnen geschoten, met dat gevolg dat een
 toekenden personen, die geheel onschuldig waren,
 gedood zijn. Men is met niet minder ten ritten
 ste verbittert.

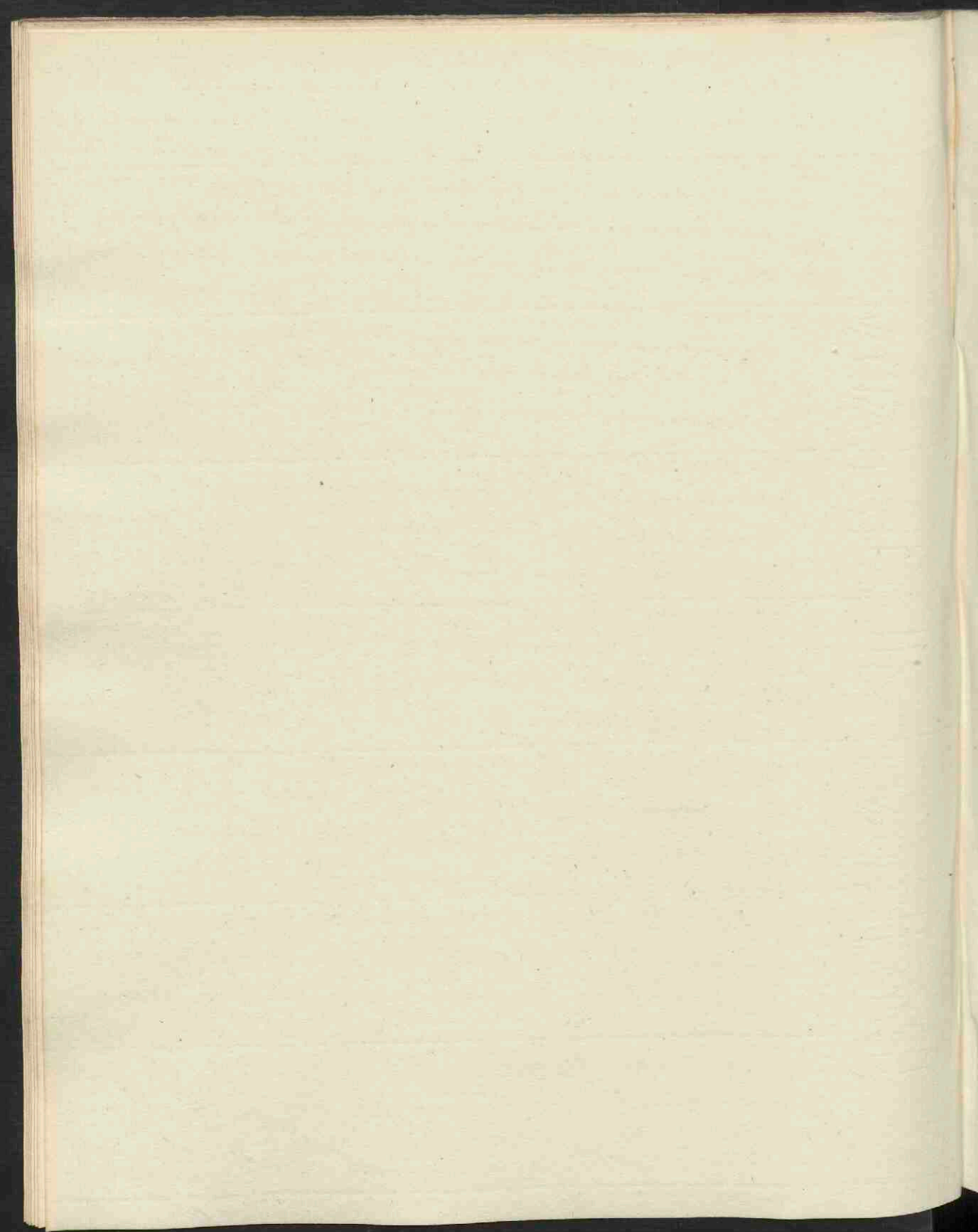
Het regent onafgebroken zoo sterk, dat wij het
 huis niet hebben kunnen verlaten; gelukkig
 bevonden wij ons in een goede hoedtoef.

Zondag 14 Augustus. Wij bereikten heden het Fort,
 by des Vorstels en de van de Kroonprins. Beide leg-
 gen een paar uren naar de Stad. De Landwehr die
 wij doorzochten is doorzocht zeer bekend, de Linnen-
 en andere wallen zijn en goed en; de Linnen
 groot meerd by de Kapelen, afgevoerd met schone
 grachten die men menigvuldig aantelpt. Het water
 komt in hier naar hervatken en daarom het men
 vele lievelijke Stammen, Men moet niet geloven dat
 en veen onder dit gebouwt. De Linnen van "Wör"
 lity zijn bevoerd en werkelijk menaten wij met door
 een ontz en afwijfeling van allerlei purdyer boomden
 en blaumen met overvloedig water daer taphen.
 Het huis of slot zelf bevat niet by ander op.
 Ten de Linnen zijn vele grachten en blaumen gelovene,
 ook grachten en andere Spelweden, welke juist niet alle

24
Zeer te bewonderen zijn; maar toch niet eenvoudig,
tot verfraaiing bydragen en verzameling van meek,
toenlijg zijn. Zy zijn echter gemaakt van beschouwen;
in feite slechts iets daarvan op het herinnere
In de heringe wordt een verzameling bewaard
van wapenen kleeden enz. van Otaheiti, door
Korster van zijn reis medegebragt. Het roze,
naamend Gethitoh heet bestaat een groot van
verzameling van allerlei vogelwespren van kunst
en ontkleid, van herinnering enz. Nale tekenen
zijn, vooral portretten van misbruiktijde pater
menig wistte hand tekenen glanzende bogen, maar
afkomstig uit Zwitserland bleekend, en by de
verzameling van deze verzameld door Savater
den byzantinen vrend van den vorigen keizer.
Onder de vele Oubtitante tekeningen is er een
dat Lucas Cranach in des tijde van den verzameld
gen keizer van Keizerin geestene den keizer, en die
voorstelt Luther en den Paus, welke Strebekeat
ze, voor de Duitseke her verzamelen. In
thet sticht namelijk met den keizer, de paus met
kerkelijke en pauslijke uitdrukken. Zy hebben een
zamen van den keizer, menig een ook van zijn tijd tekenen,
in Luther tekenen daarmede den paus byna tot
ken over, doch de Cardinalen, die by hem zijn, konden
den paus tekenen. Geestene verzameling voorstelling
Portret van Christiaan van Brunswijk. De wapenont
tekening van Bernhard van Sachsen tekenen. Nale tekenen
van een aan de herinnering en aan den keizer tekenen
voelg. Deze tekeningen en andere verzamelen zijn
met veel andere in binnent gevestigd, zoo dat de
stukken die tot den keizer tekenen hebben, in een van

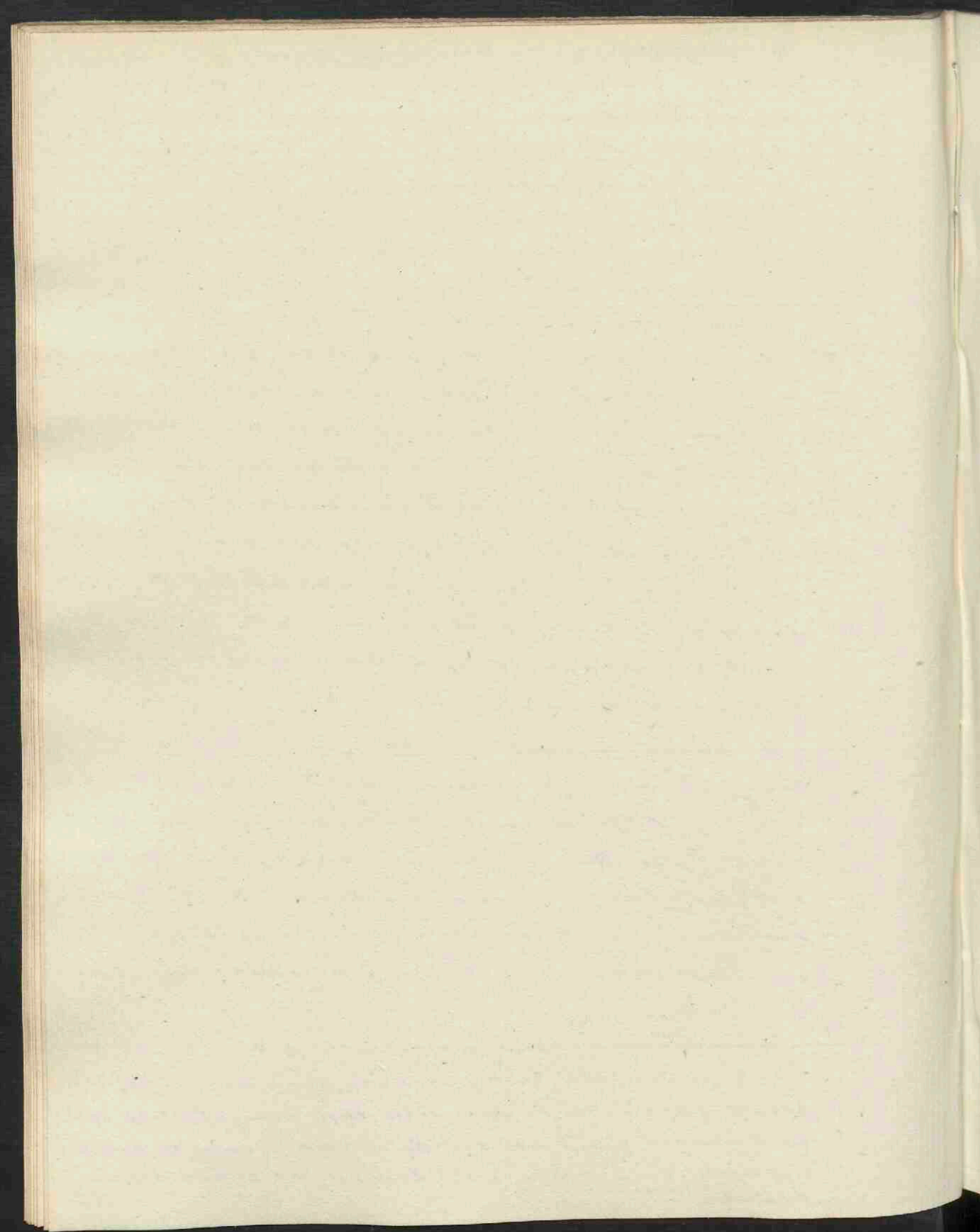

byzonder plechtige ry en even zoo de guerdonstijpe. Dit heeft
 even als alle de rader die men in daren tinnen met by
 "kangesteld" door den Landtvoorsieder hertog Frans
 die veel smaak naar de kunstten had en op hertog
 de wiken veel heeft versarmeld. Het voerpaan
 monument is een zand van tempel tot herinnering
 aan versten uit het negende eeuw van Schacht. Het
 Pantheon sene vstante wamen om de maanvelden
 en de door de duden. Koningard vanden. Het is gebou
 liden by de byplecht, dat by vinfchen het geboude en
 tene het water pinge, gesigtpunten en ophieren. Een
 voerpaan de vrentpauze de berg, met veel herten
 geboude, hwaren my naar een in schakel Speelmarkt
 te by.

De schoonheid en overvloed der bloe
 men en stricken by in zyne weg het groot siewerd
 van "Lorlet". Van het inderhalok loop de vorige
 hertog sene schone Gotische kerck laten bouwen; ook
 een kleine Synagoge voor de Joden; beide liden ook
 gesigtpunten op naar de liden.

Wij hielden midday in de zeer goede herberg; en
 naar ont verlost liden wy ons het hies manvoren naar
 de dichte wijkthison en het lictel van zyn liden ge
 waant heeft. Het is een klein, eenvoudige hies het by
 met zyn schoonheid en Schoch de wande. Op het kant
 hof beventen wy de plaats waar by begraven. Opt. Zyn
 naam was op den steen die zyn groep bedekt, hies niet
 naar te liden.

Oranientonnen, dat wy verouffent berichten, is een
 landhuis van den hertog met een tinn omringt, die
 grootendels in oude Franche skyl aangelogt is. Men
 vindt er een groot aantal by lictel grote en lictel
 tige oranjeboomt, zoo men bouwer, de lictel in
 Duitschland.

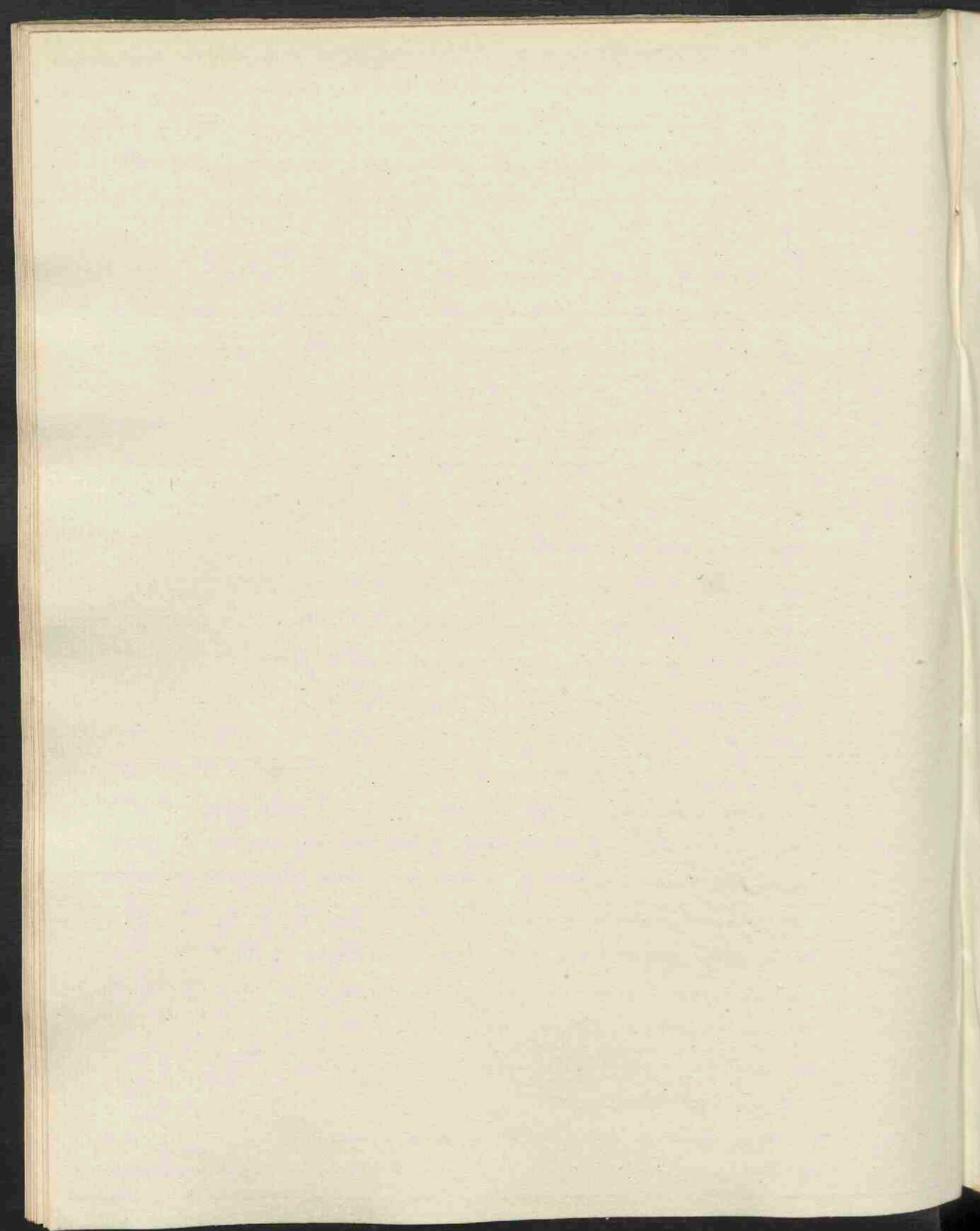

Op onzen terugweg overviel ons onmedelen en ruwe
 nezen; doch later werd de lucht helder en wij konden
 nu een wandeling door de stad, den tuin naar
 het slot en buiten de poorten maken. Dit alles
 maakte een aangename indruk; doch er was weinig
 te zien.

Maandag 18 augustus. Wij besaagen des ochtten
 het slot af de residentie van den keizer. Het is een
 groot, maar uitwendig niet schoon gebouw. In
 wendig zijn vele schoone zaalen, doch veel eenvoudiger
 dan men ze in de vorstelyke wasserijen ze
 weertlyk aantreft. Tenans keerkte er veel smaak
 en een grote schat van schilderijen, waaronder
 zeer schoone stukken zijn. De vorstlyke kerk was
 een groot kunstvriend en daarin zelyke kunst
 kleinmen die thans verpast. Deze is veel schiet
 den en wij zagen van zyne hand verscheiden geseg-
 ten van Slesien en de omstreken.

In de slutherk is de begraafplaats der keizerly-
 ke familie. Men heeft er ook andere anderszins de
 doobkerken van den keizerin. Leopold van Beieren,
 den inderdaad genadig, en diens vrouw, een
 apothekardochter, waaraan de laatste negende
 keizeren afstammen. In deze kerk is een merk-
 waardig schilderij van Lucas Cranach voorstellen
 die het nachtmaal, en daarop als apostelen. De
 portretten zijn geschilderd van mannen tot de keizer
 mijn betrekking, van alle Luthers, Beieren kaiser,
 Aelwylt van enz.

Men ziet in de stad vele vorstelyke en openbare
 gebouwen, daaronder twee van broeders der keizerly-
 die sedert lang de een in Italie, de andere in Teutsch

Woonen. Het stekend zijn de gebouwen van scholen
 en naar inledende getuichten. Een daver laatste is
 het Amalienstift dat wy met belangstelling bezochten.
 de zuster van Hertog Frans, die blykens hare portret-
 ten, eene zeer schoone vrouw was is onthoudt ge-
 bleven, en heeft aan haar vermafen, de bestemming ge-
 geven om voor dit getuicht te dienen. Hare gemerine
 woning is de zetel van het bestend bureau stichting en
 daaren ziet men eene groote verzameling van te-
 dengen, meestal kleine en zandten tot de uitstekingste-
 den eerste meesters te bekomen, toch zeer goede, —
 ook vele portretten van merkwuurdigse personen,
 daaronder die der familie van Boffan, welke vyf
 aan schoone portretten en eenigmate in een te zien
 ten geweest is. Het de stichting verichapt men ook een
 ge familie vrye woning, aan een groot aantal meen-
 schap, vier daalder, inkomen; aan andere kleeding,
 onderhoud, verschillende ondersteuning; — aan twee
 jonge leeden stpenden om te studeren; — en

Eene andere vader van Hertog Frans's hoofde
 stichting gemaakt voor arme adalyke families.

Wy bezochten de begraafplaats welke beruimd is
 en werkelijk uitstekend door fraage inrichting. Zy is
 buiten de stad, met bomen en bloemen geplant
 waartop de vele gedenksteden en opschriften,
 niet volden met frische kransen bekroonen. Hertog
 Frans verlangde dat men niet anders dan de wapen
 op alle graf steenen; doch sedert zijn dood is men aan
 die begraafing menigvuldig afgegaan, Zoo dat men veel
 Franslieden, niet weten op zom wyse aantooft. De
 vader van den tegenwoordigen hertog ligt er van een eenig
 monument begroend.

De Stedelingen beoefenen meestal ook eenigen
Landsbouw, althans hebben zij binnen buiten de
Stad een graanveld en vruchtbaar voor zijnen gebruik
te kweeken. Zij houden ook koezen. Wij zagen die hier
wonder van de gemeene tweide in de Stad terugkomen.
Als een dier van de algemeenheid van dit gewas om
het Landbouw met een van de stad te verbanden kwam de op.
Zochten het gesprek van eenen anderen Landsbedrijver.

aan tafel worden 4, als gewoontelyk in de keizer-
 schaden, een aantal keizeren mit de stad die onder zich
 een part gewestelyk vorstendom en twintig 200000 man
 ont opleverde. Eeninge afwijking gaf toch een sover-
 gaaten die anlange mit de keizeren was teruggelaten.
 Men sprak ook over het plan een Duitche
 nationale bank waaraan de keizer het middelpunt
 van de zyn, en die tot 200 millioenen daardoor een
 kapitaal van de byeenbringen. In de Prussische
 Staatsrekening was reeds een behoudensking tegen de
 verband geplaatst.

Twee wy opgepakt hadden meenden wy nog een
 groote wandeling door het landgoed en vanden
 verbleef der maeder van den hertog, Georffinn 22.
 waard, op een kleinen afstand van de stad.
 Het is, even als alle de vorstelyke parken in den
 omtrek, voor het publiek opengeleed, en leest
 een ruime gelegenheid om te wandelen. Het is voor
 de inwoners van Japan een groot voorrecht van
 alle ryden op vorstelyke afstanden gelegenheid tot
 ontspanning te vinden, en wy maken er meermalen
 die gebruik van.

In dit kleine vorstendom leeft men algemeen
 zedigheid en leedens; de meeste nijverheid is in
 milten en de belastingen zyn zeer gering, voor dat
 het land goedhouper is dan in de andere staten.
 De hertog is zeer ryk, het meeste land is zyn domein,
 voor dat hy veel verloor van zyn ander
 naar te druyken. Het land wordt dan op een ver-
 pacht om de pacht met lafzamenheid behandeld, voor
 dat hy by slechten opst gescetelyk af geheel van de
 betaling der pacht verheeren waarden. In den laatste
 oorlogtyd heeft de keizer minke gelaten dan de andere
 Duitche landen, door dat de hertog niet dadelijk

My story of my visit with that handsome woman, in
up my outlandish, antient world by; don't you
take her for a fool; - but my old old outlandish way
by new world's men - what dost you say?

aan de Fransche zijde geschaaid had. Het land 39.
is zeer aan overstromingen van de Elbe en de
Ause de blaasgesteld. Men heeft daartoe dyken
opgeworpen; doch deren winter is het water op
lommige plaatsen daar door gebraken, op ande-
re daaronder geloopen. Zelfs Warlike is niet
vrij gebleven, en in lommige dorpen is luifel
nood geweest. Daerom zullen nu de dyken
rechter en versterkt worden. Er wenen vras-
gen vier kastelen van Anhalt; daarvan is de
tak van Zerbst uitgestorven en dat nochtan som-
mit Kopen vereenigd. Nu hebben de kastelen van
Cöthen en Bernburg geen hinderen, en zullen
dore waarschijnlijk eveneens met Kopen vereen-
igd worden. Dit is naar het bestuuren de
nederse eenheid van de Pruitische natie gunstig;
dort van de kleine staten en vooral de kleine
Itaan is het een ramp. Zy verliezen de land-
digheid en het recht dat dere noorden verspreiden,
Ongeveer te half ras verliezen wy Saksen en
Saxanen over den spoorweg te half niet in Halle
aan.

Dinsdag 19 augustus. We bezocht deze man-
gen twee professoren: Eiselen en Leo. Het eerste
sprak ik lang schied over hun rak, over den tegen-
woordigen toestand van Britischland en van Pruisen.
De eerste dener colleges was zeer onzijdig, de tweede
zo als bekend is, pastyman in de wereld hebben
van den laatste tyd. Het is merkwaardig, dat al-
gemeen de patriotische stroy te gelijke godsdienstig is en
omgekeerd. Halle is eenpunt middelpunt geweest

Hier is merkwaardig dat de heer 10. als predikant
gehoort geen knelwep had, terwijl hij als volcomen in
de valkenpakkerij veel indruk maakte een bewijs
dat de faas een knelwepkandheid op den kansel
en op de tribune niet dezelfde is.

van den twist tusschen de Heelapen en de Ortho-
 doxe protestanten. Die stryd is verflaamd: Gere-
 nius is dood en begraeven in de rivier. Doch
 de voorstanders der orthodoxe zyn in de laatste
 jaren algemeen taegenamen en duarslozen hebben
 zich in Berlyn en vele andere plaatsen de
 zaagenaemde Lichtvrienden of verdedigers
 van het protestantissme verschept. De 20 zyn
 nu in den laatste tyd veel sterker geworden.
 In eene vergadering der lichtvrienden heeft een
 geestelyke van hier, Wislicenus, betuigd dat
 de beschaving thans het standpunt der Bybels
 naastlyggestreept is; dat men dus niet acht
 gaede dat daarin is betracht. maer men
 ook niet verwerpen, en zich geen vrees ont-
 waarkelyk daarvan houden. Deze geestelyke is
 afgevoert, maar eene groote party nechtlaant
 voor hem. Zy heeft van den koning, jaen deze
 zich hier berand, de herstelling van Wislicenus
 in in zyn ambte gevraagd, en hierby heeft ook de
 stedelyke regering zich gevraagd. Intusschen zyn de
 vergaderingen der Lichtvrienden verboden. Als
 politieke party bemerken deze dat het Pomfurd
 Landrecht hun de vyghheid om te verpudenen toe-
 staat. Inderdaad is dat notbaek in dien geest
 garteld, doch dit is niet opgemerkt, omdat het
 nuh er taen het uitkwaem niet zyn voor weet.
 Het meer talent dan Wislicenus verdedigt
 de licencieat Schwaartz deze party. De ortho-
 doxen zyn natuurlyk quersig om deze te bestryden.

Eenige overlevering van den geest van Fries,
niet den Groeten doet recht in de party der
Lichtvrienden ontwijfelbaar bestaenen.

De hoogleesenen Tholuck en heel meerder schillen
zyn de voorrechters der orthodoxe party.

41
En zyn nu onder de Lichtvrienden vele Swaartzen,
die sticht te zamen bonden, "Two Camp" zy lopen,
stand vinden: de vroegere nationalisten, de
volgelingen van Strauff, de Katholieke doctoren,
de meeste Hegelianen, de materialisten, de
Katholiek onverschilligen. De Koning is
nu de wyze discipelen, maar een lopen dan
afnal van de Kerke. In de politiek is de partij
schap vooral over het innemen van vrijheden.
den. De Koning is niet zeer dwars tegen; maar
zijn broeders en de trouwvolgelingen zyn er zo,
weldig tegen. Deze zyn in den godsdienstigen
strijd voor de Lichtvrienden. Men vermoedt
dat vrijheidszuchtigen zullen worden ingevoerd, doch
alleen met een noodwendige maat. In de kerke
zal een ticheuring plaats vinden. De Luther-
catholicken zyn ook reeds verbeest. Coerthey
is bijna in den geest der Anglicaanische confes-
sie, Range is nu onbestemd en behoort in den
geest der Lichtvrienden te zyn. De Katholicken
hebben in den strijd van Keulen hunne kracht ge-
vonden in de politieke tegenstand tegen de regering,
doch door hunne godsdienstige onovergelykheid.
den zij zyn den afnal van vele, welke tot die
politieke partij behoorden zalne te weeg gebracht.
De partij, welke onbetreft, doet telkens weder voor
staan eerst tot de andere partij overgaan: de ortho-
doxen door steunheid, de Lichtvrienden door
liefdebetooning. Wie zal met zekerheid zeggen hoe
dit eindigen zal. De godsdienst wordt nu
voor de politiek en omgekeert.

Voor de akademische bibliotheek bestaat een af-
zonderlyk goed gebouw, zoo dat deze heere school
thans in het uiterste niet meer by andere afzakt.

De hoofdleraar wiens lesjen het meest bezocht
worden is thans Röbiger, voeger gezelleser, thans
wyzeer.

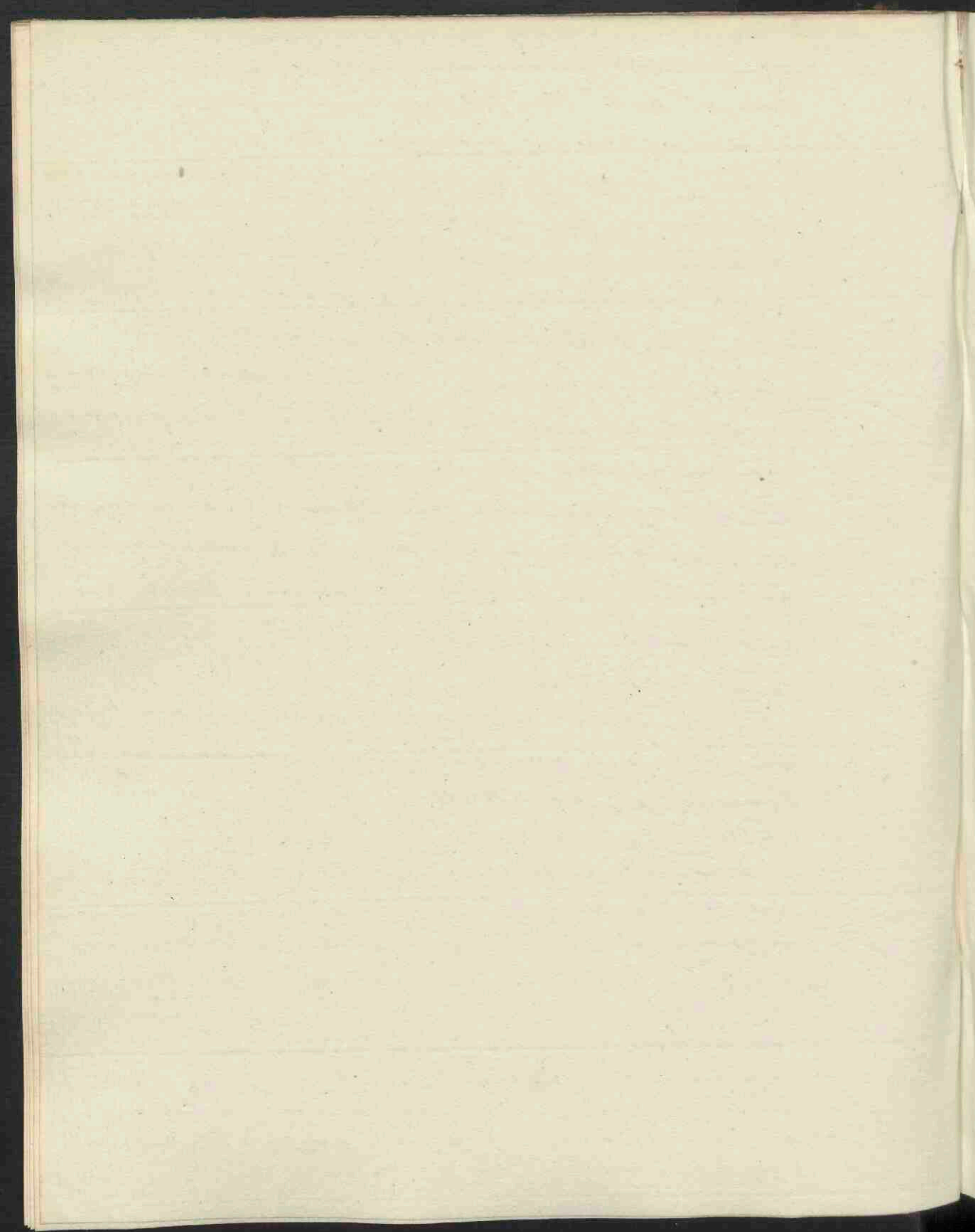
Dezen namiddag zijn wij uitgereden. In de 42.
stad is veel verbeterd en verspaard sedert in de
gerien tijd. Een Johnson's niana pruitgebouw
is oud in het oog gevallen. Een ander geheel
nieuw gebouw is dat der Universiteit, dat
wij ook inwendig bezochten. Hier zijn
gehoorzaam, maar nu alle callespiet
gehouden worden, een goede zaak, maar
behoorlyk gestraakt kan worden, een ten
naastekamer enz. Deze verbetering voor
de Universiteit is toch niet zoo groot
als die welke Leo mij aanduidde, name-
lyk dat er een zeer lezendige zucht voor de
studien bestaat, en dat de bruto, por-
heid en ruwheid by de studenten byna ge-
heel in ontbrek is geraakt, en zij niet meer
te veel drinken.

De Elisabethbrug over de Saale, die wij terug
kwamen overgeleden zijn, is mede een der ver-
fraayingen van Halle.

Buiten de stad bezochten wij het landschap van den in
zijn tyd bezolmde zenschep Joh. Christ. Reil (geb. 1759
gest. 1813), en naar hem Dartsberg genoemd. De ligging
en de aanleg zijn zeer lief. Op de hoogte is Reil zelf
gegraven. Zijn schouwman Krukenberg bewaant
thans deze plaats. Hij is ook al, naar zijn opvatting.

Verder reizen wij naar Giebichenstein, een ruit waar
op de ruïne van een kasteel, aan den rand der Saale.
Ik heb overzigt daar de boorden van deze rivier met
het dorp Cospitz, en de hoogten aan de overzijde een
allerlei tafereel. De plaats, waar de landgraaf

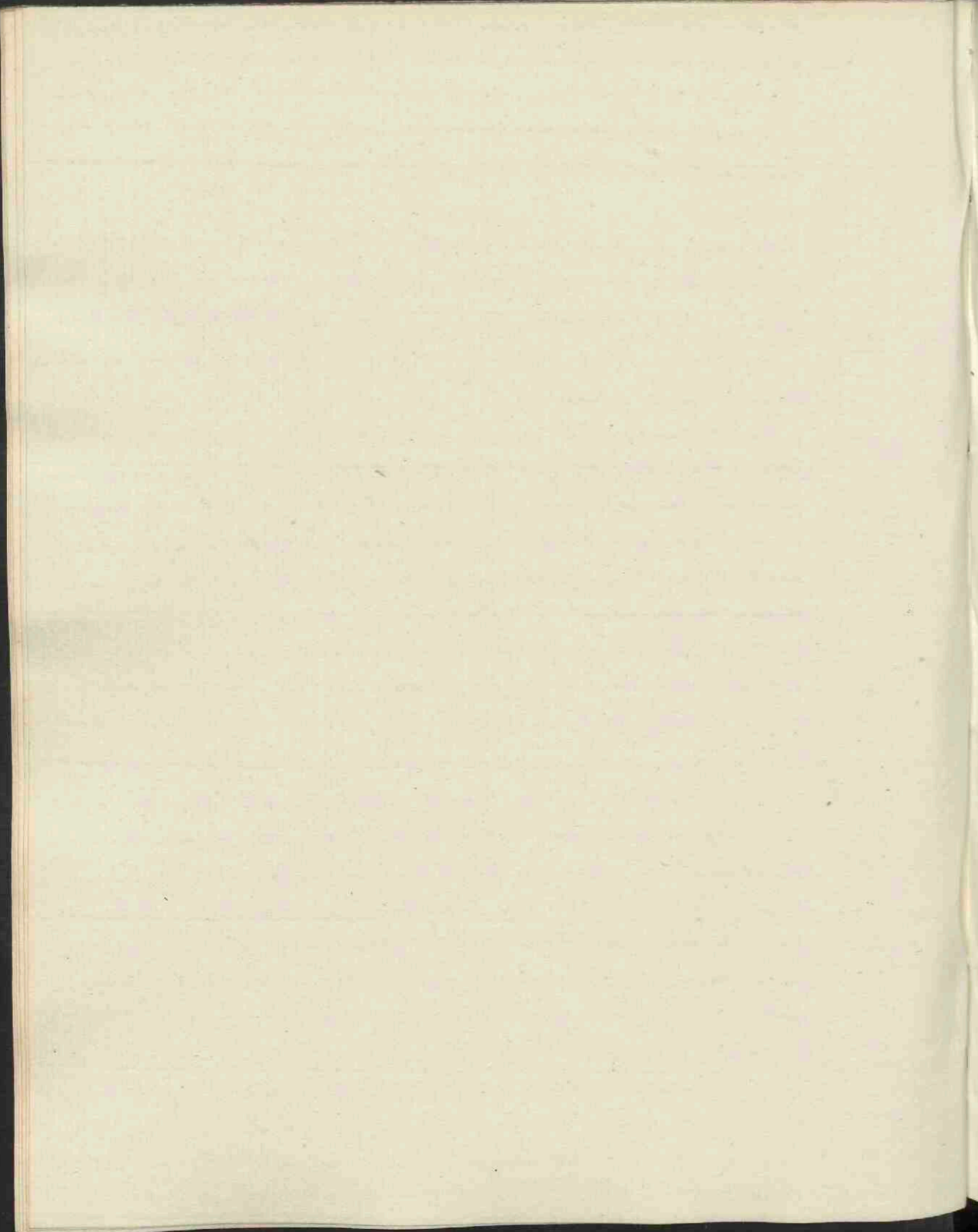

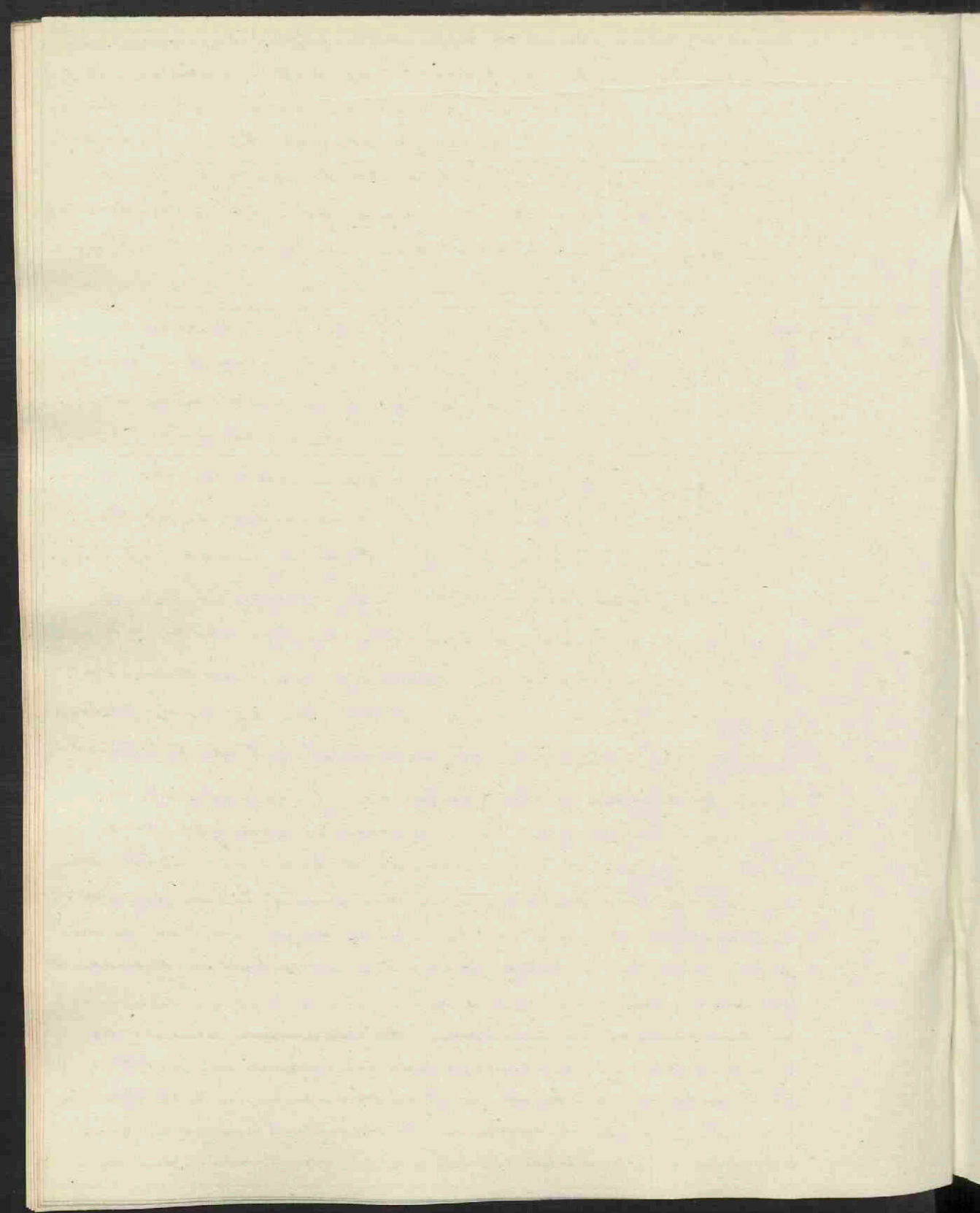
Lademph van Thüringen, in 1102 van de rot, gasprou ⁴³
gen is, wordt nu oomgeduid. Wy deed den spoor van,
den rijk te bezonen, door Nederland in de rivier van,
by die wilde overvassamen. De oude brug met de
waanbelingen, daar rondom zijn een de rivier, des
kanijft.

Op een andere hoogte stond onder twee steenen
de bank waarop Hully gevooren was te zitten, en
te aan het schoone land hem zijn heerlijkheid
inspincarde. Wy hebben dit punt bezocht, doch de bank
was er niet meer.

In een punt waren wy over een veld, noord by des Noords,
tegen een eiland, dat tot Giebichentheim behoort, naan
de stad thong. In het dorp Crellwitz, aan de rivier
is een groote papierfabriek van Gebelstein. Men
heeft er de Engelsche wijze van het papier te vervaar,
digen ingevoerd. Onze brug knapt ons nabij het
nieuwe gesticht voor Kraankruinigen, dat op een
hoogte buiten de stad gebouwd is. Wy werden met
vrien solijheid begroet, en het te bezigtigen. Het
is ingesprengel volgen, het plan van den gebouwend
Darmstadt, dien wy aantroffen en die ons godsoets
lyk zeer versprede. Het is een Hecht, yedertalig
vaktand en sedert kort in gebruik, twod dat men
nu niet met ons het geheel aankelen kan. Het is de
thand naar de Pruisische provincie Saksen, naar
de geneerlyke en ongeneslyke. Men zal niet twyfel
gebouwen, door galleggen veevingd, naar de vier af,
beelingen en ripten, namelijk naar de mannelijke
en vrouwelijke knaaken, twee herstelling kopnaef
worden, en naar die aan twee herstelling men van
kaupt. Het getal der eerste is op 150, dat den laatste
op 250 biskend. Wy zagen de plantie, gansen en

44
kamers, waer niet de krankhinnigen bevonden, die
meer zachtheid en niet veel zorg behandelde werden.
Inzake amboud is een groot middel tot herstel, en
daarvoor leverden de uitgestrekte tuinen voldoende,
het gebouwe ruime gelegenheid. Alle graantden
van de 100 tot 150 personen, die het gezin bezocht
teet, werden door krankhinnigen gekwast; ook
in kint doen zy veel werk. Voor de kamers heeft
men buiten de krankhinnige slochts een vroom
in het werk. In de kamers gafen wy ook veel
taarten van tweek vormal door de vrouwen van
rijp. De heer Stenotens meende dat men
in andere gestichten voor vermaakt en verottom
ging wel niet te veel deed, byzonder wat be-
troff lieden van geringen stand, welke in hun
dagelijk leven daarvan niet gewoone zyn, en
toont, de vermaakt worden in het gezicht, zoo
dat zy na hunne herstelling nadeel daarvan
ondervinden. Menich houdt by voor geheel
zonder invloed; de ondervinding heeft dit bevestigd.
Hy heeftte groot gewigt aan de opmerking, die
men nog niet algemeen en stellig uitgesproken heeft, en
hy die uit ondervinding meende te kunnen vaststellen,
dat by de krankhinnigen in den groot zakere dienst,
heid bestaat dat hun verstand eens krankheid is, en dat
de niet naar een godsake gezond is en uiterlijke gezondheid.
Hiervoor, zaid hy, lyden zy niet zoo veel als hun vroom-
me vande heen vermaakt. De vermaakt meende hy
van een vroom die tegelyc aan meer vromen den dienst en
van welke om te sterven, lost en daerom in schrikkelijke
waarschap scheid te zoeken. Hy sleep toch ymmer en was
werkelyc niet zoo ongelukkig als hant in vroomen. Zonde

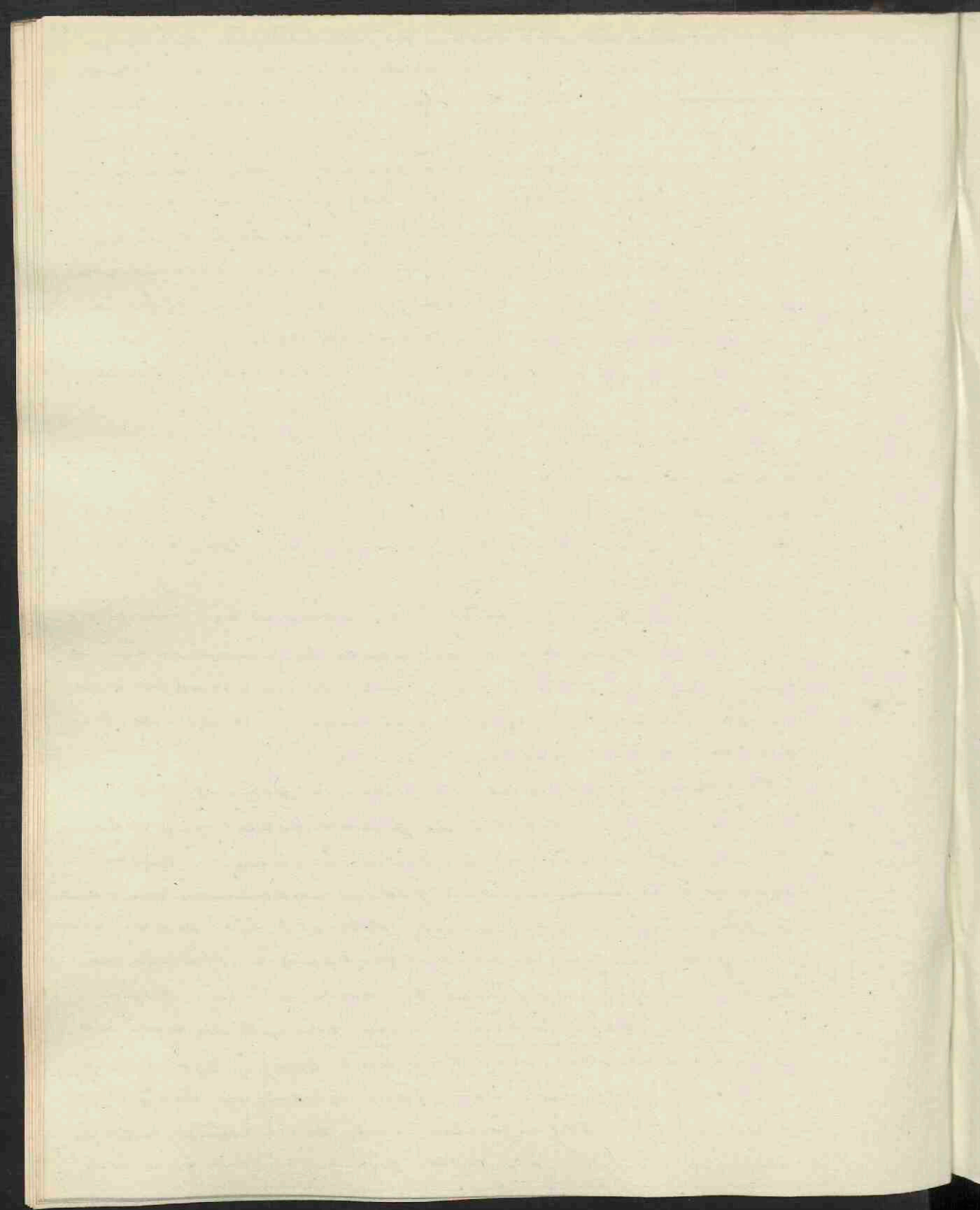
Was u vermaand. Het kenan daaronderaan, dat u en
 zeker konstante, had dat haar, Furstend kenan, heid was
 en staardest in haar manking, werd opgehoort. Zoo is
 het by de krankzinnigen in het algemeen, en het is voor
 zonne herstelling van grouw gewist, hetgeen in de niet nog
 gerant is op te waken en all het waan over de ziekte te
 doen tegevoelen. Men kan, mede by, met krankzinnigen,
 vooral met hartalceanden, dikwijls zeer belangenrijke
 gesprekken houden, wanneer men naar datgene
 vermaandt waaraan u in waan is uyn. Niet te verstaan
 vindt men de edelste en lammevolyke menschen,
 ander ken.

Men onderzocht hier naar de behandeling drie
 klapfen, waaraan het aantal wordt 200. - 150. - en
 90 Thalers.

Heden was de eerste dag op omwa niet drie het niet
 geneesend heeft.

Vreensdag 20 augustus. De callopiet uyn den 15^{en}
 dera maand gesloten, en de meeste klapfen waren uyn op
 reis, met name Thalerk en witte, die et menigte te be-
 zucken; ik heb hier afgezien van meer aandacht de leue
 veritalit te onderzucken.

Belangrijke was het uyn de nieuwe gerangereit te be-
 zucken. Zy is op een ruime plaats geheel uyn staen,
 is gebouwd en van opene plaine omringd. Sedert
 1842 is uyn in meking. Drie groote gebouwen uyn voor
 de bewaening des gerangereit, een vieldt, dat
 de uyn gallengen met de antken verbonden is, besal de
 kerk en de vertuoken naar het kostuum enz. Nij an-
 done renougebouwen dienen voor ziekenhuis, voor wo-
 ning der beambten enz. Er waren thans 391 gerange-
 ren, anheld indanen. Doropronkeligt was de inuistig
 bestemd naar 380; doch men heeft later eenige uitbrei-
 ding uyn het getal der callopiet gezegen; nu dat men nu

naar het 406 gezamenlijk gehet loof. Zy zijn alle naar 46
verdeeld tot een opsluiking van vijf jaars of daerom.
Men volgt in humane behandeling campromate het sterven,
toke steld. Zy zijn der nacht alle afgevoerd in een gas,
de cellen; doch werken der laagte gemeenschap polje in zalen.
Alle gesprek is hun streng verboden; ook in den rusttijd en
des trouwe. Zy eten in gemeenschappelijke zalen. Men on-
derzocht ze in twee klappen, waaraan de tweede wat strengere
behandeld wordt, doch zy zijn niet afgevoerd, maar werken
en eten zamen. Het verschil is naar hun gedrag in het huis,
zamen ook naar hun vroeger zuchtbaarheid; alleen die
verhandeldte verwoerdte zijn komen in de tweede klappe.
De consument opsluiking dag en nacht wordt alleen by uit-
zending toegepast. Men had daarvoor aannemende
lyke 48 cellen bestemd, later zijn die tot 64 verminderd.
Men sluit daarin op de medetgenooten en de
tijd mistoegen; teentyd ook minder verdoemen
die mishandelen daarvan aannemende met den mond
om niet in aannemende met de andere te komen.
Ik heb de arbeidzalen, ook eenige der cellen gezien.
Waal kammen, weven, sigaren maken, zamen by
na uitsluitend het werk. Vaeren en eenige andere
re arbeid geschiedt naar het huis 200, het overige
ge voor fabriekanten. De arbeidstijd duurt van
5 ure oermygen in den zomer te 6 ure in den
winter tot der avonds 8; met uitsluitingen
die naar $1\frac{1}{2}$ ure duren, waaraan ten minste
 $\frac{1}{2}$ ure in de vroege lichte. Die in de cellen opsluik-
ten zijn kunnen ook deslyke in de vroege lichte,
mer op vijf te zamen; doch alle afgevoerd zonden
met schandere te sproken. In de heet kunnen ook
alleen die in een der drie gebouwen zijn opge-

De collecten van de Heeren van de Provincie van
Gelderlandt op den 17^{den} Junij 1714.

Slaven, byeen. Het vandaan kunnen zy arbeiden al, 47.
zy het verlaten, en een leest hardop voort. Zy kunnen
niet ook elk voor zich leeren. Voor de Catholiken
is aan de Kerken degen een byzondere zielezorg,
aefening. De Joden kunnen het vrygeze amand by,
een als een kunnig geboden leest. Deze moeten
des vandaan den gewonen arbeid verrigten.
Hechts op twee Joodsche feestdagen in het jaar
zyn zy van den arbeid vrygesteld. Elk heeft
eene vaste taak van werk; waaraan hy niet
doen wil staat het hem vry; hy kanse gedruen,
de tusschenen blyven arbeiden, al heeft hy 400
taak volbragt. Zy behouden eenige belooning
voor hun werk, ook voor dat kunnig taal;
ongeveer $\frac{1}{8}$ van het arbeidsloon. Hieraan
ontvangen zy de helft teroband en kunnin die
van brand, vleesch, karing, fruit, - ook kien,
maar geen brandewyn, besteden. De helft
blyft standaard tot dat zy het gevangentien
verlaten. Voor sommigen loopt dit tandelte op:
men rekent dat zy ongeveer 20 silbergrufchen
in de 24 dagen kunnen verdienen om te verdienen,
en evenveel om opgetoerd te blyven. Een kien
het had ontlaupen 12 waaltgrufen stiepelyd 20.
Lindigt en had 35 Dinstel madochamam. Hunne
verdiante voor het gevangentien bedraagt een
om ongeveer 4 silbergrufchen kagelyb.

Die niet leeren en schrypen kunnen worden gemeen
schappelyk ondersenning, de collobacoonen, ook in

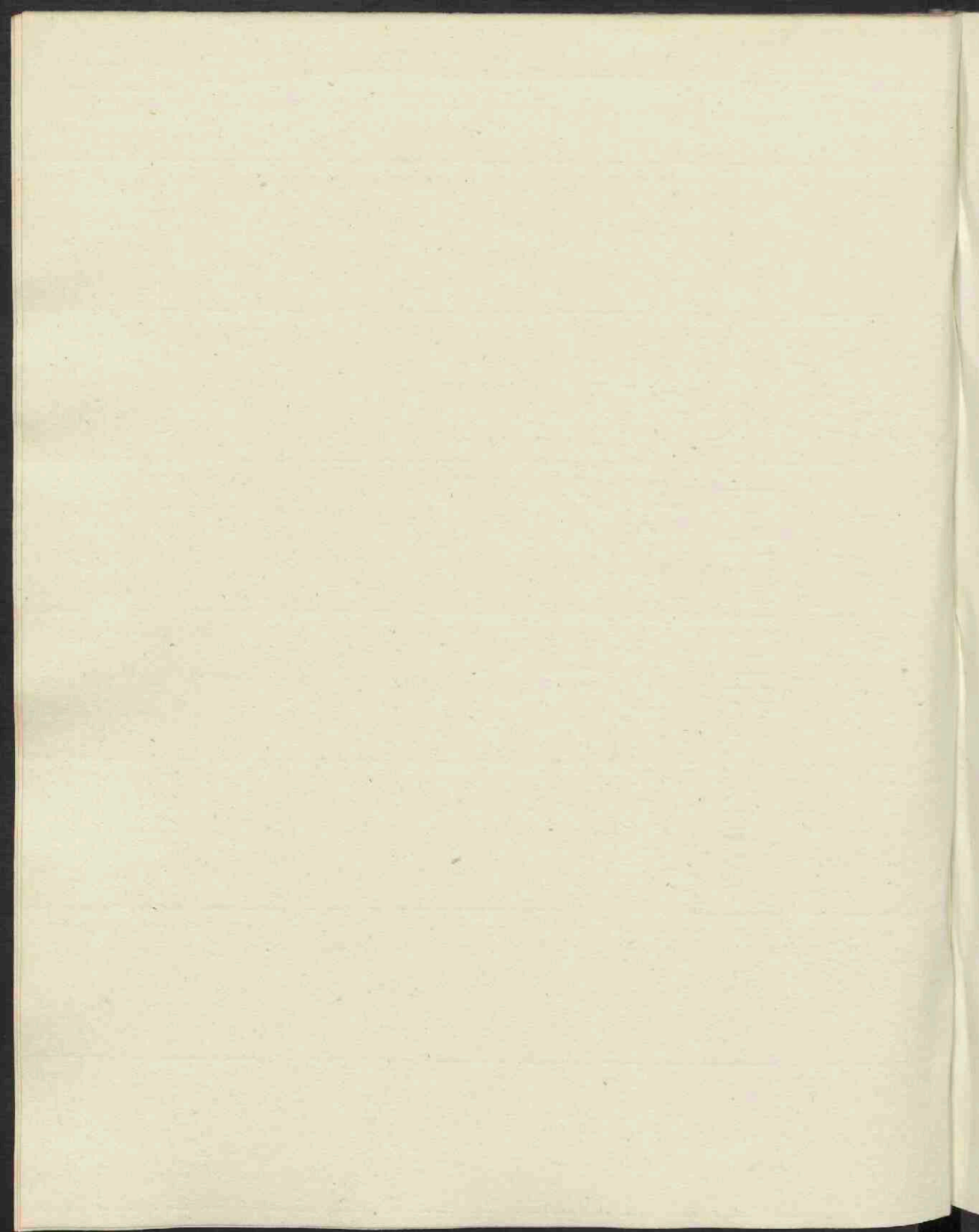
+ dare inspectant

In alle overheden was een oppopper byzonder belang om het spoken niet te komen. Men zocht ook dat die verband van het groote maatschap werd gehandhaafd. De nieuwe gouverneur in Berlyn was volgens het plan van Julius met vullhornen afzendingen worden ingesierd, even als in de van Londen.

In de laatste bevestigde vullhornen erde en metheid. Zy behoren dagelijks $1\frac{1}{4}$ pond brand, wederlaap en gezonden, en 4 maal der jaars als volgt. De directeur, de predikant, de posten, enz. in het geheel zeven families, wonen in het gezamenlijk. En zijn 22 oppoppers, die met 240 gewone gewapende zijn. Behalve die is er steeds een macht van 25 man, die zeven posten uitzet en alle 24 uren afgelost wordt. Men heeft nog geen sprake of ontvanging gehad, zoo dat de macht nog nimmer heeft behoven te handelen.

De kosten van de zaken van met de menkelers, metingen enz. hebben 260 duizend Thaler bedragen. Het onbekend heeft in 1849 per hoofd gekost, voor de gezonden 43 Th. 28 Sgr 3 Pfenn., voor de zieken 100 Th. 4 Sgr. 9 Pfenn. Hier komt by het bedrag der vullhornen, naar den arbeid, welke aan den Staat worden toegerekend, en die gemiddeld ongeveer 4 Sgr. daags per hoofd bedragen.

Het geheel derom gezamenlijk maakt een gunstigen indruk; men bespant de grootste orde, vermindert, frisste lucht; in de vullhornen vullhornen stelde; de honden der gezonden naar vullhornen. Vanden honden men

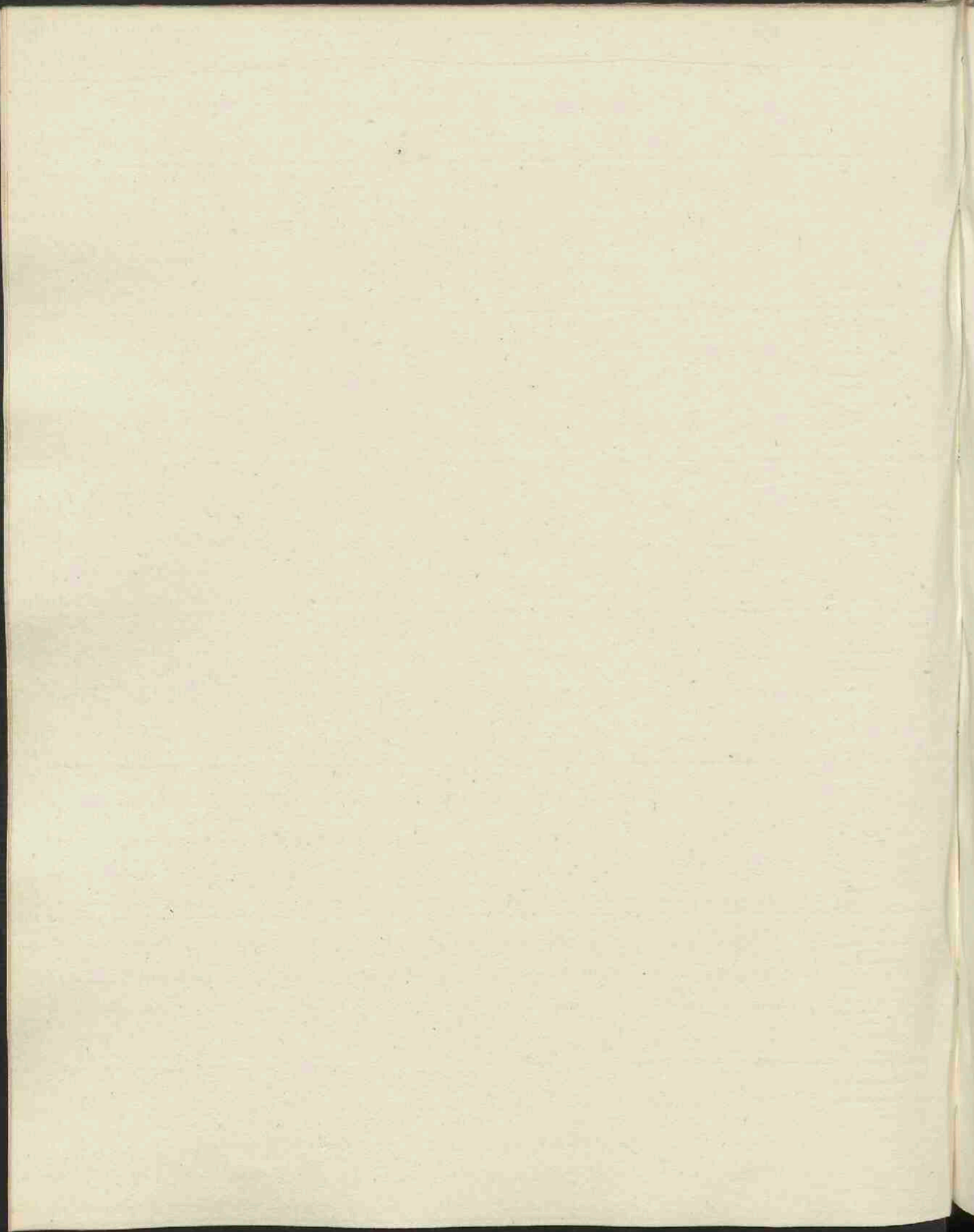

49
by een kort bezoek als het myne niet onverschuld. Ik had
geene geloofwaardigheid met den Directeur of den Presi-
dent te spreken. Zy waren verheerlijkt, ziedt men
my, en darsch zonder eenige aandraving, alant
als verrijft kwam konde ik ook niet verpen, dat
my niet met my Zanten onderscheiden. De Uitspre-
ken, die my vergerelde, was een beschaafd man,
en beantwoordde met verstandigheid myne
vragen; doch aanteent de hoofdzak, waerlyk
of deze myne van de verangenen te behandelend
aan het aangemerkte beantwoordt, konde by my te
tandelyk niets mededelen. De onderscheiding is toch
ook my te kort om met eenige te kechheid hiervan
te aarvelen. Het overtoef myne verwachting te
nemen, dat het verband van te spreken. Het zeld-
zaam overtroefen werd, en dat een oppassend, die
in de taal, waar te of de verangenen maken, en
en weder gaat verduen de is om de stille te hand,
koren.

De nadering schynt in deze wyse van behandeling
der verangenen geen volkomen vertrouwen te stellen,
te minne groote verangenen in Berlin moest vol-
gent het stelsel der volkmanen afzondering inszige,
hetgeen ook door Julius wordt verangestann.

Wy kenamen gisteravond vandy de kaniblyke vouten-
ken, doch de tyd liet ons niet toe te bezigtigen, hetgeen
voor ons geen groot gemis was daar wy zelfs ook
ken reeds elaver gezien hadden. Zy zyn hier wy be-
duidend, en er is eenne byzondere kolonie van anke-
den, de Hallanen, die er veel verstandhouding in de bezig-
kanden. Men handte te naar Teukden.

Thans keken bezochten wy. De Maria kerk leent niet,
naken aardege op dan een pane groote schilderijen van

Lucas Cranach; het eens naasten heiligen voorstellen, ⁵⁰
het ander een altaarstuk, de aankondiging, thans met
het kind Jesus en vier heiligen. Deze laatste schilderij
is thans verwaagd door een stuk van Hieronymus
van Braken, voorstellende de parabel van de leliën
des velds uit de Bergrede. Op deze schilderij koma,
men ook de groepen der lachendsten voor zeer schoon
te zien; doch het beeld van Jesus geheel mislekt.
De Dornkirche is een vrij nieuw gebouw, doch gelukk
bedorven door de protestantische inscriptie; men
heeft een aantal van houten schouwburgen met golt
ten banken, luizen en galleries misaan in de goti
sche kerk gebouwd. Men ziet hier een merkwa
dige schilderij, waarop de ghele familie van
Augustus van Saksen is voorgesteld, die in 1663
een nieuw oogen aan de kerk schenkt.

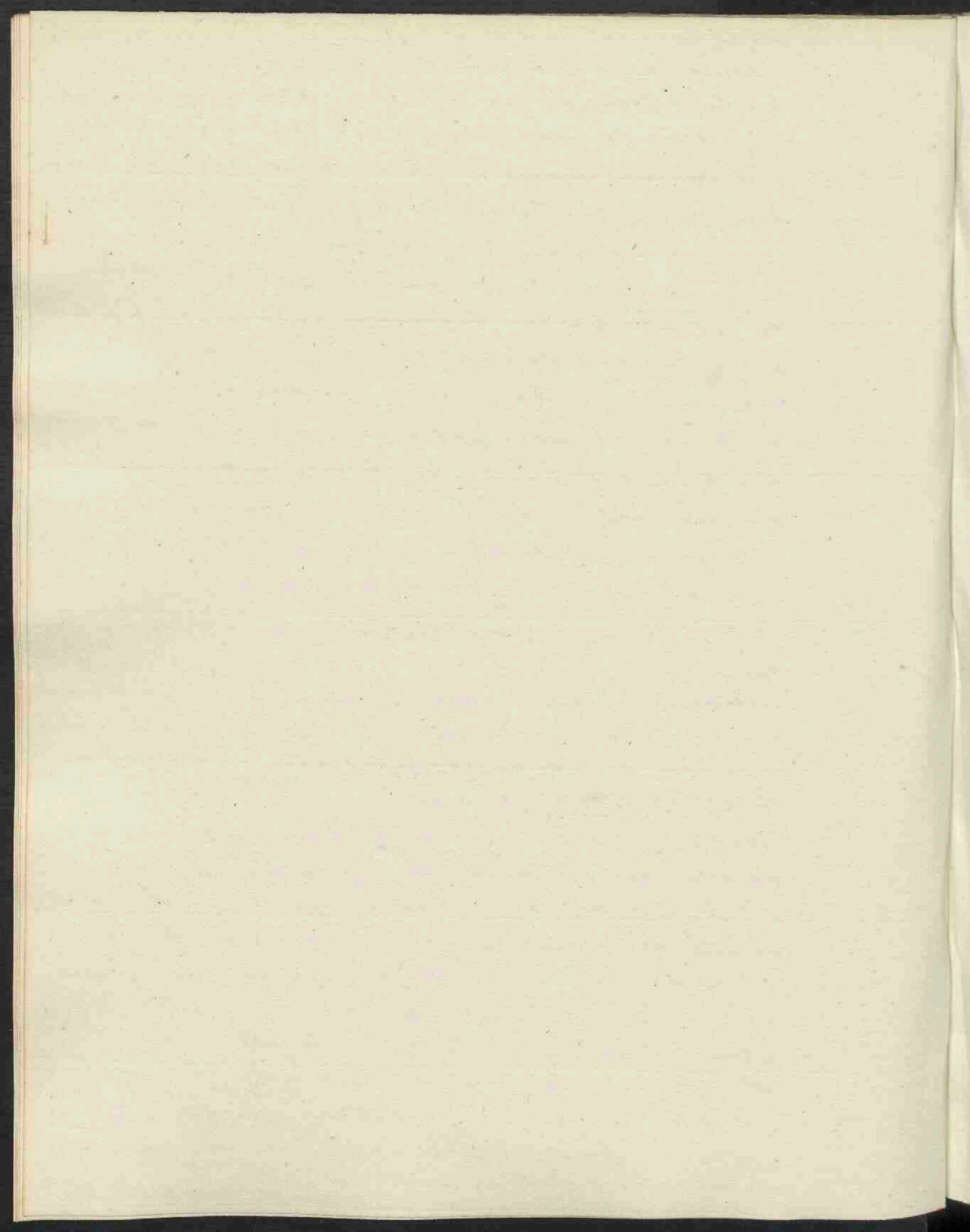
Er zijn tegenwoordig slechts 300 katholieken in
Halle.

Andere merkwaardige gebouwen. Levert Halle
van ver ik weet niet op. Van de oude Marktsburg
niet men mag de overblijfsels, doch die restanten
slechts oprigtelijke muren.

Halle is, sedert ik het naar 22 jaren bezocht, niet
veel verbeterd; doch het is nog zeer net van een
leukom stad te zien. Daarop zijn de straten veel
al zeer slecht gepland en zeer morsig. Ook kwam
ook de reuk der zantkerken, die zich door de grante
stad verspreiden, zeer hinderlijk voor. Het zijn de
leukom kerken der Saksen, welke het meest in
deze stad moeten veralgemenen.

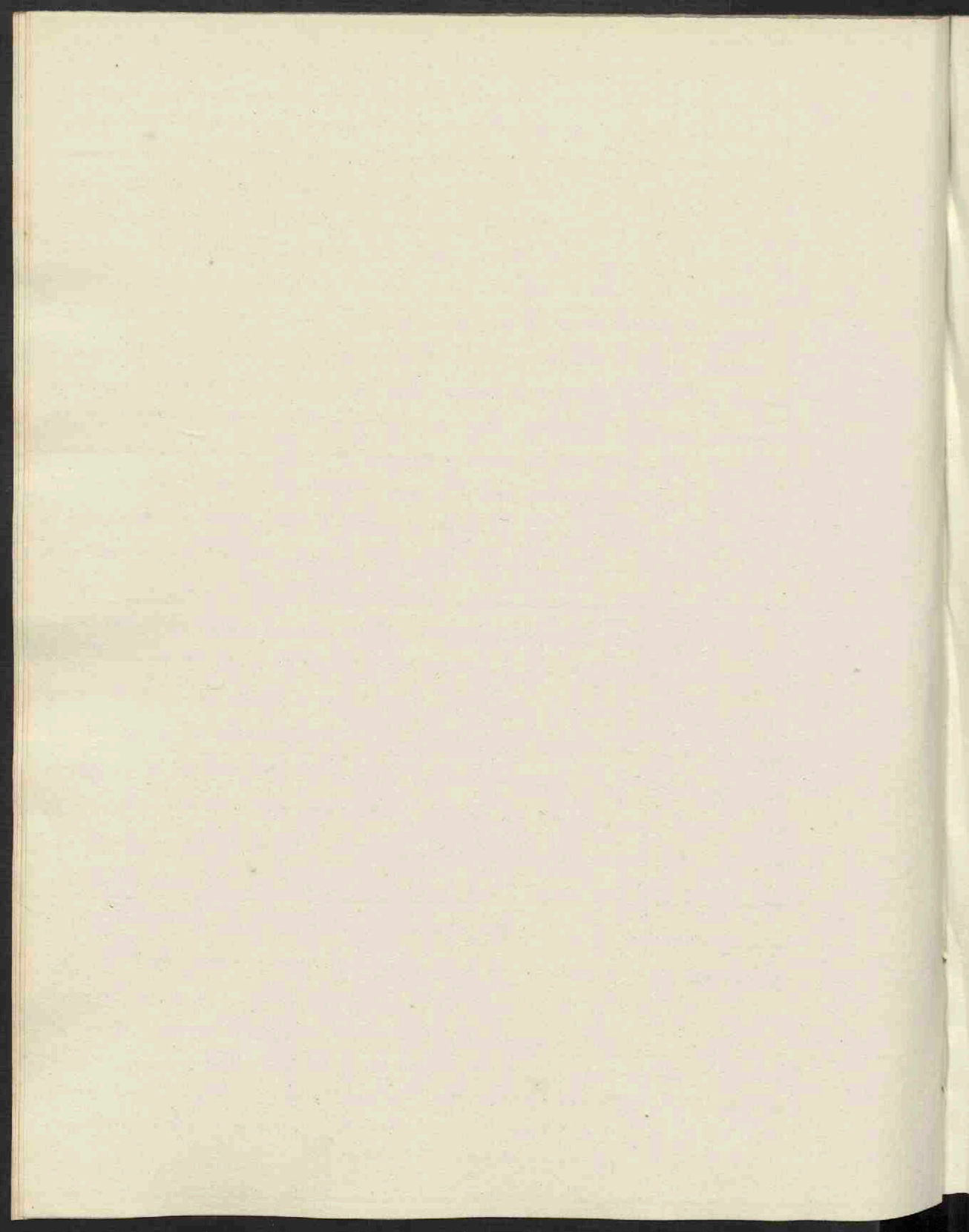
De kerk van protestanten in Halle; doch een gering
men by de kerken de paltzen van den keizer
om nog aankomen de querepen te kunnen opalmen

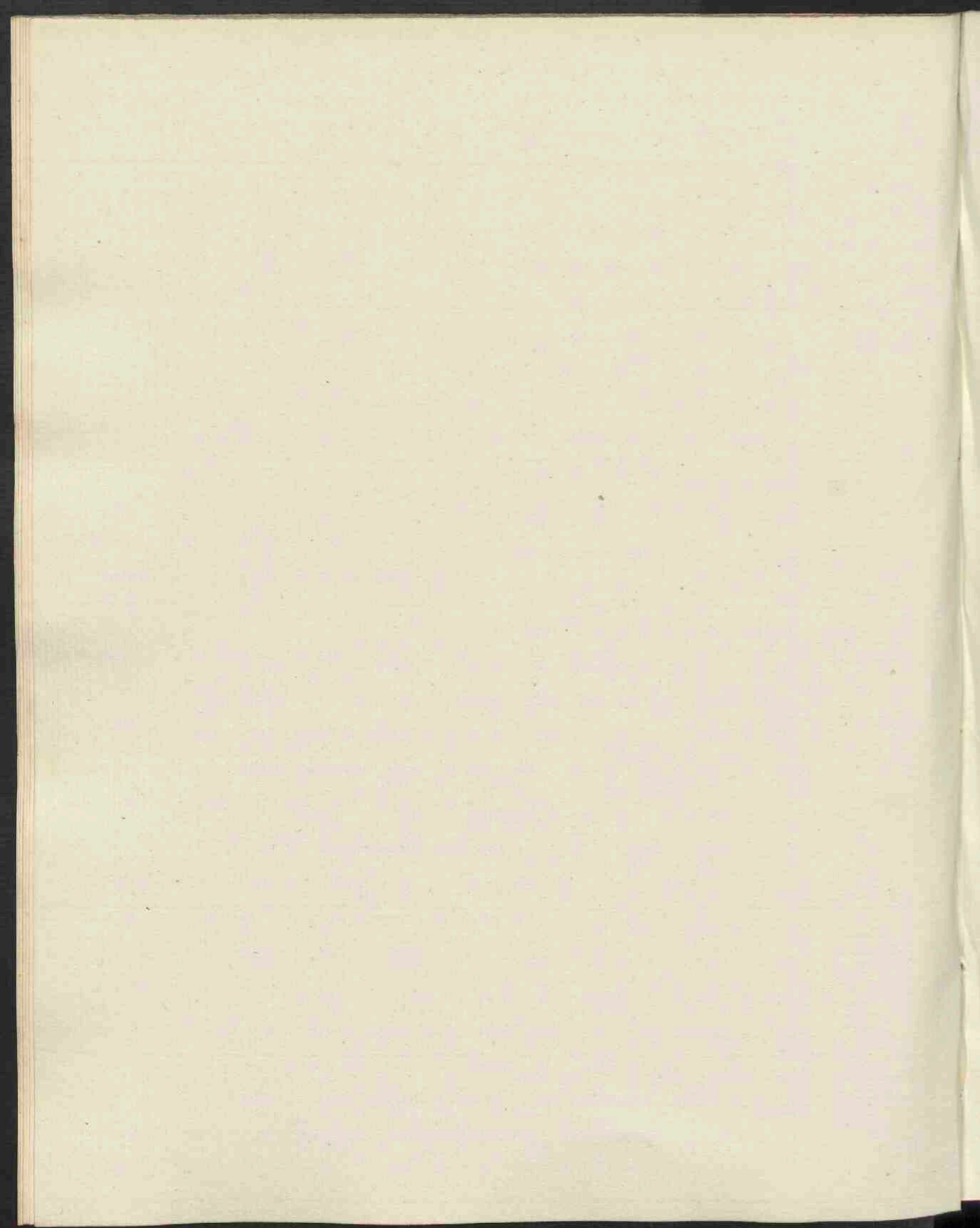
en toen reden wy naar St. Amandburg; aanvankelijk
 door groote velden, steeds in de nabijheid der Saale. Op
 het veld lamen men veelal dorre en droogte, byna
 der waer de haan der hier zeer veel gebouwd waart,
 getrokken of reeds ingehaald. Menteburg, de eerste
 stad waar wy aankwamen, ligt in een aangename
 thuish. Zy staat door haar slot en kerktorens een
 goede vertuuring. Van het inwendige zagen wy een
 inting en dat maakte geen zwaarten en grote
 enge straten met oude huizen en allewellichte pla-
 nisel.

Veel meer bekeert Meifranfels, een
 wille kleine stad waar wy te ras een aankwamen.
 Op de laatste staat het gewone residentieel slot met
 dat in een nieuwverreke huizen hersehopen
 in de machtplanten en de straten die wy door
 riken hebben een goed veelijk vandenomen. Er is
 hier veel drauht en binnenland met handelen
 heer. De landstracht is ook allewellichte, met heer
 veld en gebouwen aan de Saale. Wy waren hier
 in de nabijheid van herende slupnolen. Lutzen
 is op een kleinen veld, en het lyt van Gustaf
 stofft veld bereijde van het slupnold herwaards
 gebouft. Men reyt dat op het ambtsheut van 1700
 van van byn bloed vijn. Dicht by Lutzen is het
 slupnold van Grefogörschen, van veel jongere
 gebouwen; en aan de andere zyde, ook niet
 ver is dat van Rofsback, waar Frederik de
 Grootte in 1757 de Franzen zoo gematkelijte van
 sloeg. Daar van een schone land vandenomen wy en
 van wy; nept zagen wy de omklypde van het
 kasteel Schänburg, waar Lubowit de Sprunzen gewonen
 heeft. Zoo men niet reyt byn er wy vele vanden en deze
 thoesk. Tezen voren een huizen vijn St. Amandburg
 van en vanden zeer goede herbof.

Donderdag 21 augustus. Naar in broep is een stad van
 met de hare groente (1200000), welke blyfden in
 blaasende staat is. De straten zyn breed, met goede hui-
 ven berce, en men bespant algemeen roep om ze te vertoonen
 en niet in te risten. De smach naar slaamen deure wy
 want en id in des daad een tervand naar de Luitelste,
 den. De logging is byvonden quastip naar de Saale, die
 een half een boven deze stad vercochene werde bove
 dat de Venetout er in valt, welke vele sompt man
 verward was. Dit geeft een uitsluiting tal vter uitsluiting
 handel, en te zelyk is er veel verbero te land. De ruwe
 naar hebben bank. Een meerkal sompt loide bove by
 wa alk gesien heeft een of meer kaepen, wervende zigen
 goud en zilver. Inth een vordelyke indyfting is naar
 den westkand der families zeer bevestdelyk.

Zeer merkwaardig is de Dambach; zy is geboutelyk
 zeer oud. Zoo oud de sprankhaams hader zeyde, id
 de eerste grondslag vrees gelogt in 994 door Eil-
 hand den eerste, landgraaf van Thüringen
 van twee een oud broed in de herte van der zeyd.
 Zy bestaat uit een kleine an vordelyke herte
 en een groote daerboren. De eerste is blyfden
 niet ander dan de laatste. Zy is geheel met vande
 bouwen, rustende op duune vouten, waaraan en
 vier of vijf vordelyke zyn vande dordelyke kapiteelen,
 met vordelyke foudi blaasende vordelyk, vordelyk
 vordelyke vordelyk vordelyk. De bouwen vordelyk is
 bouwen en heeft geboutelyk spits bouwen, doch vordelyk
 niet vordelyk vordelyk de latere vordelyk. Getherte
 gedouwen, eken vordelyk in dore vordelyk vordelyk
 vordelyk vordelyk en vordelyk vordelyk foudi be,
 vordelyk kapiteelen. Veel vordelyk vordelyk vordelyk
 vordelyk vordelyk vordelyk vordelyk. In 1028 werd
 der bishom van Zeitz herwaards vordelyk en dit schyn
 vordelyk vordelyk vordelyk, dat de herte vordelyk
 en met vordelyk vordelyk vordelyk. Men vordelyk
 en vordelyk vordelyk vordelyk vordelyk vordelyk.

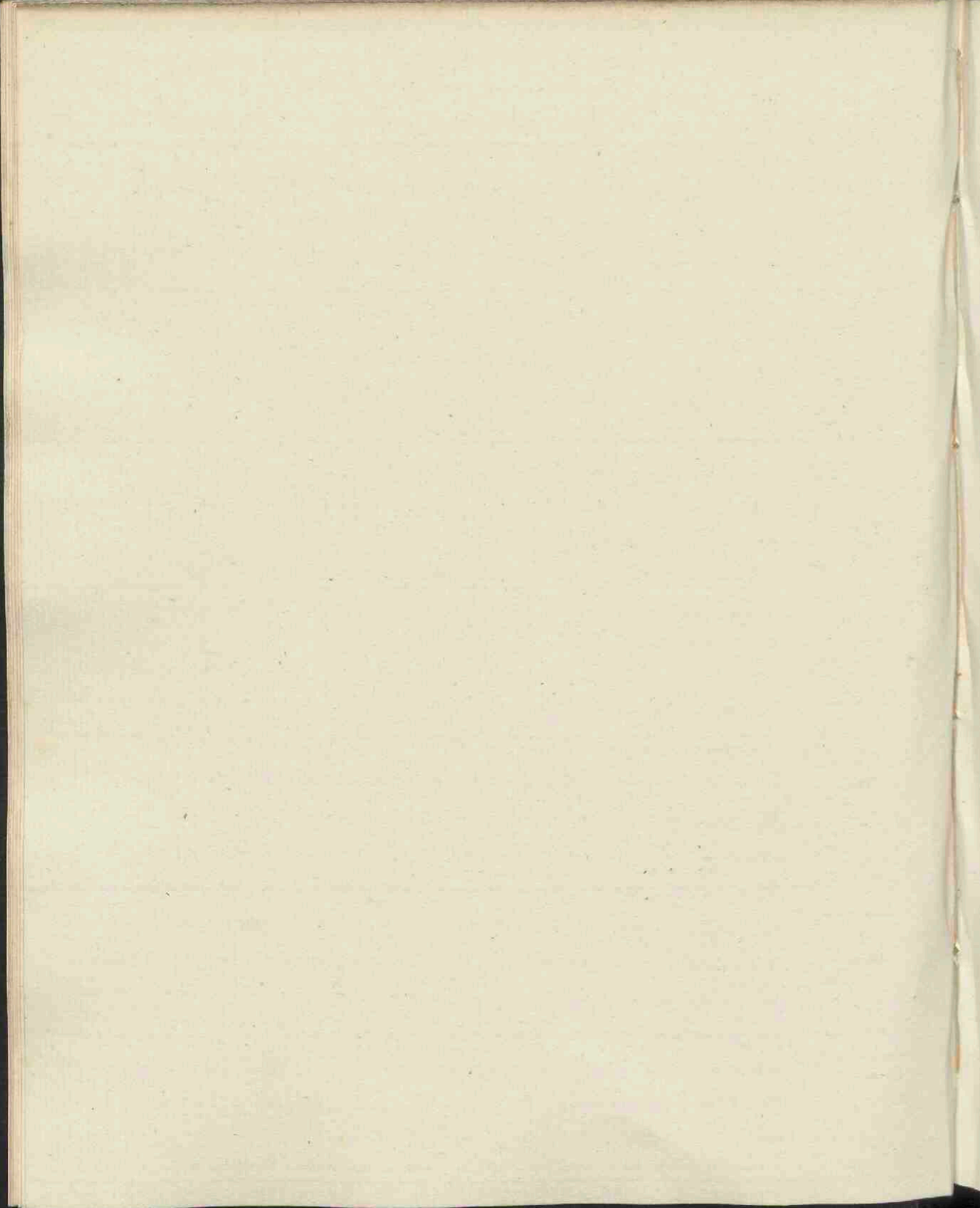
door de galleeryen, logen en banken, waarmede men zo heeft betimmerd. Waerlyk de geest der hervorming vestuut zich hier van geene gunstige zyde. En zyn nog eenige Schiedsryen van Le. cas Cranaach, die de opmerking verdienen. Ook kunten hier negen kleine Schiedsryen, een tegaat van den Dambroer Amsprach, die zo in Rome zyn, de door Duitse Schiedsry had doorvervaan dizen. Zy zyn van een onzelyke waarde. Om te weten het best dat van Johan Schwan uit stein chen, voorstellende Jesus die de kinderen leert dat sich komens; en dat van Olevius uit Stefan voorstellende Jesus maas men hem den penning vestuut.

Het miniatuurschiedsrywerk in de oude chaerbae, ken is zeer fraai.

Buiten de kerck is nog een groot gebouw van den Koning van dannerij, met kleine fraaye zulten en rante bouwen.

Van een markwaardigheid moet ik nog gesaxen. In de onderwaardichs kerck staant de kist waerin Tetsel zyn aflaten bewaarde, waarmede hy vanderende. Hy heeft die hier laten staan toen hy zyn handet maect opgeven. Deze kist is zeer slavig, fraai bewerkt en met slaten vaerrien. Tetsel heeft by zyn dard aan het Sint Georges-klooster op een kleunen opstand van hier een logant ge. maekt om jaarlyk een feest te vieren. Dat feest is een valkfeest geblouen, en men is er niet en gestaapt om het af te schaffen. Op den Reprodeen dag viert men nog by het gemoren blaaten het „H. laasfest“; men viert senten op, verht coot zich, danst en maake sich nog vrolyk.

Er is nog een onsen feest dat een heidenschen oorsprong heeft. Jaarlyk worden alle de kinderen in de scholen

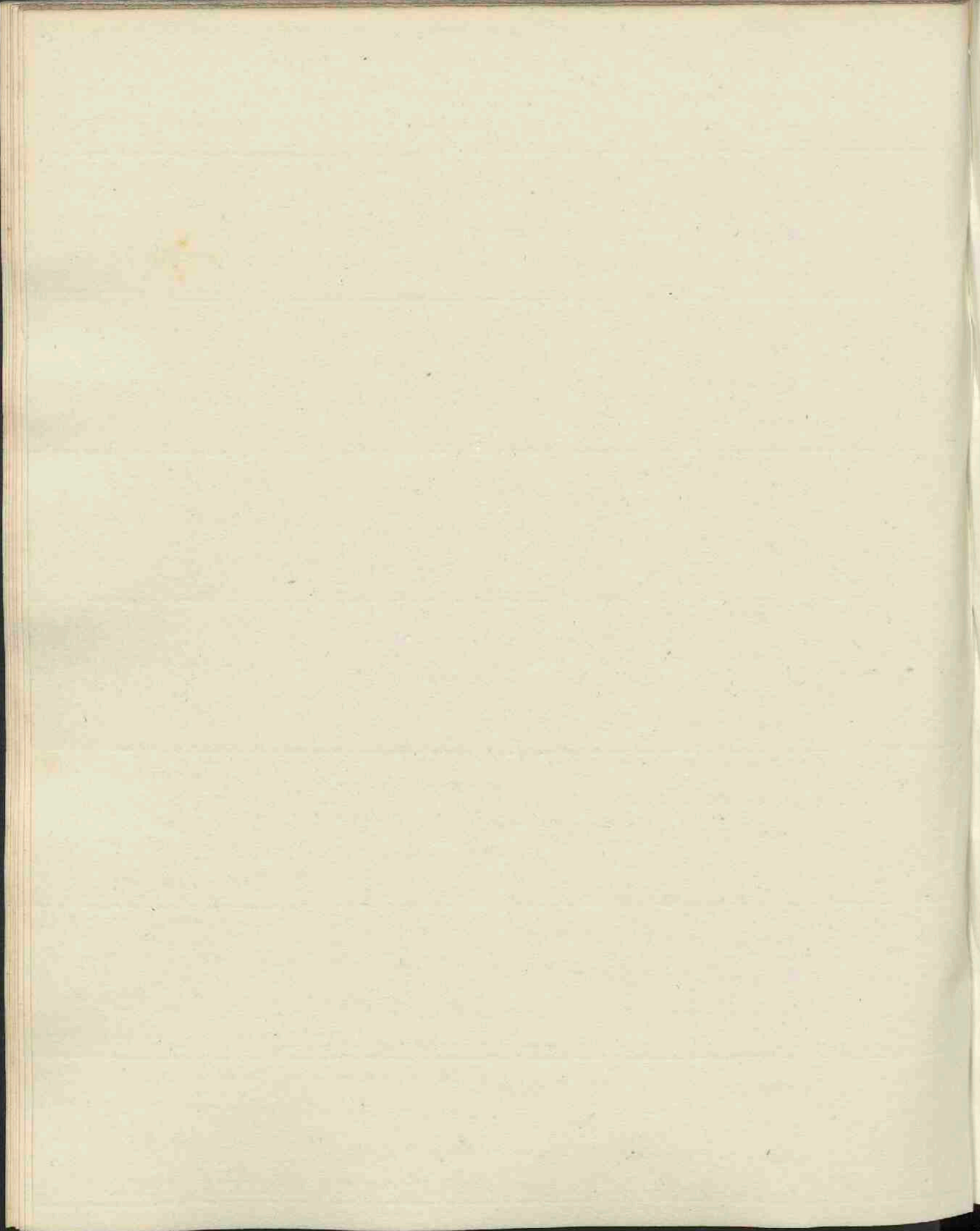
54
op hooren vutkrueld en vermalgert quaen zy ten plig,
tegen optogt naar eeno haagte buiten de stad, waer
alles naar hun vermaek is ingerigt en waer zy
zieh gebuende acht dagen met allerlei spelen bezig
hadden. Het jaest is om te herinneren dat in den
Huyfden brug d' aumberg mede beleegert, en toeude
kuygers zich niet konden verdeligen een school,
meester met vyne kinderen naar de belegeraars
ging en Liska had om de stad te verscheuenen.
Dese auring de kinderen zeer vriendelg, out,
haalde se op keeten en brate het koly op. Daar
om viest men in Gumburg jaerlyk op den
4^{en} augustus het Kersefeest.

Het oude slot staet op de mueren; het is groo,
tandels verdueren, eenige overblyfsels, niet
men nog in de woonhuizen, die het veruangen
hebben.

Op eeno verhevene plaats heeft men een aen-
zienlyk gebouw opgerigt naar het "Obstandts
gericht".

Buiten de stad is een fraeye wandeling die
naer den "Büngerarten" naemt. Zy is van
stadwege aangelagd en wort goed in orde ge-
houden. Er is een herberg waer zich de bur-
gers menigvuldig versamelen. Men bemint
zich daar op eeno aammerkelyke haagte, naer
waer men de stad en de schoone landstreek,
die naar oermynt, goed oversiet. Wy konden
van dat punt overanderen zeer duudelyk het
doorp en op de haagte het slot van Troiburg zien,
welke by de verovering der Lintrout met de
Saale gelogen zyn. Wy zagen hier naar het eerste
wijnbergen. Zy hangen hier aan. Enom wet is

Stammburger wille en raade wy niet nauw
de beste, alleen in zeer goede jaren, '400 als 1834,
is by nog smakelyk.

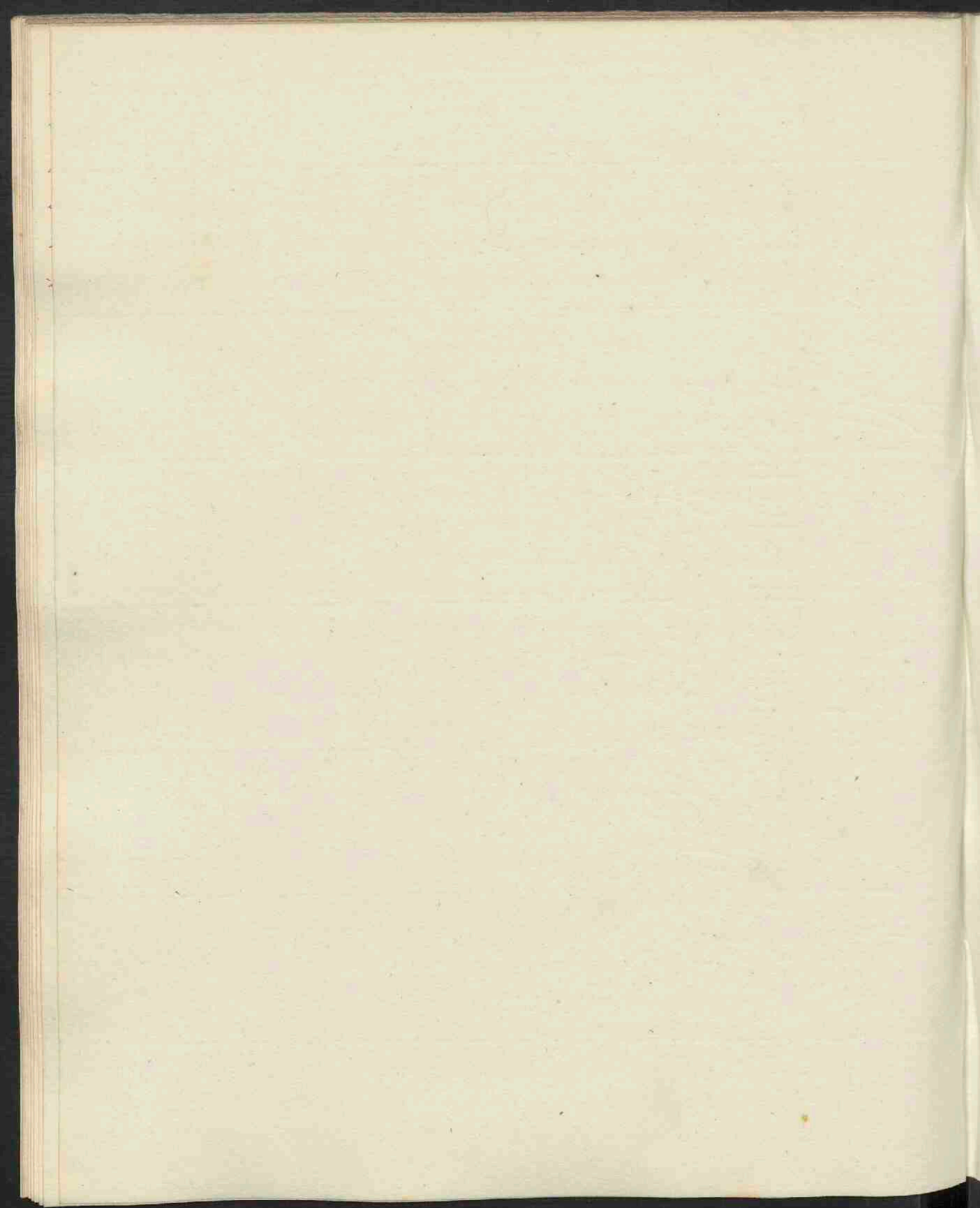
Tu kon nu zie wy westrukken naar Ulmar.
Op een groot half uur van Stammburg kwamen
wy voorby Schulpforte, de beroemde kweek-
school, waar vele geleerde mannen hunne eer-
ste opleiding ontvingen hebben. Wy zagou uit,
gestreekte gebouwen met een kerck, omringt
van een grooten tuin, die door eenen hoogen
muur is ingestoten. Alles heeft het voorkomen
van een gewonen kluuster, '400 als ik meen dat
het werkelijck is. Weinig verder kwamen wy
door de koopplaats Kösen, die er zeer vrucht-
rijck is. Hier is ook een groot woutwerk.

Het land wordt meer en meer herueluchtig
en is op vele plaatsen zeer schoon: heel ge-
boomte wisselt af met kareuuelcken; en de
vulleyen, samt yet op de hoogten siet men
menigvuldige dorpsen. Nu en dan waren wy
naby de Saale, en wy reeden ook over eenige an-
dere stroompjes. Wy kwamen door het stadsje
Eckurtsbergen, waar een meelij geplanteerd meent,
en waar wy koffy dronken. By dere en ook op
andere plaatsen zagen wy ruines van kastelen.
Aan den weg stonden vele vruchtbaouwen;
ook een groot aantal vogel-beschaouwen, die
zeer schoon waren. Kort na zonen ure be-
reikten wy Ulmar.

Vrydag 22 augustus. Drie voozen blauen wy thans
aan tafel had de een wy belangrijk gesproken over een
stuyt over de versterking van de land graden en over de

Een fabriekant, of linnear- en linnenwever van fabriekanten
Hield zeer naar verhoudingen en naar het stelsel der
Zougenamende organisatie de Francaal. Zeer be-
kijde en met veel kennis sprak daarentegen een Oos-
tenrykisch Landvoogd, kwalijk genaamd, uit Oos-
tenrykisch Silesie; een boekhandelaar uit Saksen
was geheel overtuigd van het nut der vryen handel.

Wij bezichtigden denne onmiddelyk de meermalen digheden van Weimar. De stad heeft een niet en kleinlyt vantschen en men bespant van Weimar naar Gassen, Gassen trant; evenwel dylt zy kleine stad, en leent de middeelen niet op die elders aangewand te worden, om op eenen ruime school alles nieuw daar te stellen. Eine goede verpauzing is ontlaan door het nieuwe Bonathuis dat in Gassen, thyl gebouwd is, terwyl de markt naar westwaert en westwaert gemaakt is. De kerkkerk is niet byzonder schoon; het Grootkerklyke stad of palas is uitwendig wy goed gebouwd, doch niet verplemtig en alle poverlyt gebouwd niet van den eersten rang. Het gebouwen de Bibliothek, eenige verpauzingen, konnen, Schulen, en stichtingen gauen niet een aantal heeren van vyfte familie van Weimar het kerkkerk ten van eenen Duitche kerkkerk. Het belangstelling laat men niet de verpauzingen wygen. In den Herder, Weimar, Schiller en Goethe geleefd hebben, en men verpauzing had in den tyd van den kerkkerk Christen, goud en zylt werden Anstalt Anstalt Weimar het verpauzing was van Duitslands instatuten te verpauzing. Men en ligt in de kerkkerk begraven, Weimar op eenen kerkkerk te Ofsmanstade, - Schiller en Goethe in den den Grootkerklyken grafsteden die op de gronde te, grondeplaatte buiten de stad gebouwd is, en want men in 1824 het onrecht der verpauzing familie niet de kerkkerk kerkkerk onrecht. Wij hebben daran Grootkerkkerk kerkerk en wygen in den grafsteden de kerkkerk Weimar van wygen de kerkkerk dithelen want kerkerk van stelyke kerkerkkerkerk en kerkerkkerk kerkerk. Men het Grootkerklyke familie 49 kerkerk 32 personen begraven. De begravingplaatte is in de 20 jaren sekerlyt en gebouwd

is, heeft zoo wel gekonnen, dat men er een groote mit-
 bekliding van moet toevraagen. Oor den de vele namen
 die hier te lezen staan niet ont ont op dien van Johann
 van Poth (geb. 1768, gest. 1826) stichtte van het op-
 voedings instekent naar verlatene kinderen uit
 alle landen, waaronder by het koninkrijk der Vrianden
 in den Noord oprichte. Hy heeft zelf zyn grafschreef zo
 maake, waarin hy, kuenel protestant, best bevaar
 vinge, om naar hem te zamen. In het lykhouwe
 zagen wy dezelfde inscriptie als in Frankfurt. Hier
 werd het eerst zulk een maatregel tegen het leuend
 hepaan (in Duitsland) aangesteld, en in de an-
 dere steden heeft men dit voorbeeld gevolgd. Men
 verke ont dat, kuenel het zyn bewy is, byna als
 lynn in dit lykhouwe gebruyt worden. Een arts om
 daermit te alle recht waken, en eerst wa an een ders
 in het daer toe bestemde best schryft dat hem zul
 kuenen gebeten is dat de gestorvene werkelijc dard
 is, heeft de begrafen is plant. Men betuult niet
 naar deze beuaring in het lykhouwe, alleen
 waart in den winter naar de verwarming 5
 grafken betuuld. Men heeft ny geen voorbeeld
 van schyn doden gehort.

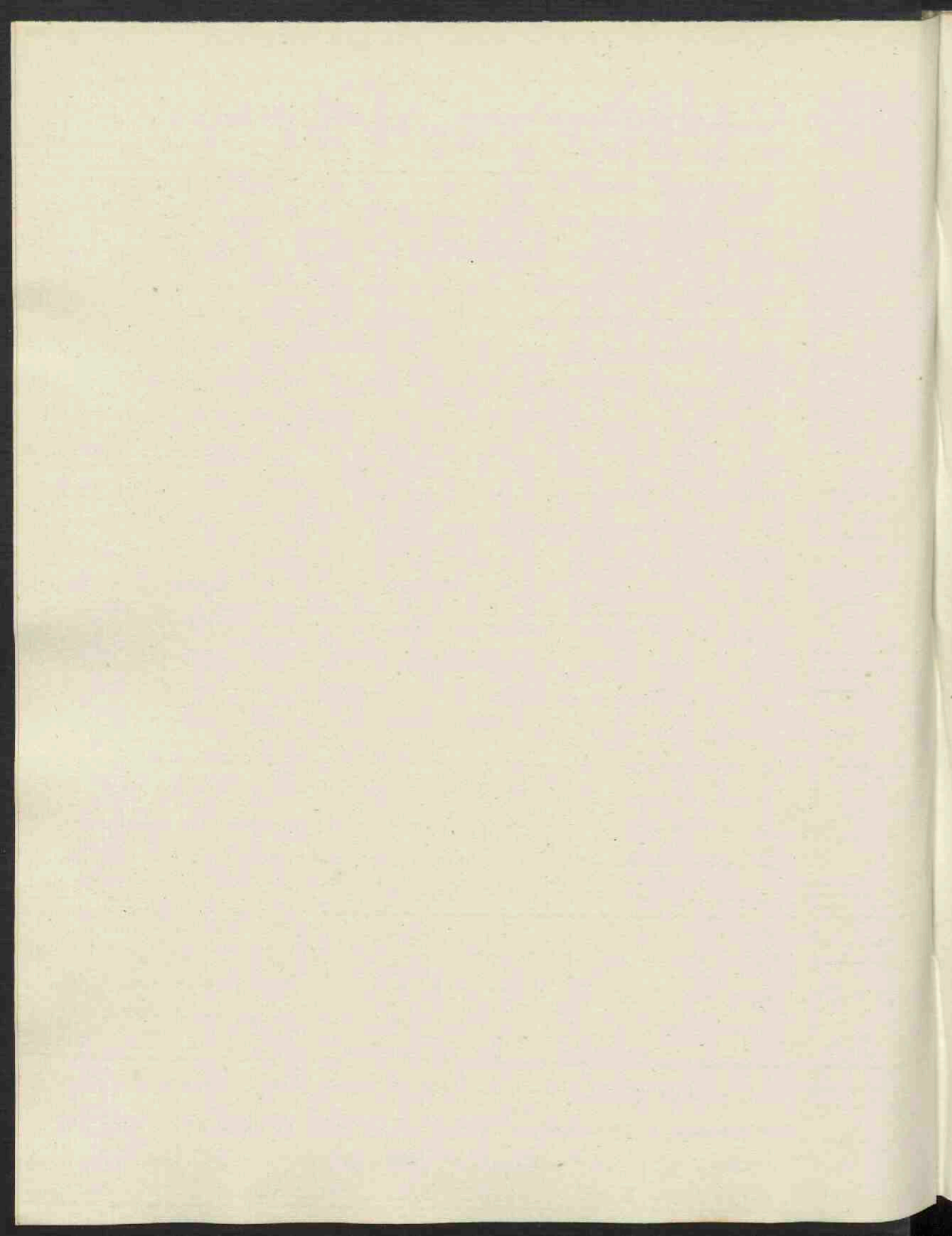
Wy wandelen in het Hertoglyke Park dat maner
 stad stant en via naar uitkacht. Het is naar het publies
 open kuenel de verstedelike personen te geseuylt en
 wandelen. De waly is naar de wandel dard de te slyc
 ney het zicad make de kuyt beuaren uit die te
 aangeuante schied in oplanen. De anlyke grond,
 eenige ruten, en de muren naar een gesoren kled
 ter; de Ilu die er door vlyc; enkele gebou
 telu, wa at een zant in den vorm der gebouwen
 naar de Tempelrudder, leuere geseuyns afscijf
 luy op om die Park hat en den schuante te maken.
 In den naelyeligen plaementen. Bopen ny slaas, die

Onder de varieteten bevindt zich ook de inwonderisch
van Lethen; die is in der tyd, toen de Bremerha Es-punt
dort hebben van daar hier gekomen.

In de Bibliotheek zagen, my een groot aantal voorwerpen die nietswaardig zijn, doch waarvan ik geen waarde konnen kennen. Zy bestaat eerst sedert tachtig jaren, doch is door den vorigen Graafherzog met groote mildheid uitgebouwd. Thans bevatte jaarlyk 3000 Nieuwe aankopen van boeken kostbaar, behelst de volge. zekende die van alle 25 een der Bibliotheek bevolagen. Behalven de boeken zijn tevens een groot versame-ling van schiedboeken, gealden, antieken, keunissen, ges. van allerlei soort, vauferen en alle s. vertoelen; en die zijn, hoe die van al de opmerkenbaarheid van den vlijtigen vreesiger het zich trachten. Deze belang. vgl. zijn de kunstboeken en portretten van Staatste dichters en geleerden. Dr. Götter bewijst dat in Rome gevonden is toen hy 24 jaren oud was, een schone kop als van een Apollo; - Schiller's beest, beeld door Danneberg. Men weet ook dat het afgip sel in zijn van Schiller's dardcheufl. Om de de stek. ken. het door de dichters betrekkelijke dienst van het beest die Franse de Staat. Casimiro, waan hy het Cotagen fransois benaand wordt. Het is verbeeldend dans Holland en Dantou; en de naam van Schiller is verandert in Gelle; tena waanp stonde men den dichters dien men veranderen wilde, dat men verprij. manne niet konde schryven. Maar het eerst zag ik hier een portret van Kant. In den naam benaant men de dy uitstok vgl. verandering van plantsoeken, ook die van landbouwen en veecken. over de 1799. kunst; waan in der tyd vele kunstken door den generaal Jomini geoufd zijn. Men weet ons hier een nietswaardige ander beest van 1482. of 84, waan over Humboldt in zijn werk handelt.

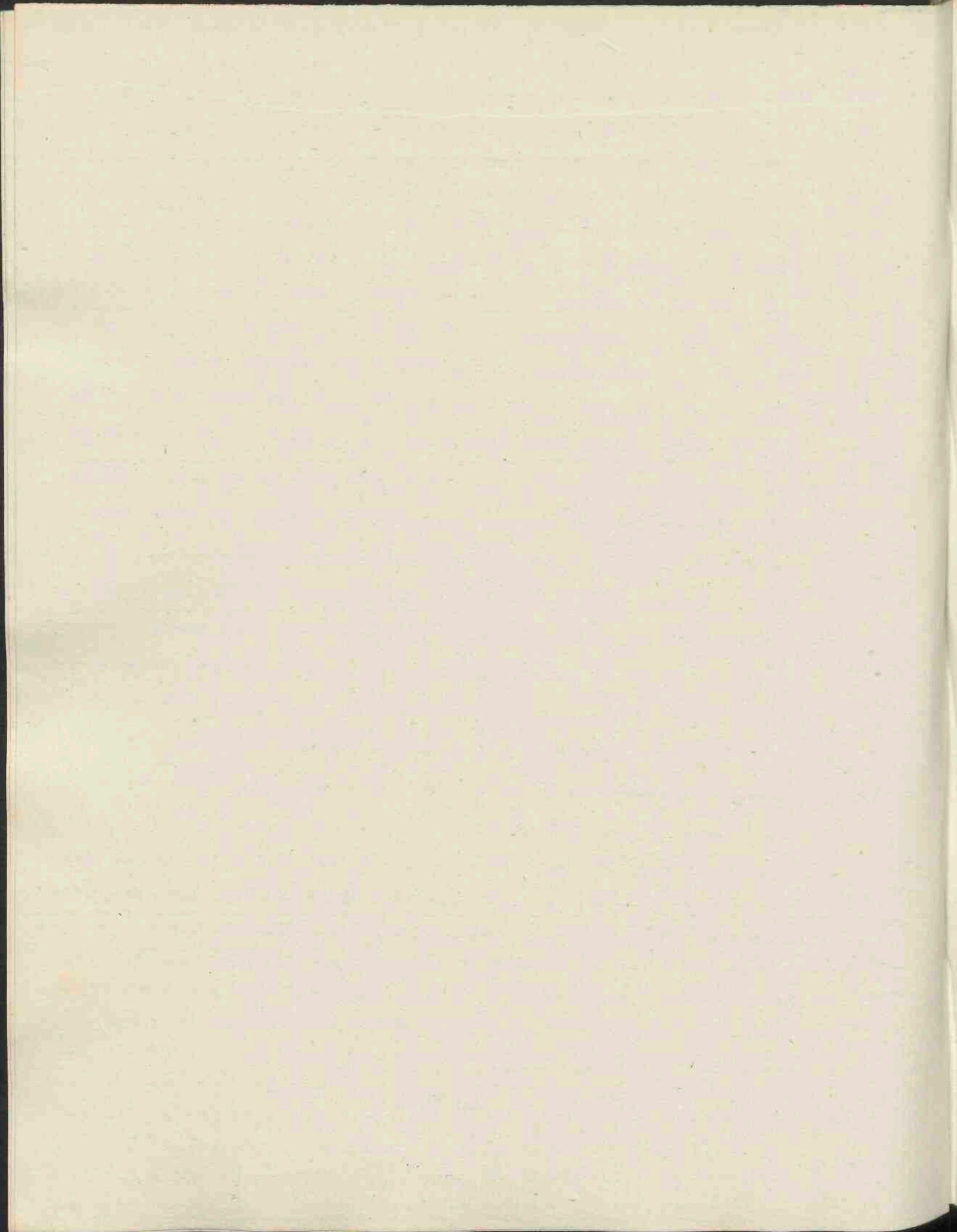
Het Graafherzoglyk sluit, dat in 1780 granteidde, afgebrand is, is weder geheel heriteld en wordt nag

89.
Stees inniglijk vertrouwd. My zagen vele tuten, wel-
ke als gewoonlijk, bestaen ingezigt en gemenbeld van
van. De plaatsen waren zeer schoon ingelygd. Onder de
menbels en verveempen merkten wy vele Augustijne
verveempen, vooral waren op. Het beviel ons wel
omzien aan de vruchtbaarheid der verveempen, dat de
mensen werden ry; hoewel het niet zigt was vele van,
stees op het pakh en naar de amstreeken zeer schoon
is. Men is bezig drie stichterskamers in te rigten;
dat wy verveempen twepoort aan der hervorming van
tuisland, Schiller en Göthe. De koninkrijcke waren
byna volkmoed. Men heeft dus in de oversteeden
bevor uitstekende mannen geplaatst, met eenige
opschrijven niet kunnen maken, en op de muren wy
infructen geschilderd, in de eerste uit tuisland.
Ook in de tweede uit Schillers hervormingen. Op
de muren van Göthe koninkrijcke was in infructen
uit Frans geschied. In de andere zalen van de
pakh van de men, behalve portretten, wy maar
dese Schilderijen. Wy maakten daarvoor op twee
veel schoone landschappen van Hecker, het
eene uit de amstreek van Harne het andere
uit die van Stappels.

Zaterdag 23 augustus. In de hoofzake is seden
den tyd der hervorming van der hervorming te
daryen van Lucas Cranach aanwezig geweest. Dit
stuk had daar den tyd zeer geladen. Thans wordt
het hersteld door den scholten Lieber. It kon by dier
gequam om het te zien, en met veel nieuwsgierigheid
hoofte by wy zemenen wat by dier had den had. Het
is Jesus aan het herte met eenige personen die
by staan welke Lucas Cranach hoefte vangetoed,
en bene andere op den vreesen - d' verveempen en de
thou, twee uitstekend schoone koppen. Dier is
hien met stelsel gelants postken vangetoed den ge.

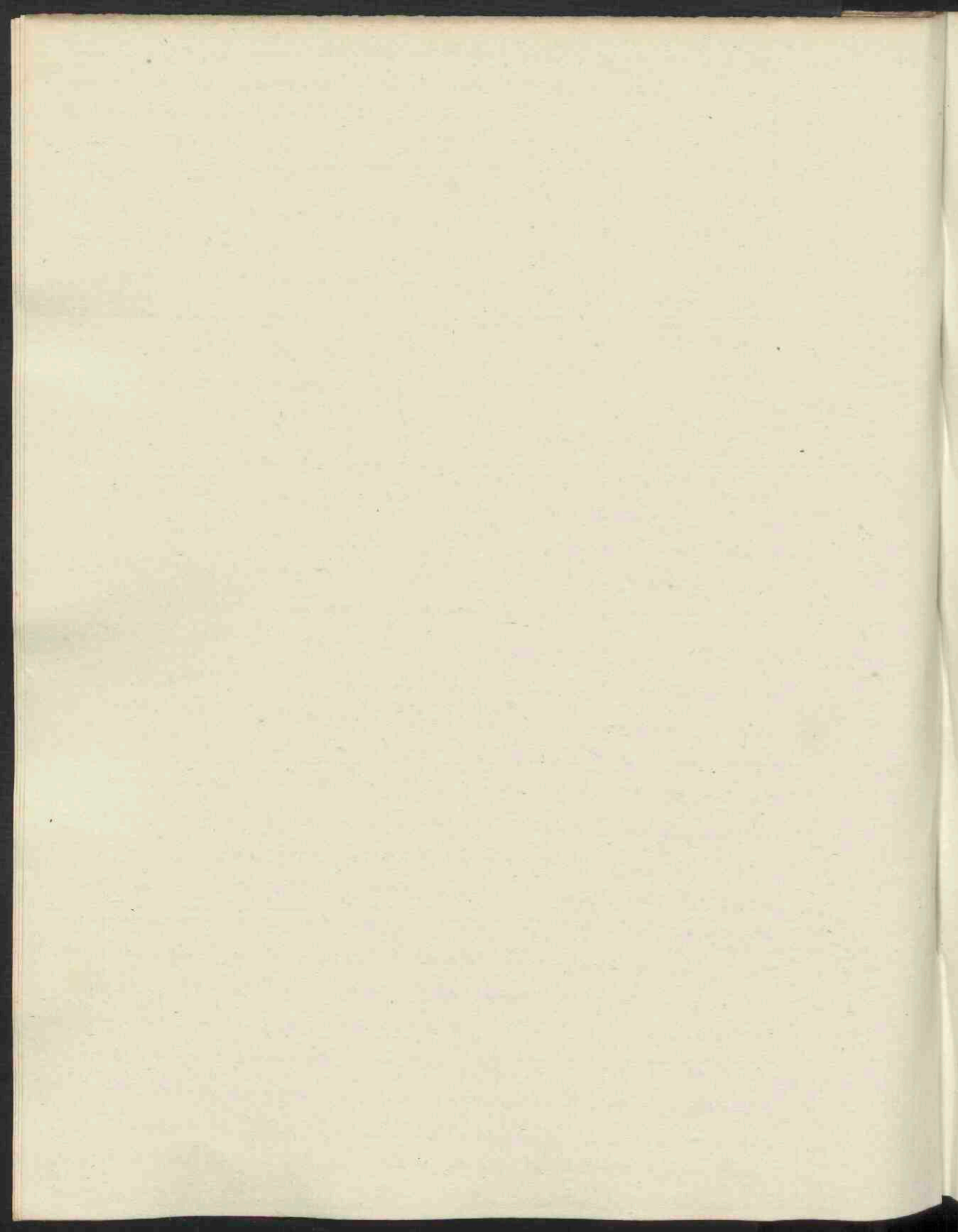

Ik nam aan tafel een der geesten van gestoren, een
 gerochenster uit Oostenryckische Silesie, met name
 Kuidlich, die met veel kennis en aanknappingheid
 over den toestand van Oostenryksche Spraak. Hy sprak
 de meening uit, dat Bohemen, Duitsch runde
 worden en de Slavische geest, die daar schijnt te
 heerschen in der daad niet meer blyvend voort
 wy maakten dezen naamdag een instap

naar Belvedere, het woonwonderlyk van den Groot
 hertog, een uur van de stad. Het huis is niet
 maar niet groot, en daar het thans diende
 voorstelyke familie bewoond wordt, konden
 wy het niet inwendig zien. Dit hotelte ons
 echter niet de tuinen en het park te bezichtigen,
 waarvan het publiek nooit verboden wordt.
 De wandelingen zyn met veel smaak en
 lust, het gebouw is heel bereij, even en daer
 zyn nu vele gerechtigden. In de tuinen en in
 de omgave van een schat van schoone bloe-
 men. Een alre meest byzondere in blauw. Het meer
 was zeer schoon, zoo dat deze wandeling, ook
 de weg heen en terug, zeer genoeplijkt was.

Teruggeslommert hebben wy nog tyd om een
 wandeling te maken aan de andere zyde der
 stad, nemelyk die van waan wy gekomen zyn.
 Daar is een groot bosch op hellingen afstond der
 stad, en de tuinen velen zyn daar de schoone be-
 planting als lander die voor verduidelijkt ge-
 schikt zyn. Het land is niet niet zoo groot
 op schiednachtig als het in sommige andere
 streken van Europa is, maar het is voort konally
 en alles raamt ligt. Weimen zeer aangenaam.

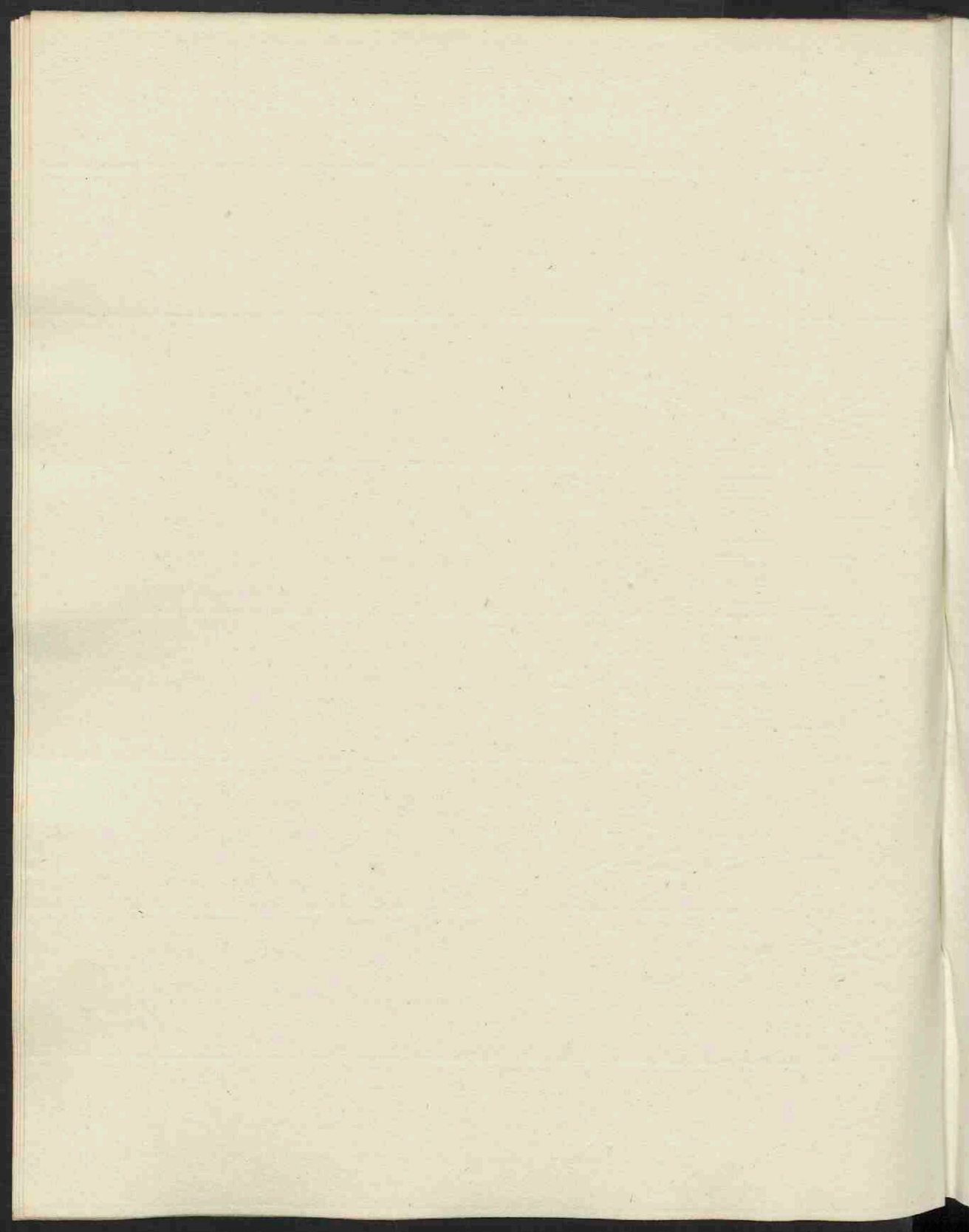
De stad verne bevalt ook meer en meer als men
 de naamkeniger loert kunnen. Hy heeft zonne

11
pousten meer en breidt zult aan de wateren van
met nette straten, tafelen, het gebouwt is.
Van het innelyke leven heb ik natuurlijk niet
kunnen verneemen; daartoe wordt den langen
weylt en wekering met de inwoners verstant.
Het vaarkamen der burgers is gunstlyk, en
keerike eenre vreesse beschaving en belooft.
Weid die men niet onrecht aantreft. Dieren
meergens was markt; wy hadden er het ge-
vege op een onse vander, en vollen, kwam
ons voor een vreedlyk en goed gevege. Van
het balthen vrom het naad hies inder men.
Ziek gemaakt, als vrom het om de liden.
van het land en liet de stad, die daar vrede,
dand waren te vermenen.

Ons een de normaken behouft hier het vriede,
ten met den hoop en de successe burgers zyn
lezen van de Arm. vrom vromen gesellens,
die needs handde jaren bestaan heeft en
een tekover tekant en de stad heeft, vrom
de liden vromen byen vromen, en in den
vromen Conventen en vromen. Een ander
gerecht is de Exhulung, waerom byen
der vromen en vromen vromen vromen
zyn en die vromen vromen en vromen.
kelykeden geeft. Als vromen van een
gelidens en vromen vromen vromen vromen
land van vromen niet meer gelidens die ligt
is vromen.

Dinsdag 24 augustus. Dren vromen vromen wy de Cur,
vromen hies liden van een vromen vromen in Halle heb-
ben wy so vromen. Zy bestant met de vromen van de
vromen, die met den vromen van hies vromen, vromen vromen van.

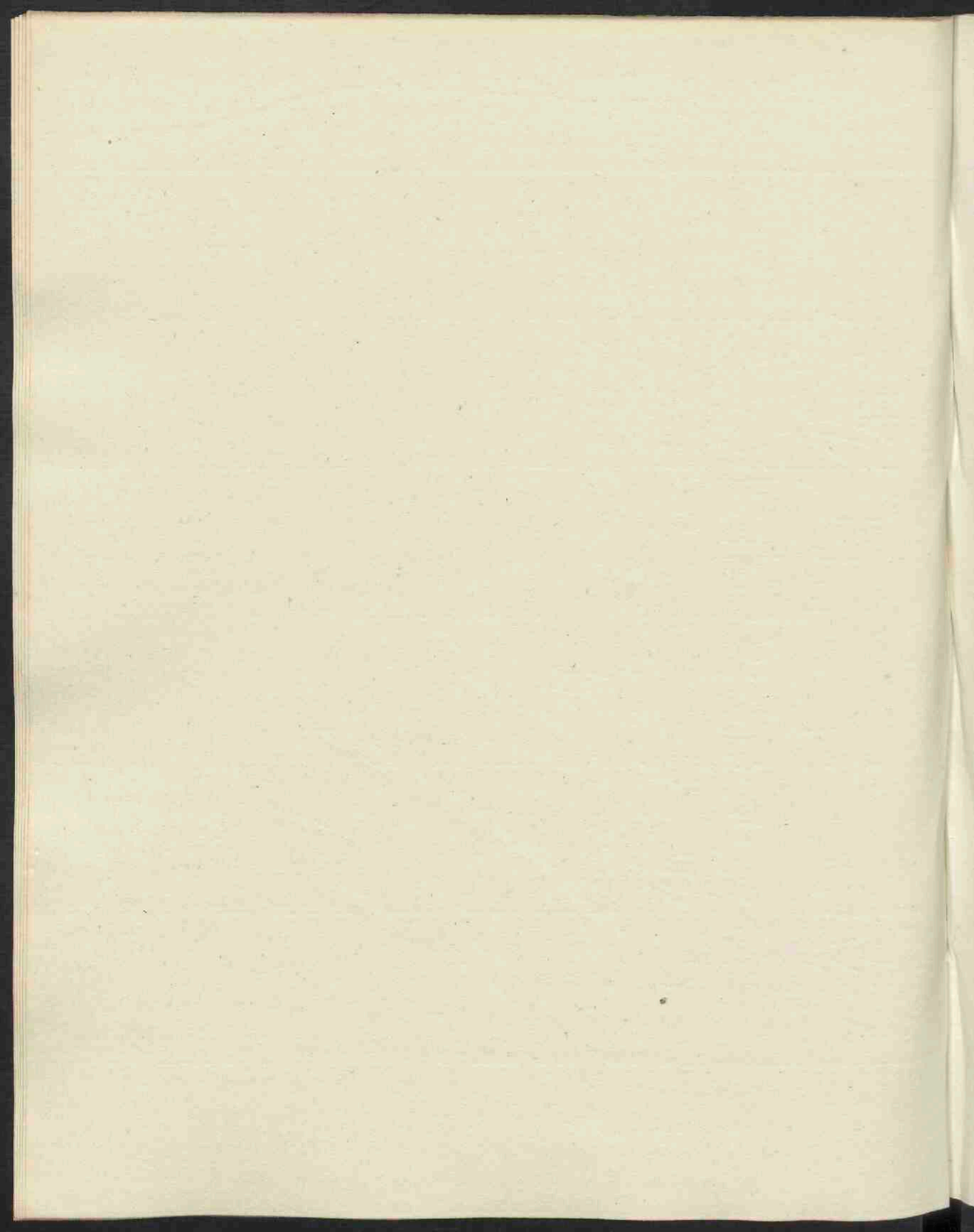
62

kanne veranderingen in de klimaat. In een heel stukken van Duits-
land, zoo ik meer ook in Hamburg, pleegt men by deze
gelegentheid niet naar de tekenen by te cregen, zoodat het als een
uulten is; het heeft hem niet plant.

Dagen heeft men verlieten by Weimar, datmaal met een
hunnwagen, omdat de postwagen des nachts veld. by een
andere Rodolstadt kwam by te deze twee aankomsten.
De weg vandaar ont deed een deel van het bekende gebied
der Thüringer Wald, die ont een ophalping van schoone
landschappen opleverde. Het streek Berka naar de Elbe,
waer menigmalen gevonden zijn; Blankenhain op de heide
vanden weg, waar my niet op hielden, eveneens een Heide,
en my enige andere plaatsen, die my duizenden, had en
een katkonden maar niet meer van heden. Ter vier en
zoo my heel droegen op, kroegen in in valleyen. Overigens is
in dit gebied my heel koud, meestal van naaldhout
by eenen deel der meeningvuldige stoffen dennen,
bomen. In de valleyen was het landbouw geve,
op de velden allelei gras, lucas, heel my heel
geveind was.

In Rodolstadt vanden, my alles in goede landbouw,
heid, het was te koud geweest en keemte. Van alle velden
was men vamengeleid om vanden deel te nemen, zoo
dat my vamengeleide plaats vanden in de uddeland geve
landbouw van Ridder. Het was vanden ont een furaal furaal
doren dog te vreden, die zoo men ont geveed kroeg en een
als in het vanden hant, vanden of om vamen veld,
heid. Ongeveert 1000 enige vamen doren vamen
vamenheid ongesteld en vanden vanden my een
vamen veld vanden geen deel vanden. By Kroeg veld
vanden vamen velden vanden vanden velden. Het velden
velden my de velden velden velden velden velden, die
velden velden de velden velden velden velden, velden. By
velden van de velden, velden die velden velden velden velden,
velden velden het velden velden velden velden velden.

men bopfen, tekenen gebuurte stroom. Aan de overzijde
 van de Saale zijn eveneens kannelen met goetse waeken,
 en bopfen en huizen. Kadelt. De bekkers en de
 menigke, die kennis handt, bereegen zigt te gindden van
 die lachende natuur vanden knaep boom. Het is een
 versamping van alle stonden, het landuult natuure,
 ligt en goetste. getale; doch ook de adel en nye knaep
 uit des ontpet waven. alpeunen. herwende. getamen;
 en voor alle stonden lachen met walypheden. Het
 men. legelyt maek, en herwende des knaep was, nog men
 alle knaep van waden te knaep gesteld en wend en
 voer met handel geouwen. Aan westwanden, van
 menigke. was natuurelyt zten. getale; menich
 knaep men van alle zten. Aan getale. knaep. waden.
 de menigke. knaep, lachen. knaep. te goet.
 knaep en de waven, volgens. Duitich. getale. te knaep.
 De lachende. knaep van. angelede. knaep. by de
 vele. knaep. in de knaep. licht en waden. met. stye.
 knaep. knaep. de lachende. waden. manne. menigke.
 waven. onafgelede. of de waven. waden. knaep.
 Duitich. die knaep. was. knaep. knaep.
 knaep. de walyt. knaep. der. knaep.; doch de
 knaep. der. knaep. waden. met. knaep. afgelede.
 knaep. De walyt. knaep. knaep. en waden. met.
 knaep. na het. knaep. der. knaep. De waden.
 knaep. van de. knaep. knaep. met. knaep.
 knaep. knaep. die. knaep. waden. van en
 knaep. der. knaep. en. die. knaep. van. knaep. knaep.
 knaep. In. knaep. knaep. van. een. knaep.
 knaep. de. knaep. knaep. knaep. knaep. knaep.
 in. een. knaep. knaep. knaep. knaep. knaep. De. knaep.
 knaep. knaep. knaep. knaep.; doch. knaep. en
 knaep. knaep. in. de. knaep. knaep. en. knaep. en. knaep. de
 knaep. Of. knaep. knaep. knaep. et. met. knaep.
 knaep. By. knaep. knaep. knaep. in. de. knaep.

Men heeft ons gezegd dat naas meermalen veel
inwouds by de Corallieden het gevecht zeer geweest nam
dit wonderlijk spel. De theosofische koninkrijken
Zoo Thales van de rivier die hier komen kerkhou-
den, waerlyk een dunn geachte bydrage. De kon-
nen zeer er zeer op gesteld, en des winters worden
ken het haarspel met zeer in vinding.

Zoo als my dit in het minste gezien hebben.

Opmerkelijk was de orde en voerzamenheid, die te midden der kachelijke en onberispde vervalstheid algemeen heerschte. Men bespeunde geheel geen dwarscheit. Eken zeken, dat men naar handbrakte dan denken, en de algemeene draak was hier, zeer wyl en zeer weinig sterke draak. Het landbrack heeft een gachdrak en niet een vuerbraken. De kleding is eenvoudig; die der mannen byt vuerder iets ondersche. kandy; - die der vrouwen vuerder dan, her niet vuerder munter die kung en niet dusdan vuerder linter, vuerder en ook niet gekleurd, vuerder vuerder. Zoo der byzonder toekomen te vuerder, toch vele vuerder gaede en bevalige gelaatsdraken. Dit der de vuerder, lyke vuerder, vuerder vuerder, die vuerder vuerder, en kande kleding vuerder vuerder.

Eene vuerder vuerder my zeer, vuerder dat vuerder de vuerder kleding vuerder. phara kandy (de vuerder vuerder, linter) vuerder, vuerder de de vuerder in groot vuerder kande, gold kande vuerder. Dit kande men niet te dullen.

Behalve myne wandelingen op de kande heb ik de kung te by het vuerder kande, her ook vuerder de vuerder vuerder vuerder vuerder vuerder; en heb my in die vuerder kande vuerder. Ik vuerder vuerder landkande op kande vuerder, in vuerder vuerder vuerder vuerder; her vuerder kande vuerder vuerder. Dit alle, vuerder de vuerder allen, vuerder vuerder. Vuerder vuerder dat vuerder en vuerder, her en vuerder vuerder kande vuerder.

Maandag 25 augustus. De vuerder heeft vuerder vuerder lang vuerder; her kande vuerder vuerder vuerder vuerder door vuerder vuerder. Er vuerder vuerder vuerder vuerder; en in vuerder vuerder vuerder vuerder vuerder. Vuerder vuerder vuerder in der vuerder vuerder vuerder.

Alom de onovervloed van de Jaale et eene groote overvloed van
bladen van den vort. De tijd liet ons niet van die te
beraaken.

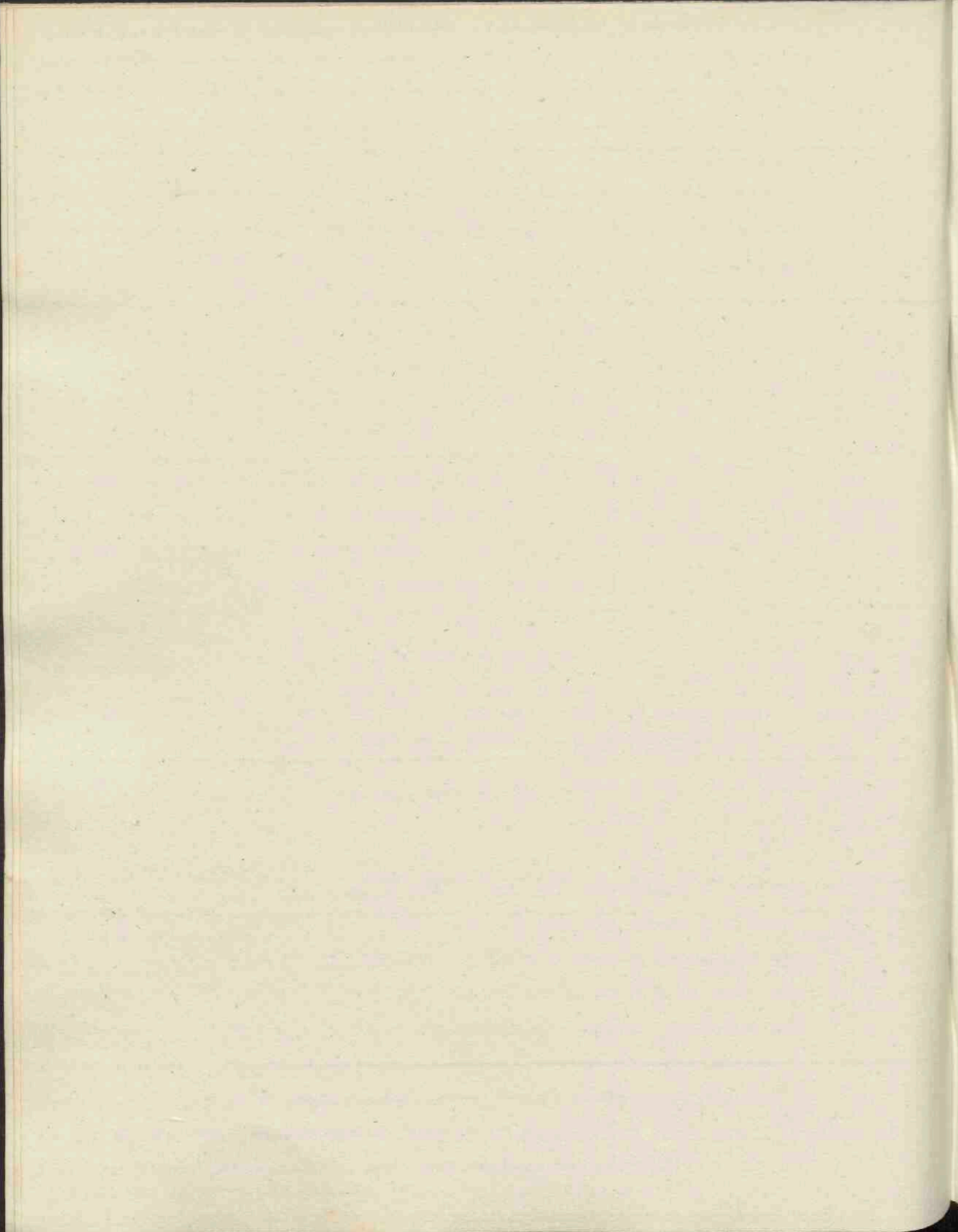
De vort houdt gewoontlyk zyn verblyf op det Stat, een
ge deeltke van het jaar op Schwaarburg. Hy is groot lief,
ketter van de just, waastoe de vortgevocht befohen in den
ontrock, die byna alle zyn dunnien zyn, de vortgevocht ge,
lepenkind aanbieden. Aan het schuit verpooet waant by
meinig deel; by de pleette opening doet by het eerste
schot, doch daarty blyft het. De Schwaarburg, die by
in en by de stad openvorten, worden byna alle door de
lof en Staat, beu bleu van den vort hervand.

met hande rypen hincwaerd, gaderen, dan
sijn groet aantal is in deze en andere heiligen
Blyden overnachtten om het hal toe, en de toe by
te worden. Het is wonderlyk een fall voor een
zee district.

Het geschiedt dat degen missen ongewone
catt woodt, kantige want dat de Karmis ney waard,
druet.

Wij mochten een grootte bewandeling, bevolken het slot
dat op de hoogte boven de stad en de vuller veldtakte. Op
den berg gaderen wij het uitrijt in zijn vorkennende. De
Tante knipt die even als eenen wij haden wasser gesien. Het
een zeer vakkig enney. In het slot is er in een der
portel van Groep Guntier van Scherachtling die in
1749 het heit en vorkennend werd, door het veldt vreesing
gekomen ist. In de Tinnen en van de kerkp. by het slot
heeft men scheidt in vorkennende vorkingen enney vorkten.
In een afgelaten men dende, vorkendden wij op een Sg
Compt de sociale en vorkendend vork de kerkm. en een
last met vorkendend vorkendheid van den gellonen de
kennende kerkm. ney het jongeman kerkm. en een
by alle kerkm. dat den vorkend kerk, ook een en vorkend
vorkend. Wij kerkm. ook de kerkm. die eenen
vorkend vorkend.

Men die vorkend vorkend wij van het slote kerkm.
kerm een paar van van kerkm. vorkend op een
vorkend kerkm. de kerkm. van een kerkm. dat in
vorkend by en een de kerkm. van het vorkend vorkend de
vorkend vorkend, de kerkm. vorkend. In een met kerkm.
kerm de vorkend vorkend men. Het vorkend vorkend, vorkend dit
vorkend vorkend van vorkend vorkend vorkend vorkend vorkend op
en vorkend vorkend vorkend in de vorkend. De vorkend vorkend vorkend
vorkend vorkend van het vorkend vorkend vorkend vorkend ist. Men
kerm van kerkm. vorkend vorkend op de vorkend vorkend
vorkend en daten. Van kerkm. vorkend vorkend vorkend vorkend

met byzondere behielding; de rest is weinig be-
graaf, behalve juist op de hoogte, van dat de over-
blijfsels van het kerkhof weinig uitkomen.

Eene andere ruïne is de overblijfselen,
heer, namelijk die van het klooster Pövalinzele, en
het naar voren vanden. Studee nader by deze ruïne
tevoore valle; met veel rots, inlands en over-
vloedig water. Een dorpje, dat de naam heeft van de
leijer by het klooster. Eene ruïne, een klein dorp, mede
van een ridder van het hof van keizer Koenig IV leef-
de in 1092 hier een cel en vermaakt om te bouwen te
wicht. Zy is later aldus Pövalinzele heetende en de
heiligen gepleet die het klooster van haar ge-
maakt. Men rekent er vanden bouwden het
over de toren. Het is deelen by en een klein dorpje
lyk leeren. By de hervorming werd het vermaakt
en de gemeen van Schwabburg, die vroeger de
bescherming waren, behielden over de valle
geleiden die het heet. De gebouwen by deze ruïne,
verandering, daar der blikken en met een door
het ingespannen van steenen tot eerder gebouwd, ge-
ten deelen vermaakt en vermaakt. Inwendig is het
een ruïne gedachte van de oude heet Olymthum
en dat leert een ruïne ruïne op. Ruïne leeren
in Olymthum dorp, met een heel groot portaal,
en ingespannen, alle van groote gebouwen. Ruïne
gebouwd, en van met binnens en vanden, vanden
vanden de bevalde vermaakt, begraaf; in het
vanden, van een uitsluitend vanden; dit vanden leeren
van een behalve vanden. Het vanden vanden
vanden vanden; de vanden en de vanden vanden en
vanden en vanden vanden vanden; vanden met by
de eerste begraaf van dit vanden vanden de vanden
vanden die de begraaf vanden de vanden vanden, vanden

En gaan wie dat Strek veld leiden, naar Noord Am-
sterdam. Dit zijn niet alleen want die kunnen de roep
niet betulen; nogar leiden die landvolk te middelen
zijn, doch van hun. Kapitaal en arbeid van allen
gevoelt men dat kunnen vreden in Amsterd.

voornamst aan het godsdienstig gewoel, dat hier de men-⁶⁷
schen vormen, van het heestebouwen en de verrijke gade,
dan en goudengew als de bezwaadiging van eens behoef,
te der ziel goed verhooren.

Zeer aduigenaam was ons de tempelen voor die
mannelyke schone land. Het was dankes toen by
thuis kwammen.

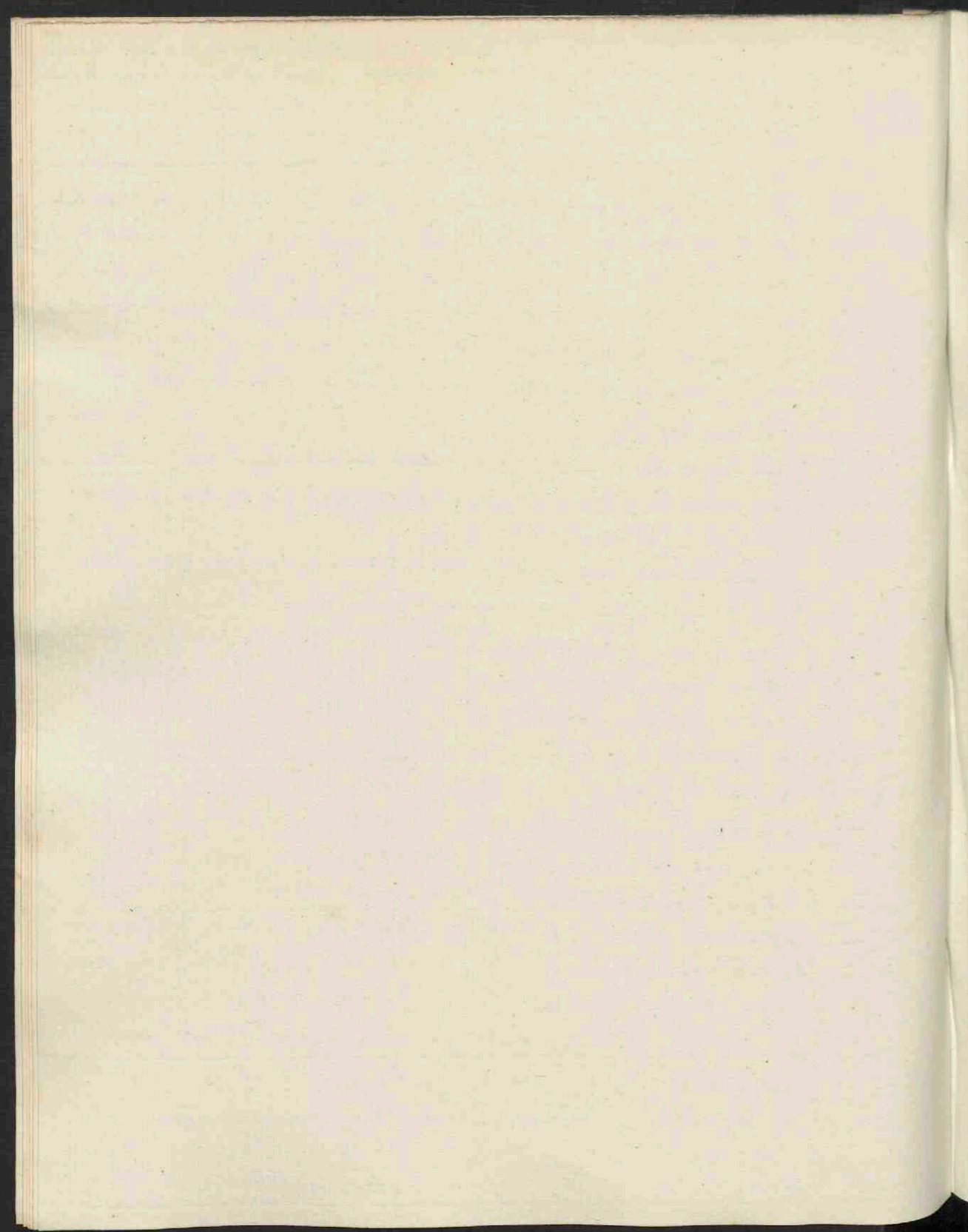
Dinsdag 26 augustus. Wy zijn heen naar Caburg
gegaan en dat den geketen keten van het Thüringer
woud overgegaan. Voss reden ons vertoelen by Re-
delstadt. Tot Blankenburg was onze weg derelpe
van gisteren; ook daar stazge wy linker af en kwam
men in het enge dal der Schwarze, die uit dit geberg-
te naar de Grote Stromant, dit dal wist als een de
schone van het Thüringerwoud gezamen, en wistely
wasen by spogtogen over de hooge rathuonden met
statige den en begraad, nu en dan haal en Hyl; sek-
wyli ook magter gloozend en dan met groen of hee-
lyk groen breiden bedekt; - het breispand Stromant,
je heet daartufelen slingerend. Men gevoelt met een
afgerandert, heeren trost men met een; doch op een
scheidende punten zijn kleine gebouwen, die schied derelpe
by tufelen het groen verdoen. Wy zijn als vultpunt
ten, ook voor het schone gericht, bittend tot vrees
genansing der jacht. Menigvuldige wegen en paden
zijn ook voor de jacht door het woud aangelagd.
Ongeveer twee uren van Blankenburg, naar van
Redelstadt opent zich het dal in eens ruime val,
lei, en daarvan waat op eens knypte het slot Schwarz-
burg met het duwp van den reepen noand. Wy kunnen
met mataten dit oude steunheit van de familie Schwarz-
burg te bezielen. Eene groote taal met portallen der
keizers, en daarnaar de keizers als gezamen, is nagen
den anden Hyl; de meeste andere verdoelken zyd van

x dit heeft gedrukt in den Boonenkrans.

nieuw, koemel niet met vorstelijke pracht. In een ⁶⁸
zaal zijn alle wanden beset met portretten van
paraden, 246 in getal, alle door den overgrootvader
van den tegenwoordigen vorst met eigen hand geschild
erd; - in een andere zijn de Staalen verweerd
met geborduurde rampen der families waaraan
de dat der vorsten verwant is; dit is het werk der
princepsen. De lange gangen zijn allen behangen
met de heren der herten die op de vorstelijke jagen,
ten getekenen zijn. De kerke, waaraan elken van
dag dienst gedaan wordt, dient voor de leden
der vorstelijke familie en tenzins voor de familie
den uit de omstreken. Het meubelaarsdipt van
het slot is de liggung en het selvone intrigt dat
men geniet uit de neustee.

Naby het slot is de Ruitkammer, waar vele
oude wapenen bewaard worden. Van de vele
vaken, die ons de spraakken en opzigt wees mit
ik en halve optekenen: de wapenen van Ger
thas, die het keizer rijkheent; - versterkende
reer schouw met yver ingeloopte gencosten en
jerkaten, byvoorbeeld fura met de jaartallen 1597
en 1498; - keizerinnen met het jaartal 1522, ^x
en ginder dat van achter geboden wordt, in
1679 verwardigd. Deze toyle van laden is, zoo
als men in den laatste tyd op nieuw beproeft,
doch als gewaestlyk neerwroeping - kalen en vryf
vraag van Gustaf Adolf. Dit was door Bern
hant van Salten werman hier stichtte in koma
vryf gezeten dat dat hij vande konykinnen, Toof
by koma, zoo als bekend is, met vryf.

Het dorp bestant meest uit boeren die tot de
kopen en af het de jage betrekking hebben en vaker

daar, die zich met hant vellen. Bering honden. In 69.
den ontbreekt men ook greshammet en lygraas, en
de weide geeft gelegenheid aan eenig vee te houden.
De woningen men heeft van hout, ook veel ook
een vee met houten kapalootje in het wap, dat
heeft indit vee den dienst by boegruferingen
op het daerby gelegen kerkhof.

Het vee van alle veld in deze huffchen. Men de
kerten; in den winter vanden die geaderd
onder houten daken, dat wy in de tekenen
groene weide vagen staan. Men rekent hem
getal op ruim 600. Welke vee men men
ook maar niet in groot aantal.

Onze meeren vee gelyc menigal vry stoffe vry.
op en draagt out, vry altyd dave bevelen, met
opvrijding van weide en kenne-land vande
meer dan 2000 vachten koope dorpse linden,
kittel- en vber- veyfback, waar wy meer
welvaert vanden dan men veld in de kuffchen
en koope vevachten vevde. De vevachten vry
vveer bevolking; kan handel vevde, gveentelc
in vevde, vevde en andere gveentelc vevde. Een vevde
vveer vevde tot vevde vevde in het vevde der
vveentelc vevde den gveentelc, dave het vevde
dave van vevde vevde, die veel vevde vevde vevde
vveer. Men heeft ook vevde andere vevde van
vveer vevde, onder andere het vevde
vveentelc.

Tuy hadden nu vevde het vevde punt vevde;
dave den vevde af dan op; doch vevde by vevde
vveer. De vevde van het vevde vevde het vevde;
vveer, met vevde vevde vevde; dave nu vevde

Er ogs. nok hele Lyggenen i den Stue. Her
er dog ogs. nok 20. og 21.

dit meer door bekwame steden, afgebroken, de
dorpen vulgen ochtendt spudij op. Het komt
velen, kaldebranden; ook het veruandigen van
kanten luywark en andere kanten voorwerpen.
Blijven de kooplieden van bestaen. Het komt
waadt aan beide zijden in de struompjes, ge-
woopen om bespudt geuord te worden.

Deze bofschen, die niet religieuze te euidelen, en
die den naam van het Thunzingerwald ney al-
tyd volkomen wekkigang, en vultocht met sentie-
nij; de Bessen, leuenen altyd verschuldend en
ons niet niet de weg te lang maar de dag te
kort.

In het dorp Leutke zagen wy groote goud-
herten, deze tuort van fabrieken. Wy hier ney,
selast de ratten de eeuw gestipt en vanda-
ny altyd groeten. aftrek. De gaetkooptheid
van het hout is duarvoor zeer gunstij. Wy
waren hier in het gebied van Lathen-Mei-
nauwen.

In het volgende dorp, Steenack hebben wy so-
plankend. Wy tuoren hier wy 1569 vanden be-
nen de zee, midden tuschen de bewyerte euiden,
shen leuot het water ongeraan al, in de Hye-
nein; ook tuot men daar vorruint, geschiedt
hier niet het beste geuol, men berende hertely-
ke koter; ook het hier is bereand. Besondere-
ny hier nietgevoide yser en alkfabrieken. Die
westwaert hac hier eene talryke beuoltingen
welstand leuen kan.

Stap weder wotter vanden wy in de volgende
plank, naemelyk in de kleine stad Lannenberg,

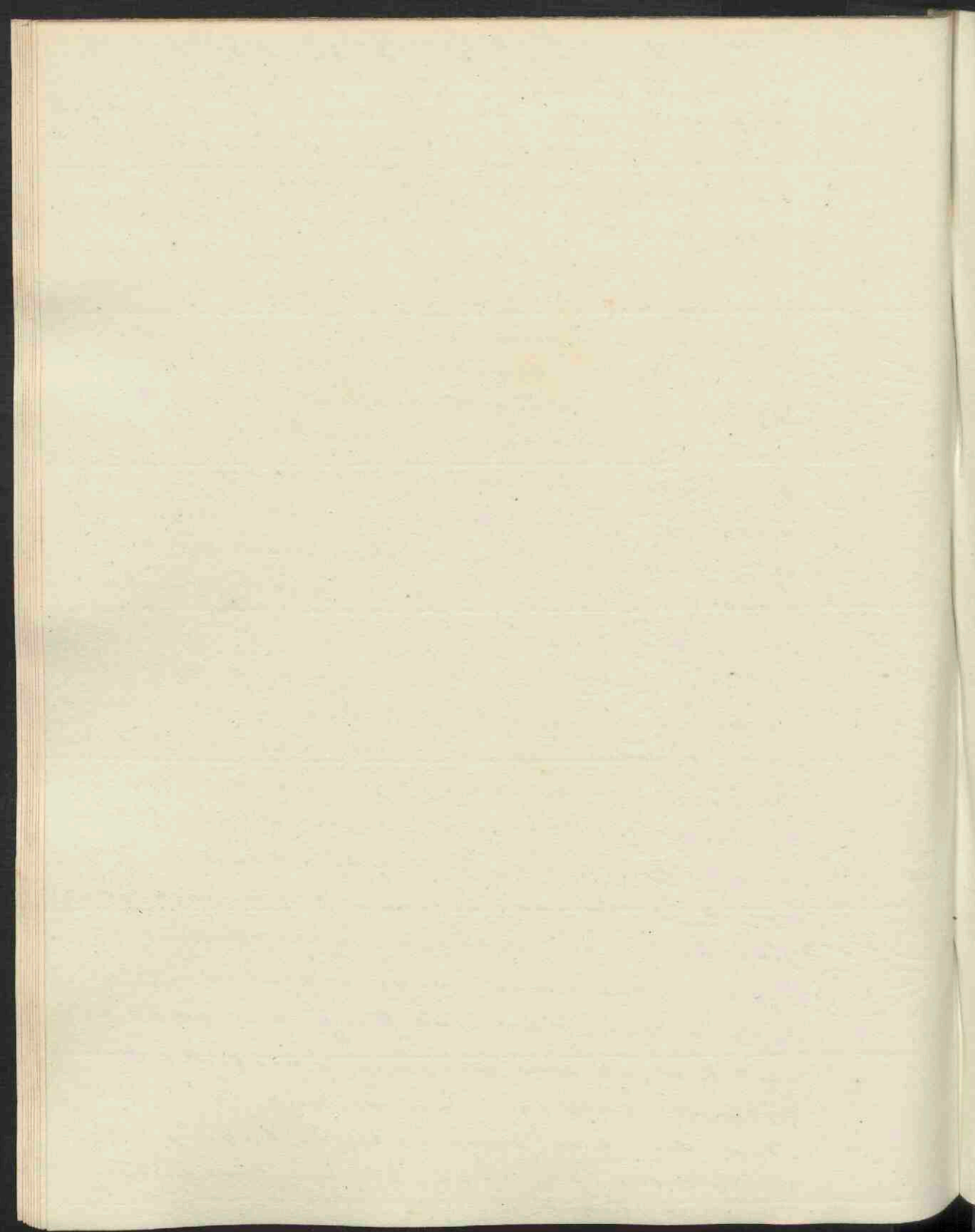
By Lamsberg versleten op eeno groote kerke met twee
torens, byzonder schoon op de kranste van den berg ges.
Sawnd. Wy wagen later die kerke van de kranste te Lubben
wider, maar by onze voo gachte ontwerping in de wiste
maakte. Zy is eerst naar kerken by gebouwd.

in een oog dat bijna 1200 roos heeft gelopen. 71
et bijna een half uur lang en heeft vele roos-
takken bereikt. Naar inlichtend dat het ry heeft
zakelijk van de roos aardig en van alle
houten en byzonder kinder speelgoed. Dit
wordt in grote hoeveelheden vervaard en heeft in
afgelopen jaren veel gelopen. Het ry van vele roos
en breedte van de roos, met veel, die veel
voornemen in het land.

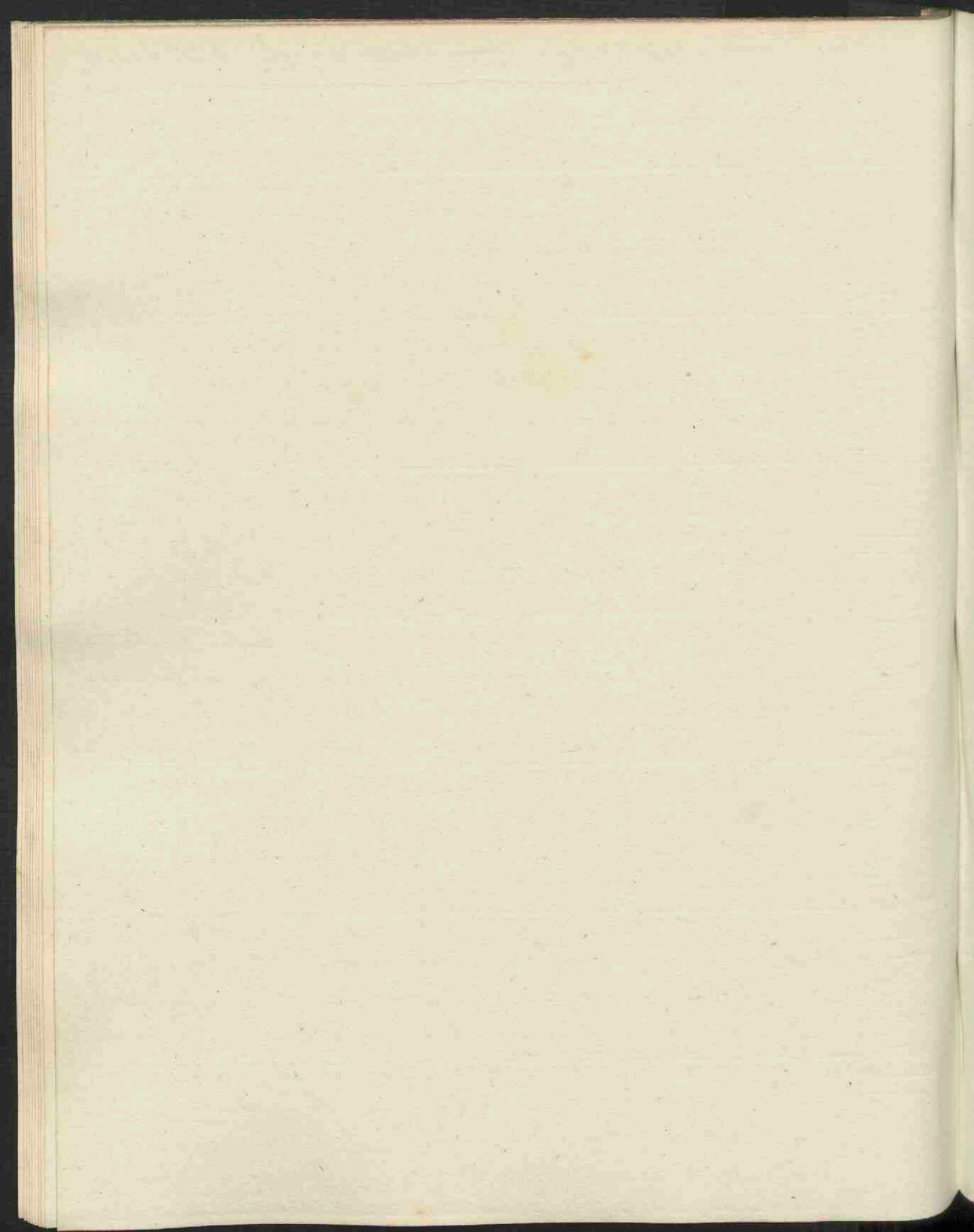
Van een roos bereikt het ry in de stad en der
Huide, en heeft op Coburgschen grond. Het ry
van de groothandelaar in hout en van
het haken de boeken en ook het eigentlijk ge-
deeft op, het wel haken, en roos, van roos.
duren. Het bereikt in de roos, en heeft vele
heeft in de roos; ook is het hier van de roos,
stapt bereikt.

Het hebben van het drie eeren af te leggen;
doet van door bijna vlak land en over zeer goede
welen, meestal met populieren beplant. Het
land meer en meer donker. Nu en dan roos.
het licht in de roos, van roos, die het haken
van de leenigheid van roos. Het
wat heeft de laatste dag der aanwezigheid
van koningin Victoria. Het haken, en
het veel meer vult, van roos van
Coburg terug. Het stot Rosenau, waar het
hiet bereikt, wat haken, van roos. Het
hiet onderhelt van roos, de stad.

Van tien een haken van roos van
een veld van roos, kleine roos in het
Thuringerland.

Woensdag 24 augustus. Myne vrouw was nog wat
 ongesteld. In de ochtend daarvan waarmede wij alle
 een carite wandeling in en om de stad, waar
 men overal nog de krankten, vlieggen en andere
 wormenigen ter eere van koningin Victoria ziet kon.
 Het woord "welkommen" wordt herhaaldelyc in alle
 plaatsen. Wy hebben veel van de feesten en de con-
 certyden vernomen welke in de laatste dagen hier het
 den plaats gehad, en die wy met opzet vernemen
 hebben om de de ongemakken als reukigers niet van
 te ontsienden. Dagen morgen is 27 uitroepen
 naar Melbourne, en de overige waren 140 posten
 collect. De koningin heeft met prins Albert te
 rust de gehele stad doorzocht; zy heeft alle
 werkzaamheden met veel belangstelling bezocht en
 heeft zelfs van groote versimpelheid gegeven. De
 tuifloed van haar te zien was de eerste dagen zeer
 groot; later waren die af. Tusschen moet heeft zy een
 toekomstige en daar konde men den geheelen naam van
 hetzelve personeel die hier verzamelde waren, het best over
 zien. Van prins Albert, ook van koning Leopold, die
 ook hier gekomen is, zegt men veel goeds; zy hebben
 in hooge grootheid hun klein vaderland niet ver-
 ten: niet deden van mildheid verneeden. Ook moet ons
 betonen. Een van Leopold kwam my voor der opte-
 ning waardig. Hy had als jong voort een uitgestrekte
 grond op eenen heuvel nabij de stad gekocht, om niet
 ten lastelot te komen en te vinden aan te leggen. Die
 plan vernam toen hy de gemaak van prinses Carolina
 werd. Sedert heeft hy dien grond in kleine stukken
 door verstellen, die hy aan some families voor rust
 in gebruik geeft om er ardeappelen op te kweeken.
 Van alle de feesten is het toekomste geweest het
 Georgiens feest dat voorallyc plaats had van Victoria

73

hier wat. Dit feest wordt jaarlijks aan de kinderen van al-
le de scholen gegeven. Zy nemen er deel aan toe dat zy kunnen
belygenis hebben hebben. Men beweert dat het daan een
peuten gesticht is en reeds eenigen lang bestaan heeft.
Op een groote plaats buiten de stad, naar de tekanten
schuitplaats genoemd worden alle de kinderen feestelyk uit-
gevoert, de meisjes in het wit met een groten sjaap, die van
elke school door hunne maesters aangevoerd, met eenigen
muziek. De vrouwen met de kinderen en jonge meesters,
sittende alle de meende garten met hen, zyn onder een
tant verspreid. Alle de kinderen, 12 tot 1500 in getal, wa-
ren een statigen optogt naar deze lange plaatsen, zynge
liederen, eenige tijd gerechtigd en vertoonden hun spel.
Zy worden dan gemeentelyk vriendelyk begroet.

Provolgens worden zy onthoud en stengen onder alle,
en nimmerdelyk heden nader dan dag door, tot dat zy
des avonds weder in orde aangevoerd werden. Dit
feest is nu door koningin Victoria en de oranje vor-
stelyke personen medegemaakt, zy hebben alle in de lent op
de schuitplaats met bloemen gehouden, en de konin-
gin heeft op grote belangstelling getoond en heeft veel
met de kinderen gesproken.

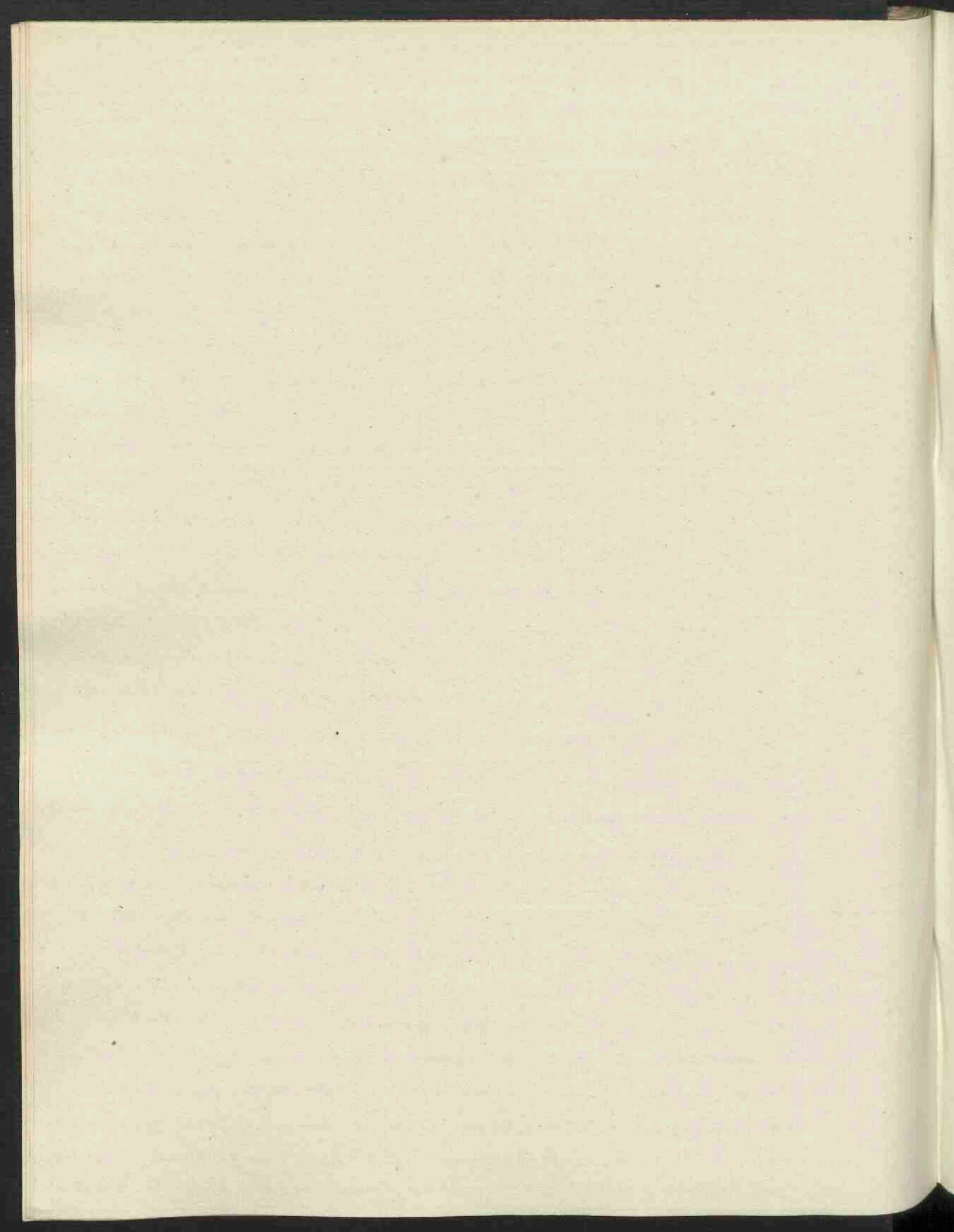
Van alle de gasten is koning Leopold van Belgien
alleen nog hier gebleven, en morgen te volgen, hy
heeft grote geacht heit aan Cadix; daar veel
gaet en is zeer bekend. Vry vagen daren around een
opdracht met faalwell die hem de koning konyten. Die
bestand uit vele handbuden, met eenigen van die
konig, dit is Duitsek geboude.

Cadix markt, wat de stad betreft, den inbreuk van een
nieuwe meer, van inschansende plaats, die langzaam de
oude lalyke geboude den oude steden verandert in die den
nieuwe. Het is nu een groter stad van de stad en de koning,
wat zy en menig in wordt. Den eenige geboude van

Gebäude von der Stadt von St. Peter Paul und Pauli
Verwaltung der Stadt.

was bleef, als men ze eeven weinig aantuift. De reuk
 hier toe, behoren het Hertogelyk Slot, het meergesegde gebouw
 op de markt en twee gaaden. Hye gelouwt en den schone-
 burg die geheel meene is. Tuon de ligginye Noorde luyf
 boven de meest andere pleene staden. Renslow is
 als het waer een tuin: de alle walle en andere
 den noyigen hertog gellegt en liene wandelingen zyn
 daarvoor in de plaats gekomen; grootere en kleinere
 na Landhuise met smeen stonden onmiddelyk aan
 de stad, en alle zamen legt in eene by uitdich
 schone vallee bekendt van hertog die op ver
 schillende afstande grote verscheidenheid van
 uitruyten oplevenen. Wy waren over dese om-
 streeck van Coburg opgetogen. Op de hoogte
 tegenover het residentieslot, onmid delyk aan de
 stad is de Hupparten, door den vuyft. hertog aan-
 gelagt, met struchen en blaemen versted, en vrom
 alle publiek bestamt. Het gemyt is van hier neer,
 uitgestrekt, maar veel uitgestrecker nuyt is het
 van de Zwijersaande vesting op het anse Berg.
 Het Coburg, vuyfer de luytel van de stad, die
 in den dertig jarigen oorlog nuyt voor een stark
 guld en door de Zwijden belegerd ward. Hy heeft
 opgehouden vesting te zyn, is van wandelingen
 omringd, soo dat men er Camps bloemrycke
 poelen heengant, en in een heffghens op de heug-
 te hant entruken, soo als wy gedien hebben
 Het slot zelf, dat een uitgestrecker gebouw is, ward
 door den noyigen hertog grentendeels hervateld in
 bewaambaren toestand, en geheel in andere styl.
 De groote cetract en andere vertrekke. zyn zeer
 merkenswaardig. Men ziet er ook een aantal proutette,
 van hebruycke personen. Luther heeft zich eenigen
 tyd in dit slot opgehouden; men wyt nuyt de kamers,

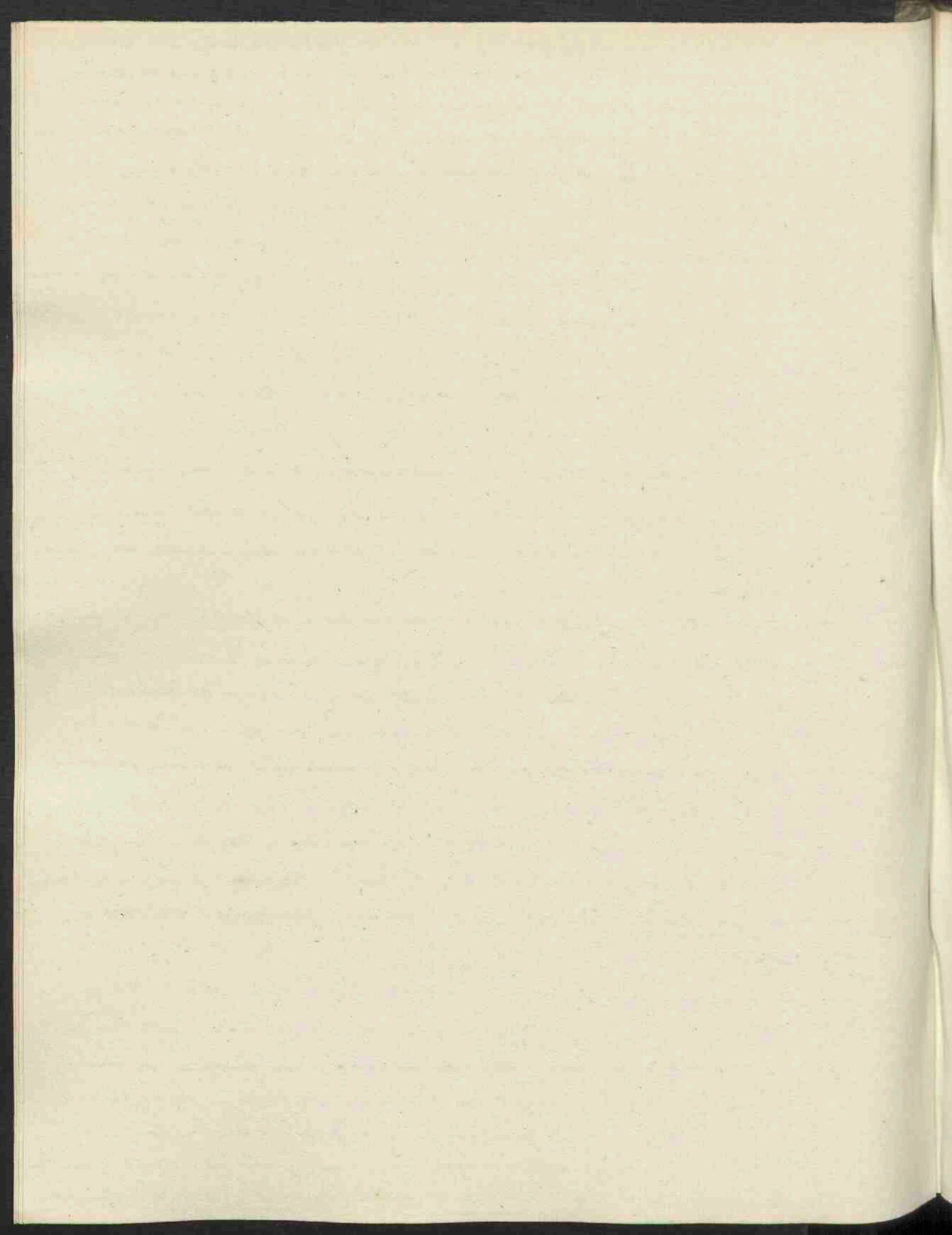
die hy bewaard heeft, en in de kerk is nu de kerk, 75
 sal waarop hy gepsedikt heeft. Het schoonste van
 het slot is toch de ligging en het uitzicht gezins.
 Een gedeelte dient nu voor vermaatschappelijke gezins,
 men, een ander gedeelte voor zinneliken; van
 beiden is toch het getal gering. Men is nu,
 nemens voor deze ongelukken, andere loka-
 len in te richten en dan zal het gehele slot van
 woning naar den hertog worden ingewijf.

Wy ontmoeteden hier den heer Medicinal,
 rath Pfrenzen, die byzonder belang was en
 verongelyk ons van dienst te kunnen zyn.

Wy wandelden nu door de stad; over den
 "Schutztempel", bezagen het "Schutzkrankenhaus", en
 keerden een veldwaas over deze landstreek heen
 waards.

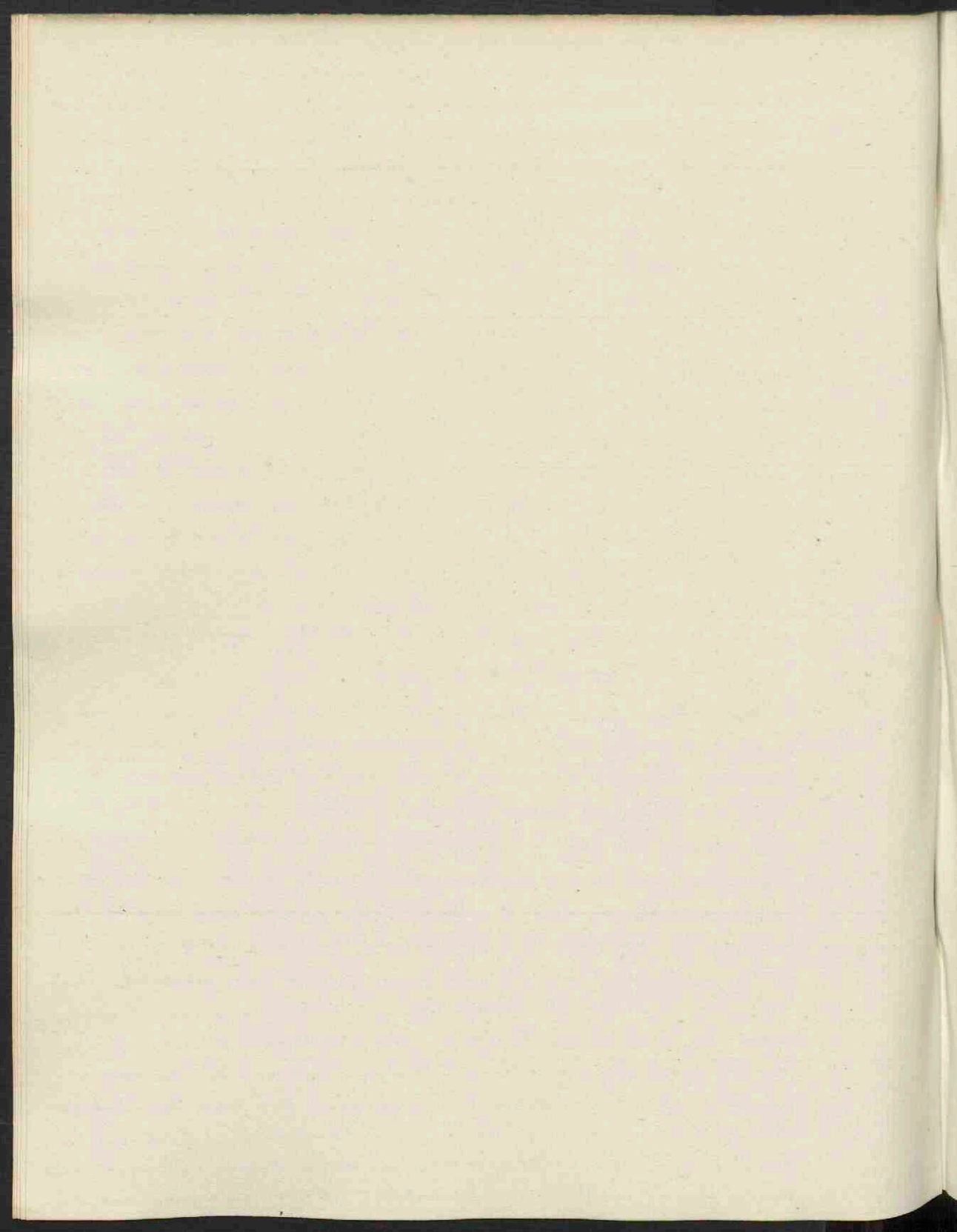
Op de markt viel ons een wonderling ge-
 brukt in het oog. Een kei van ruwe met
 waastert wapen bestend om voort te broeden, en
 de bursgevoornen kensmen in groot aantal
 die kostelyke spys koopten, om die daerlyt voor
 het avondeten in de huiskunde te gebruiken;
 andere leeden aten ee op ita anden vaat
 met brood. Dit is gemis een gemaklyk
 doch het verpocht geen friffide lucht op
 de markt.

Donderdag 28 augustus. Wy maakten de
 wagen een uitstap in de omstreken. Wy reden
 naar Rosenau, ten westel, anderhalf een
 van de stad op een hoogte gelegen. Het is een
 oud gebouw doch inwendig geheel nieuw,
 met ingewijf door den hertog, die en
 gewoonlyk den Laren doorkruist. Men verwondert

Die, in een zoo klein bestek, als uitwendig konstant voortaan, ge-
 nuyszame omstandigheden, om koninklijke gatten te kunnen
 hinnen, hier niet bekend heeft men de plaats gebouwt, zoo
 dat er de uitkomsten gemak: men; Die juist het verdueren
 Huis van de gewone vorstelijke wooning, is hier al
 ter klein en beknopt. Victorien en Prins Albert hebben
 gemantelt hier te wonen, omdat het de plaats is, waar
 de prins geboren en opgevoed is en dus de koninklijke
 eigenaarschap het zwaarst. Nog van den tijd der
 vijfde eeuw die waar een werflijf gemantelt wouwen en die
 men, heeft wat op te merken. De bloemen waren, het
 koninklijk en daarvan was Rodolphe uit een inman
 bij met overland vervoeren. De koning waren, met
 niet snakt, nogt door een vromig gesamenheid. Van
 alle zijden is het ontzigt allerlijfs. Een blyf van de be-
 oefening der kunsten in die verduerlyf gestaat vagen nog
 in een der koning, ^(vraag) de wanden in fatis bescheit wouwen
 met Duitseche landschappen, die is het meest van de
 kerfopie van Kant, maar het van Victorien en prins lige
 die is, haren wanden overtoffen.

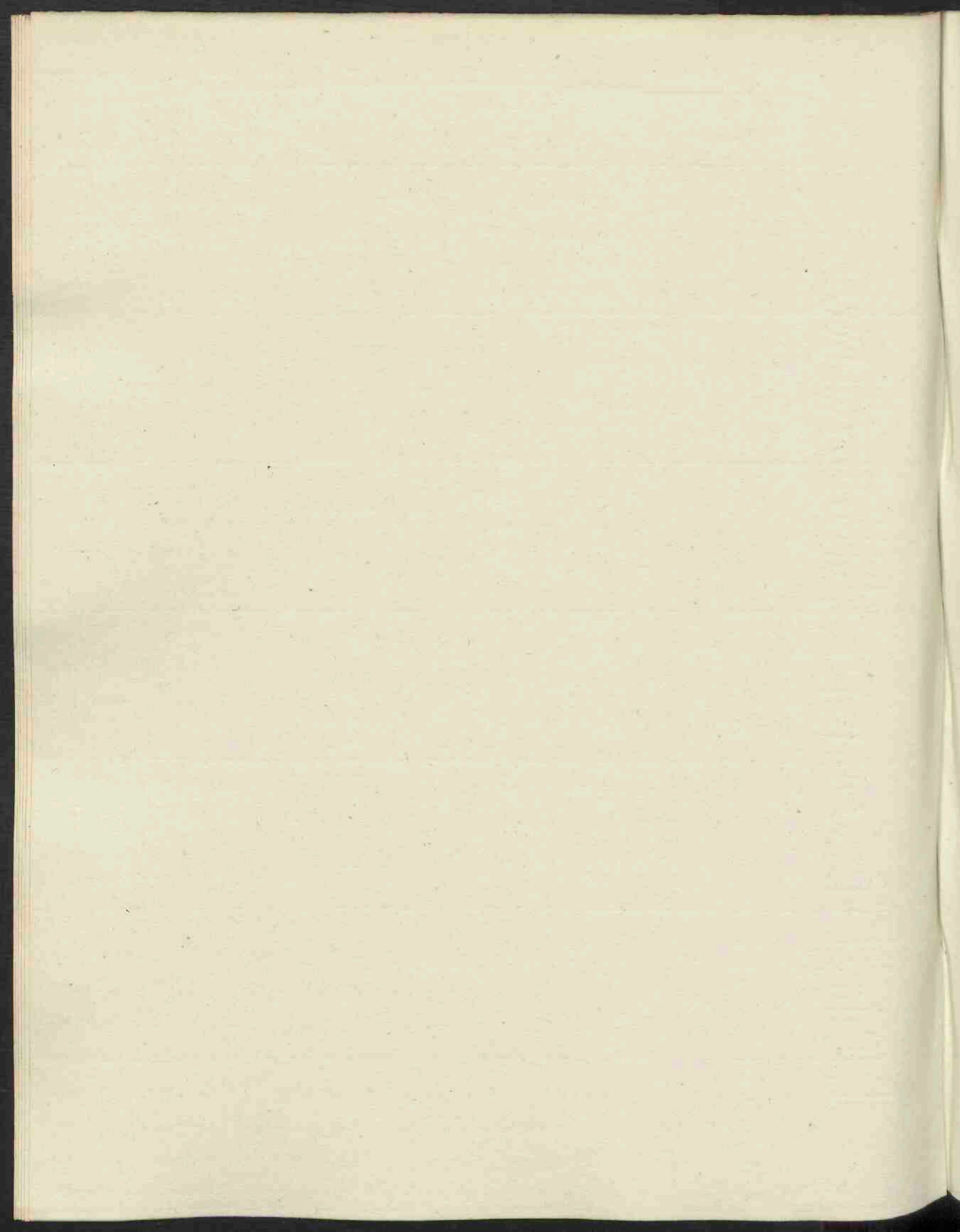
Van Rodolphe velen nog van den ander mag hooren
 het, dat voor weinig jaren nog als de Prins van het
 Bergelot Callenberg werd aangezien. Hoe is dan een
 tegenwoordigen, geleidelijk reeds door den vanden, her-
 buy inder geheel in twee getuige en dient om het ge-
 woen koninkrijk. Van de koning, die nog vagen, de
 velen over Byronen de „Arbeidsverruime“ van den Hertog
 en van de Kerfopie, beide juist van als de bevoorrees
 die velen hadden. Zy wouwen met veel smaakt ingevest,
 en gelukkig van de doort van inder aanbieder. Hierom
 mede zy met dierig hander. Die uitteure was rijkelyk ge-
 vengd, tekenen, hinnen, tehooren, voor de Kerfopie
 hield inder veldt hinnen. Bekeente, het hien, tehooren.
 Het gelyft met de vanden in van het koning, het met
 xelt inder, veruillend van dat op Rodolphe, met inder
 gestocht, die in der velden. Bloemen waren ook hien

77
in overvloed; doch zelden heb ons dat de meermalen brenge
den geen van de kinderen, sterven en geel meinder maande
rij en achte dan op de zinnen.

Op zwaren berouwen ligt het Slot van Brins Comte
van Turenne, de eene der Hertogin madame van
den onvolden hertog. Dit is g. het nieuw gebouwd en
functional ingrijp als woning van een ingekund vrees
ken wende hier een groot aantal schilddieren, waarvan
een van de beste in het land. Het is afkomstig uit de
verzameling van de provincie. Onder die ontlagen in
Bretagne onvolden is. Een kind met de naam van
waar men het schone land bewijst, is nu het het
slot en ook uit de vesting is het geest van de
deze veld is de bewaard van de generaal des Fran
sche provincie; Clementine die nu jong getrouwd is.
Het ragen onder de vele postkanten uit die van
deze provincie en zyne gematin. Het is, dat men ons
reeds een groot landbouwen, en brenge den vrees
gewoonlyk door sy een uitgestrekt gerd by Bla.
vants, Favants genaamt; de winter is byen Parys
de heer de Beccinalaats Affenier, met wie het
kennis genaamt hebben, is in de tyd naar Parys
en Italië ontkomen om veld te geven van de ge.
vondheid der belangen van de hertogin Clementine,
die in het stamboud van Jeanne d'Arc een brenge
van haar ealen. Turenne heeft eenige kinderen.

Dezen onvolden is de Hertogin madame van de
ten verbroeken. Zy was de laatste der vorstelyke pro
vinsie, die het Reubentier slot en de stad bewoont
hebben; en nu was en kwam ons gelopen land die pa
leis te zien. Het is in onvoldenheid van het veld,
den zeer groot en zeer prunktyf; en toch zoude ons
de onvoldenheid, dat in de laatste dagen, niet een den
toch onvoldenheid geboren was 190 belden, waren hertogin.
Dit zullen zyn en den onvoldenheid het van Lodewyk 14.

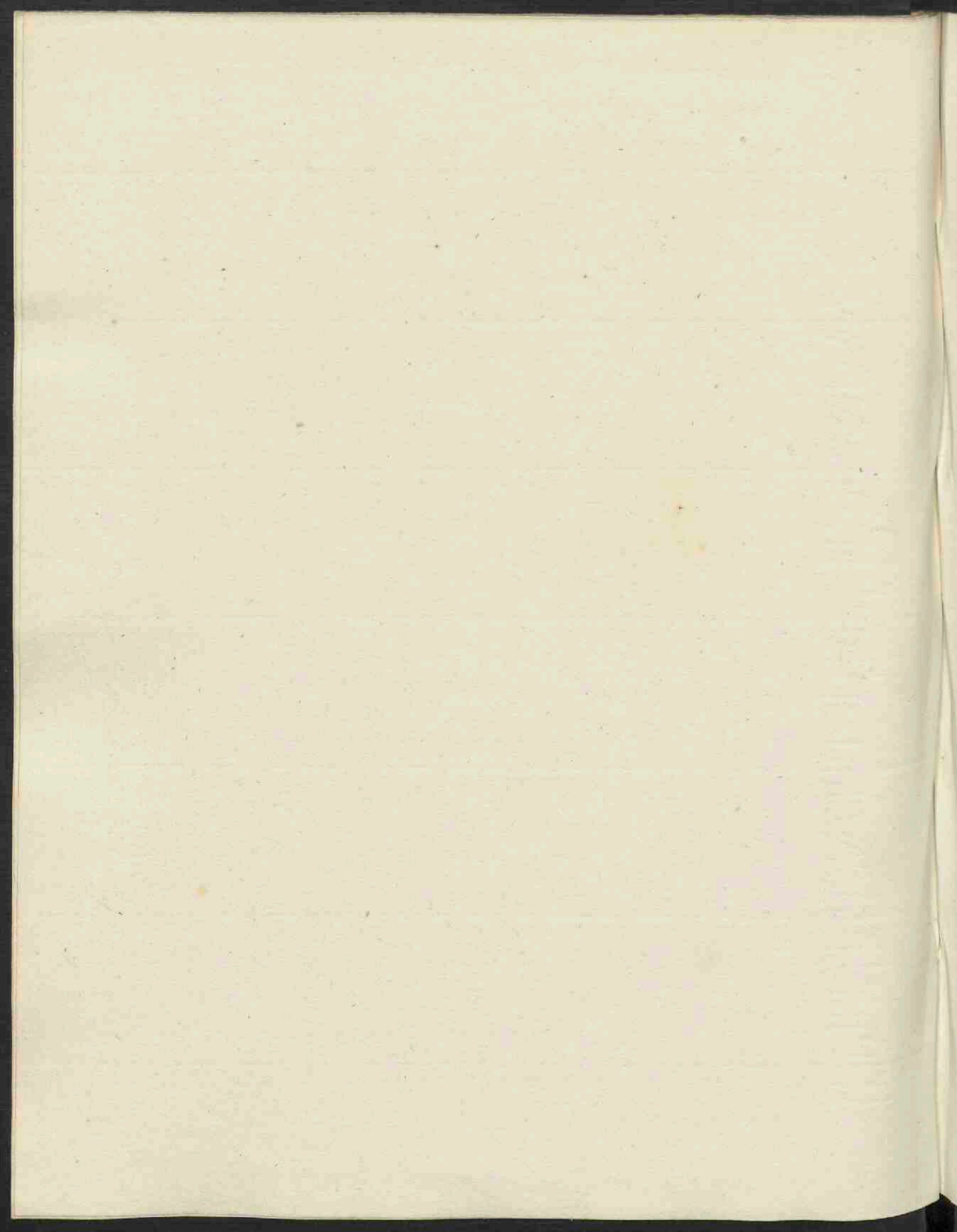
welke nu weder in de oude kerke, verkiert. De nye naar
 vele toekomsten, die het ons leed doet al te vlangtig te
 maken berou. De familieportretten nye hier byson,
 dat teverryt en vele zeer schoon. Een groot gedeelte
 van der palen is door den vorigen kerkhof nu lewend
 Zoo dat het nu uitwendig een schoon gebouw is, op
 een ruime plaats met den kerkhofen door te
 gemest. Het plecht zeer sterke geplandst te nye
 en niet quaeten omringt. Algemeen neemt men
 den kerke voor schoone gebouwen en pasten zyn van
 de stad en kenne omstreken, inwoners de vorige kerkhof
 kerke inderkeram gemest is. Hy was tevens een
 inwendig vromedelyk man, en men konst al
 gemeten met liefde van hem spreken. Dat hy zeer
 las in zyne landbouw met, en in zyne mildheid en
 zucht voor schoone gebouwen gemedelyk de
 grenzen van zyne inkomsten oversteed, hetgeen
 men hem niet steking had te verhanden. De leden,
 wouderge heeft niet den kerkhof zyn vaders; by
 te feesten in de laatste dagen, werde om de kerke
 valvath, heeft men dit maar al te veel despannd.
 Darsentegen heeft hy vde en zyne inwoners en
 kenne met zyn inkomens dat mede den kerkhof geit,
 den kerkhof zynen zynen uitgaven kerkhofen.
 De verandering van Gether is naar Cadump met
 gander, deugt nu het kerkhof des winters kerkhofen
 gaat. Van het land is ook een gedeelte, met vromen
 Sualfeld afgestaan, hetgeen niet algemeen werde
 gredykenst. Cadump heeft nu geheel zyne bos,
 leden teverryt de naburige kerkhofen en zyn vromen
 kerken. Overigens is het een schoon en geresand land
 te. Waar men zeer gelukkig leeft. Men heeft hier een
 vromest dat deren winter vooral op vromen gesteld
 mede, namelijk van niet blantgesteld te nye naar

Men heeft ons gezegd, dat deze kerk een de beste
kerk in Coburg is, een kerk die neerigst, die op
methode gesteld zijn, hier niet taloos gezegd zijn
om een nieuwe kerk te laten bouwen.

volstruwingen, terwijl men ook geen gebrek aan⁷⁹
water heeft. De Itz is de eenige rivier die het
land doorstromt en die vrucht blyke niet uit
haar oorsprong. My zijn deelen inder op andere wyze
en door gesloten, en dus ont de rassen in zacht
kan blyve op alle tyden, ook in den winter even
eens op doortyden.

Dezen avond waanden wy een „Atkinson der
Improvisation“ van Eduard Beermann, in de
Schuttersaal by. My gaf merkwuurdyge en ander
kandace personen van zyne vloeyheid en geestrij-
heid, en vond ook veel byval. Zyne improvisatie
werden afgeempeld door muziek en gezang dat
zeer goed was. Echter een groote en goetvondige
aanzetking, alles was zeer een vandy, zonder
aanmatking, zoodat wy daarvoor een groote
gevoortelling van Coburgs inwoners betrouwen,
ook beide men ont, dat hier eenig verband naar
den adel heeft, en algemeen van de vrylyke bejfer.
De heer Pfleger had ook heel, terwijl ont my
uitplaatse hebben was vrylyke was, welke ont,
in die my gaf deelen van de vrylyke. De vrylyke
in die dand een vrylyke, vrylyke groote
in Coburg te hebben. By de vrylyke, vrylyke, 20
het vrylyke vrylyke, vrylyke vrylyke 20
groet. In onze handing vanden wy een tegenstand
van de vrylyke, dan heeste vrylyke, vrylyke.
Zuid, vrylyke in die mate, vrylyke wy 20 op deze
niet my vrylyke hebben vrylyke. Een vrylyke,
ling contract was het, dat een der vrylyke, vrylyke.
vrylyke, in deze vrylyke, vrylyke, vrylyke, vrylyke.
niet deze vrylyke en vrylyke, de vrylyke vrylyke en den
kand van het vrylyke vrylyke, vrylyke, vrylyke, vrylyke
de vrylyke vrylyke, vrylyke, vrylyke, vrylyke, vrylyke, vrylyke

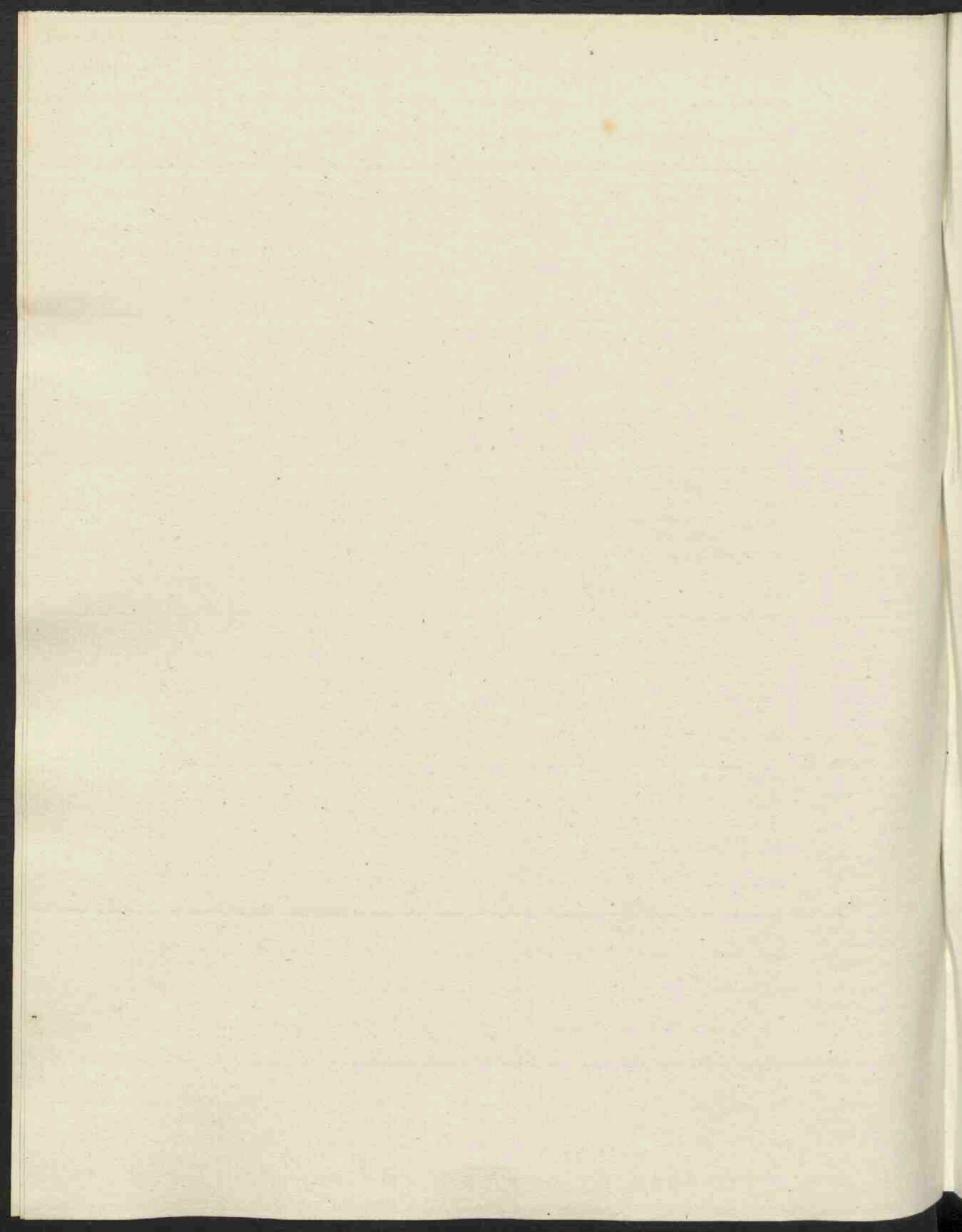
uangenomen stroom en schryfsam met heel gewaal thans
ken uit operas gang; - Zoo kan beschaving en andere
beschaftheid zamen gaden. Dit is niet het eerste voor
beeld, dat my daarom is voorgekomen.

Vrydag 29 augustus. Dieren morgen te nipten
verreken my Cubry met een wagen die naar Baan
toef verpand. Ten weten van der gemoene my of
een het gemene klavie Baan te bevestigten. Het
leij op aanmarktlyke draagte en de my derwaards was
slecht; hierna bereikten my het eerst te tusschen van
nemen de afstand slechts drie vuren of. Een geballe
van den my loopt door een bosch; vervolgens loop
men meest binneland en dus een tusschen groepen
van boomen in deze streck Baan was een van
ryke Benedictiner abdy; 99 jaerd gest. - he in
1068 door Albericus de incoume van den graaf
van York bryf. De geschiedenis der bicht my stas
in een der vuren in schilbrygen verpand. De
graaf bryf in een tusschenrecht een ander niet dat
aan het leu; hy werd daarom in den ban geaan;
doch een vriend van keiser Hendrik IV rynde, de
kammerer hy zitt daarom niet, en nam deel
aan een toef tegen den Paap. Hy stierf in Italië
aan ryke wanden, en om dat hy onder den ban
rynde gestorven was, werd aan zyne weduwe
niet veroorloofd hem te begraven. Albericus
hierna ontvoestbaar, ging naar Rome, deed
een vast vast voor den Paap en verhuely ambe
lyt het gevraagd verlot, op voormerde dat
hy deze abdy stichtten en ryke beschenken soude.
De rykdommen namen my aan hand en toe, ook
died het veruopen der monnikken dat Speet aan
het klavie veruict. Het gebau werd men dan
eens veruand en he prachtige abdy met de

De Regenschied van de Republiek van Nederlanden.

kerk, zoo als die nu nog bestaan, werden in 1718 ver-
 maakt. Het klooster bestaat uit een groot klooster-
 gebouw, dat 27 huizen op een der twee verdiepingen
 heeft, en des huizers stamken van een. Ter 4700
 stamken twee verdiepingen een met 14 huizen
 op een rei, behalve nog kleinere gebouwen. Hier
 woonde 33 monnikken met hunne adien-
 den en beambten in vorstelijke praacht. Zghad,
 den gewoontje veel bruis, in de groote zaal
 werd dagelijks groote maaltijd gehouden, en
 een der onafgeklaarde monnikken, die hier on-
 tnefs gestonden of, verhaalde meermalen van
 den Castellan dat gewoontje ook danceten,
 der de gasten, tuinen, en dat de prelaten met de
 leefheid voor hare adien de jerspise woonde,
 kan justand, om nu den maaltijd menich te
 maken en schuyl, den avond rust danceten te
 eindigen. In de stallen was altyd een goed
 aantal koeien en vyfpaarden aammerig landien,
 de den monnikken. De ontkomster vanden jaar
 grante en het was een vezel, dat men sticht
 80000 gulden gneel geld in kas had.

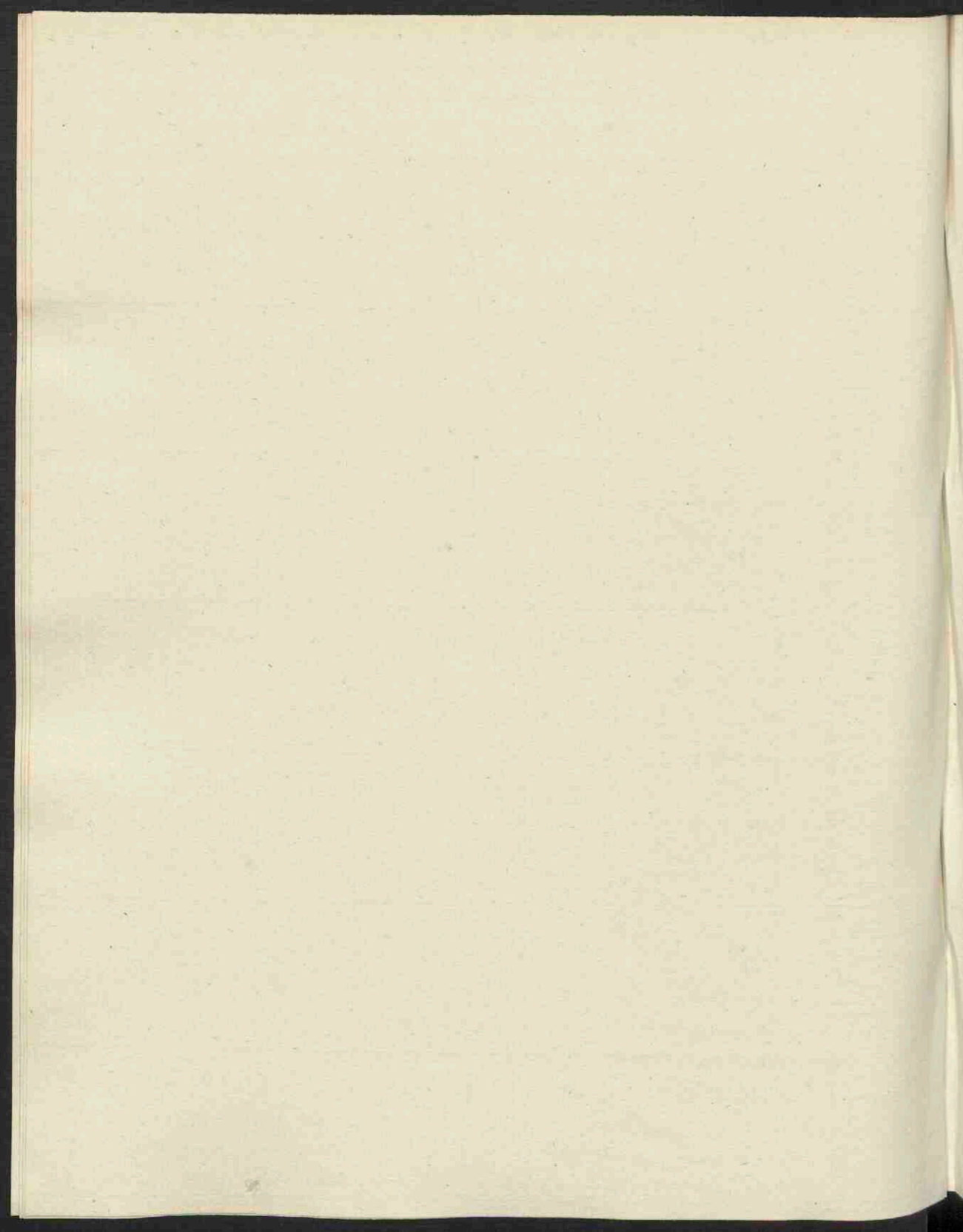
In 1804 werd het klooster opgekopen en de goede-
 ren verhoort; men was reeds befaamen de gebou-
 wen, af te koeien, voer de ^{groote} warden van den tegenwaer-
 digen ^{vanden} eigenaer, Hertog Pius van Bezenen, had kleen
 ten met de omlygende gackepen naar 460,000
 gulden koeien, en vervolgens nog ter nidsersped
 Loken, vake van het klooster afhonctif, voor
 240,000 gulden. Dit geschiedde in 1813. Hierover
 is het in teken gebland. en fut een Castellan van
 dien prins ingewife. Men bevocht de opbespoken
 deder gneeren op 47 tot 48,000 gulden; dat kwam
 van gane nog een gedeelte of naar bevaldijngen.

enz. Ten hebben de gewone cellen en zulken de
 zicht, die nu voor varietate waanvertroubden
 ingeigt, de groote extract van der heel heilighen
 met naar d'ontwaal. De wamp sijnevan boep en
 gewoontlyc den somer durt, de koppenwaerdige
 wort en rucken. Als mening heeft ruck en
 groot k'vaakter was gemelckge gansen. Tuit ook
 met veel mankanden. Ten vagen, is de portnat
 ten, der prokubten; hien get al heeft 49 bevragen;
 een byvandenheid ruck op die portacten en hoe
 uof, karmelcke dat hee koms, dat teg als loeten huen
 net waardigheid draegen, steeds practcege, weid,
 dat der erichten tott nuy hier evenwoudig; de
 amaten draegen, het met diam anten versterkt.

De kerk is groot en met ciraden en gant
 overladen, geheel in den styl der wampie eent. In
 vrent verstercken, geheel van heilighen,
 door der Paris met wampie, gedrupt, en met
 gebordenunde bladen omhangen. Eenge tuit
 erogen by van beken. Steempel. De man
 wiken hebben 212, voor den winter come taal
 naar de kerk en van kercken, die bekendlyc versterkt
 weid, opdat sy op een tuken de gant hie van 4 wamp
 waant get d'erneste pleten huen, veruode.
 In dese taal heeft de wampie p'nt van Bergeen
 en metwende by stat van deest kanntkunst ge
 plaats, karmelcke come voorstelling van het lye
 van Jeru na de afgewing van het k'pnie, met
 Maria en andere heilighen. Het beidmett weid
 door der pant Paris, is van de wampie gant den
 p'nt te gestent gevonnen by de gebuente van
 die p'nt waatman de pant p'nt ruck met en
 die van deze Pant g'vonden weid, in 1786. Men
 zoudt dit stat naar het wampie van Benedenuto Col

line, dat my ook niet waarschijnlijk voortaan, ten
 maal het voor tehouwen is. Jaarlyk, vormde het ook
 het wolk nestwand der gelegenheid een, of bedevaart.
 De markt deinst nu. Pfarthimke en de eerste Jagen
 tye dienst getaan.

Het kelen-rykste van het blaasten had ik nog niet
 vernut, het is de heerlyke liggend op de hand,
 in de ontginstochte veld, van den Heide. Het
 opzet met de veldtoes, slacht bym. 200 van
 het groote loopen achter het gebouwen van de
 heel landloop van de veldtoes, en het veldtoes
 en een aantal droogen velden, in het veldtoes
 en het en daar met bovendien afgevoerd land
 verrijpende liggend. Het met de droogen veldtoes
 tafels. Het kan het veldtoesgebied dat 22 velden
 verrijpende is met veldtoes en veldtoes. De het
 het en gebouwen met het veldtoes, veldtoes
 met goed en gewaarde. Het kan de veldtoes
 veldtoes met en daar met. Het met de veldtoes
 kan met met het veldtoes van veldtoes
 veldtoes met met een groot en veldtoes veldtoes

Thomax den "Castellan", een veldtoes in veldtoes
 veldtoes, het de veldtoes van de veldtoes, veldtoes
 2, het veldtoes veldtoes, veldtoes, met veldtoes
 veldtoes met met veldtoes. 2, het veldtoes van het
 veldtoes, veldtoes met met veldtoes en veldtoes
 veldtoes veldtoes veldtoes veldtoes, met veldtoes
 veldtoes veldtoes veldtoes veldtoes, met veldtoes
 veldtoes 2, het veldtoes veldtoes, met veldtoes
 veldtoes en veldtoes veldtoes veldtoes tot het
 veldtoes veldtoes. Het veldtoes met veldtoes de
 veldtoes veldtoes veldtoes veldtoes veldtoes veldtoes
 veldtoes. En veldtoes met veldtoes, veldtoes de
 veldtoes veldtoes veldtoes veldtoes veldtoes veldtoes
 veldtoes veldtoes, die met veldtoes veldtoes
 veldtoes, en de veldtoes veldtoes veldtoes. Het veldtoes
 veldtoes veldtoes, het veldtoes veldtoes

Op de *Shavimilia* aangelegent, was er een trouw,
niet gesamenlijc gehouden. By de manieren der
overheid, de juistheid, de goede inrichting der
gruotten, en de goede orde der op de gronden berijde.
Bouwschap is ook zeer zeer groeten in vreesen
toevorst.

X Het eerste gesprek was een versende trouwlozen,
het tweede natuurlijk een officieel Koning ik my
herwonderde dat men nu lang over het verloop onder
weirp spraken. Men, maar ik heb te zeggen dat er twee
ken van geest en gezond verstand in nauwkeuren, die
men niet gemaeken hoorde. Dus was de opmerking dat een
dikwijls de goede Koning bleefte manieren en een niet dand.
Koning der personen zeer vrolijk. Een kortelike reis naar de
Spraken opmerkbare vriendelike aensicht, nu lang by slechte
de Koning had nu te vreesen, nu by Koning denken kon, en
Cicompunda blief en 1040. trage vent, met een lange
In de onderaard, die Kerk is een part, 1777, die op een
een lang, met het vreesen bij de en niet, dat; met een
woord "de Lijep."
Hier, in eenen hoorde ik tenallig het gesprek te vreesen
den bediende van een vreesen en een Koning die kon de
Loren Luce. Volgens den laatste Koning moest het

Wij verouwen over ons door het Slemdal, gaande 84.
door een en andere kleine staden, tegen een den weg, over
al was het verouwen naar tusschen veel verouwen. En
met vanden wij die Begeven. Keelers met veel wij die
tot wij toe tyge met had den verouwen. Keelers,
en heelden, keelers vanden en vanden de keelers van
wij in het vge van den keelers van vanden de keelers
van den. In een keelers, vanden wij die keelers, vanden
wij het eigenaarschap van den keelers.

Op men dan een plaats vanden wij vanden de keelers,
Keelers, die vanden Keelers vanden met. Keelers is van
Keelers van Keelers van Keelers vanden. Keelers
vanden de keelers op Keelers Keelers, vanden de keelers op
Keelers. En vanden een Keelers vanden wij in Keelers van.

Keelers van Keelers. Wij vanden de keelers van
Keelers. Een Keelers vanden wij vanden de keelers
van, vanden vanden de keelers van Keelers. Keelers
Keelers van Keelers it vanden Keelers vanden de keelers
vanden vanden Keelers vanden.

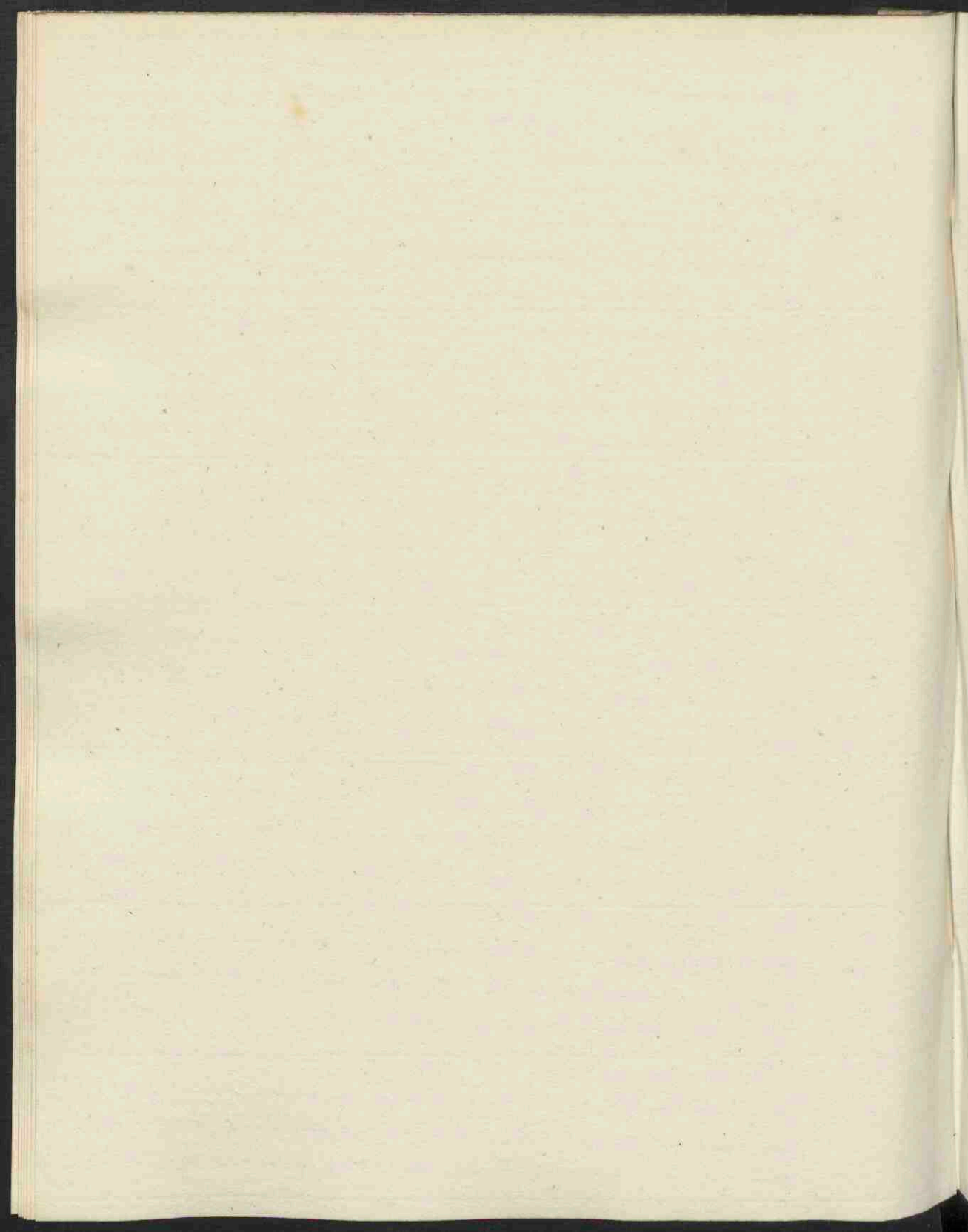
Wij Keelers vanden vanden vanden de Keelers. Keelers
Keelers van Keelers Keelers vanden Keelers, vanden Keelers
Keelers en Keelers in Keelers Keelers van Keelers
in vanden Keelers, en Keelers Keelers Keelers vanden de keelers
vanden vanden Keelers van Keelers vanden de keelers van
vanden wij Keelers vanden; vanden de Keelers van Keelers
Keelers vanden vanden in Keelers vanden Keelers
Keelers. Keelers is in den Keelers van de Keelers
Keelers Keelers vanden Keelers vanden Keelers Keelers
Keelers, dat wij vanden vanden vanden. Keelers
Keelers II, die in 1029 Keelers de Keelers Keelers.
Keelers vanden vanden Keelers is Keelers Keelers
Keelers vanden; Keelers vanden Keelers, Keelers
Keelers Keelers Keelers in de Keelers van Keelers
Keelers Keelers vanden vanden in de Keelers Keelers
Keelers Keelers, vanden de Keelers Keelers, Keelers Keelers Keelers,

haupts. interess. wurden. Die Kunstmann, die das Man
auswärtige runde war dafly. Ja aber auch seine
positiv bejende über das Man in China nicht
machen, aber nicht so dly. das Man sich nun
schickte left.

het een was vrees dat amusemet spitse bungen.
 Het geheel maakte een grooten indruk. Veel uit
 becomen ook en hielde de bidden van de meerkanten
 dig. Konink Hendrik II en zijn gemalin liggen hier
 begraven, en daar zy heel erg zwaar zijn, heeft men
 hunne beelden in goud en zilver en goud en
 zilver om te zien de vrees van gemachten te ver-
 loonen. Ook Conrad III. ligt hier begraven. Paus
 Clement II is eveneens hier begraven omdat zy
 met het verbodig duop steyendurf gebouwt was.
 Een fraaye kapel met de 14^e eeuw is bestemd
 geweest tot begravingplaats der domherren en men
 ziet hunne grafsteenen thans in de muren op
 plaatsen om te zien het aflyden van de 14^e eeuw
 goud was. Slechtgesteld, te bewaaren.

Als merkwaardig gebouw is te vermelden de
 oude Residentie waar men bemerkt dat, vroeger
 keizer hun verblyf hielden. Daar naait thans
 het slot, maar de vorsten aartsbyschoppen pleys,
 ten te wonen. Wy hebben dit paleis bezigtigd.
 Het is groot en heeft veel overblyfsels van an-
 de praacht. Thans is het een koninklyk paleis,
 en men had er alles ingerigt om koningin Yve-
 toria op hare doornis te huisnemen. Dit goede
 erfgoed der Bambergers en wy zien meer der de-
 armben van het slot heeft zy ook hier gebouwt
 opgehouden. Men weet ook het koninklyk waar
 uit de maarschalk Barthel en 1815 gemaakt
 af naar maarschalklyk gesproongen is.

Vervolgens zy wy gezien naar den Michael-
 of Michaelkerk, waar een gemene Benedicti-
 nen abdy staat. Het kloostergebouw dient thans
 voor een museum. In 1803 is men het klost-
 ter opgeheven. De kerk is nu een rest, door kei-

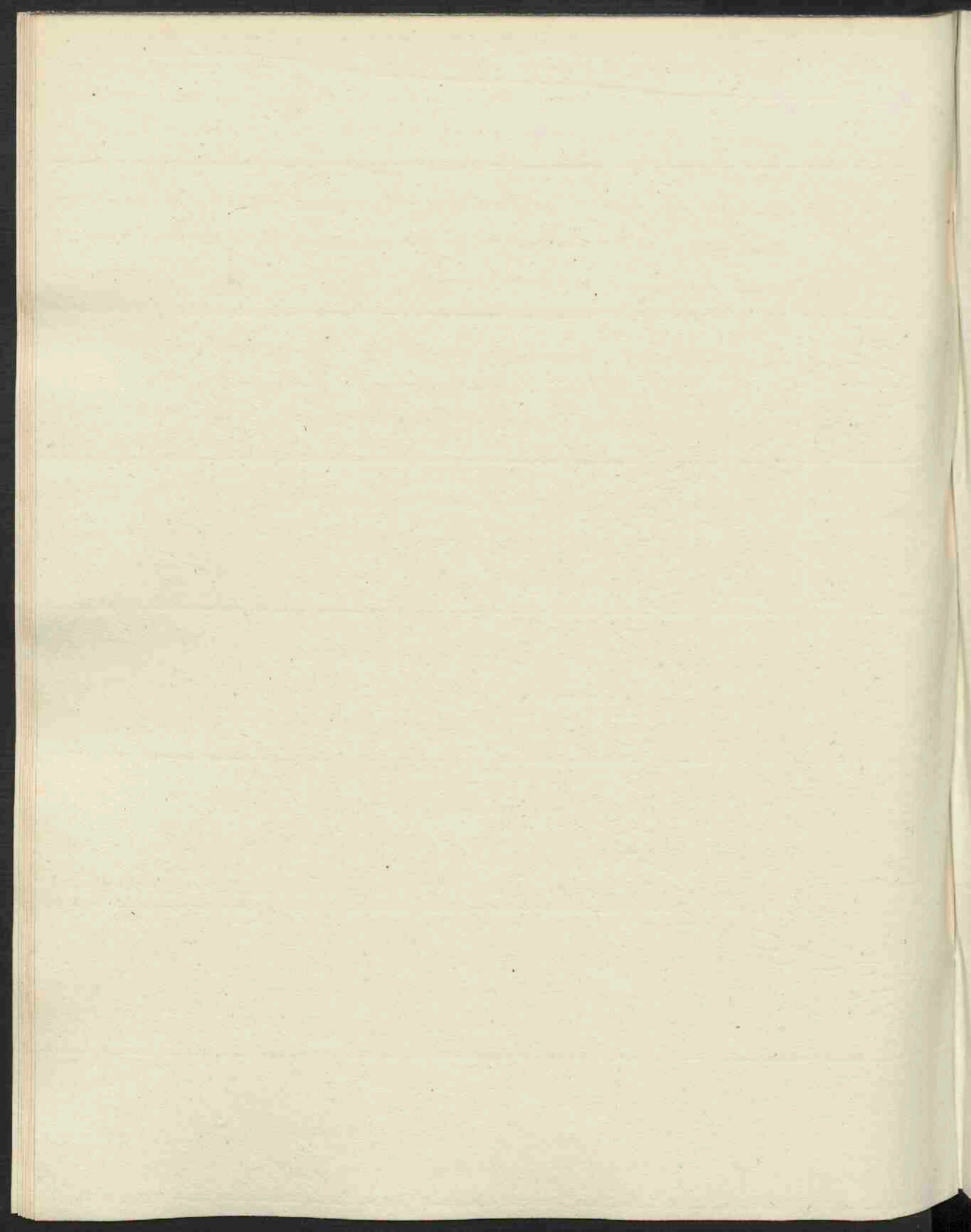
van Hendrick II getuiche, en verbaand daer den koning
 legien Otto, die hier Sappanen ligt. Hy stierf in 1139.
 Deze kerk is niet byzonder schoon, en was selig
 ook de kerk van de koning; want hy heeft
 vermits de gemaekter. Nu is de kerk
 die door hem flechten vnaak de Domborch ont-
 ferdien in deze kerk daer overbrongen, hoe
 maal hemme gebesiten in de Domborch gebouwd
 is. In den Kloostertrien, die nu voor ekeer
 open staat, gemet men een zote schoon getuige
 en daarby is eene herberg, waer men neelmt
 die hier kunt drinken. Nu als men neelmt
 in den tyd der maanlichter gewonen moet te daer

In hervin, de my vraefte hier den heer Biers
 hoven, broeder van myn gemaekter ambtgemet,
 bevelit te hebben, en die kerk herbeald it
 me met myne vrouwe en dochter. Hy is vorit,
 meester der gaderen van weldeoudige stichtingen,
 en want int dien hoefde in een gemaekter ge-
 bouwd van de abdy. Met luttelkoneer vrienfelyk-
 heid merden wy ontroupen, en wy bleuen met de
 familie, waeromde my luttel gefeet verstroumt
 waren, prater dat her danken met.

Zondag 31 augustus. Deren morgen was het een te
 veld; my was de inmanen in hemme kerk. Nu
 deren name de kerken gemaekter. In onze nabijheid
 is de gemaekter luttelkoneer in den gemaekter vrien-
 van ityl gebouwt. My was en gemaekter in van
 den een van luttelkoneer gemaekter en een gemaekter ge-
 rang.

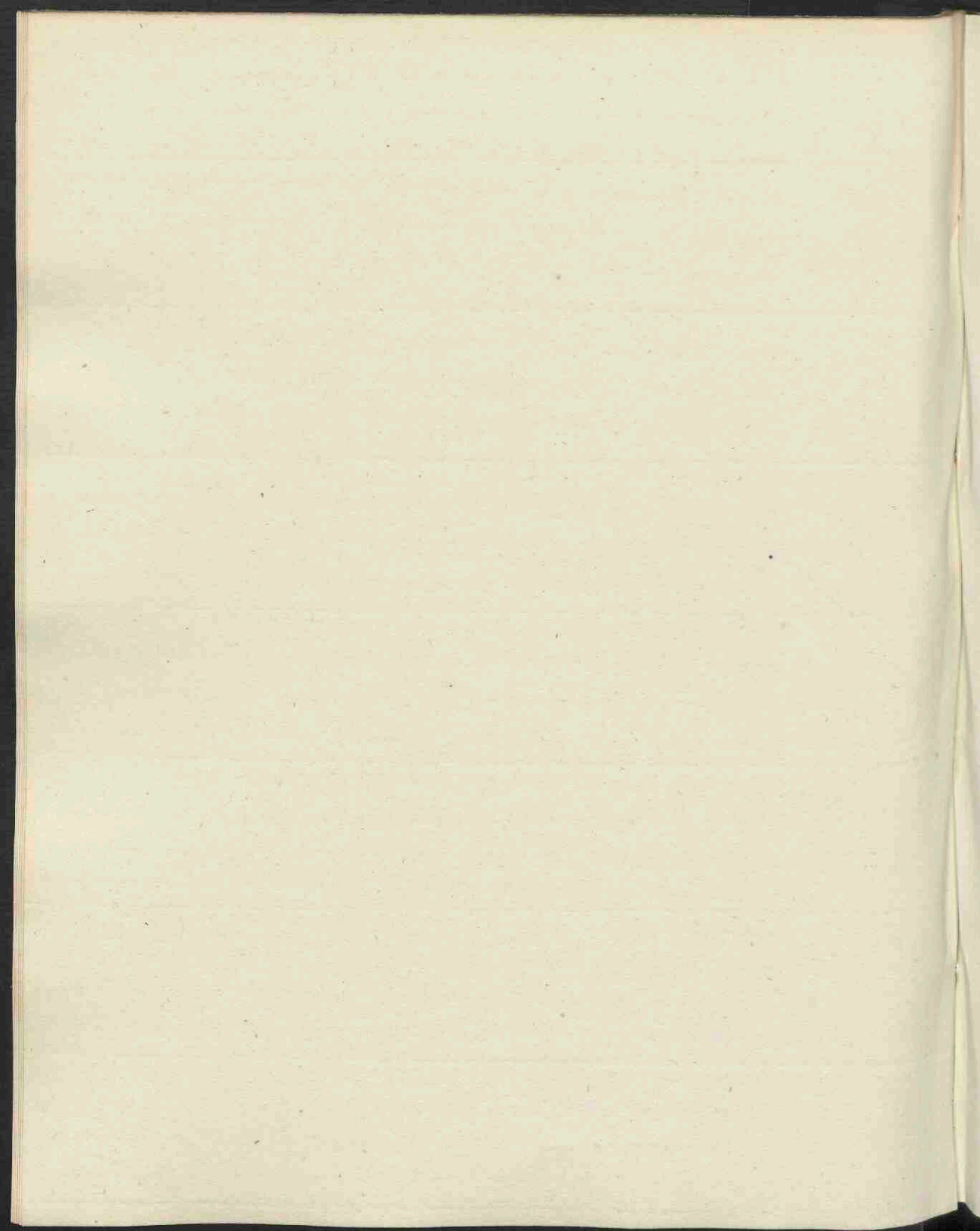
In bevelit de kerkelike bevelit it her gemaekter
 te bevelit met den gemaekter her luttelkoneer
 43 jaren vrienfelyk it. Hy reide my, dat ten

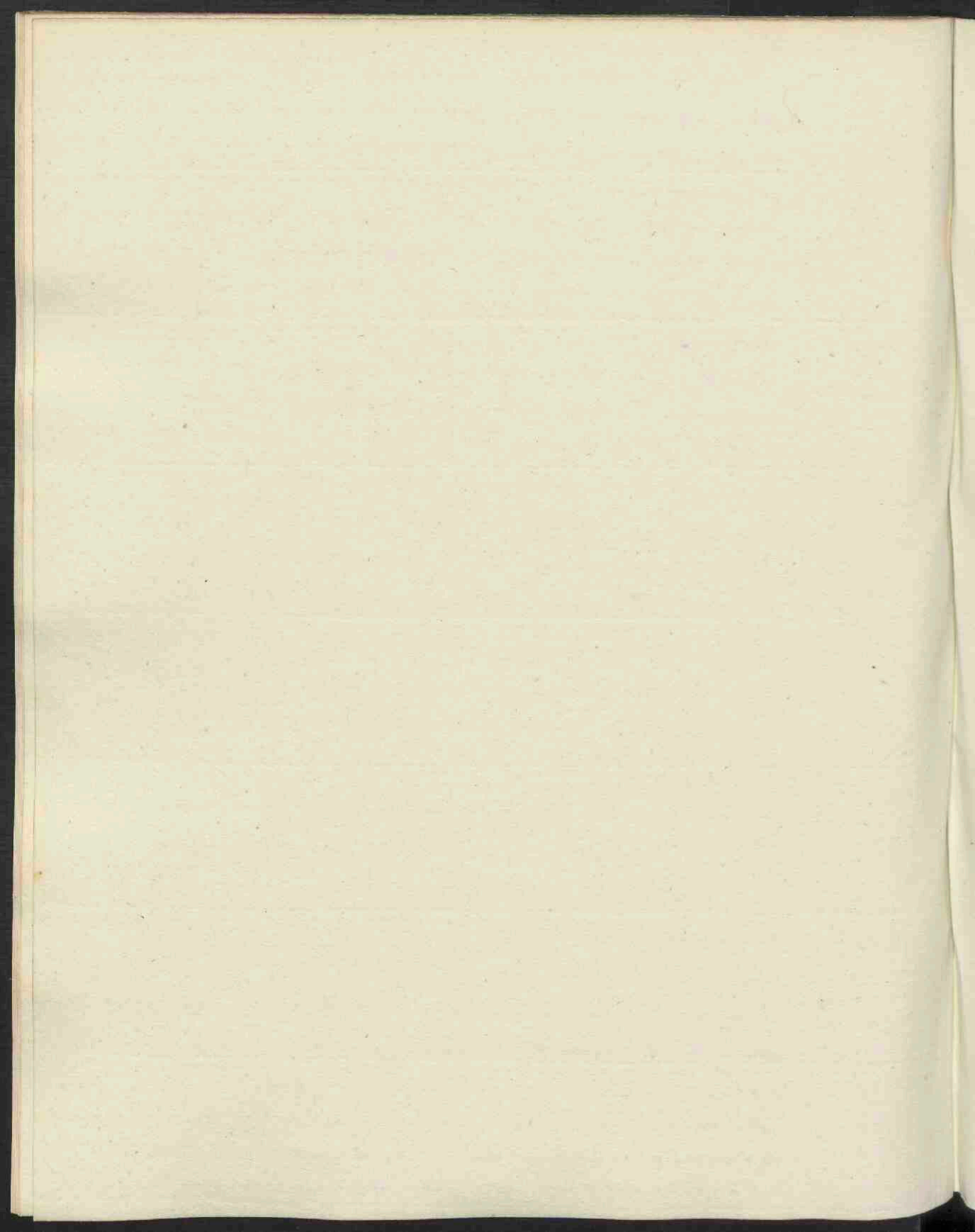
hy zyn post aannamde en stant 3000 bachelen 37
ten minste, en dat er nu 63,000 zyn. Zy zyn
niet prachtig ingebonden, het Catalogus is bekrom-
pen; maar de orde en bondigheid is uitte-
kend. Zelfs ook heb ik de Catalogus van de
zij gezien. Elk boek wordt ^(nagel) vasthouden en ingebonden.
nu: 1 op het dagboek by de aankomst, en op de
algemeen inventaris of alphabetische cata-
logus op twee plaatsen, en op het postscriptum,
op den metenschappelyken Catalogus, volgens
een vast stelsel en in elk naar alphabetisch,
op den „Recall Catalogus”, en er is ook een register
een alphabetisch register der onderswerpen,
waaronder de boeken handelen. op een bijvoeg-
den Catalogus waarin de Schryver Bovenboven
is of de inhoud betrekking heeft op. Bovenboven,
zinkt, en een ander byzonder register waarin
het boek verduidelikt is. Dit laatste noemt de
gemiddelde van de omvat alle werken over
goederenstaats betydeningen verduidelikt zyn.

In de metenschappelyke Catalogus van boeken
de hier jaer ook op de werken over de mensche
Cato onderswerpen welke nu in de Bibliothek
ontbaken. De factus van het aantal van
van boeken is onbeduidend (300 gulden) en
die van den bibliothekaris (300 gjaer) doet
de Bibliothek ontvange zeer vele geschenken,
samtijd geheel boekingen van begunstigers.
Schönlain, die hier geboren is, schenke haar den
zonde boeken. Aan handschriften en oude
dructen is zy zeer rijk, vooral uit de Nederlanden
afkomstig. De handschriften worden veel ge-

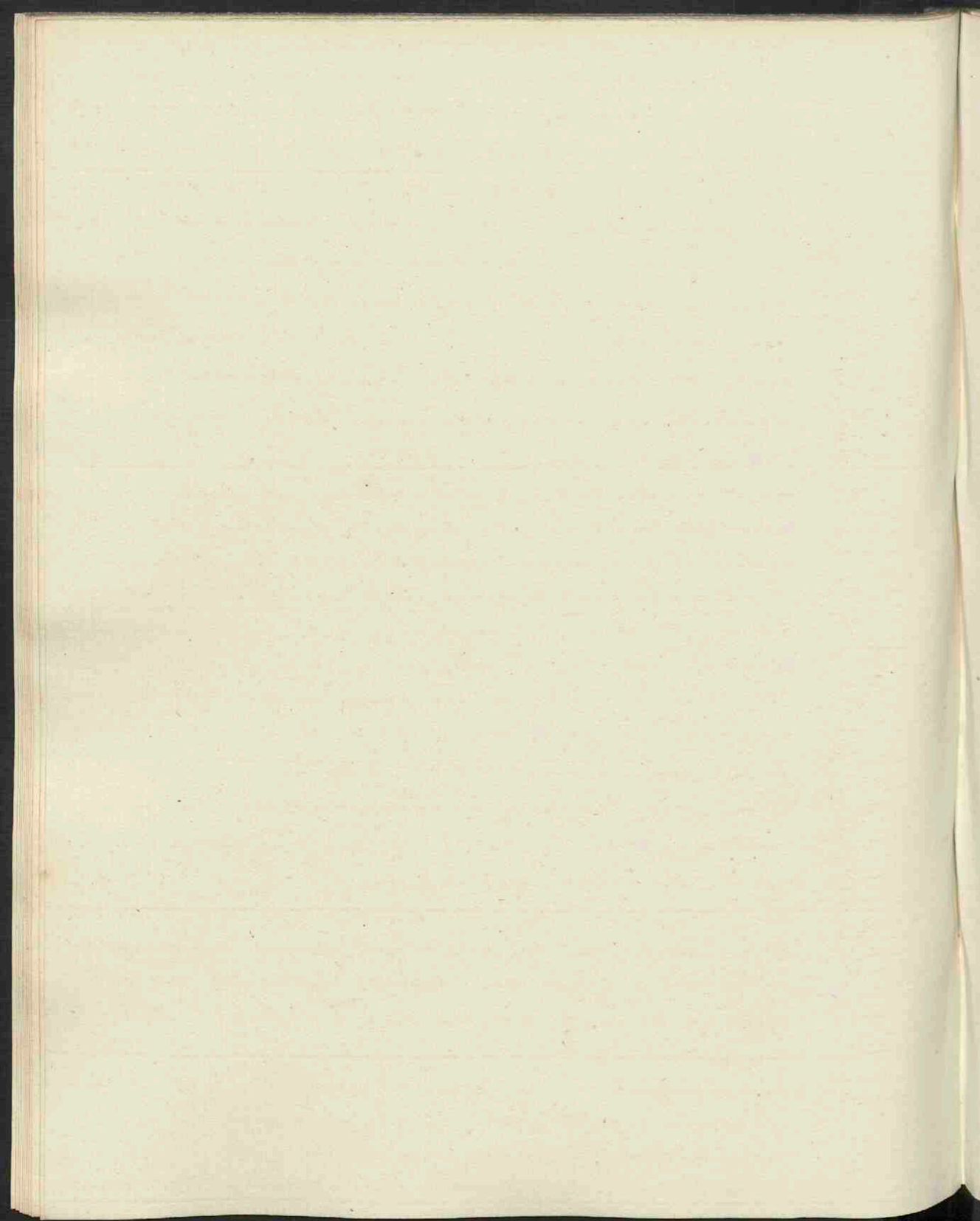
Wij maakten een uitstap naar Pommersfeldt, den op mijn reis eenen afstand van Dusseldorf. Wij lieken misbeginaal in de zeer goede herberg, en besteedden vervolgens vercheide uren inden en het Slot Weiffersfeldt behoovende naar den graaf von Schouboorn. Het is in het begin der vorige eeuw door een vorst-acht, bijvoeging met dit geslachte gebouwd, inder daad met vorstelyke pracht. Byzonder schoon is de trap en de groote marmoren zaal. Het belangryste is echter de galery van Schildersyden welke vooral door de laatste vorst vermeerderd zyn. Zy syn alle van niet meer levende meesters, velle uit de Italiaansche, maar nog uit de Spaansche Landtsche scholen. Het zynde my zeer gelukkig zyn aandacht te brengen van de stukken die my uit een salon getuiffen hebben, want hier getal wat uit te groot; eenige byzondere verzamelingen zyn ook nog aan goede stukken. Voor de herinnering kan een beschryf van Heller dienen, dat ik my in de herberg aanschafte. En zy ook vele voorwerpen van kunst en oudheid in yzer, metaal, porcelain, enz. Van deze heeft onlangs een zeer stoute diefstal plaats gehad, waaraan de daders geluktyf ontloope zyn.

De tegenwoordige graaf en gravin, die zans kinderen hebben, komen zelden meer hier. Het landstaet is niet byzondere schoon.

tegen zijn lauff den westen binnenvoer, 89.
waards, gevelen, en over den grooten maas
terug getreken, op beide kanten men over vele
kanten, door verscheiden clampen, meestal om
ringt van goed bouwland; doch te dierre
schiedesachtig. De graaf Schänckers brue
was verscheiden andere landhuizen. Op
Reichardtshausen heeft een naer een gallery
van schildersgen van levende meesters omge-
legt; dit ligt nabij den Ryn. Wissendheid en
geboortelijken niet naer van Wierthof.

Maandag 1 September Bamberg ten aender de taken
na Duitseke steden geteld worden: de steden en
markten een naam, de huizen veelal een goed onder-
houden, wannerlyke openbare gebouwen bewaarden
dat hier een verordening, plaats verby te houden.
Het is op een ongelijken grond gesondt dat in
sommige steden de wagens meken gesondt worden.
ken heeft hierover op sommige punten een reem
betreft ook naar buiten de stad. Geen vestingwerken
belaanen de versterking, af den kant van een
delingen. De Rejnische steden door de stad en is
welken bewaarden. In valt een naer van hier en de
steden. Hier wange dan ook het Landwehr komant
een, dat door een twee rivieren den Ryn met den
Danau verbint. Het lander het Meynberg reeds be-
namen en is ook het Oorlofswoort voltoed, een dat
meer, proefnante derwaards, gemante een spen be-
teyft tot of het met den de jonge versterking
zal bevestigden, die men et van opperal had. De kwe-
ten wangen op acht millioen guden bepraet en sy heb-
ben twentig betragen, en ook lant de versterking veel te
wanger een. Hierby komt dat de steden van Polenien

90
Jouit tot Würzburg niet altyd benevensader is, zoo
dat thant by de stadambanten kuffiken des steden
niet worden konnen. Was die zy voor Bamberg
Zal tot Bam. als een nieuw middel van verkeer
opgeleerd. Het wordt ook midelpunt van een
nieu. spoor wien naar Leipzig, Frankfurt, Man.
nauw en Regensburg. De invouwen van lech, ten
men een hoge, niet oppenste en onderzamenend de
nauw om zich de handdeelen van die gunstige om.
standigheden seffen te maken.

Wy konden ons gaarne met de stad en hane om.
steden niet meer behandt ger. wils hebben, dant de
tyd liet dit niet but; eenigzins heb ik ook by myn
vroeger beruete myne nieuwsgierigheid bevestigd

Te vel niet vertrukken by daren. morgen naar
Würzburg; een voerman uit laatgenomen stad
had aangepomen om de reiswag te brengen voor
tien gulden; de afstand is van een twintig uren.

Wy gingen down gaest, vruchtbaar land, dat vromel
bekend is, thier wien of meer kenvelschely. Wy
wanden hier in den Stegervald. Aankomstlyt en
gen. by veel by en wy. geen. wien. De dorpen en
steden hebben een melkvee en veehouwen, zander
aanwils schouwen te zyn.

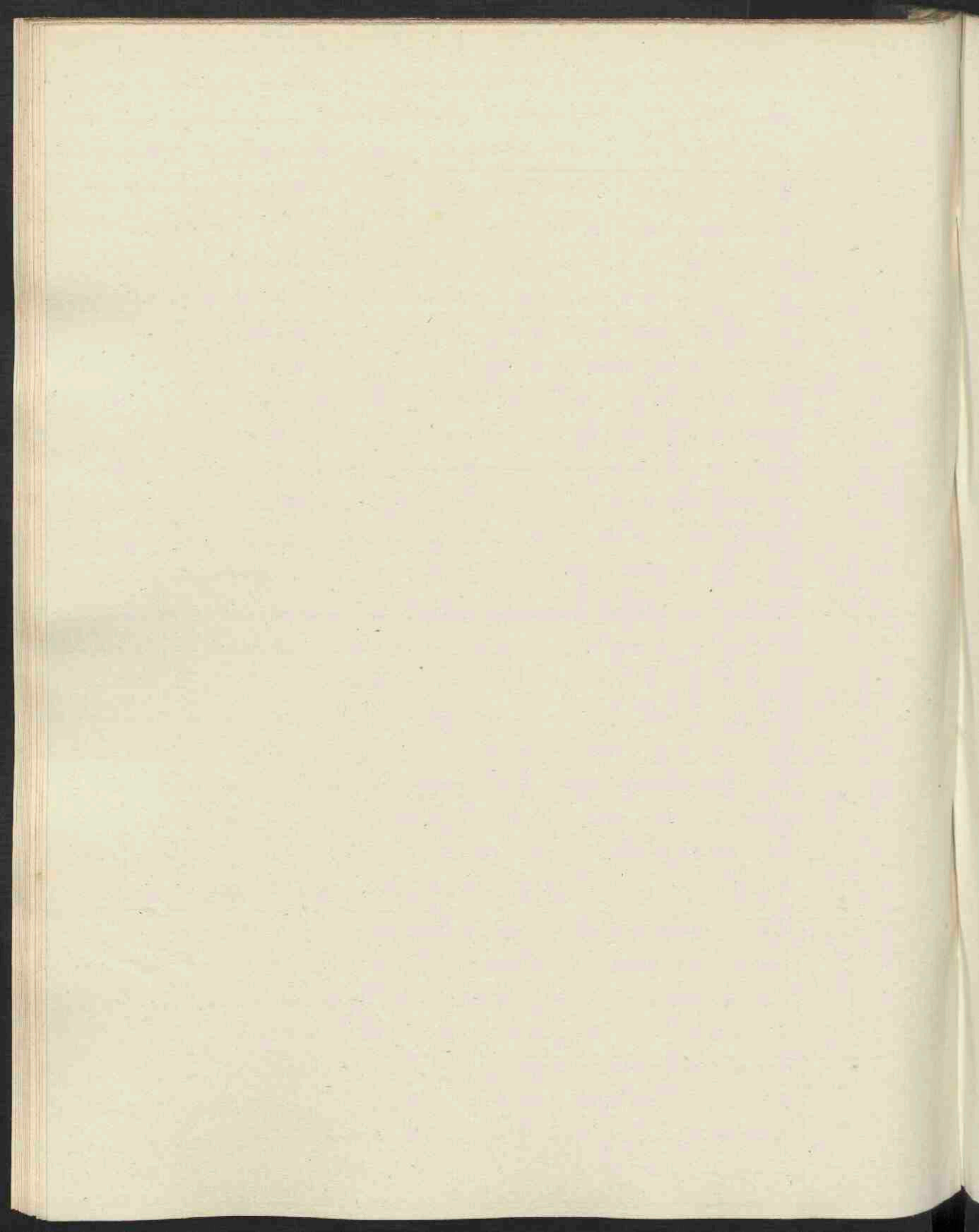
Op ongeveer zonen einen afstand van Bamberg kwa
men wy van de bepaalende abdy van Ebrach. Het
klooster en de kirk zyn wy wanner, doch het eerst reest
in een stadt van. vromelchelya verval. By de afschaffing
der geestelyk. oorden boden de vromelchely van Ebrach
aan paestlyk een gaest. som of te danyen. (men reest
20000 gulden) te sien men hen wilsen saken dastoren; doch
men. wilsen geen. uitvondering want hen. kuffiken. Zy
wanden Bambergwien, hun. wilsen. 98 tot 80. Men
koment dat die kirkker het rykste in Duits. stadt was;
het dant geseen. byn. en alle landen, men. dat de men.

(7) Heller's Lochje oder Baumwurzfeldern S. 9.

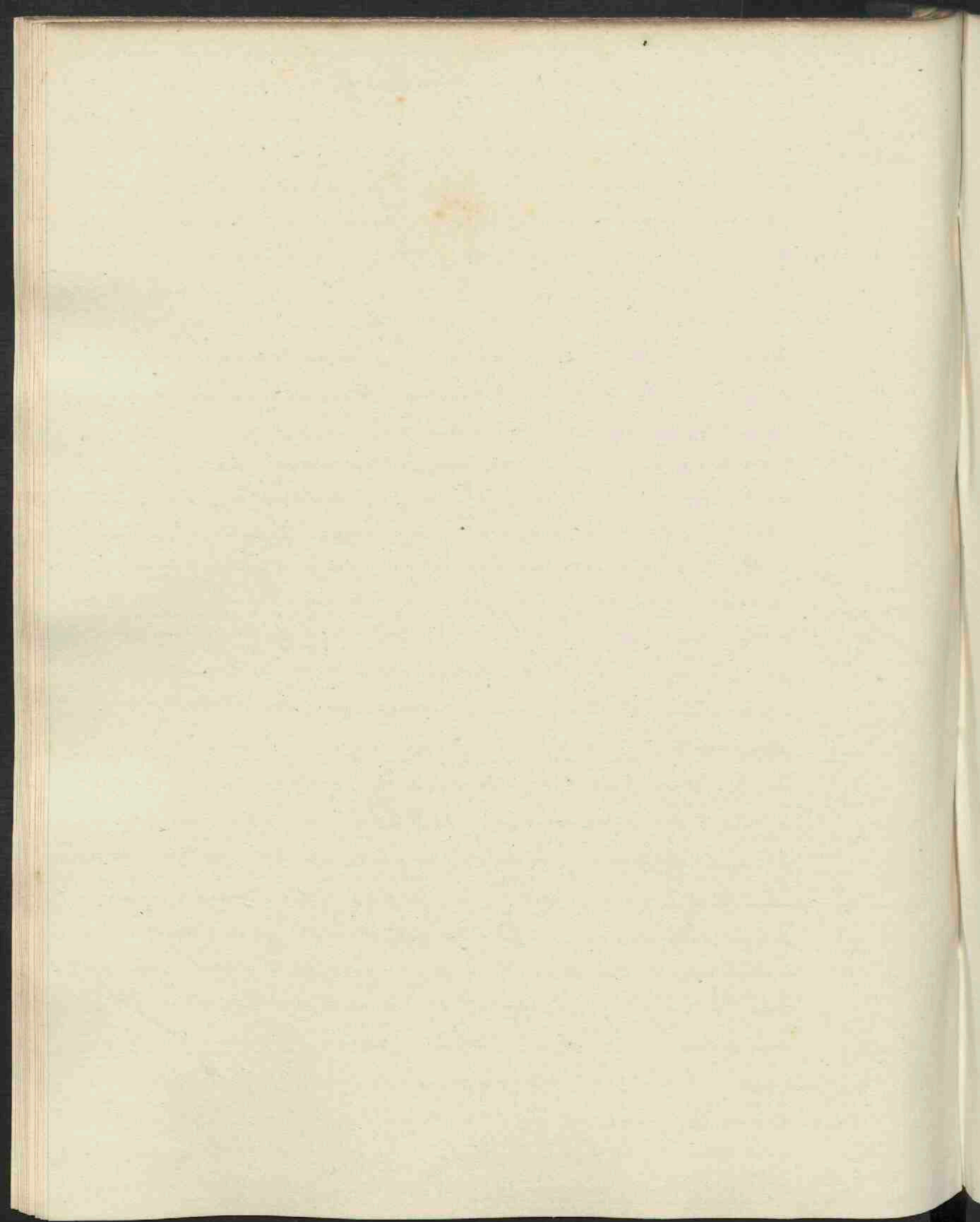
91
-nikken van hier naar Rome naar beneden en
steekt men nuchtel met op kleine zijden gaderen over
nachten. De gebouwen, die nu uitsluitend zijn be-
antwoordend aan den grooten Ryksland. Roaden
Burgershuizen, een klein voor Edasch met ont-
lastelak in het op dat door plaats instelt; dit
wat een men ontziet, steekt een van de gebou-
wen voor het bestaen der posten. Het klein-
ter heeft het voortkamen van een paleis, in den ge-
wesen styt van het begin der vorige eeuw, toen men
persoonlijk het meest nam. Het geelyk op de paleis-
zen, die nu door degen gezien hebben; Burch, het
steet in Burch, het Benedictijnshuis van den
Kerkelery als nae en het stot te Pommersfelden;
ook vind ik vermaet, dat nu allen van deursel,
den bouwmeester, Johann Leonhard Burch, de
jaar gebouwd zijn. (x) Ook tein is de loop byzonder
schon en de ingang steektwaerd allerminst aan
de verstelling van een huis. En is een zeer
groet zaal die men de Kerkelery noemde, omdat
men de van den hooren met een gewely groet te jaer,
ten gegeven Lauff. Het aantal van verstellen de,
steent een garten te beschouwen is een groet, te in
goutlyk letteren zijn, als gewoontlyk samendry. Het
ten en ingene nonongebouwen zijn en entwaerd,
heid. Het, deent men dat deze manneliken ten
versteleke lopen verdaen.

En bestant nu een kleine kerk, die d' huyser te. de, dat
van 1126 tot 36 gebouwd is. ⁴¹ In den hant leent een
paar, met vande bougen, en velt verdaen de bloem
zinten. De groet kerk daer naest is van 1200 tot
1200 gebouwd; doch 4, is in 1766 inwendig geheet
vernieuet. Zy vermaet een klein, wat vande bougen
en verkeren chent. De vande vanden zijn met schone

in maandenlang half ingewensdele Keulen, van de vier
 zwaer verwoest. Zwaer bevestigde en bevestigde zijn
 daardien, half bevestigde. Deze gebelle bevestigde is in laatste
 zwaer bevestigde. Keulen, omvat schiedkundig gant in wit,
 bevestigde bevestigde van bevestigde en schiedkundig, deze
 bevestigde is van bevestigde, dat men by den bevestigde omvat in
 maandenlang verwoest worden. Keulen bevestigde ook by dat
 de bevestigde in het gewest bevestigde zijn gebouwd zijn. En
 dat een zwaer gant in bevestigde bevestigde bevestigde bevestigde.
 Voor het bevestigde alleen heeft men 84,000 ducaaten
 bevestigde. De bevestigde zijn met bevestigde en schiedkun-
 digen bevestigde, die meestal van bevestigde zijn. Het be-
 vestigde van den heiligen Foculand is bevestigde en de bevestigde
 in maandenlang, van de bevestigde en schiedkundig bevestigde
 bevestigde; van gant de bevestigde bevestigde door den
 heiligen gant bevestigde is in bevestigde bevestigde.
 bevestigde, die men zegt dat bevestigde met bevestigde bevestigde
 bevestigde zijn, bevestigde van bevestigde bevestigde. De
 bevestigde in bevestigde bevestigde van bevestigde, deze den
 bevestigde bevestigde, bevestigde van den bevestigde bevestigde,
 den, bevestigde de bevestigde of bevestigde bevestigde den bevestigde
 den in den bevestigde bevestigde bevestigde van bevestigde
 bevestigde. De bevestigde bevestigde bevestigde van bevestigde van bevestigde
 de van bevestigde bevestigde bevestigde. De bevestigde zijn van
 bevestigde bevestigde bevestigde, deze men door bevestigde be-
 vestigde bevestigde. Keulen de bevestigde van bevestigde
 van bevestigde III. bevestigde bevestigde met van bevestigde
 van bevestigde en bevestigde van bevestigde bevestigde van bevestigde
 bevestigde als de bevestigde bevestigde van die bevestigde
 bevestigde bevestigde. De 49 bevestigde, die men het bevestigde be-
 vestigde zijn, bevestigde ook in deze bevestigde.

De bevestigde is 198 voet lang, 195 bevestigde en 75 voet.
 Keulen bevestigde is met de bevestigde van bevestigde bevestigde.

32.

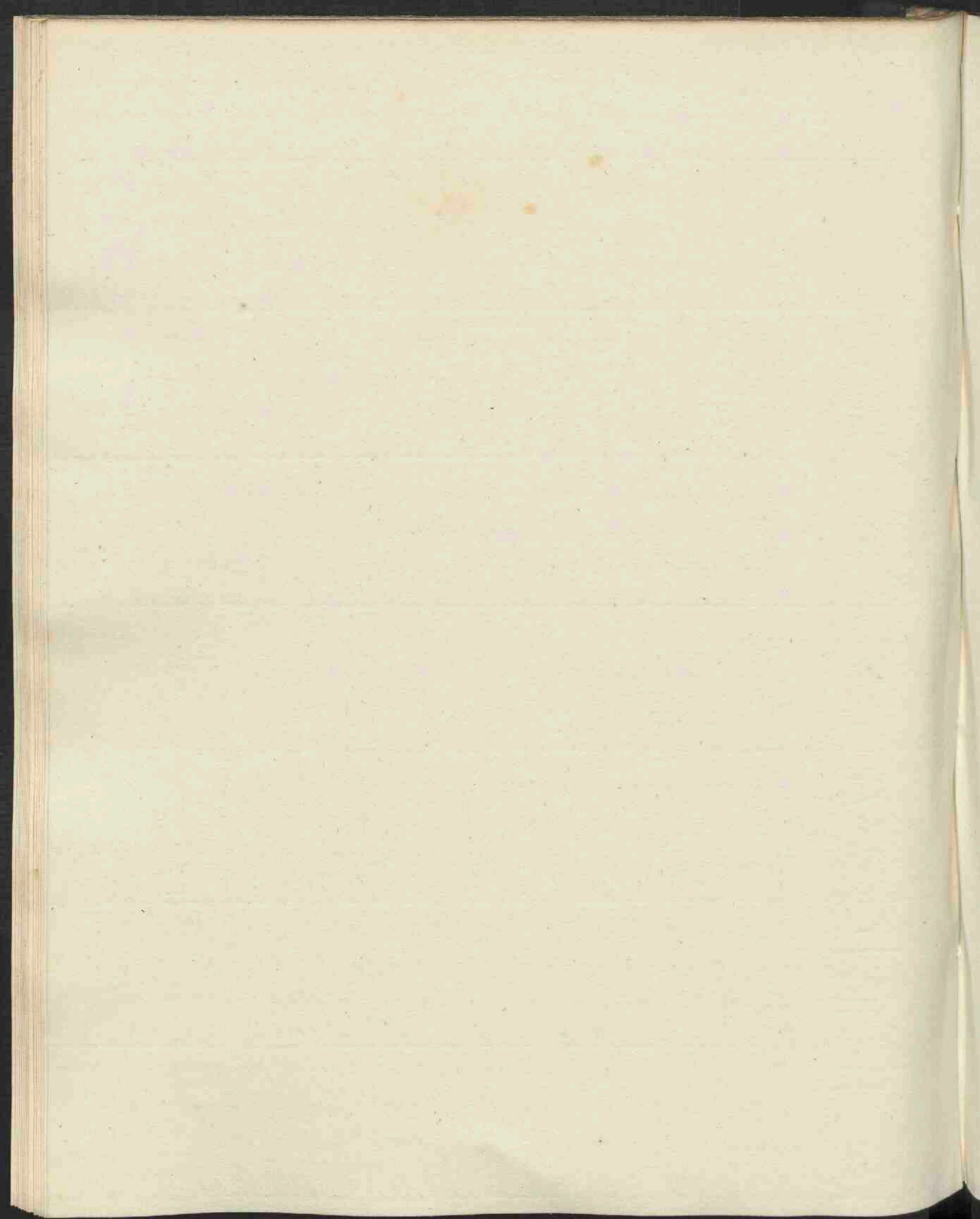
De het sticht, die teinige van deze overhand;
zo aldy ten herpennung opjatschend. Ennigenset
het machinardige te vernielden. Ende veel te lang
zyn; ook het el geen overte by wy, enaans, ik loby,
enre Elouck, inden van. De hert dient my
als Pfachtwerk; het klufter is verlaten en ver-
taal; enkelde arme leden. Bekamen verloop over
er in te wonen; by bebouwen en bange delou dit
bekanne gekonne my mee. Iken is verontkenn-
dijft als men te wende en overduat beneske, want
in de monniken, biffen; — man outman, id een
andere Ikenryf geveel bewinnen men vults prafte
getonnen verlaten viel, dat niets gebovult en
aan vormal prafgeveens.

En een verover, de Breitbach, hielden wy midday.
In deze streck zyn veel bofschen, ook verscheiden
leigruenen.

Het land is overal bebouwd, neegens vint
men heide.

By het stadtje Stadtschmarbach was men be-
zig een groot gebouw, vroeger een klufter, oft
kerke. In de nabijheid is een grote papier-
fabriek, wy kwamen nu aan den Aken dien wy
overvaren; aan de overryde ligt een andere stad,
je dat men Schwanbach noemt. Dit behoort
aan den graaf Jungheim, die ook hier woont.
In de herberg, wa ar wy een stikhelden voo-
den, wy een klein mannetje dat beris was.
met grappige verhalen aan de vengabende busken
te verhalen; hy stond op een staal en vernekte
nuttendry gelach en vrolykheit.

Wy zagen op dezen wy geen hevelaart.

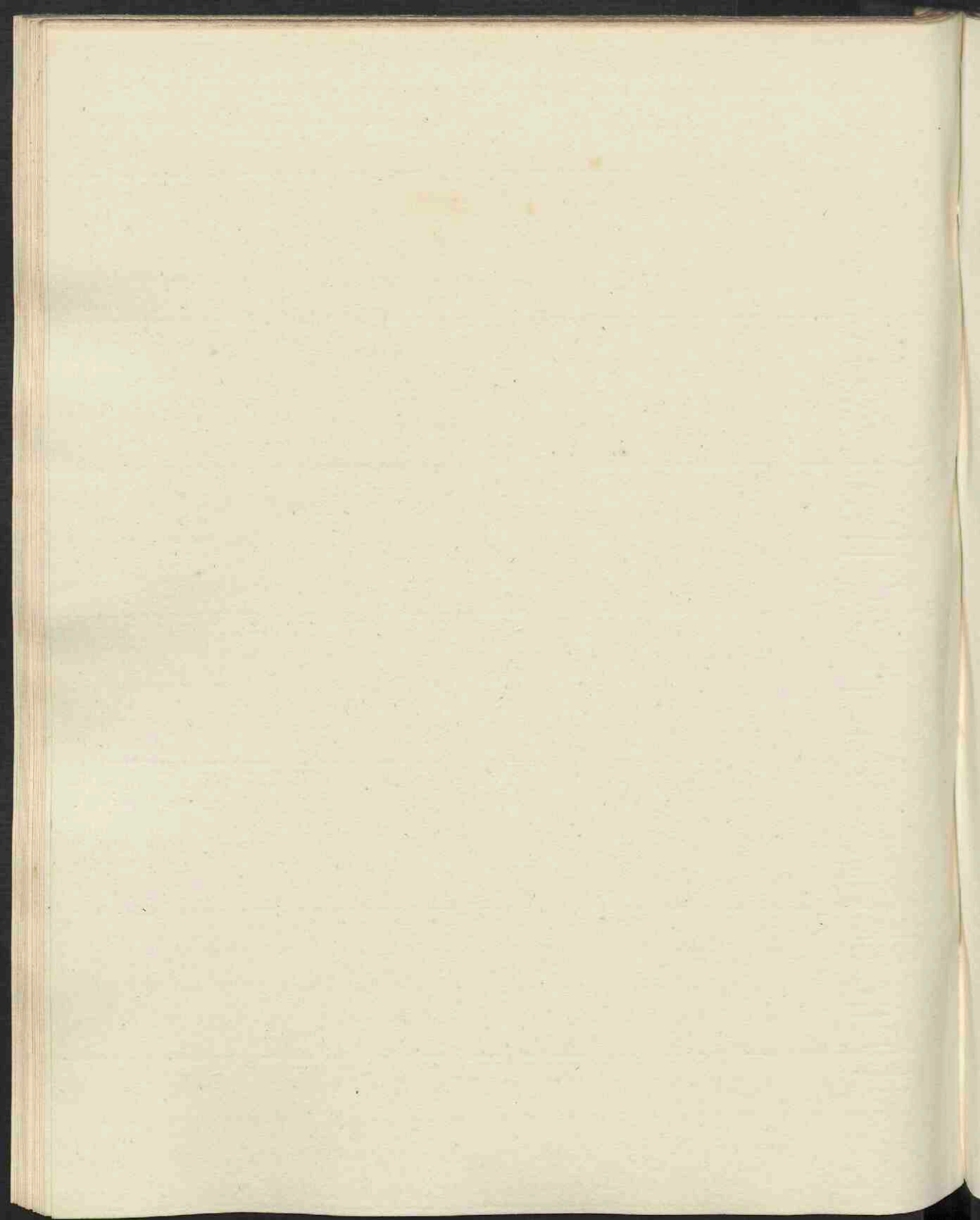

Langzaamheid waeren wy nu in het wuylen
 gekomen; naar mate wy naarbroeden namen de
 wuylen te. Wy kwamen nu door het
 stadje Dattelbach; zagen in een doop beken
 hervet, en met het vallen van den avond
 bereikten wy Westsbury.

Dinsdag 2 September. Wy doorgaen de
 kaden de stad. Zy is niet schoon, de meeste straten
 zijn en kronkelig, onduidelijk. Enorm veel zijn er
 ook breede en vry nette straten, sommige mooie
 plaatsen en merkwaardige gebouwen. De kom-
 kerk is oud en zonde als overblyfsel van vroegere kunst
 en een gueten indruk maken. Ongetylich heeft de
 wandelaar der 14 en 18 e eeuw. Maar zeer belevend. Het
 eenzijdig grootte gebouwen of met pilasters, lyster, hier
 pitelen enz. overluid. Hier en daar zijn nog schoone
 gadesden. Het gedonkeren van binnen een markt,
 eenzijdige muren, die in de kerk en in den kerkgang
 begonnen zijn. De kerkeren van die slacht, sluyt voor,
 bygaan en bete them. Zy is de beschrijving van oud dan
 zy is in een papouk van optrekken. Er zijn ook eenige ge-
 de schiedingen.

Het byzondere belangstelling
 hier men de kerk S. Marien Kerk. Zy staat, een
 men beweert, op dezelfde plaats, waer de eerste even,
 gedijpachter Kiliaan met zyne volgelingen verwoest
 zijn en waer nu nog een gezeente bewist. Oudere kerk is
 innerdy geheel, naar den smaak der vorige eeuw ver-
 andend; doch innerdy is het portaal en eenige ande-
 re gevelten in fraagen vringetwike styl. Zee oud
 is de Crypta of antevardike kapel die van Kiliaan
 gezeid is. Er is nog een tweede onderaardike kapel, waer
 in ons een afzigtelyk Christusbeeld in het oog viel. Dit was

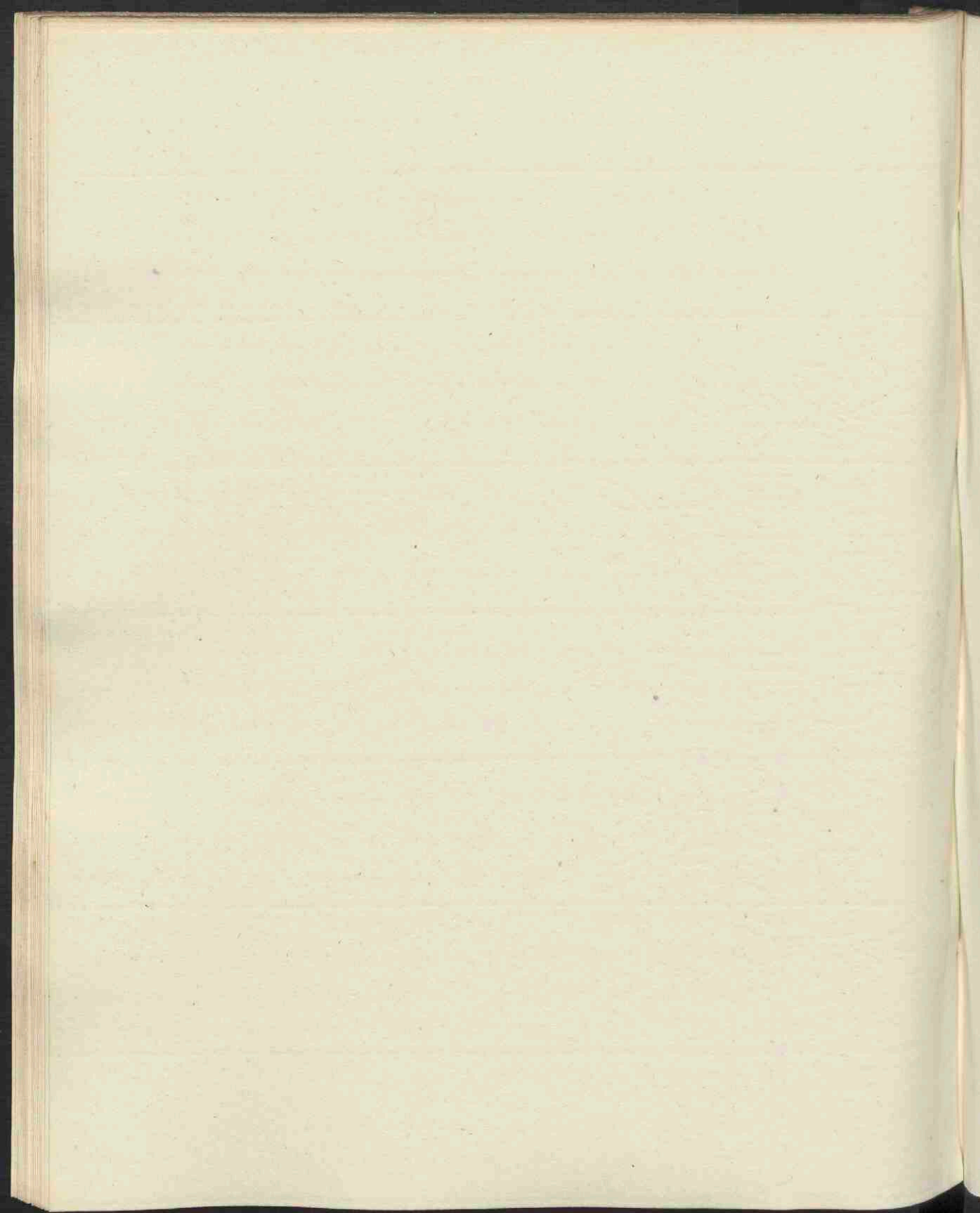

en vooral het nauwgeeff van byzondere uitspraak, want
 het doet wonderen, en de armen die overaangeelagen
 waren, hadden die handing aangenomen by gelofte,
 zied dat een dief het gemaagd hat het beald te bere-
 nen. De dief zied door het beald ontloophanden
 rot dat men hem in teeklenis zekend. Nam d. byge-
 looverheid getuigden nala coventus by dera en an,
 dese naar lalyke beelden. In de Meliorum. Kapel
 is een port tus al, men in naar oude bestou aan.
 twiif. Onder de schildbergen zyn eenige naar goede,
 eenre verkleuning, die naar oud tekynt, heeft naar
 uitbreuking. Ook hier zyn gedonktestonen van
 vele bevaemde mannen. In den kruitgang
 tige waalkwe naar de Vogelruede, de beemineley,
 de shimmerangen bepraemd; doch de kruitgang
 is grootendeels afgebroken en zyn grafsteen is na
 dvenen. By Noor 1230.

Zeer gunstig onderscheidt zich de kerk Mariae
 kapelle genaamd. Zy is in 1377 gebouwd, in beval-
 ligen gothieken styl, met knoge gewelven en slan-
 ke muren; uitwendig is zy nog schooner dan in-
 wendig. Vry goede beelden naar den bevaemden
 beeldhouwer Hiemannscheider staan aan het
 portaal en in de kerk. Grafmonumenten van
 lateren tyd en geklede poppen. Ontrieren. In 1600.

De kerk van het gemeren Franciscanerklooster, die
 my vake bezochten is uit een ruimen oppenicht, heeft
 bevat niets dat my nieuwartig tusthien den
 een lieftlyk althuis.

De onze bischoppelyke stat bevit myf vele ande-
 re kerken; duich ons was het genuef de ruornaam.
 ste beuoftyd te hebben.

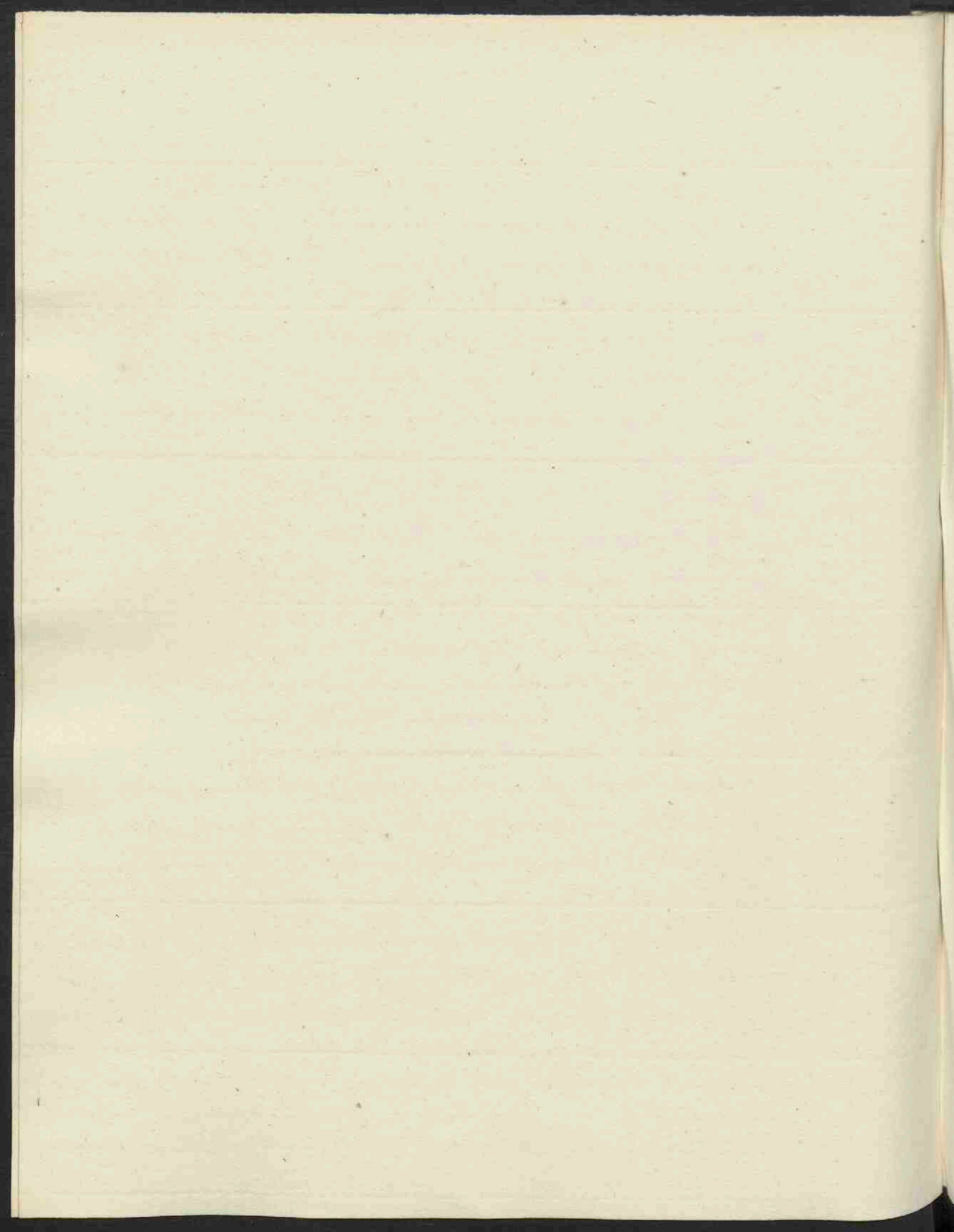
96.

Op de markt viel ons de onoverlaad naar 9 raconten
en vouchten in het oog; men bespeurt dat de stad
de midden naar een vruchtbaar land ligt. Mid-
den op de markt plaats, staat de bekende font-
tein, naar den vorsten koning Ales Brannen 2e.
naamd; zy heeft den vorm van een veldwilt.
Wij hoorden hier de bekende militair militair.
het myne vrouw ging ik by zynen anderen ambt.
genoot Bensingen; wij vonden hem niet maar wel
zyne vrouw, zoon en dochter.

Den 14ten spraken wij met een Houtman en
zine vrouw, die een veit in Holland gemant
hadden.

Wij bezichtigden het Residentieslot, een der
gruutste en schoonste van Duitschland, geheel
in nieuwe Franschen styl naar ongeveer honderd
jaeren gebouwd. Ik had het vroeger reeds gezien
en beschreef in de byzonderezaken niet naar op te teke-
nen. Naan de schilderyen zyn de schouwde naar
Munichen verward spawel zyn nu vele goede
stukken hier. Het slot is nu een elegant gebouwt
teken van de ruwde en ydelheid der geesteliken
die hier plagten te regeren; het is thans byna van
der gebouwt. De koning van Beieren heeft er een
kroonprins een gedeele van bewaand. Outung
heeft er koningin Victoria overnacht.

De Finnen lieten naar de inwoners een aange-
name wandeling op. Zy strekken zich als terrassen
over een geteelde der walleen uit. In een besleken
viel ons in het oog dat de grenen thans, die een
vanhetyk gediend hebben om de takken te onderde-
nen, nu geheel in het hant gezgrand zyn.

Wij dronken hier in een klein Spaansch gezamenl.²⁷
naby de rivier, en verwonderden ons over de be-
scheidtheit der bevolkingen, die zich niet reuk
een minder dan middelmatigen aanleg naar hun-
ne uitspanning verpauwen. En moest men
kamen; doch wij hadden geen lust daarop te
wachten. Hier is hier niet nogz bezaaid.

Over den Rhein gingen wij door de rivierstad en
bekeken de vesting die op eenen aannemlike-
lyke hoogte ligt. Zy komt in de geschiedenis der
verloren menigvuldig voor, en behalve die his-
torische belangrykheid, leent het een uitga-
sticht gezigt op over de stad, de rivier en het
omliggende land dat kennelijk en behoorlijk
lij is, evenwel minder dan de omstreken van
Bamberg en Culmburg. Hier zijn zeer heestolyke
wijnbergen. Hier staat ook een kleine kerk die
men beweest dat voortspronkelyk een Biscapale-
pel zemsent is, welke door de prediker van het
Christendom in een kerk kerschepens is. Daarop
duelt een opschrift boven een der schilderyen:
Prima ecclesia Franconum.

Verderafgeklommen zynde waren wij den Rhein
over en bezochten den Hiltenschen Gasten, een
genaamd naar den vragenden eigenaar, een dom-
kerk, die kend tot publieke inwendig hofstand
keeft. Wij vonden er niets byzonder merkwaard-
dige. Men had in dezen Tuin een zeer groote kan-
ten laste afgeslagen naar het nieuwfeest, dat hier
nu eenige dagen geveest is, en waan een groote
menigte van kandelaren en liefhebbers heeft plaats
gehad. Vervolgens wandelden wij door den aanleg

H. Kauls und Sprengers Handbuch für Reisende
auf dem Main. Würzburg 1845.

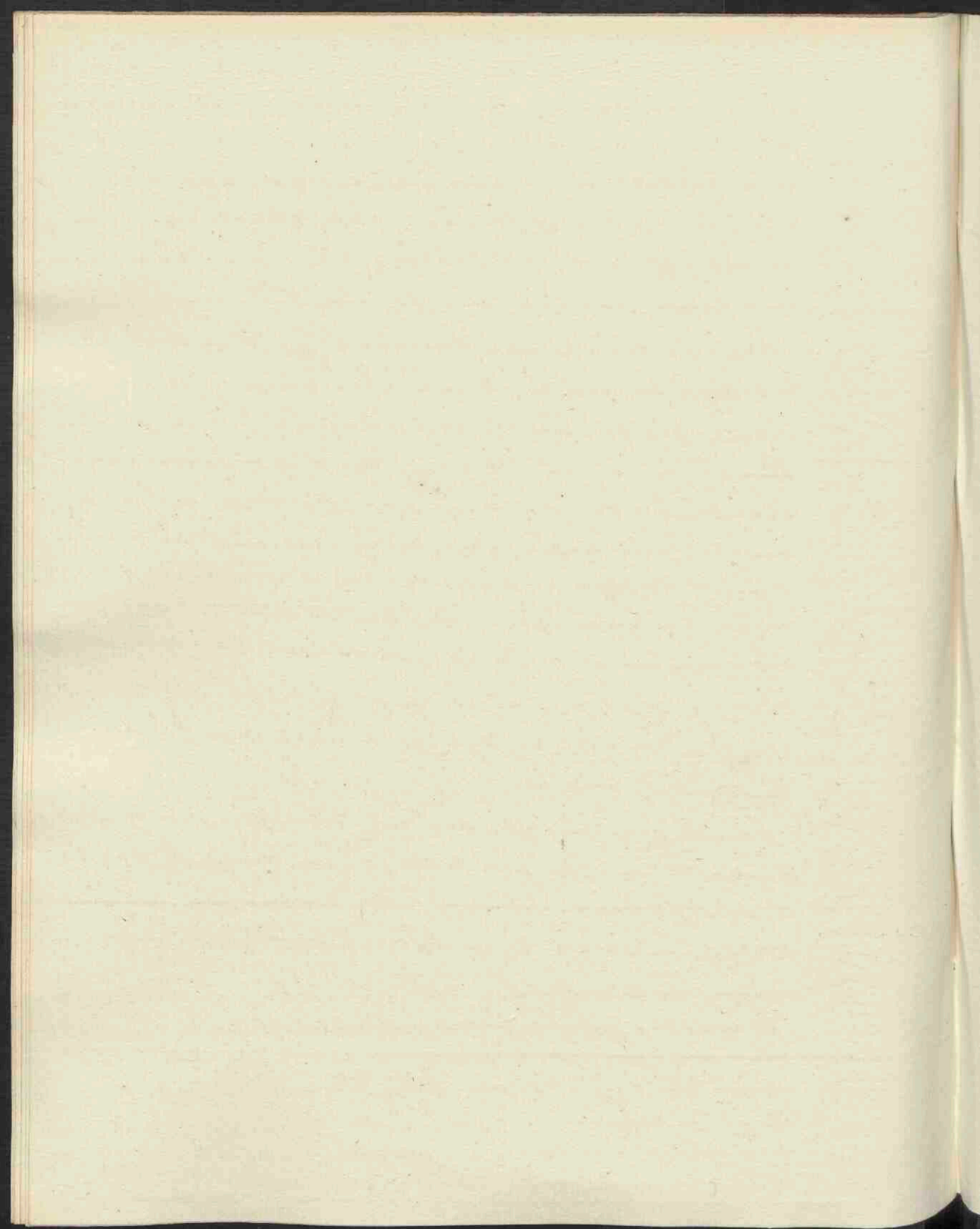
die op de glaces van de vesting gemunt is, en van de eeno zijde der Muis tot aan de andere om de stad gaat. Zy is lief beplant, leent behaard om niet plaatsen; doch wy vonden om te leen gestad in de verwachting van ook eenig uitrijke, en eenig leeraad van blaamen en tyne, de gewoefren van te trefpen, zoo als te Hammonen en elders; dus iets vonden men hier niet.

Wy hadden nu van Wurzburg, zoo veel de tyd toeliet, het voornaamste gezien; de leuningstiteit, het groote Julent. hospitaal en andere voorwerpen van belang had ik nauwer needs, eenigzins leeren kennen. De algemeene indruk is niet ongunstig, evenwel ook niet innemend; de stad is binnen hare wallen als opgehoften en zaamgebrakte; het ruime en opene der nieuwe of vernieuwde steden ontbreekt haar, mede vertier heeft wy niet; - hare slechte geplande straten, vastvoren twining lozen, hare minnen weinig rykdom.

Thurstaomende nachten wy kaartjes van den heer Reusinger en zyne vrouw een zagen daarrint dat hy in de stad gekomen was. Wy kerkhaalden nu ons kerste, en bleven lang by dese hartelike ander kennissen praden.

Woensdag 3 September. Dieren vonden te vyf uure vertrokken wy met de steunboot om den Rhein af te varen tot Frankfort. Deze vaart bovee nede liene donkere tafencalen op, die slechte verdraagen, grachtjes en wateren warden. De aarst by een dominant, en dat de den en loopje schiedes spoedig opvolgen. Tot de nach, wa arlyste platen behaue de puiet. De eerste nam

20
dora, die ontroof, was de Karleburg. By twee maal door
Karel Martel als vesting aangelegd, en als kerkhof door
den Karel den Goeten in 793 tot nechtlyf, juist toen
hy het koninkryk tot vereeniging van Ryn en Donau mit
de daer gewonen. Hy ging van hier naar de Karleburg.
Benden heb ik in 1840 bezocht.

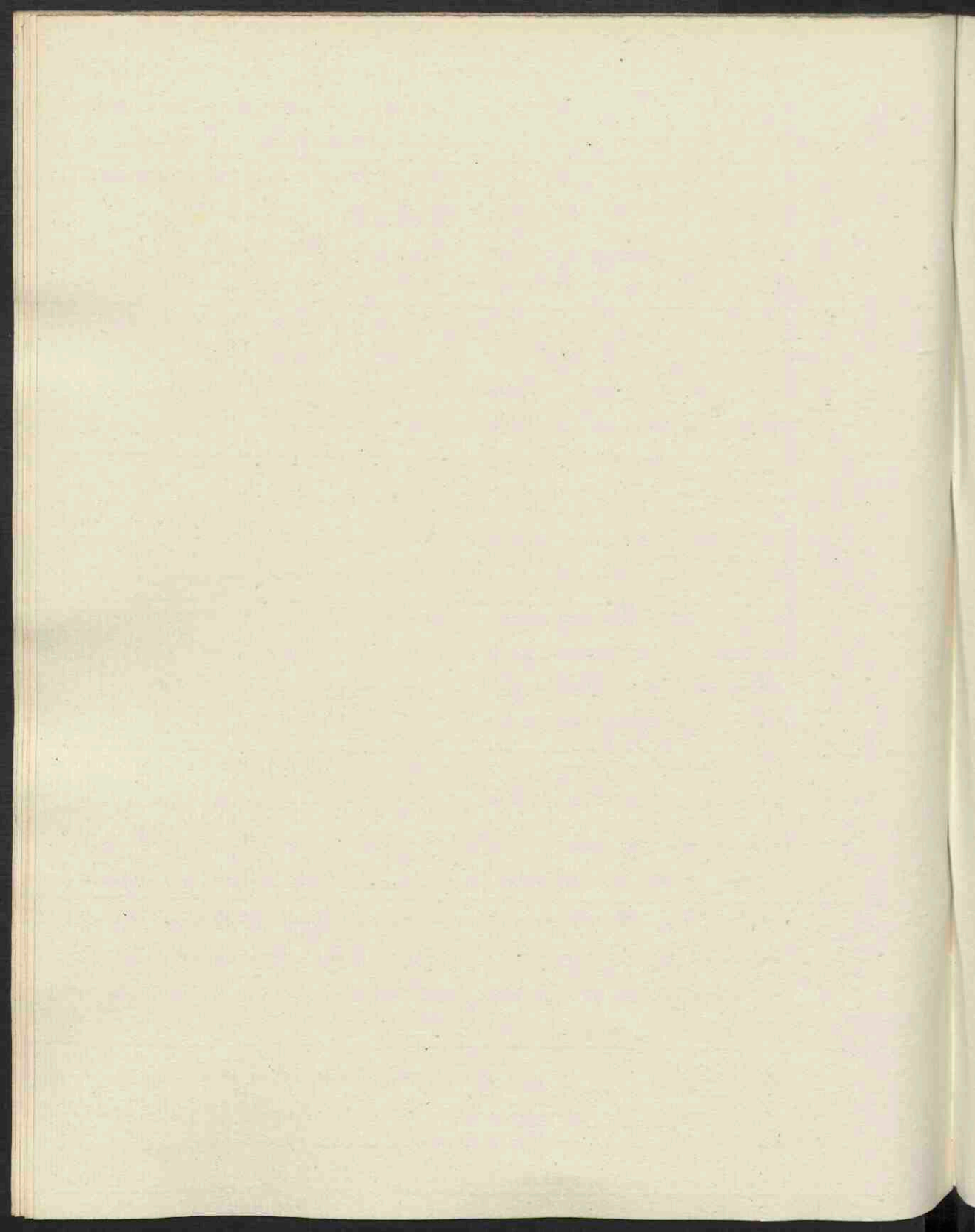
By Germundow valt de Saale in den Rhein, die op deze
plaats breeder en dieper wordt.

De kerkste die wy langs waren, behaarden tot Rhein
toesloep, melken lang de rivier langs om te rusten
van wy aan den Spessart. Vele groene valleijen mee
bosch en weidland bedekte in alden de naam van een
gemeente; de kerkste waren, kerkste, St. ge en dan
meestal met een of twee of meer kerkste, waer
van elk een gekerkste is met de St. ge Gemeente
en mit den Bisschop of den dertigjarige, onder
kermist. In het koninkryk was de vesting op
den Rhein wordt niet daerom aanged.

Het stadsje Lohr, waar wy aankomen, heeft een
Carolingisch kerkerkerk.

Tweede naam wy vanby Herbstach, een der oud
St. Benedictiner abdye in dit land, gesticht op de
zeffe plaats, waar Bonifacius met Burkard twee
kerken hadden opgelezen, toen hy hier het koninkryk
mechtlyf. Burkard werd de eerste bisschop van
Wurzburg, en op zyn nechtlyf gaf Karel de Goete
den stichtingsbrief van het klooster in 790. In 1803
werd het opgeheven.

Wy namen door de brug by Marktes-Heidenfeld. Hy
heeft twee bouwen, en is van groenen steen gebouwd.
Deze schone brug bestaat eerst sedert eenige jaren.
Hyt is zeyt hy een lusthuis met een fonteyn onder een
wandelingen en bluswerpen. Het was in nechtlyf

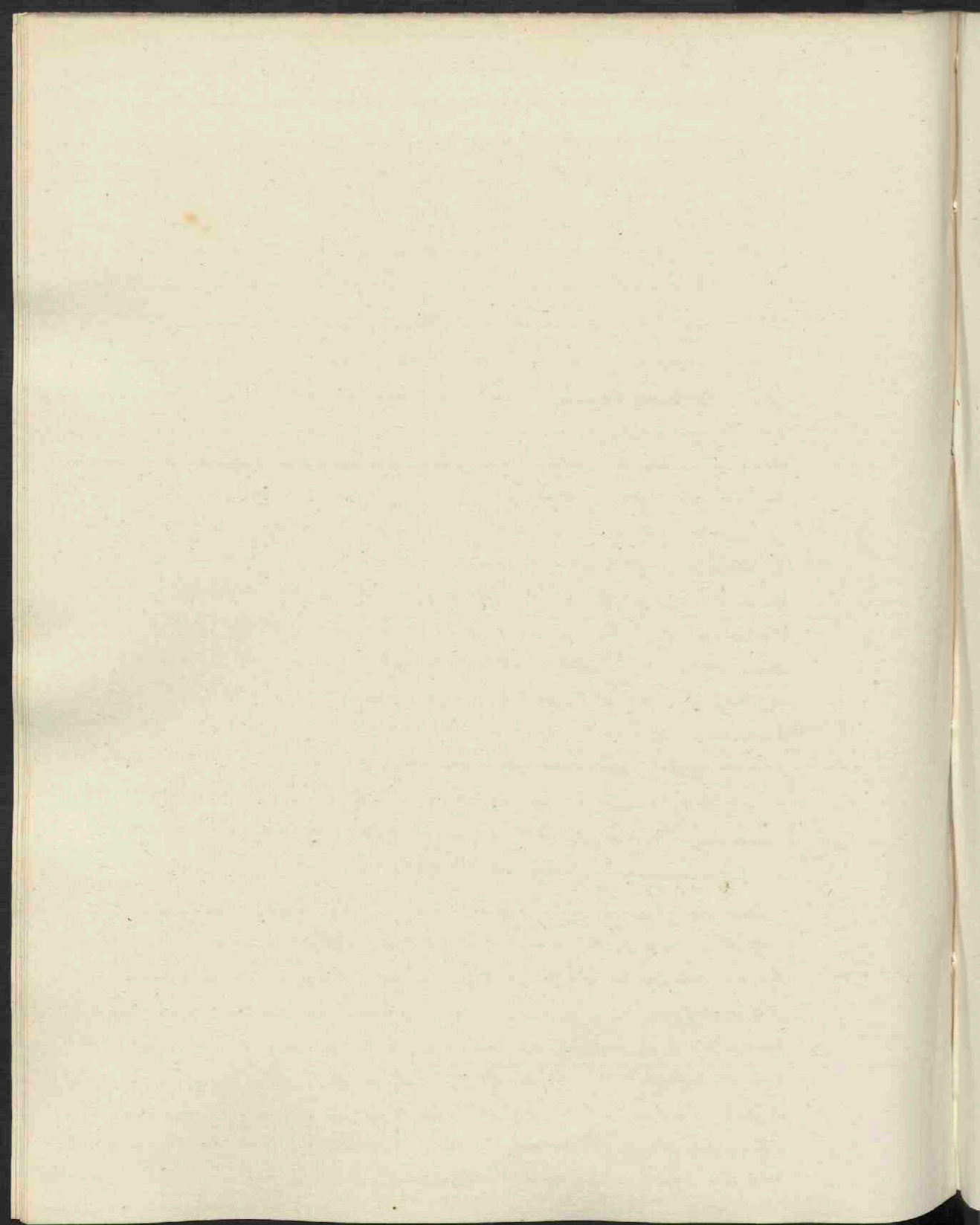

100
ruim een vier en klauwker Triefenstein, dat even
als de andere klauwers en karkelen, die wij voorby
namen, zeer nede achterallen heeft doorgeestuan, en
inleelyk tot vermak van der tegenwoordigen eige
naar, vorst Landecker - Westheim - Freuden-
berg, ingerigt is.

Deze kassen, op stye naten staan de resten
van Hamburg, dat met de Karlsburg en Salz-
burg, een der oudste in Frankenthal was.

De Schansle omringt aan den Rhein is die van het
slot Westheim, die niet verkopen konen het stadje
van denzelfden naam. Wij lieden hier van en vafte
een goede berlog, de Löwensteiner Hof, die nu
reken by gebouwd is en tot nachtwachtlyc dienst is
opgevoerd naar Frankfurt naar Würzburg. Wij be-
kennen hier een groote en aannemlyke gezelschap van
land, bestaande uit den vorst en de vorstin van
Löwenstein - Westheim - Freudenberg met verbe-
ren heer en dame en gevolg. Van de haupten der
ruine en van oude Toren aan de overzijde werden
keenenen gelapt, zoo dat alles naast naar een
faestelyken optogt gelapt. Die gezelschap bleef op de
boort tot Freudenberg. Deze tak van de voornemende
Löwensteinsche familie is protestantsch, de Rason-
burgsche tak is katholic.

Wij raaken nu een goevinen by vastelyc door een
schans gebouwd van den Rhein. Het zunde te quistlag
by en zonder belang by de droegen van de rivier en de
overblyfsels van oude kastelen op de haupten op te
leekenen. Het Speersberggheest, dat wij hier refts had,
dat is veelal met boschen bedekt. Land byt massen by
Lupfen en zotien, veel meer in onreede vulloyend.
Freudenberg en wat lager Niltensburg zyn kleine ste-
den aan den vast van droegen inderop ruines van Burgen.

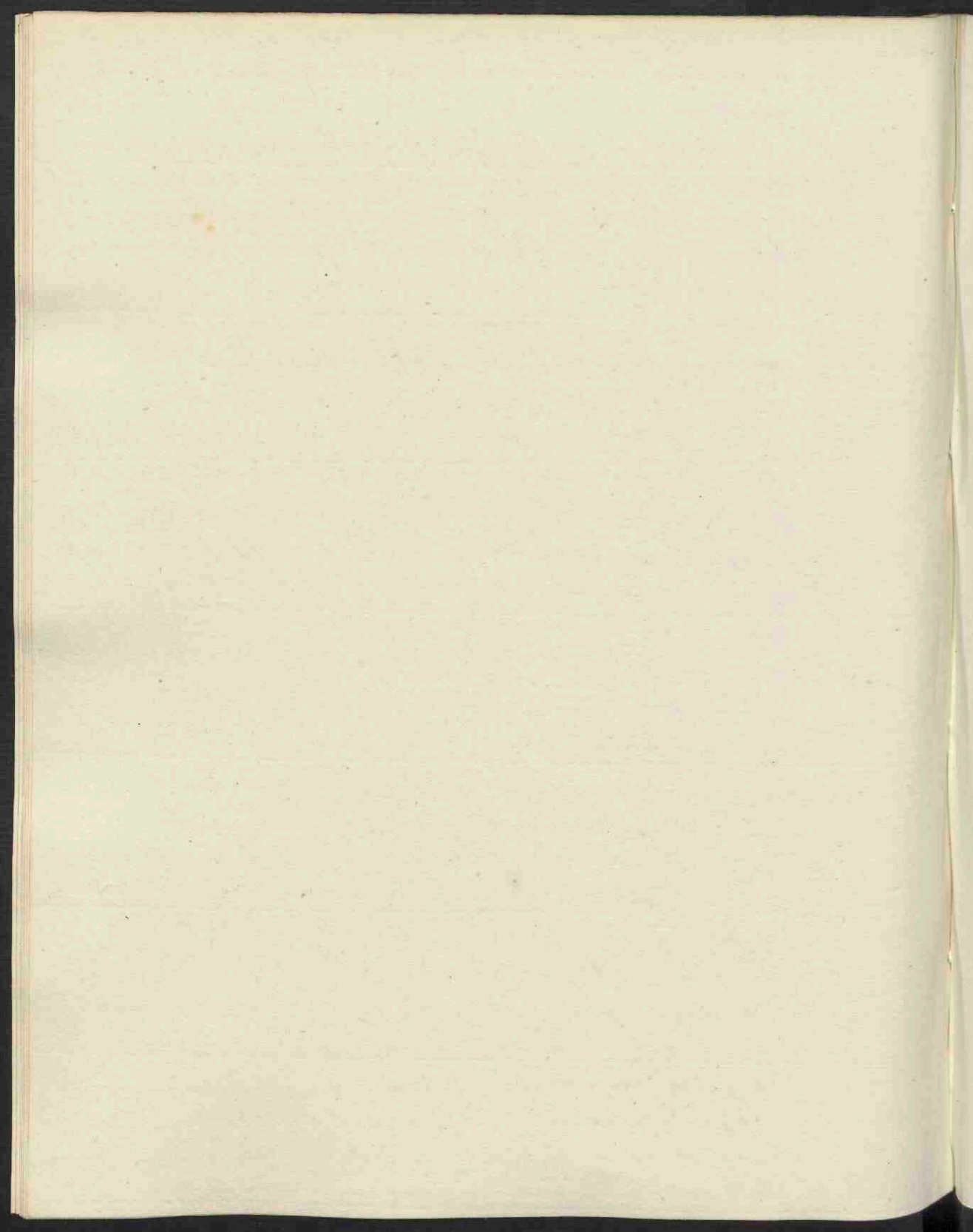
Wat is het karakter d'ezes landstreek. Elke stad, elke
buurt heeft hare historie, die in het Handboek ver-
meld wordt.

Tot hiertoe komt ik de boorden van den Rhein
in 1840 te Land Besseld; de plaatsen, die ik nu van
het winter vop, meestal bezocht en de ruïnes de,
Klammereu. Het moet mij zeer aangenaam ge-
nen van beneden te beschouwen.

Wij waren nu weder naar westwaarts, en haast
wij nog te fischen den Speßars en het Odenwald
waren, was de aarst van de rivier aan beide
zyden, veel vlakker. Over vaart was minder
voortpansig door dat de boot diebruyt op andere
plaatsen vast raakte. Men moest dan veel knacht
inspannen om weder vlot te worden, en hierby
verstaande de Kapitein met veel beleid; de boot
was heel slecht. Ook maar wij nog niet vast
raakten; was het booten en schuimen op den
grond op aangecomme. Het water was zeer en
de wind krentelyk.

Afschaffing van verstaande rijk naar op aannem-
lyke afstane, en de ruïnen van Lohne Besseld, kort
naar de stad; het Slot met zyne torent en ook
van wandelingen omringd, gaven aan deze klei-
ne stad een allerlyfste voorkomen. Men had 40 in-
wendig in 1831 gezien.

De aarst viel en van de verbaasde naar konden wij
tweenij twee. Aan verstaande plaatsen werd wij
thelgkonden, de landdijheid van reisfers naar het
Leligenstadt herinnert aan Eginhard en Emma,
welke de overleving in de stidij alhier land gyste,
Aan geboude, althans dat van Eginhard, is in 1722

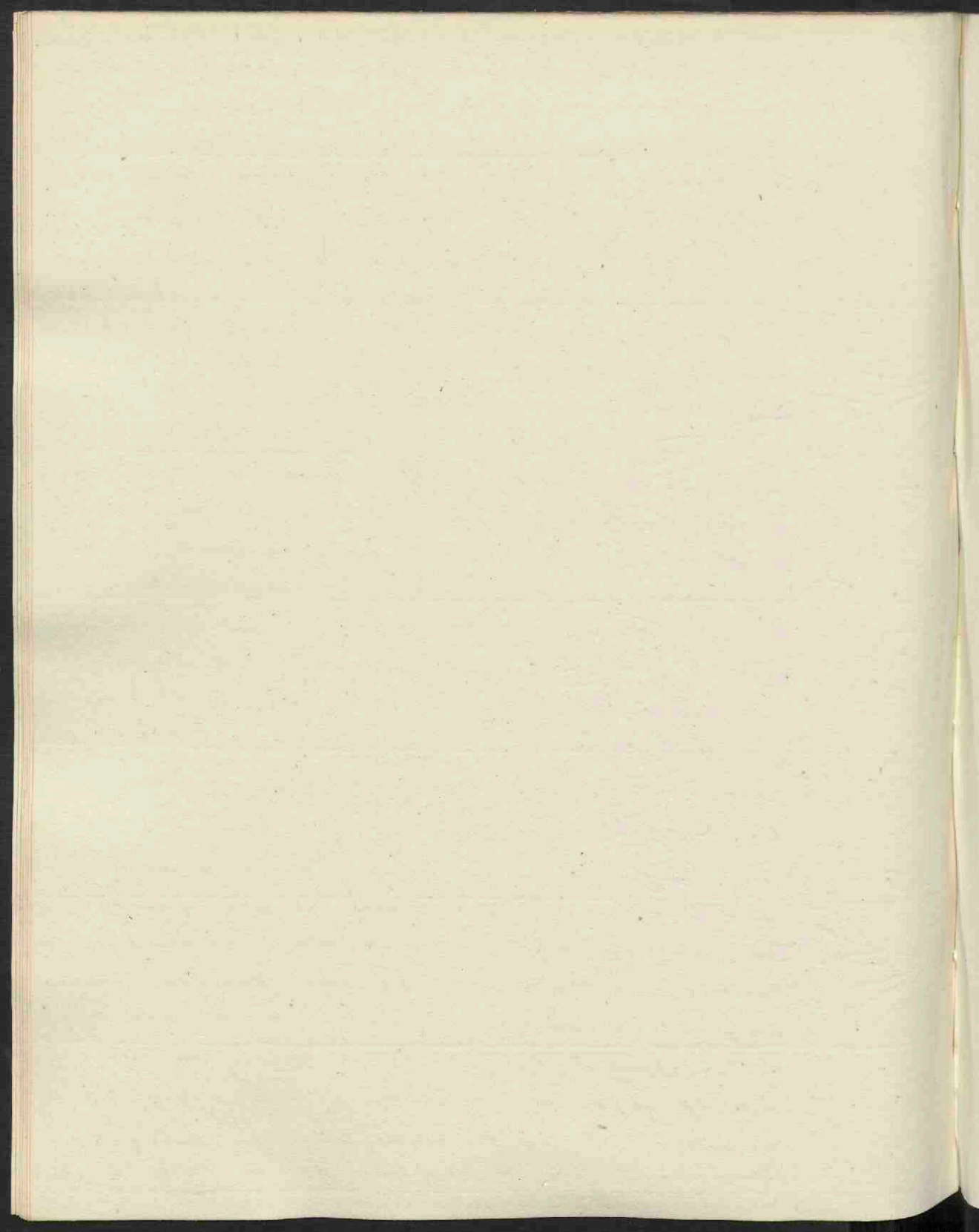

mit de andere Heeren hiet in een nieuw prachtig geest
 overgebracht. De andere hiet tot 1/2 in 1840 in de verza-
 meling van den graaf van Palaez gesien, die dit
 gedenkteeken in 1810 van den Graafkroon van Hopen
 Duxmstend ten gesehenek bekomen, mit hoopde dat de
 graaf Bernards van Eginhard af te stammen

Houan en Offenbach waren door de dienstreis by
 wa naar ons herbergen toen wy op stilhouden. Het
 verlangen zagen wy naar Frankfurt mit, want het
 stanken der boot, dat men en dan nog plaats had,
 werd steeds ons ongenamer. Eindelijk, tegen half
 elf kwamen wy aan; doch, het geen wy verwagte
 niet gemeten hadden, in Frankfurt was het niet,
 en alle herbergen waren vol. Tey gewoonen door
 de stad, in het midden der nacht, en werden overal
 afgeweken, totkans andere reizigers aantroffen,
 da die in derafge verlogenheid waren. Eindelijk
 gelukte het ons in een der kleinere herbergen,
 in Grosse Baum, kamers en zeer vromdelijke
 menschen te vinden. Tey stamden wy thee an te
 gaven ont kamelyke vermaad van den langen
 dag ter rust.

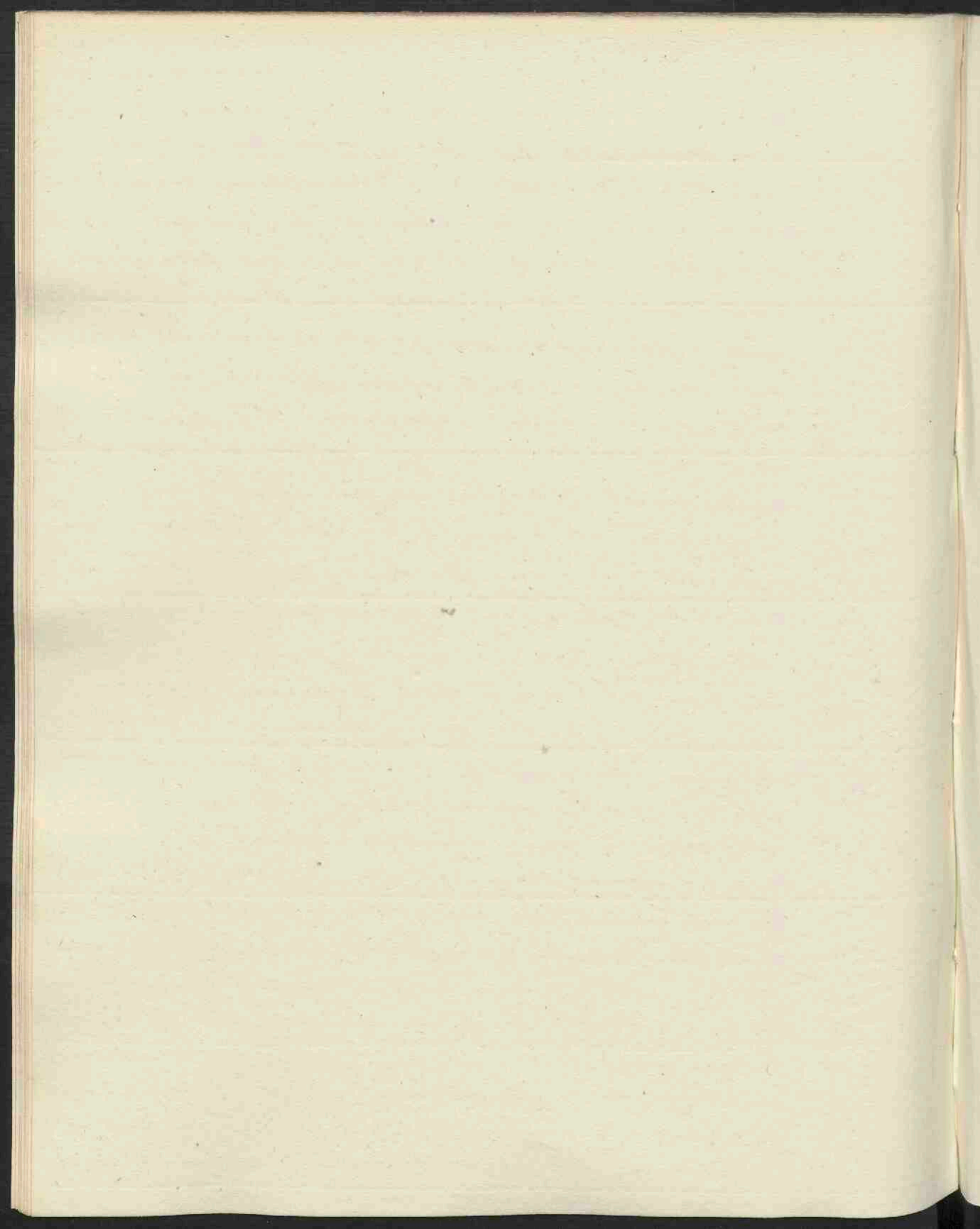
Van het gezelschap, dat wy op de stroomboot aan-
 krompen, heb ik niet gesproken; het was weinig de-
 lempryk. Na het vry al gesproken met een jong
 Portugesisch deplumaat, gewonen Secretaris van
 het gesantschap te Bremen en nu op weg om dien
 zelfden post in Parys te aannemen. Het de hoo-
 suering zagen wy een zeer jong en innemend lief
 mensch mit Pny, die blybbaar onder slecht geest-
 schap gelykt was. Tey daer ont best hem te waarmen-
 men, dat, zou ik raest, met weinig vrucht.

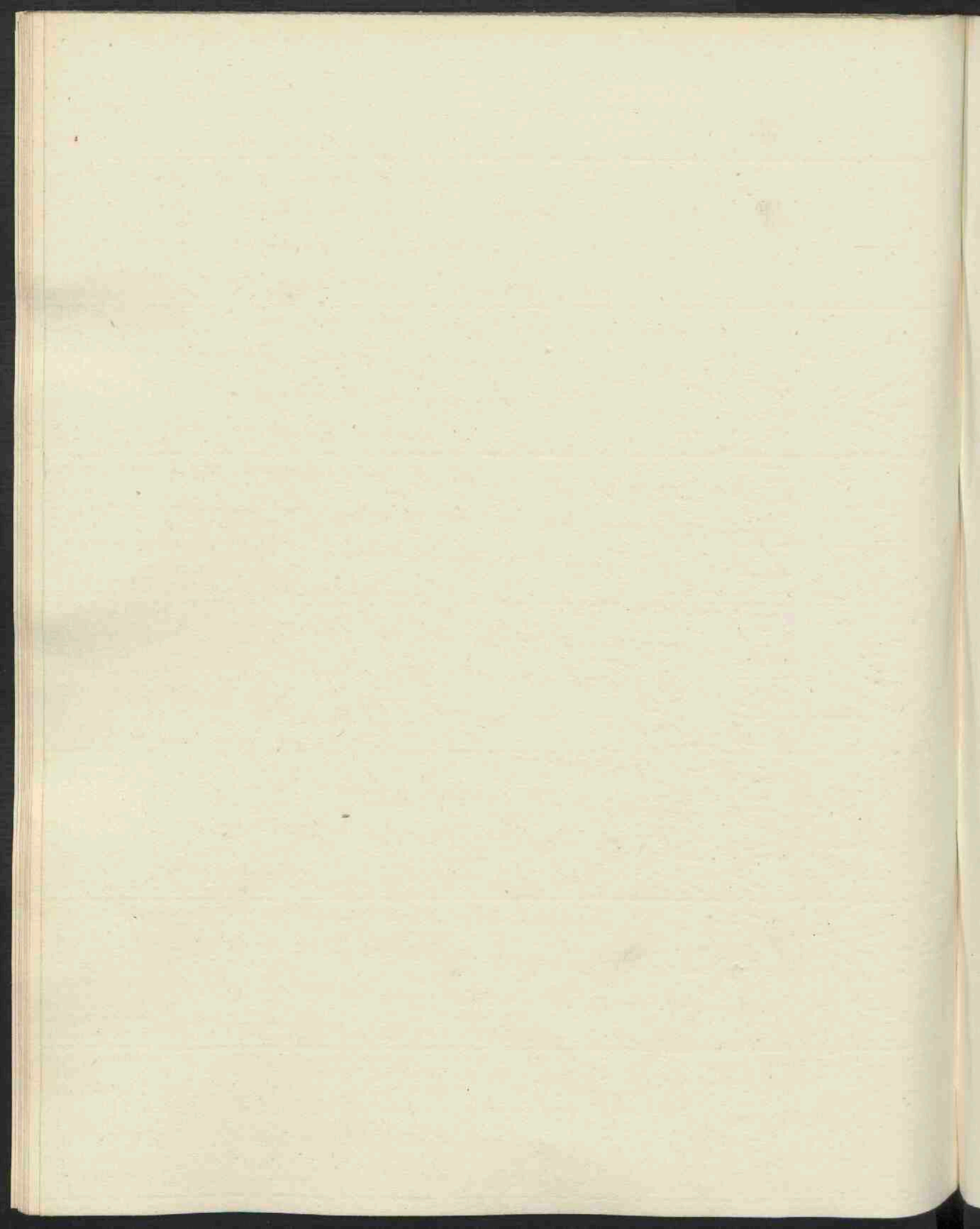

Sonndag 4 September. Wy waren Talleen dezer
 magens inspecten de kammen en tenten, welke ter
 gelegenheid der mit de Straaten verruimen. Het was
 niet anders dan een aardematsche kammit, doch
 wat rykeliker verruimen en levendiger bevolkt dan
 dit tegenwoordig in andere steden gevonden is.
 Deze kleinhandel is het minder belangrijke
 gedeelte van de mit; de handel in het groot
 heeft in de magensyne plaats en daaraan behoort
 de reisiger, die geen koopman is, alleen te levendig
 heid van het aan en afnemen. Frankrijk is de
 ruime altijd een der gewichtigste plaatsen door
 zyne gunstige ligging midden in Duitschland,
 en door de vele gelegenheden van verkeer in alle
 richtingen ook naar het buitenland. Ook is de
 taaltaal van varenden, Duitschlanders groot.

Wy wilden te den mitrusten en kepen in de
 om mee verken dan naar Biebrich. Te twee
 was reden wy op den yansen, spoorweg in eenige
 minuten derwaards. Deze plaats naakt
 zich van den Rijn allerleest, ook is de ligging te
 achtig; doch het inmensige veldaad niet vullen
 men aan onze verwachting. In de zeer groote
 haven waren vele vreemde, vooral Engelschen,
 doch geen gemeenschappelyke diers. Wy stonden
 alleen, en wandelden daarna in de tuinen van het
 kerklyke slot. Deze zeer pittestracht en op som-
 mige punten zeer lief; wy konden eenmaal naar
 vorstelyke buitenverblyven gezien waaraan wy
 de vrankens gauen. Het paleis van den hertog
 vagen wy niet inwendig de wy de vorst hede,
 wuante; inwendig heeft het niet uitelkants.

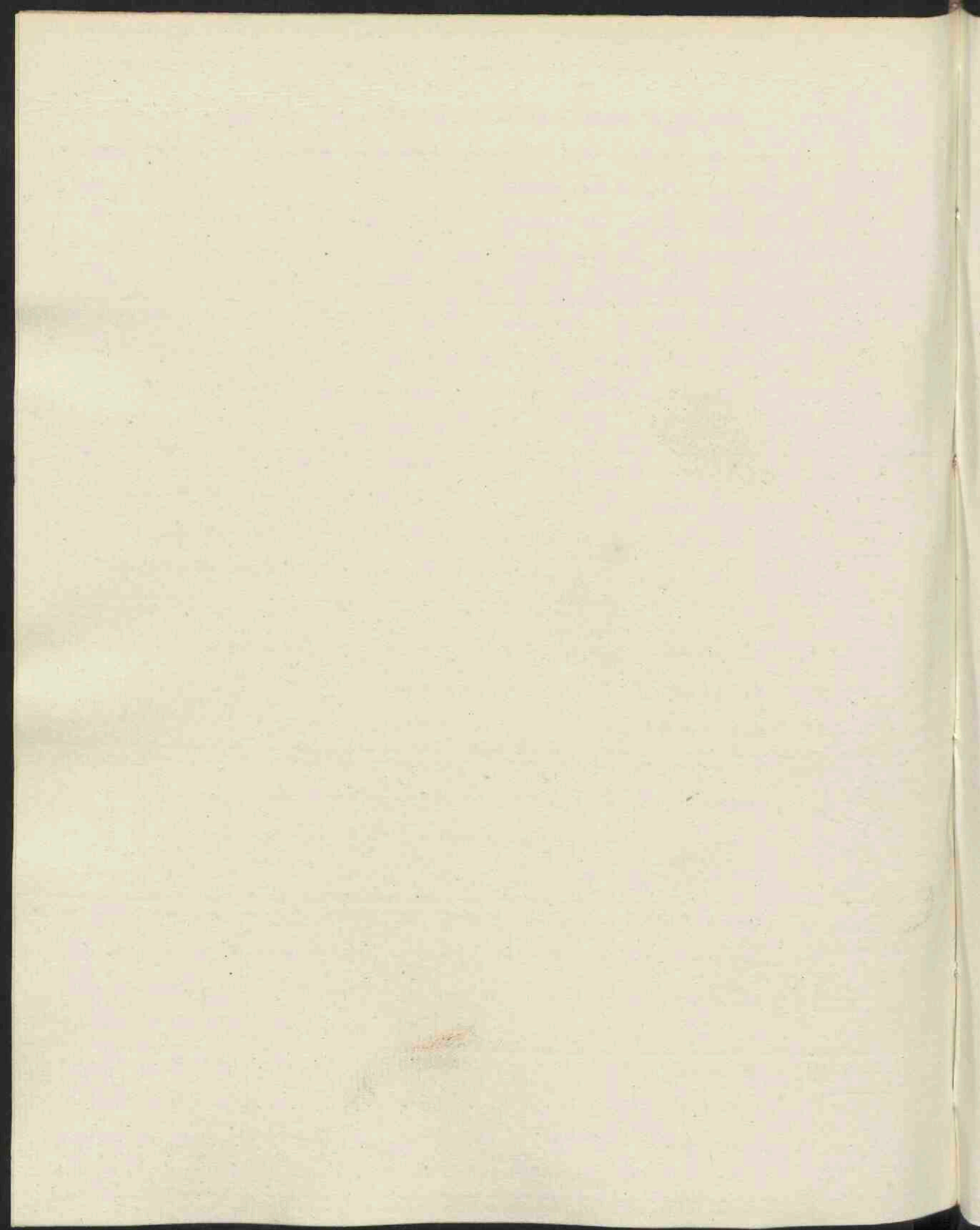

104
Ik bezocht den heer van heer. Taming, die ik in Pa-
teuburg had leren kennen, en die mij hier genot-
teft hebben. Zy konnen niet my in over teeking
en met enige vrucht en doeltreffender ideeën, zij zamen
eene wandeling aan den Rijn, vervolgens drie
ken, zij twee en eleven lang praten. Het is zeer
genootlyk zins in het bekende land te othouden
waer van alle zegen uitstapper op de rivier,
naar Keint, en andere steden, en landbouw,
in kunnen genootlyk worden. Zoo als, wij in
vermoeden zy en toch ook bezwaart van die
werdlyk neckucht. De woony is er goed en
goedkoop; doch de levenswijze is zeer en niet
overvloedig; zy maaken van de maaken van
Keint; komen, zy daardoor niet uittekenid
goed en vry deure. Het wandelen is in den zomer
loof, maar hoofdzakelyk op den grooten weg des
zeer niet staf secht is. In den winter is het
wandelen byna ondoenlyk, zelfs in Bielefeld,
dat wel vette straten met goede kansen heeft,
maar niet geplaveid is, kan men byna niet
uitgaan; de wegen doorwachte den grond
nalkomen. De Hr. en Hr. T. ziden ont, dat zy
dikwylt gedurende het weeten hinnen we,
niet niet kunnen verlaten. Het is niet onbe-
langryk sent de behoudenswijze te vernemen van
het werdlyk in plantten, die den voozlygaande
weinigere dikwylt zoo zeer uittekenid voozly-
men. Onze landgenooten waren ook niet vooz-
nemens hier met der waven te klypen. Ongelethly
is het in dat land zoo zeer veel duurdier, dat hy

die met beperkt inkomen zich een woonplaats 105
hieren kon, niet ligt in Noordland zal beynen.

Vrijburg 5 September. Dezen morgen te 200 uur
vertrinken wij met de stoomboot naar Collyer.
Van deze ons bekende vaart behoeft ik niets op te
tekenen. Het meest was holder maar wat gunst.
Als onze vrienden niet men de plaatsen aan de ri-
vier, byzonder de rivier op de rivier, weder die ons
zoo dikwijls bekoord hebben. Kalzenfels is nu niet
meer ruïne; het vertoont zich zeer goed in zijn
kerstelden. Tuftland, halmet toch niet alles wel
uitgevalen is. Deze kleine rivier op den noordpunt
zou ons zeer taakken, geen sierraad. Te half een
kwamen wij aan in het Wille Prins te Ebnen,
brietsteen. Aan tafel waren meestal Engelschen,
welke dit jaar weder veel den Rijn bekwamen.
Terwijl wij nog aan tafel waren hoorde men
van alle zijden schieten en kogelregen, daarin dat
koningin Victoria, die gemachtigd werd naby was. Alle
gasten gingen naar de brug of naar het kermis, en
welke gaf men de Engelse stoomboot den Rijn
afkomen. Wij waren daar voort te Benjen. nauwelijks
gescheiden. Bebalne dat zij byzonder groot en met
glazen vertrekjes op het verrek verriem is, onder
Isheds zij niet daar dat zij geen verriem was een
schied van Archimedes van achter heeft. Deze
inrichting schijnt goed te valde; althans de
doel van vlieg en statig dans de brug en nauwelijks
de stad. Er werd wel veel en aan alle zijden ge-
schoten, men zag ook vele vliegen hier een der ver-
tenne verriemde; doch zij het verriemde niet
was meening geestdrift of iedred. Waarschijnlijk nam
men den haad af en slocht behalve stroomen, nog

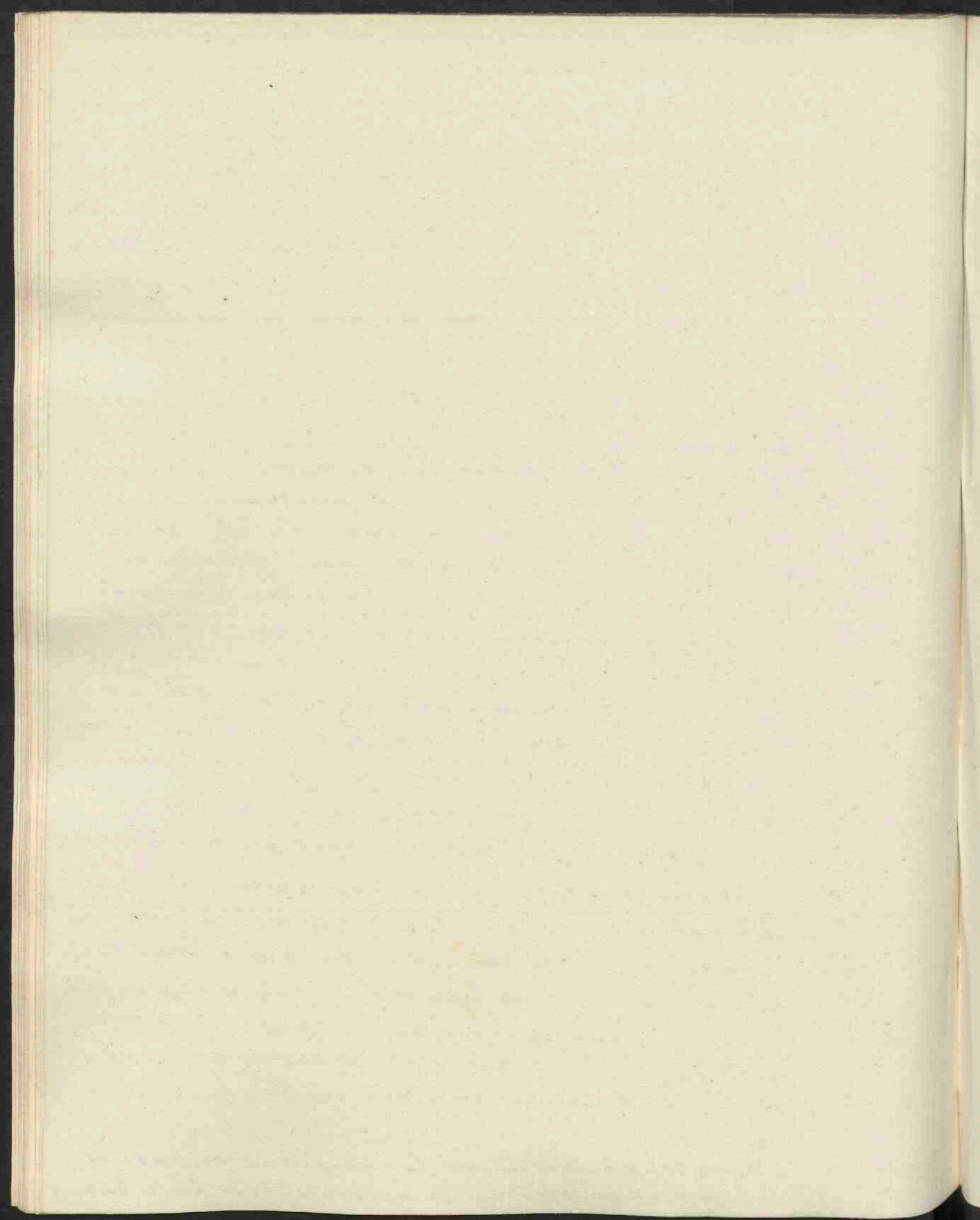

hinnen, een flouwe haard, die koningin schoon ¹⁰⁶
ook geen acht daarop te slaan; zy sloof met haar
geselshap in de met glas omsloten veststrijp
en snen koning Ayra niet onderscheiden, wie de
koningin was. Wy wisten niet, dat men aan
den Ayn en ook elders in Duitschland, niet uit,
vandering van Coburg, geheel niet met Victo-
ria infanterie is. Zy is, best men, weinig be-
hoofd, zeer leunig, leunt zich steeds minne-
lyk tegen Prins Albert, en is in het geheel niet
geschenken zeer karg. Zoo men zegt, is zy ook
niet zeer bevreesd over Duitschland.

Den namiddag hebben wy besloten om in een buiten
Collegy te wandelen. Aan de Maarslooy vermaant
wy naar de Staatsbank, waarmede wy naar de
wint waken naar Fries te waken. Over de brug
gingen wy in een klein koffy drinken. Hier waren
een weinig mantchen; doch de aanloop was op groot
geselshap ingerigt. By den wint is een kleine dans-
zaal. Deze plaats heet die Halbinsel. Men was
hier nu aanmerkelyk verheuen boven de winter, en toch
reeds men ont, dat in den laatsten winter alles
overstroomd geweest was. De ruand naar koning
tyt tegen koningin Victoria en tegen de Engelsen.
Er is een verandering in Duitschland, die ons
dientzels aan den wint herinnert die wy vroeger
jaas in het Zuiden van Frankryk hoorden. Poli-
tische opening, ook oprethelyke misleiding in het
belang van fabrikanen, die den koning en de
naar koning voortbevestigd, zyn, om die
stemming der gemiddelen, zoo wy het zeggen, niet
verzoent.

In de stad bezochten wy het magazyn der fabriek
van veststrijp, die eenige neemaandheid heeft. Er was

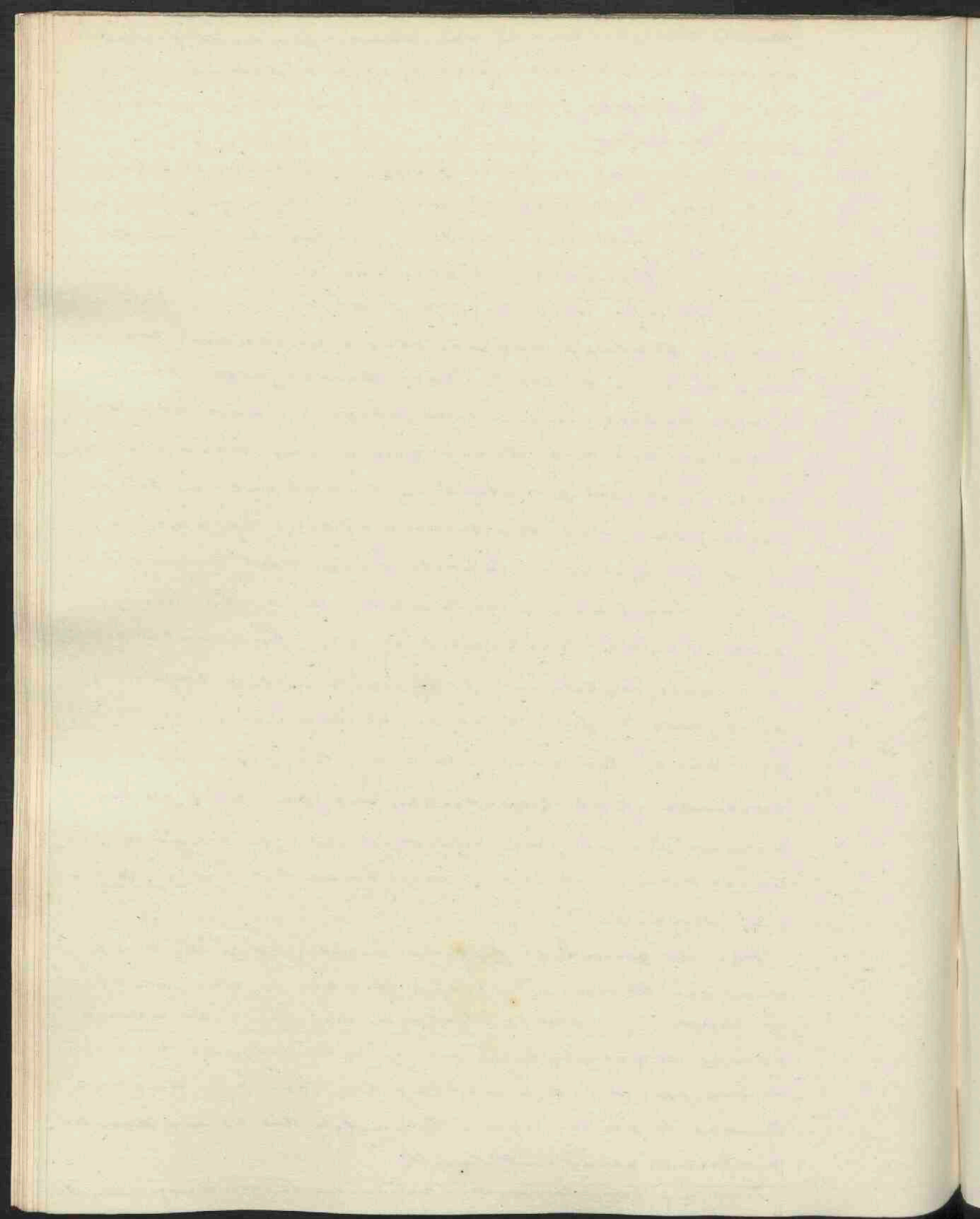

grootste verscheidenheid van voorwerpen en de jongen
kwamen ons niet hoop voor; doch de bekenking dat
wij de Belgische grenzen passeren moesten weerhield
onsen hooplust.

De onze stad, waarin wij ons nu bevonden heeft
niets wat haar gunstig onderscheid; doch gelukkiger an-
ders is het in de nieuwe stad, die wij vervolgens be-
zoekten. Grootte opene plaatsen, tamelijk met bos-
men struiken, zalje, met rosette en andere bloemen,
dierlyk beplant, vormen eene aangename tuans-
teig binnen de stad. Zeer breede, rechte straten,
meest geheel nieuw aangelagd en met groote
schone huizen beset geven van deze plaatsen
uit. Er is iets grootsoch en smaakvol; in het ge-
zele plan, dat den velerubeling versascht.
Iky dacht dat in de laatste jaren veel voortgang
in het aanbannen gemaakt was. Evenwel
kasfe men ons verscheid, dat is. Colentr mee
zeer veel rykdom of handelsverties bestaat;
doch men heeft er lust in het aanbannen, en de
grootste leuening en lieve ligging te het vele
vrienden ook Engelsen uit, om niet in der
nieuwe huizen, die meermal met uitragt op
winst door ondernemers gebouwd worden, te ko-
men bewonen.

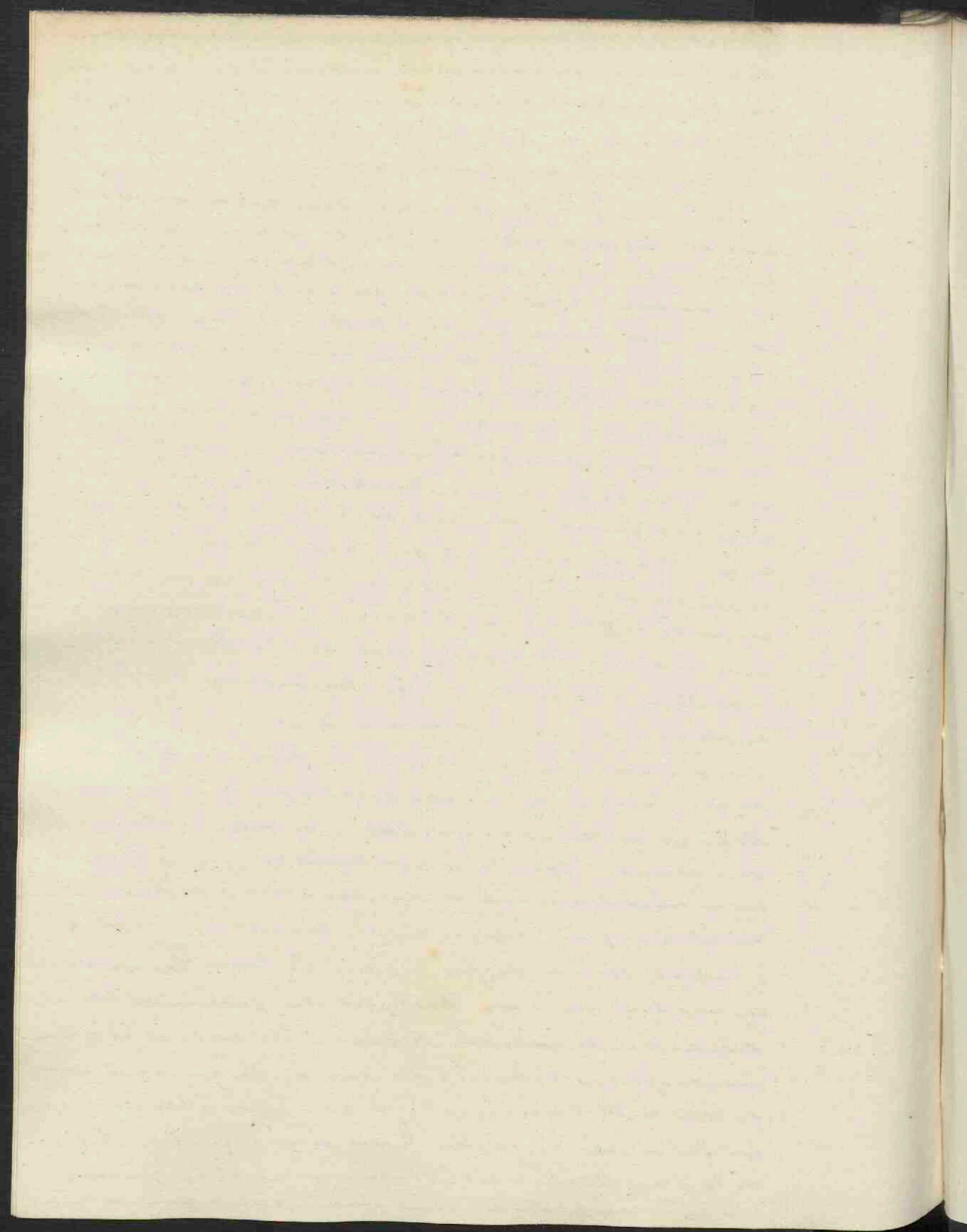
Van de gunstige ligging onestrijden, wij ons nu
door een kleinem uitstap buiten de stad en over
de rivier opwaards. Het was een heerlyke avond,
omval is gelegenheid om te wandelen en niet in
de griften die de uenst van den Rijn zoo mild op-
leuening te verlustigen. Waarlyke dat is een door de
natuur gesegend land.

Tien wij terugkwamen zagen wij in een dorp aan de

oversijde der rivier benevenswaer brand. Die laatste
 een te voren, maer om de overvloedige treuning zongt
 op. En was veel koming in de stad om hulp te
 verichaffen, en het bleef ons ook dat de brand
 zeer spoedig gebluscht was.

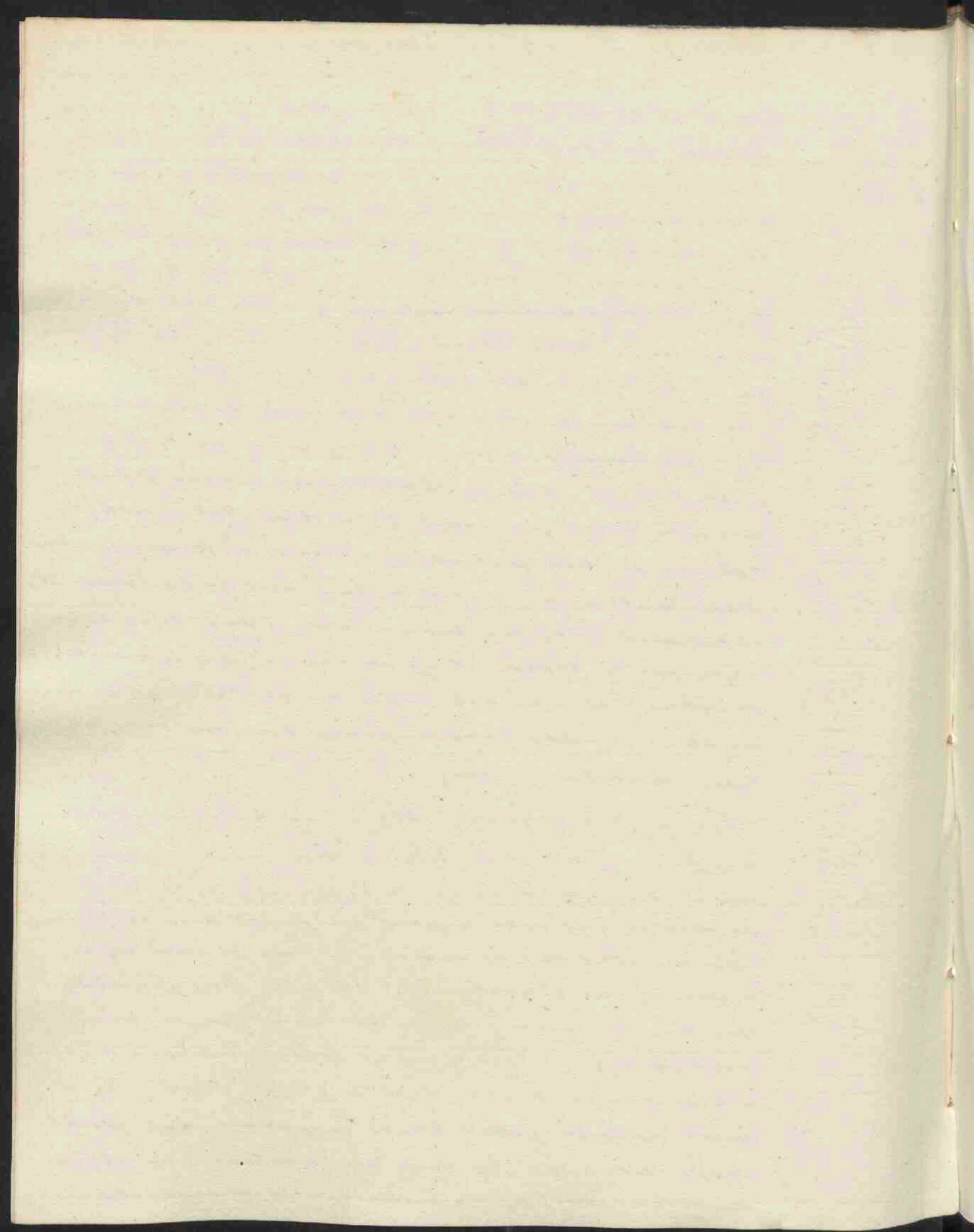
Datvrijdag 6 September. Jaen, wy desen morgen
 aan de stoomboot knamen, om te ver met de stoom,
 boot te vertrekken, ziele men ook dat er heden geen boot
 naar omdat er ongemak aan het werking gekomen was,
 dat hersteld moet worden. Ouderwien over dese telken
 stelling zagen wy van de vaart op de rivier af, en desen
 zoo als de meeste andere reizigers; wy reden met de
 ten spoed naar de post en wanden daar nu opgenomen
 zoo dat wy niet een der byzorgers om het uwe de reis
 naar Trier ondernemen. Ik had dien weg vasten jange
 leen reeds eenmaal gemaakt, doch toen met slecht weder,
 terwijl het nu uitstekend goed was. Ik wand dien ook
 enige verandering overstraffen. Aansluiting reden
 wy nabij de Maas en had een een telken zoogt op
 twee aenert; doch spoedig verlieten wy haar om te
 naar Trier niet meer te zien. Wy naderen het Eifelge,
 hoogte en de weg ging veel over heuvelen. Het land was
 nu vruchtbaar en heel bewoond. Bekalva de markt,
 naderen Pader, en Kaiserslauter reden wy door vele dorpen.
 Bekalva den landbouw heeft men vele aigzonen in
 dese streek. Tegen twee ure bereikten wy Lutzerath
 waar onze Karawane, die uit byna dertig reizigers be-
 stond, zeer goed getygd werd, hield men in alle
 woonlijk, stelde vyf of zes kamers. Lutzerath
 ten ont hier om naar Bortmit een gezamenlijke kleine
 badplaats in de nabijheid te gaan. Wy verlieten ook een
 reizigerout uit Coblenz die zeer anderhandend over
 die stad en de benoeming in de familie, redner zoopro-
 ken had en hier zy. Zieken nader ging beruiken. Lutzerath
 rath is een klein dorp. De weg werd nu zeer lang,
 arktig en zelfs styele dan men eens groote inden

109
aantreffe. Dit gaf ons veel gelegenheid om te wandelen. Wy merkten op dat de vruchtboommen aander wy veel meer beladen waren dan wy ze elders gezien hadden. Men en dan reden wy door bispden, in't yor wasser wy in zeer vrede bezetreden. De gezigt ten west de kooft laanen ditwyge, zeer schaan. Dit was byzonder het genot tean wy de valle, tuomin Wittleest ligt naar ons hadden. Zy is zeer indgesticht en de Leester slingort en door Furfichen groene velden en ze kwam te. Deze kleine stad die zoo gunstig gelegen is heeft een slaayend voortaanen.

Wy wakenen op nieuw de Meusel, de Berpen warden minder hoog, doch wy waren op vore na wy niet in vlak land. Aan de bestite post waren geene paarden meer, namelijk in het dorp Hetresath; wy behuamen binnenvaanden, deoye de koningien des Nederlanden de ambere op hore niet naar Calcutta in gebruik had. Wy verwandden ons haer niet autmaat te hebben; doch vernamen dat wy naar den groeten tuof was afgestaan om te Bortuch te overnachten. Het was ongeveer tien ure toen wy in Frier aankwamen.

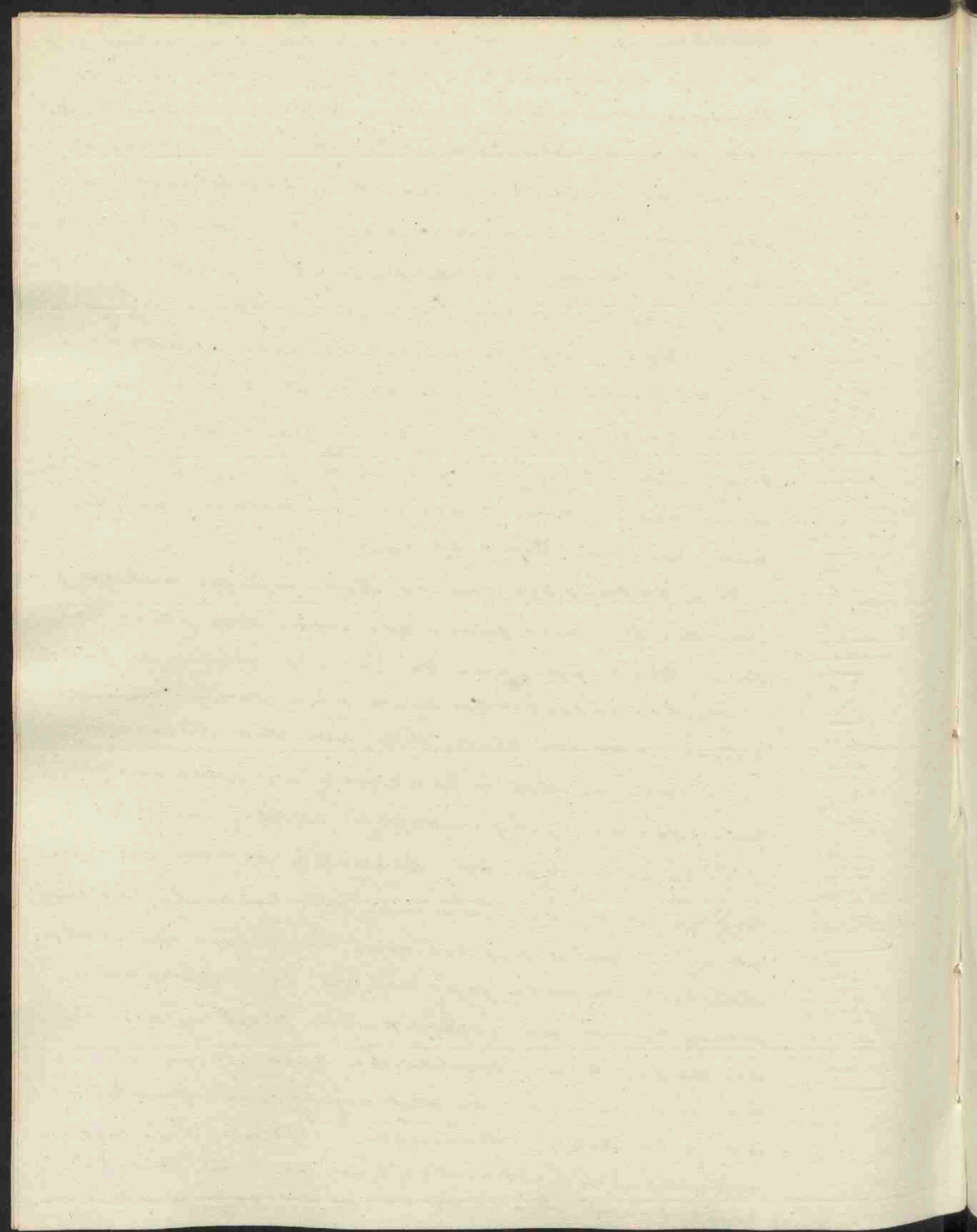
Zondag 7 September. Dezen dag hebben wy dothet om Frier te zien. Iny was de stad reeds bekend en ik wil dit zeer kort ter herinnering optekenen, de stad is wy met muren omringt, doch de torens zijn meestal tot op de hoogte der muren afgebroken, en de grachten op vele plaatsen gevuld; zoo dat wy weling meer het voortaanen een vesting heeft. Leer muoye lanen vormen aangevane wandelingen buiten om de stad. Zy is groot voor het getal haren inwoners, dat thacht 17,000 betraaft, en heeft aamrionlyke voorsteden en kleine dorpen die mede tot de stad gerekend

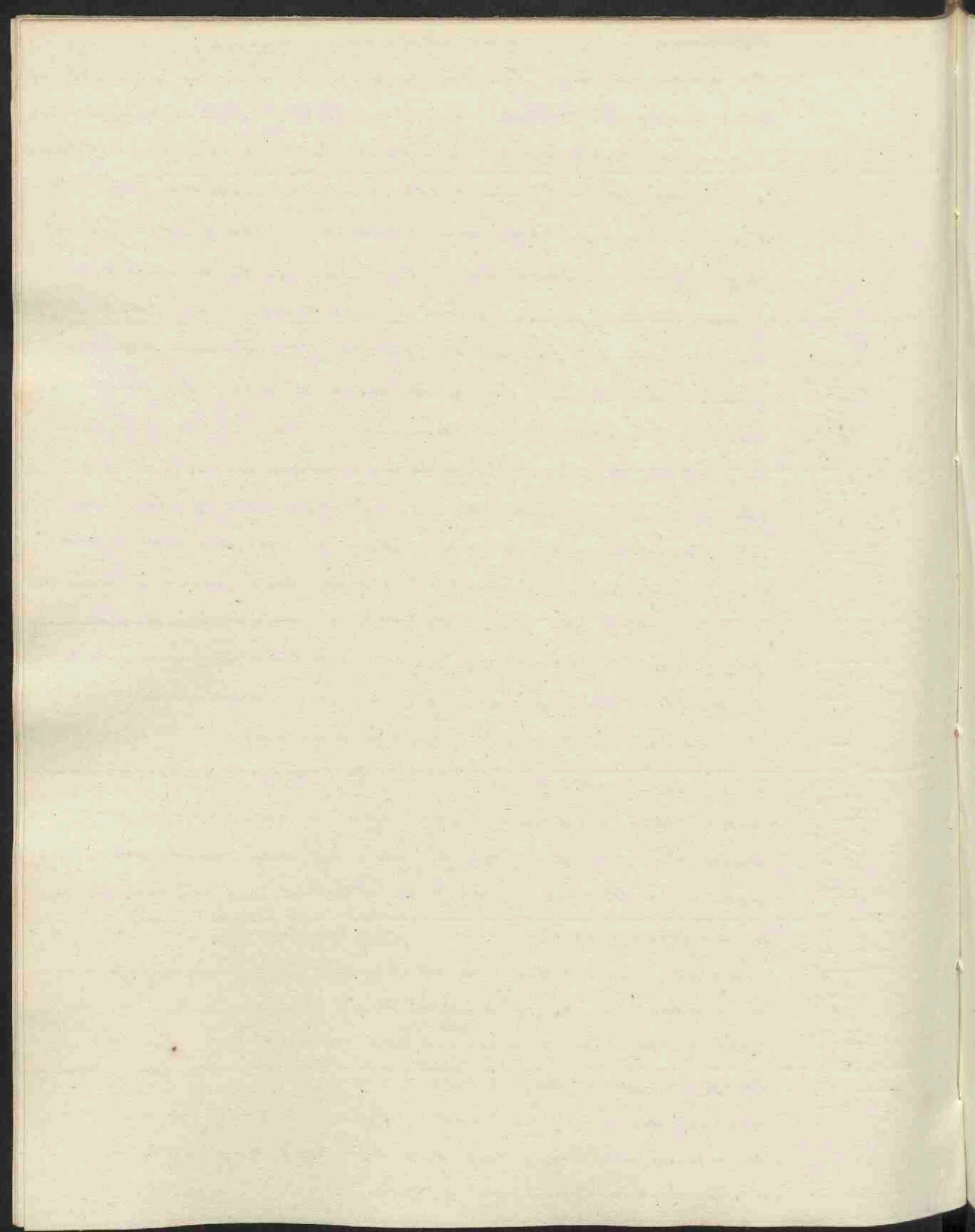
worden. Als men deze mede telt wordt het ge-
 tal der inwoners 25,000 opgegeven. Zy was
 vroeger even als de andere steden der vorst-
 behapen de thoud van kloosters. Van deze be-
 staan geen andere meer dan het klooster der
 bewaaltche nonnen en dat der Barmhartige Zus-
 ters. De straten zyn veelal breed en versierden met
 me planten geven een vrolyke aanblik aan de
 stad. Byzonder schoon is Semecant-straat, die
 aan de Porta nigra eindigt. De huizen zyn in
 het algemeen vry net, maar veelvuldig zeer
 fraai. Men ziet eenigzins veel die, volgens den oude
 bouwtrant, boven een vooruitstaken, zyn, een
 evenwel van hout te zyn.

Zeer belangrijk zyn de Romeinsche overblyff-
 sels, die wy met groot genoesen bezigtigd heb-
 ben. Het ruigen aan de Constantinische paleis
 is slechts gedeeltelyk meer aanwazig. Zwaare
 muren met een forum die van den Helensato
 van naemt. Men is het niet eens welk soort
 van gebouw het gemaakt is en de meeste and-
 kerkenmeest zyn van gemaal dat het geen pa-
 leis gemaect is. Des men ons zeide konde men
 het er nu vurr dat het eene Basilica gemaect is.
 Men heeft de oude grondslagen teruggevonden en
 hiessop zonde nu in den anden steyl op nieuw
 een dergelyk gebouw worden opgerigt met behoud
 der oude muren, en dit zonde vurr protestant-
 sche kerk bettonid worden. Thant zyn nu die
 oude muren verbonden met het Aartsbischop-
 pelyk paleis, dat in de 17^e eeuw gemaect is en

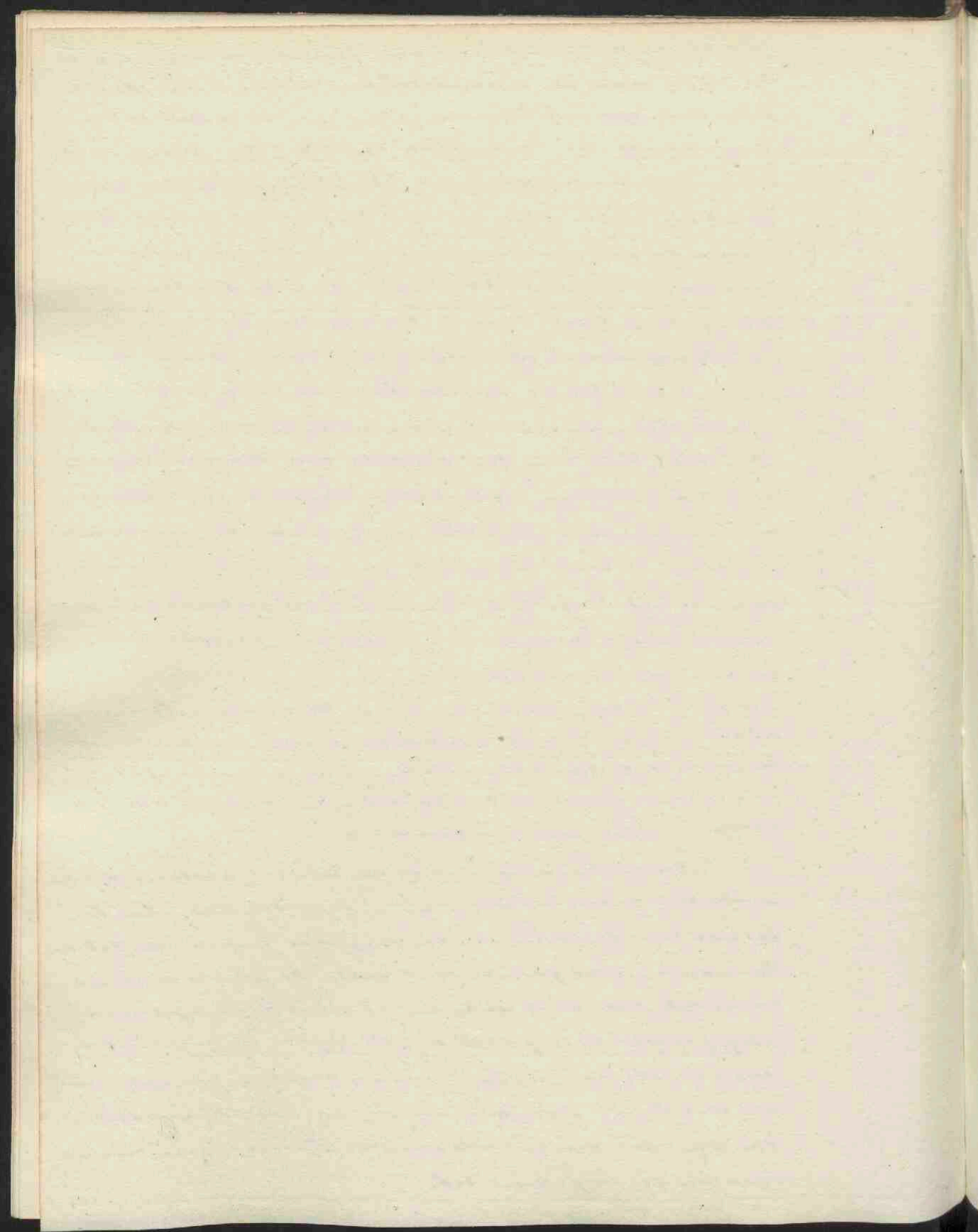
tegenwoordig voor Karacne dient.
 De Karacne Porta nigra of Porta Martii is
 zoo heel dierlyk van het later bouwwerk, dat
 haar ontwaarde en gadeestelyk verburg, ontwaarde
 en is een der schoonste ruïne uit den tyd der
 Romeinen; zeer ongelyk aan de gebouwen
 die men elders van Romeinische tyden aan-
 trefft. Het is, zoo men meent, een regeringse,
 bouw gebouw, doch het weet byzonder ge-
 frank. Het is zeer ongelyk aan de gebouwen
 maar zonderlinge naam is zeer merkbaar
 dig. Het Romeinisch karakter is ook in de
 steenheid; het bestaat uit groote, gehouwen
 steenen die met yzeren banten verbonden wa-
 ren, welke men ook later er uit genomen heeft
 zonder dat de vastheid daardoor verminderd is.
 Van 1635 tot 1802 was het tot Simians. herd
 in twee verdiepingen boven elkander ingerigt.
 Een groote trap en ander metselwerk waren
 er tegen aan gebouwd en het beuadente gebede
 was onrijdbaar. Nu staat het geheel vry;
 doch aan de eene zyde is nog een middelleening
 gebouw met omvang en kleine ruilen met het
 oude verbonden. Dit is op uiterlyk zeer merk-
 baardig, ook het beeldwerk dat inwendig aan
 de oude muren vermaardigd is; doch het steekt
 zeer af by het Romeinisch gebouw. In de
 Porta nigra bewaart men nu een aantal stee-
 nen en andere ontheden Romeinische en middel-
 eeuwige, die van tyd tot tyd byn opgedolven, en
 die zeer merkwaardig zyn.

De rivier, zoo men meent, van Theumen of Koptelike daer, den Haan van den zuidwestelijken uithoek der stad, en door eene opening daaraan plave men in de stad te komen. Men noemde die Porta alba of alba. Die doorgang is nu niet meer in gebruik. Deze ruïne is zeer uitgespreid en in den laatsten tijd heeft men ze nog veel meer uitgegraven, zoo dat er overlevingen, gemelken, waterbakken, ontdekt zyn. Aan de zuidwestzijde stroomt nu nog twee riuule Tivens met trappen daaronder. Men heeft boven op dezelfde een ruïne gerigt op de stad en de schoone omstreken. De twee galeyske Tivens aan de zuidoostzijde zyn byna geheel verdwenen. Men kan niet van den omtrek van dit groote gebouw eene vrij volledige voorstelling maken uit hetgeen van de muren overgebleven is; maar de inwendige inrichting verkent men niet zoo gemakkelijk. Zelfs heeft het nog twyfelachtig of dit uitgestrekt gebouw hoofdzakelyk voor bakken bestemd geweest is en het overige slechts byna als was of wel onbekend. Als ruïne is dit gebouw even als de Porta nigra Sydenham zinnig. Men zal nog meer laten opdoelen en zyn wordt het voor de onthoedkammer meer en meer simpelz om door vergraving het reukheid te overgeven het oorspronkelijke gebouw geweest is.

Het Amphitheater, dat op een klamien afstand buiten de stad is, hebben wy dezen namiddag bezocht. Men heeft uit den ruinen oorsprong dat Tivens in den tyd der Romeinen, eene groote stad was. De plaats was, als gevoontelyk, zeer goed gekoren, zoo dat de huyften van zelf geleeftheid gaven en de oppervlakte die plaatsen daar te stellen, en het land een vroelyk gerigt rond om te bouwen. Van de muren is minner overgebleven dan van die der meeste andere Romeinse amphitheaters, die ik gezien heb.

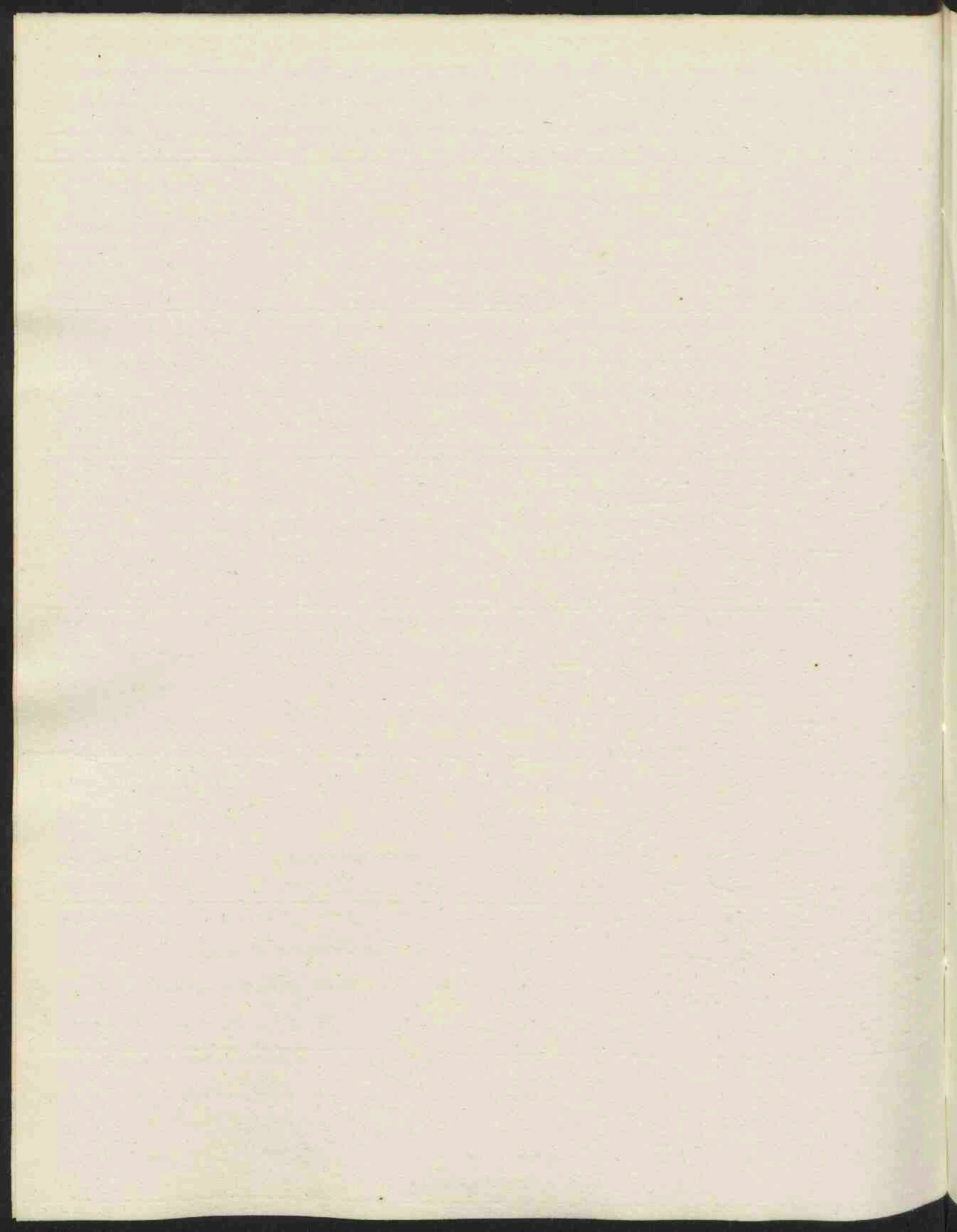
De brug over de Nivens, die wy in de morgen gelyk

Zijn, is voortdurend naar naar de Romeinen overge-
 bleven. Zy heeft acht dagen, en werd waarschijnlijk in
 den tyd van Augustus gebouwd, even als de porta ni-
 gra van groote barbaarsche, met grove borden
 verbonden. Waar zy hervormd is heeft men dit meer
 zandsteen gebouwen.

Van deze brug liepen wegen naar Callacte en
 Trion, waarvan ook nog sporen gevonden souden, zoo als
 van wegen in andere richtingen, want Trion was een der
 middelpunten naar de westelyke provinciën van het
 rijk. Er worden ook overblyfsels van andere Rome-
 nische gebouwen gevonden, die echter van minder be-
 lang naar den vlytigen reiziger zijn.

Wij hebben drie kerken bezocht. De Dorn- of Palm-
 kerk, een groot gebouw dat de Blyken, draagt van een
 wonderblynde byten waarvan gedenkte. Het stand heeft
 men. Het was er een van de minnen met bogen, die men
 bemerkt dat behoort hebben tot het Paleis van Helena,
 de moeder van Keizer Constantinus, en die haar volge-
 reeds tot kerk hervroepen. Een groote deel van graven
 die mede tot haar paleis behoort heeft, en met andere
 in het choor der kerk bestaan heeft, ligt nu voor de
 kerk. Het grootste gedenkte is niet de afdruk en tenaaf
 de eenen, hier toe behoort de zeer kleine begraaf. Daar
 in het begin der vorige eeuw is, by gelezenheid drie
 een gedenkte verbrant was, op nieuw gebouwd met
 anders en alles overwit. Onder de gedenktekerke
 van niet nu in het nu dat van Bifhop Richard
 Greifenklau den yverigen bestyder van de hervor-
 ming en vryand van Frank von Sickingen. A. later
 het hoofdactuar wordt de Kerk van Jesus bezocht,
 die men bemerkt dat Helena van Jerusalem her-
 waardt gebracht heeft en die men veertien jaar na
 Tuand heeft. Men spreekt nu veel van de honderd
 duizender begraafplaats, welke by die gelezenheid
 deze kerk bezocht hebben.

Veel schooner is de Lievervrouwenkerk en reuket Gethurken
 stijl gebouwd, van 1227 tot 1243 gebouwd, dus ongeveer in
 den tyd van de bloei van Kanten. Het geheel rust op
 slanke geproefde zuilen. Enormel hebben de portalen
 ronde bogen. De kringloop, die men om zeide dat uit
 de twaalfde eeuw is, kwam my ook zeer schoon voor.
 In de kerk leest men ook het verdruyde lyt van den
 heiligen Hildulph, die als biskop van Trier in 748 ge-
 storven is.

Op onze wandeling braken de stad vagen wy de Pauli-
 nuskerk in de voorstad van denzelfden naam
 Paulinus was biskop in Trier en werd als tegensta-
 der der Arianen door keizer Constantius naar Phrygie
 gezonden, waar hy in 358 stierf. Hy werd later als man-
 telaar herkouwd en zyn gekante herward, geboge
 zyne overblyfsel, met die van vreesere martela-
 ren liggen in de kerk van deze kerk, die naar
 hem genaemd is. De kerk is dikwyls herbouwd
 en is nu geheel modern. Zy is met schitterende ver-
 leid en men raemt de kapucelen van mantelingen
 aan het geheel gemaad door Schaffner, dat ik heb
 waanyt in de daer voor.

Het stiftgebouw dixer kerk, ook het gemerane
 Benedictinesklooster zyn tegenwoordig kazerne.

De gemerane Jakobskerk is sedert 1818 in ge-
 bruck by de protestanten, doch zal van de Catho-
 lieken worden teruggegeven, nadra naar deren
 eene kerk zal gebouwd zyn.

Wy hebben voor den middag onze wandeling te
 rust gemaakt; na het eten zyn wy uitgegaden om
 braken de stad de meekinasandigheden te zien. Het
 weder bequattigde ons ditmaal zeer en het maanlyke
 zhuane Maerelland verstaunde zik in volle pracht.
 Wy bezochten behalve het reed, vermeldde, den tein

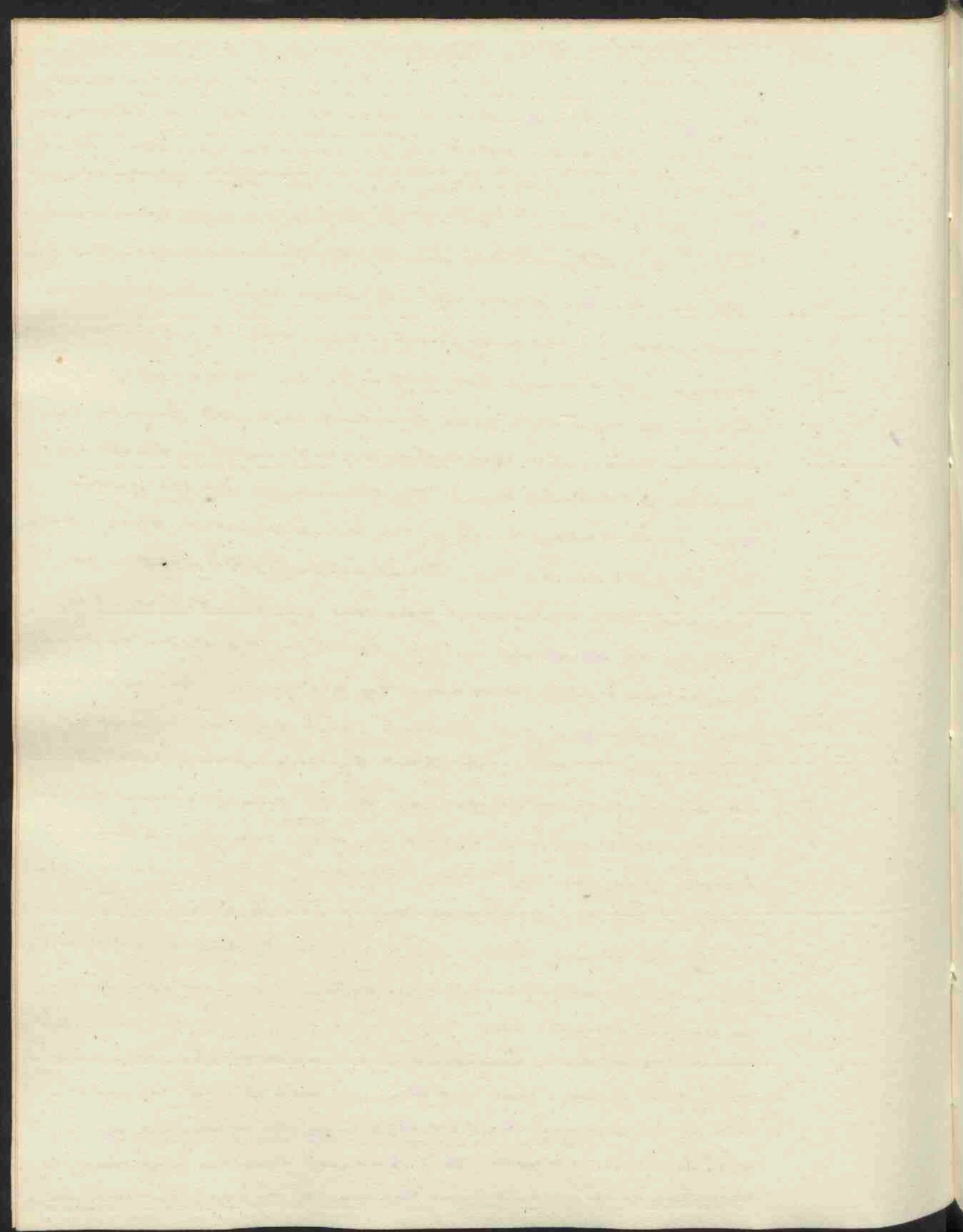

Wij hebben op onze wandeling de Sponen gezien van
de hoort, die hier dikwijls 26 duiz. gewaad heeft. Degen
boom en bladen, ongewoon; andere naar tabak
en bladen beruoft; enkele gebouwen geheel af
gekollektelyk verwaast. De hoort heeft niet een heel
vee uitgestrektheid buiten de stad, nege van de straat
afpaalt.

x ook appelen die hier een melkdrank is.

van den heer Vell. Dit was niet meer zoo schoon
als naar zestien jaren en toen reeds bepondermen
toegang. Het publiek wordt er steeds toeplaatst
en een spaanen adaluk hervindt dan den steel
ter, die de uitstandhouding van zijn werk heeft
voorgeschieden; doch de eeffenamen vermeer-
loren blybaar dit onverschikbaar eegendom.

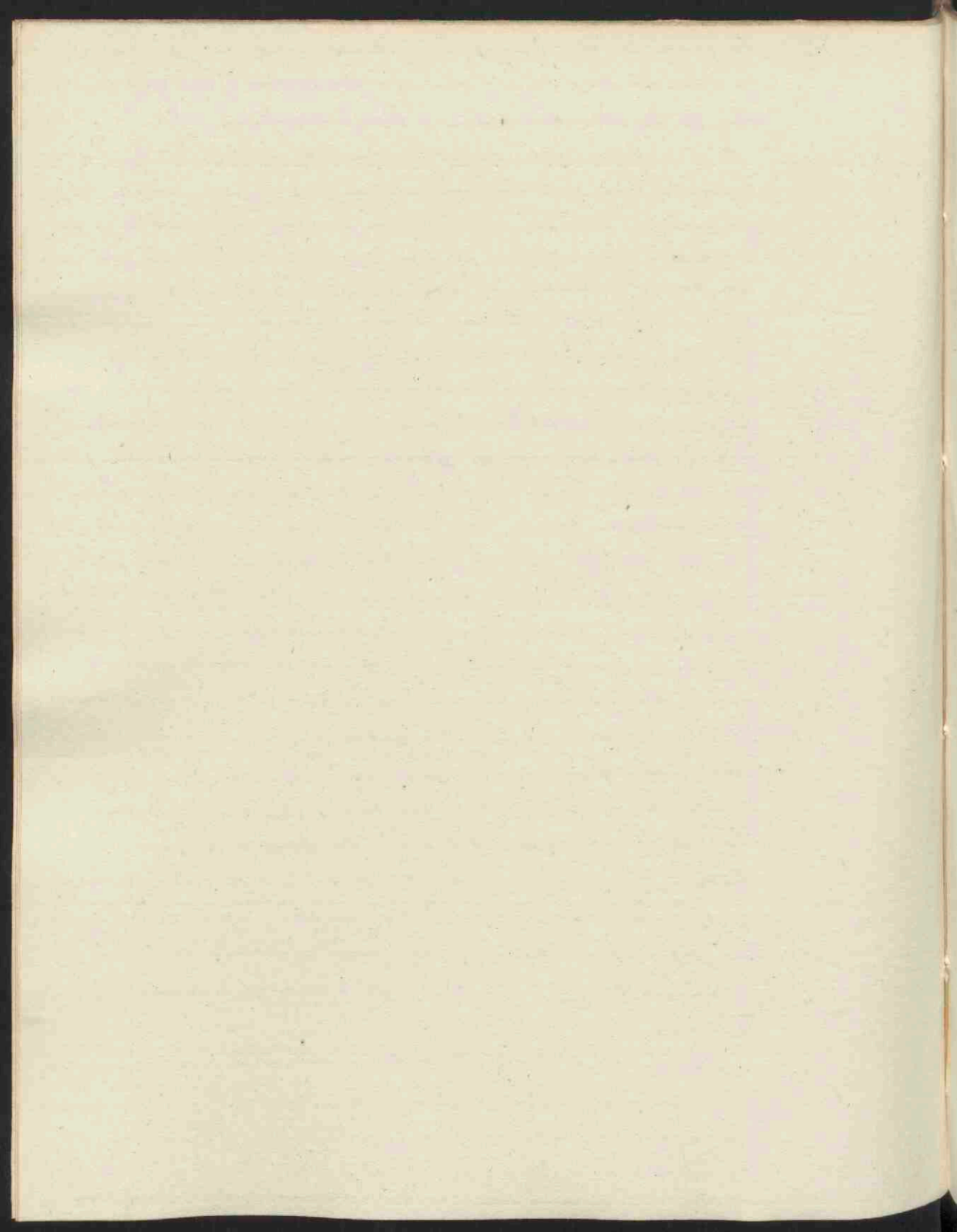
Op den linker oever des Maesels zijn stye ruten
en daarop en daartusschen zijn vele landhuizen en
tuinen, die voor het landschap meermalen zijn
toornig zijn ook zeer beschut tegen de koude, dus
dat zij voor het kruicken van gewassen bunten
wonen geschikt zijn. Op sommige oever ruten
zijn ook kofyhuizen, waer men niet byeenkomt
wy bezochten er een, Wellendorffs Häuschen ge-
naemd, dat byzonder gunstig geplaatst is. Men
ziet er op de brug en de stad en op de uitgestrek-
te Maeselvallei, waarin zij gelegen is. Het was een
waer genomen dit heerlyke land door de avonturen
bescheiden te zien. Ik houd by mijn woning verblyf
in Trier dit reelfoe gericht by de morgenzon gezien.
Langs een anderen tuig, dan dien wy opgeklimmen
waren, gingen wy naar den daken; waamen door het
dorpje Pallien, waer wy onder anderen some schoo-
ne brug zagen, die men ont zende dat door Hoops-
leuon gebouwd was. Wy reden nog eens over de brug
en door de stad naar het dorpje dat aan de overryke
aan de rivier ligt, Lur-lauben genaemd. Hier was het
mit; vele bieren van het land en uit de stad maakten
zich of de gewone wyg vrolyk: men at en dronk, hier en
wy, en men danste. Der bierdij was het my niet dan
voor, ziele men ons, maar het nog te vroeg; en vrochdelijk

kwamen in den nacht tegen twee ene eenige gasten
in onze herberg thuis, die met loofbare vrolijkheid
van de Zurlauber kommis terug kwamen.

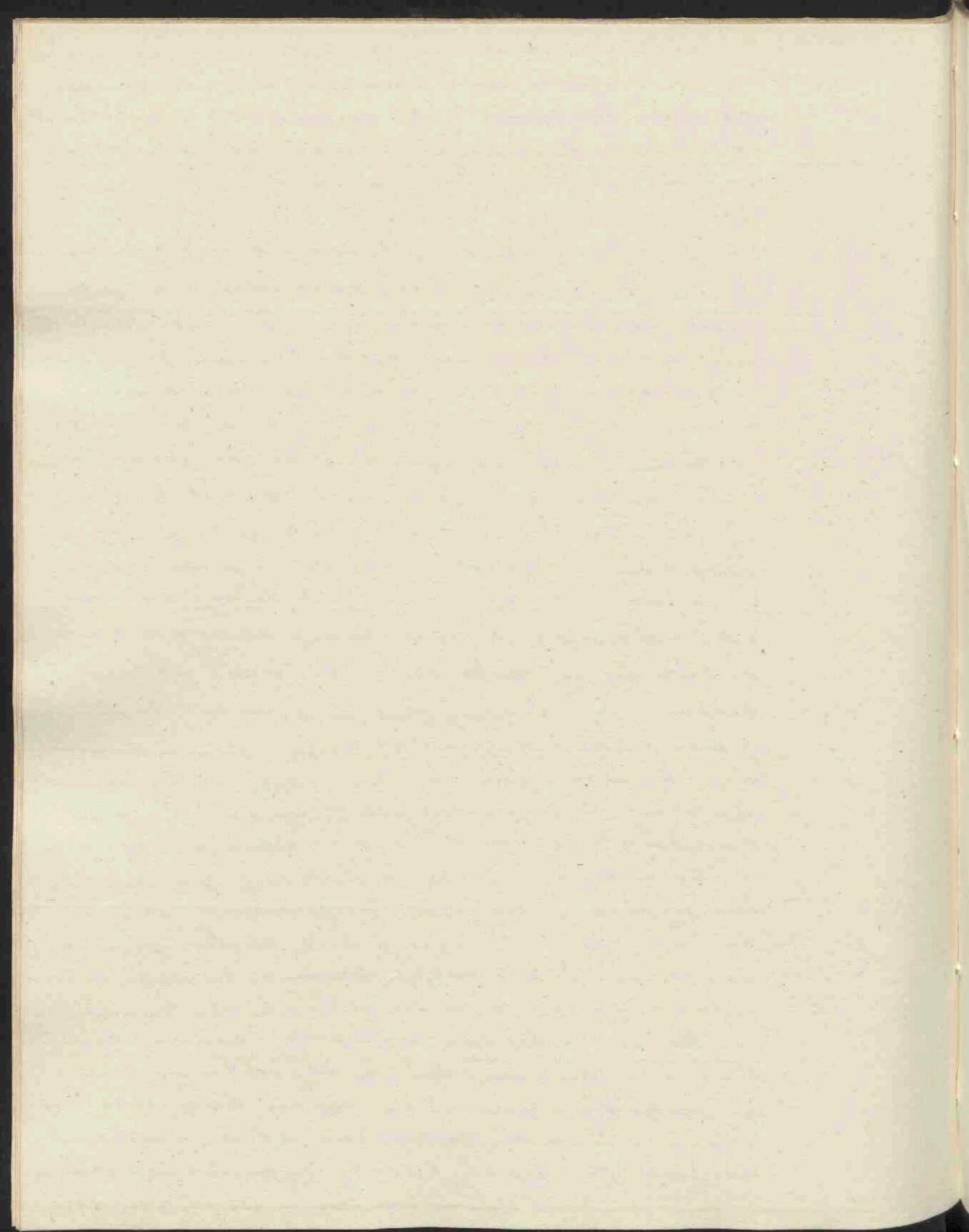
Er was seden aan tafel een gezelschap met van vier
vijf, maar, zoo my vernamen, van inwoners van Trien,
die, met den hinkaan en diens zwaer elf in getal, uit het
genoege verschaften om volgens deels Duitseke gewoonte
der beken te laden. Wy hadden reeds de vórgenoemde
stemming dezer heeren oppemerke, en tegen het einde
van den maaltijd verreken een, buitengewoon, groote
termine, die met Zwopana am den Cardinal van Cham,
vergnoegen gevolgd werd, waer vanden zy vergaderd
bleven ten de overige gasten den ditsch verlieten; die
was kort na twee ure. Toen wy by het vallen van een
avond, tegen twee ene lampkameren, tegen wy hem
nog op dezelfde plaats, en kort daerna, vellen ook
zy naar de Zurlauber kommis. De Oberkellner zei,
de ons, dat dit des vonds niet ongewoon was; hoe
waren goede vrienden, die afspraak maakten om elken
daer te ontmoeten, en zy waren liefhebbers van groden
wyn. Zy hielden 24 fleschen gedronken van de kostelyke
Cardinal de Bejon, die behalve drie fleschen Jure wyn met
sine ananas, uit 17 fleschen champagnewyn bestaan
had. Zoo dat deze elf heeren 44 fleschen gedronken
hadden. Wy herinnerden ons aan de redeneringen
over de matighedszinnigheid, waerin men alleen
het gebruik van sterke dranken als onmatigheid be-
schouwde, terwijl men den wyn niet zeer geoverloofd
houdt.

Maandag 8 September. Dieren morgen zyn wy te
vijf ene vertrokken naar Lubenburg. Hier, deren weg
had ik vroeger reeds, wat opsteehend; ook nu gansen
wy het land zeer schoon, vooral waer men in de aab-
leid is van de heestel. De Romainische rivier te

Zijt koning wy ditmaal slechts in het woudlyken, daar de zeer konpa conducteur van den wapen-jaar 1829, bleef vieldo Hilbender. De wyf was later in onbestede dan in 1829, Gouverneur en andere plaatsen die wy konvreden, zekeren wy, toe in bladi vooruitgegaan te zyn.

Het gezicht op Lützenburg by de aankomst van deze zynen is zeer treffend: de stad ligt uitgestrekt op de hoogte, aan een Pyra landroep, ruiterwand en door een aanmerkelyke kloone van den berhammer afgeteerd. Men maect eenmaal den stelen weg naar binnen maken, hetgeen met den wapen niet zonder moeite volbragt wordt; en vervolgens de bezwaarlyken, weg naar binnen om binnen de stad te komen. Aan de voorspelt grootske vertooring, die de stad op een afftaand nuwe, beantwoordt het inwendig niet less kramen te etij ons aan. De herberg was zeer, naar zoo moedig als die te Coburg, en was ook ook de beste, het Hof van Keulen. Aan tafel was een koopman uit Longwy met zyne familie die my naar de groote uitbreiding der gravingwerken in de noor, datyke departementen van Frankryk verhaalde. Het drie Duitse kroeplicken uit Crofeld en andere for brachsteden hebben wy ook nog al geproant. Het 1 ste maachten wy eens groote wandeling. My was de stad reeds een yvens bekend. In de boven of onder stad desuitten wy Peleers kerk, en Leuerrouwekerke genaamt. Zy is niet zeer schoon en het conyge doet en my medewaardig verkeren is het graf van Koning Jan van Boheme, hertog van Lützenburg, vader van Keizer Hendrik IV. Men naemt hem den blinden koning, omdat hy waarschijnlijk blind zynde, in den slag van Crecy, 1346, nog de wapenen van den koning van Frankryk droeg en knevelde. Tot my toe heeft by een onwaerdig goden, zekeren in een kerk van de kerk, waer een ufringelyk lij.

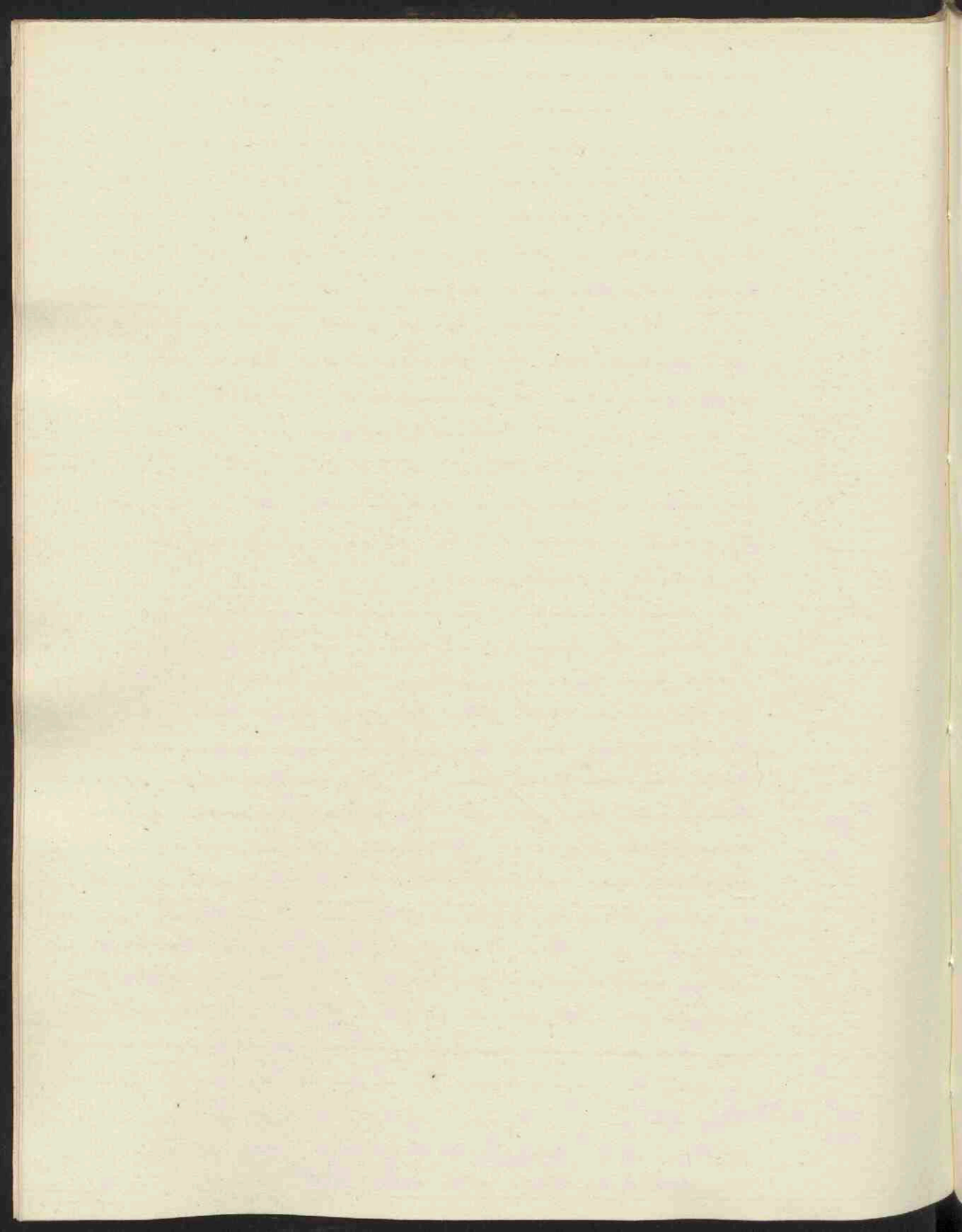

gent Christmedesold baren op geplaatst is. In 1718
verschieden om de vrouwen. Besij met dat doed te
kopen en daarvoor zekeken te poverden; by welke ge-
legentheid by bevestiging een verruelt yzere kroont,
je dat op het Christus hoofd geplaatst was, wikkelt
op het hoofd zatten. Men heeft plan om voor den
krijgshapigen kanning van Boheme een papenber
gedenktakeken op te rijten.

In de Schlofthorck was ik niet, methuandrigs.
Het hotel van den Gouverneur (Koning van Pr. De
Lafontaine) is een fraai ondermestuk gebouwen,
dat van den Prinsipalen gemaal is groot maar
intwendig niet byzonder schoon. Er zijn nog een
ge andere openbare gebouwen, de grootste zijn
kerken; onafgans is Sultenburg en stad ge-
heel niet uitsteking.

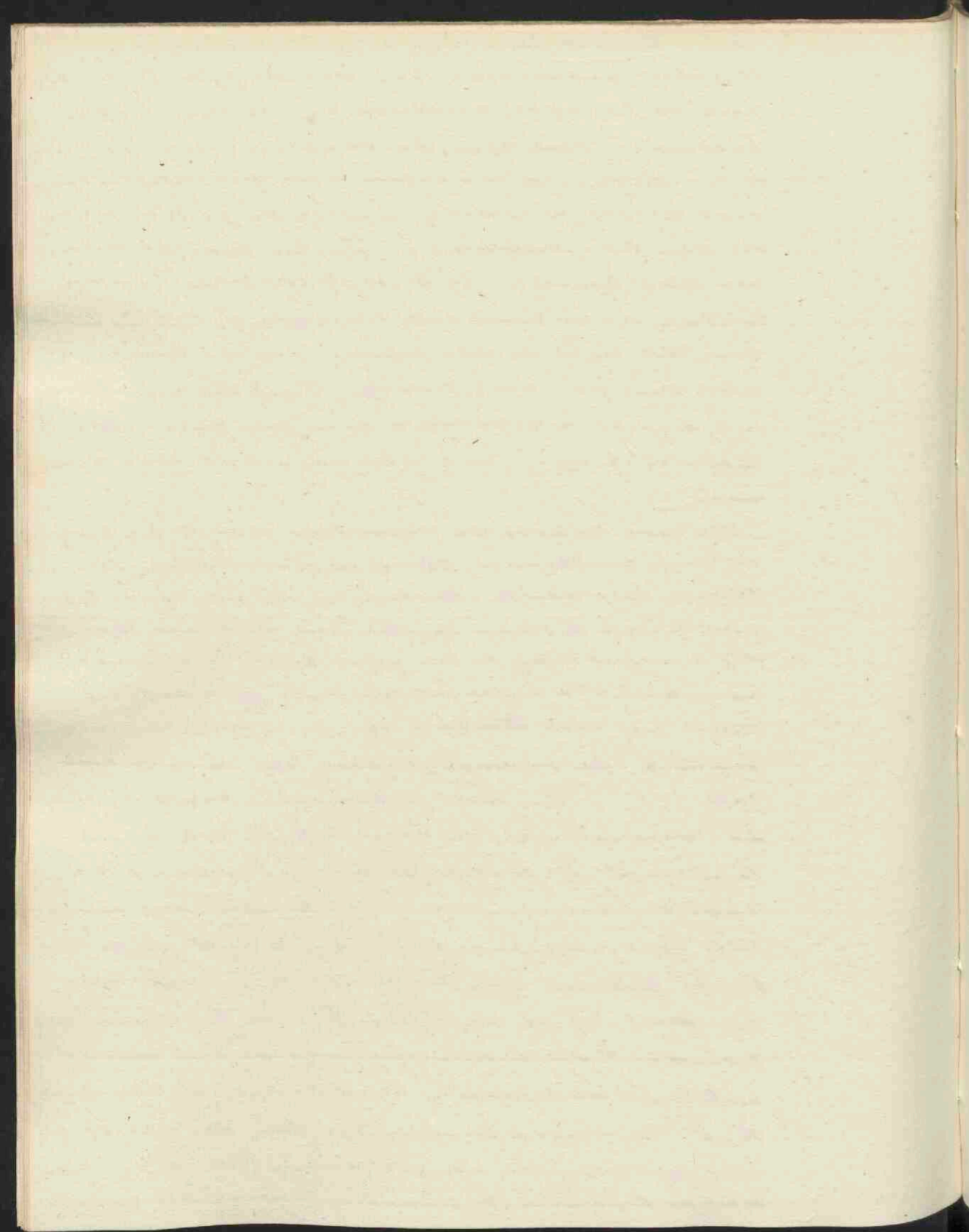
De koninkstad, of de voortteden vertonen niet
als men de poort van Trier of Schlofthorck uit,
groot zeer schilderachtig. Weg hebben te gadeelt
lyk doornwandel. In Pfaffenthal berygiden wy
de Matthiaskerk die geheel nieuw gebouwd is, zy is
klein maar zeer net. Het votsachtige, afgebro-
kene van den grond; de vestingwerken op ver-
schillende punten verspreid, geven een sijnbaarly
voorkomen van Sultenburg, dat beneemt en
lyke versuut, doch geheel niet uitlokt om an-
te tuonen. Het heeft iets tamelyk maar men ont-
el op vestingmuren, grachten, ophaalbruggen,
paleysen stuit. Er is iets anpetijt waanneer
men der avondt zyne wuandeling steeds moet de-
perken om niet voor gesloten poorten te komen.
Weg klammert traker op aan de zyde der poort van
Arlon. Men bespant daar met dat Sultenburg
zoo stark en hier zelf, naar den ryand ontzagelike

lyk is. Doch de tamelyk vlychte grond is natien
 is geheel onbesmyt, zoo dat de vyant, die er
 zich op wraafde, verlooren, zonde zyn. Men
 heeft men deze zyns der stad wandelingen, int
 Canen kortaande, die echter niet uitgetrekt zyn;
 doch verder wandelt men op de groute wegen,
 die van hier uitgaan. In het veld daarme-
 ren was kornis. Zy bestond uit conige houten
 Louzen, maar ponceaestoningen, en andere zaken
 voor het veld te zien waren, eenige kramen,
 doch niet van veel belang. Tegen den avond zag
 men nog al wandelaars daar heen gaan. Uit-
 tekend kwam ons dat versmaakt lukt niet
 voor.

Het veld maakte een aangestien indruk, het heeft
 een rine voortkomen, plomp en onverschillig, het
 spreekt afschuwelyk Duitsch, en die iets boven het
 veld meenen te staan spreken half en flouke Fransch.
 Dit mengsel van talen, gaat zamen met een af-
 weersheid van nationaliteit. De bochdijfse
 stand wil niet Duitsch zyn, en is zelfs ook niet
 Fransch. De regeringstukken zag ik in de twee
 talen. Zoo veel ik bemerkte. Kanle, is men
 hier onverschuld en geveld niet, ook zeer de
 Command. De stad plaat het middelpunt te zyn
 voor den binnenlandseken handel van het ge-
 heele Luxemburgsche Land, en is zy door de Bel-
 gische tallinie van het groutste gedeelte afge-
 scheiden. Op ee verreiking met het Duitseke
 Tolverbond stelt men zeer prijs en het mag toe
 heeft men ook weinig handelenverkeer met Duit-
 land. De Luxemburgers zyn zeer benaaid
 door de Belgische omwenteling; doch wy hebben
 dit pas bepannen te gesele, toen by den vrede

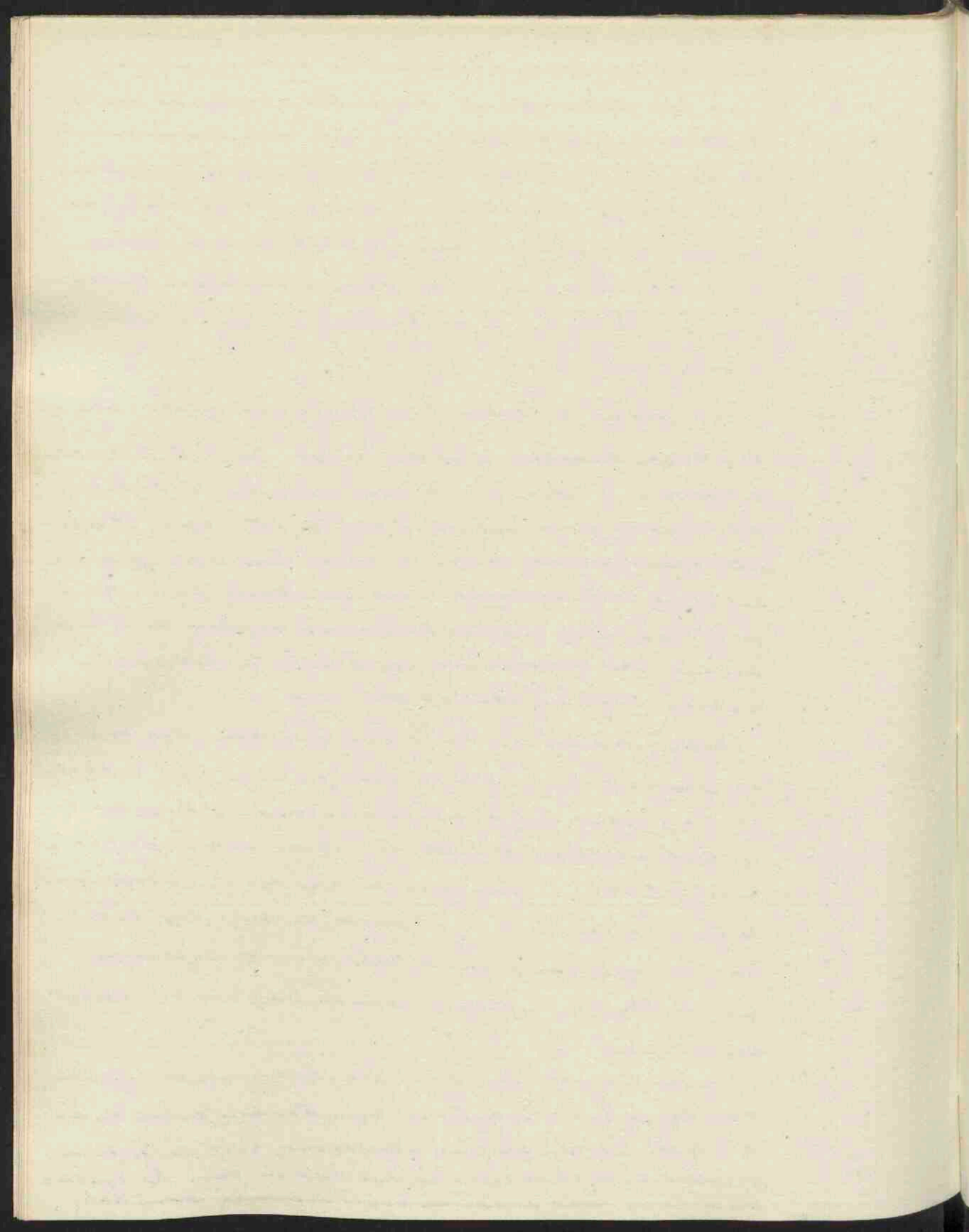

het groot hertogdom verwoeld is, en veelal wez¹²⁰
men nu de belemmering aan de vereeniging
met het Tolverbond, die er geen overmaat van is.
De Pruisische bezetting is ook voortdurend by
de burgers gehaat. Het leet zich niet anthou-
ren dat de schikkingen der politiek voor de
inwoners van dit landje niet voordelig zyn;
het is een voor hen ongelukkig gedwongen toestand.
Van den koning en de koningin sprak men per-
soonlyk zeer goed.

Dinsdag 9 September. Te elf ure vertrokken
wy deser morgen met den wagen, die de brieven over-
bragt naar Arlon. De weg onder de Nederland-
sche regering aangesteld, is zeer goed. Op de Belgi-
sche grens waarden onze koffers zeer streng onder-
zocht, doch men vond niet dan twee paar schaa-
ren, waarvoor men inkomende regten kon wor-
den. Dit onderzoek geschiedde in beleefden
vorm, doch midden op den weg.

Arlon, dat wy om twee ure bereikten, ligt op een
hoofte en vertoont zich zeer gunstig. Het is thans
de hoofdstad der provincie en neemt dadelijk toe
in welvaart en bevolking. Dese badplaats thans
remin 5000. Wy hadden nog tyd misgebruakt
te handlen in een zeer goede herberg, het Hotel
de l'Europe, van waar te vier ure de postwagen
naar Namen afreed, waarmede wy onze reis
vervolgden.

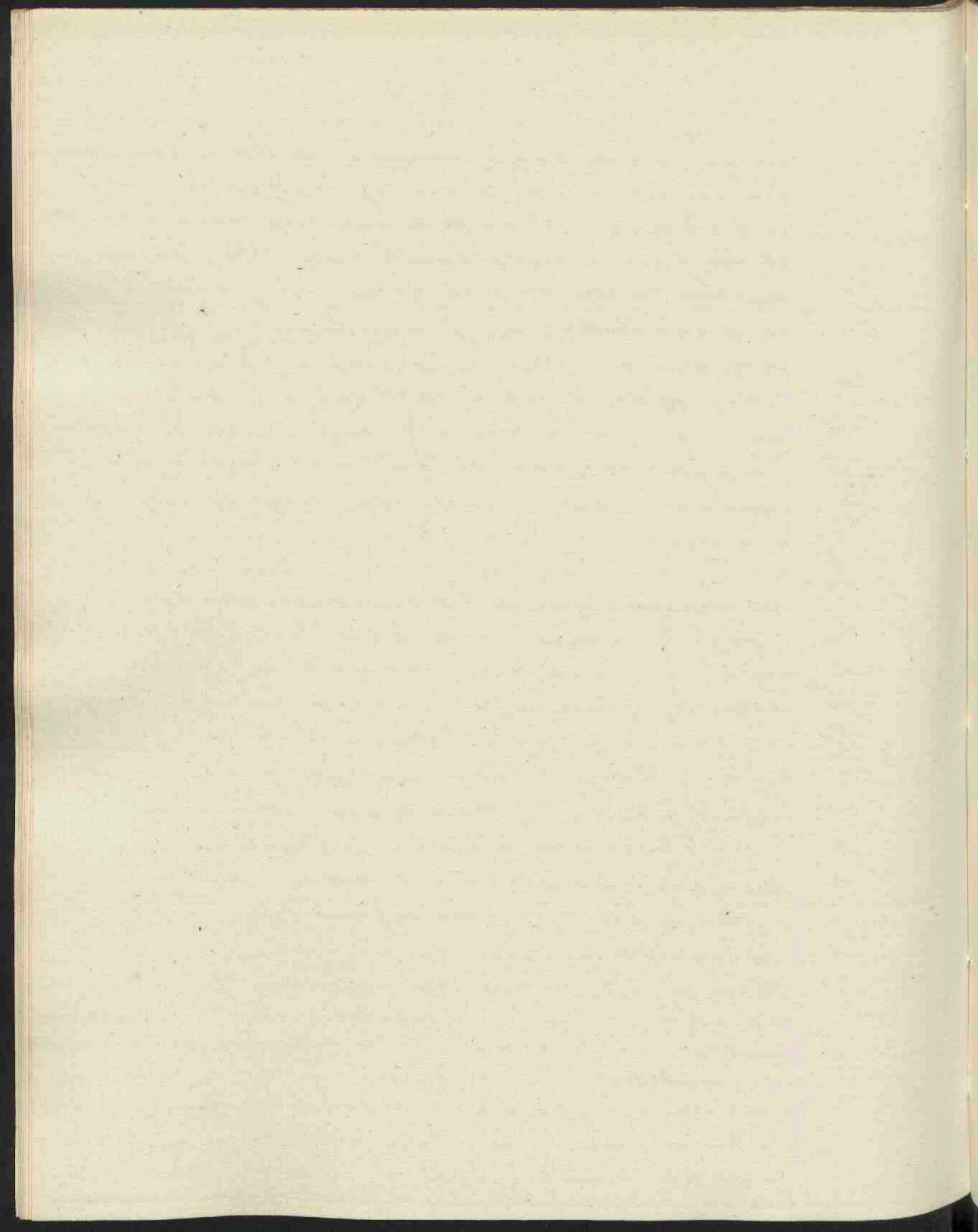
Dese weg voerde ons door het Ardennenland, waar
van lagere heuvels, bosschen van berken, eiken en an-
der loofhout, minder van naalthout, veel heide en on-
vruchtbaar land, de eigen aardige trecken zyn. Er zyn ook
hierendaar zeer goede en zelfs schoone trecken.

Zoo waren die melke wy aanvankelijk doorreden. Wy kwamen door eenige vry gaede dorpen, zagen ook in het veld verspreide huizen. Te acht ure kwamen wy in Bastogne, kleine stad met 2000 inwooners en tussch de waarsaamste in de Ardennen. Het was een heldere zachte avond; de bevolking was in grooten getale op de wandeling, zoodat ons dit plaatsje zeer levendig voorkwam. Van den vorderen weg konden wy weinig zien: wy reden door een groet bosch; nu en dan zagen wy varen, van kalenbrander. Teer weinig dorpen troffen wy aan want op het beste vulpde beide. De post was nu en dan in eenreme huizen. Wy wisselden dikwyls van paarden, en reden veer schielijk over den witschand gaeden weg. Ik had op myne vorige reit dit gedeelte by dag gemaakt en dan het duospaande kenvelachtig is, veel gewandeld. Wy bevonden ons op historisch bekende bodem, eerst in Famenne, het land der Paemans, waarna van het stadsje Marche, dat wy doorreden, de hoofdplaats is, daarna in Coudros, naar de oude demouers, de Coudrosi, genaemd. Hiervan is het nog kleiner stadsje Ciney de hoofdplaats, doch de weg loopt er niet door. Van de veel betere strack nabij de Maas honsen wy ditmaal ook niets zien.

Waensdag 10 September, te vyf ure kwamen wy te Namur aan, tamelyk vermaeld, zoo dat wy ons nu wat tot rust begaven.

Ik was in 1824 met byzonder genoesen in Namur geweest, myn ambtgenoot Ernst was toen met my; wy vonden zyn brader en diens vrienden en kennissen, die ons met uittekenende gastvryheid ontvingen en ons de stad en de omstricken naauwkeurig deden kennen. Gheel en daar was het nu; myn ambtgenoot is overleden, zyn brader want niet meer hier, en de toen gemachte kennissen weder op te spanen zoude te tyd niet hebben voelgelaten.

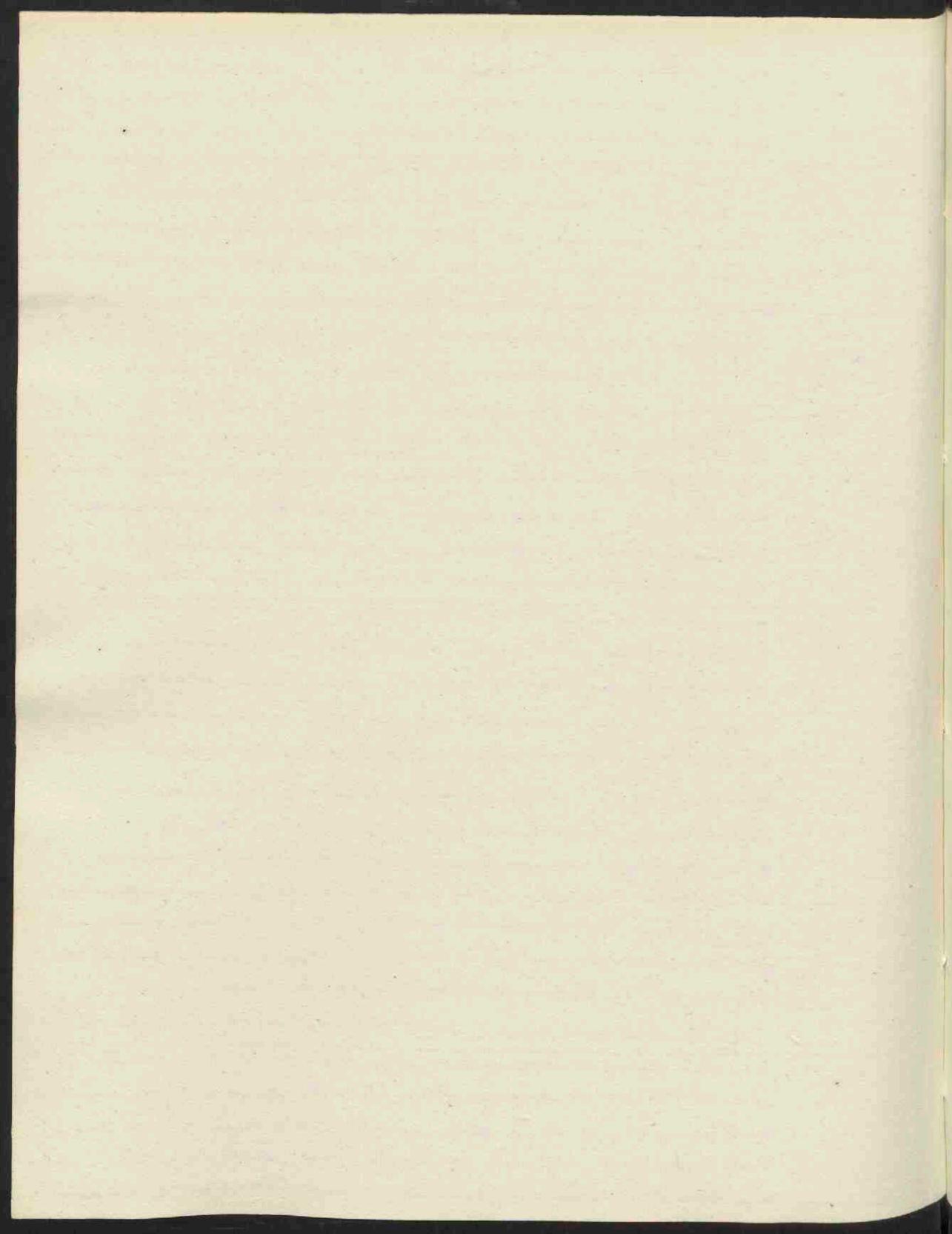

122.
Die wandelde ons geheel onbekend met mijn vromen
en dachten voort in om de stad, die mij nu heel nieuw
scheen en vrolijk voorkwam dan toen. Van de ker-
ken bezochten wij de hoofdkerk aan den heiligen Leupas
genoemd, die geheel nieuw, in de vorige eeuw gebouwd
in Griekken stijl en in hare toorn uitsluitend is. De
schone reiken, de koor, de marmeren vloer,
alles geeft haar het aanzien van een prachtgebouw.
Wij bezochten de marmeren beelden van Petrus en
Paulus; het gedenkbeeld van den biskop Petroni,
die in 1826 gestorven is; - onder de schilderyen die
van Van Dyk voorstellende Jesus aan het kruis.
De Lieverrouwe kerk is een moderne kerk, die
vermeerd met slechte beelden en middelmatige schil-
deryn. De andere kerken hebben wij niet bezocht.

Wamen, sticht niet uit door schone gebouwen; wij
zagen in het voorbygaan die van de provincie en stadely-
ke regering en enkelde woningen van aarischken; dat
zy kwamen ont voort by de prachtgebouwen en en-
dere staden achter te staan. Het is een stad van fa-
bricken, en de steenhaken, die nu heel zacht en
vervaard, en op de straten het kleinste versmandigd
werken, geven een zwarte tint aan de huizen en man-
lyhand op de straten, die ont nu meer in het oog valt dan
by my vulligt het geval was toen ik uit Sint kwam,
de koraai aan de Maas, waar het entree van schone is,
waarde van het schijnt, niet dan door lieden van gering
den stand bewaard; men wil er byna geen goede hou-
zen en de rindelykheid ontbrekt en vachtmen.

Wij hebben veel gemaandeld buiten de stad; men vindt
de beste ruime zleepwater aan de rivier beelden en boven
de stad. In de laatste richting is zelfs een grootste vaarweg
met vele veyen huize bewaard, waer men theats hoe ge-
rijt op de afwisselende beelden der Maas geniet. Daar
ont hier Hoop ont de Staat van vermaadelyng, waer

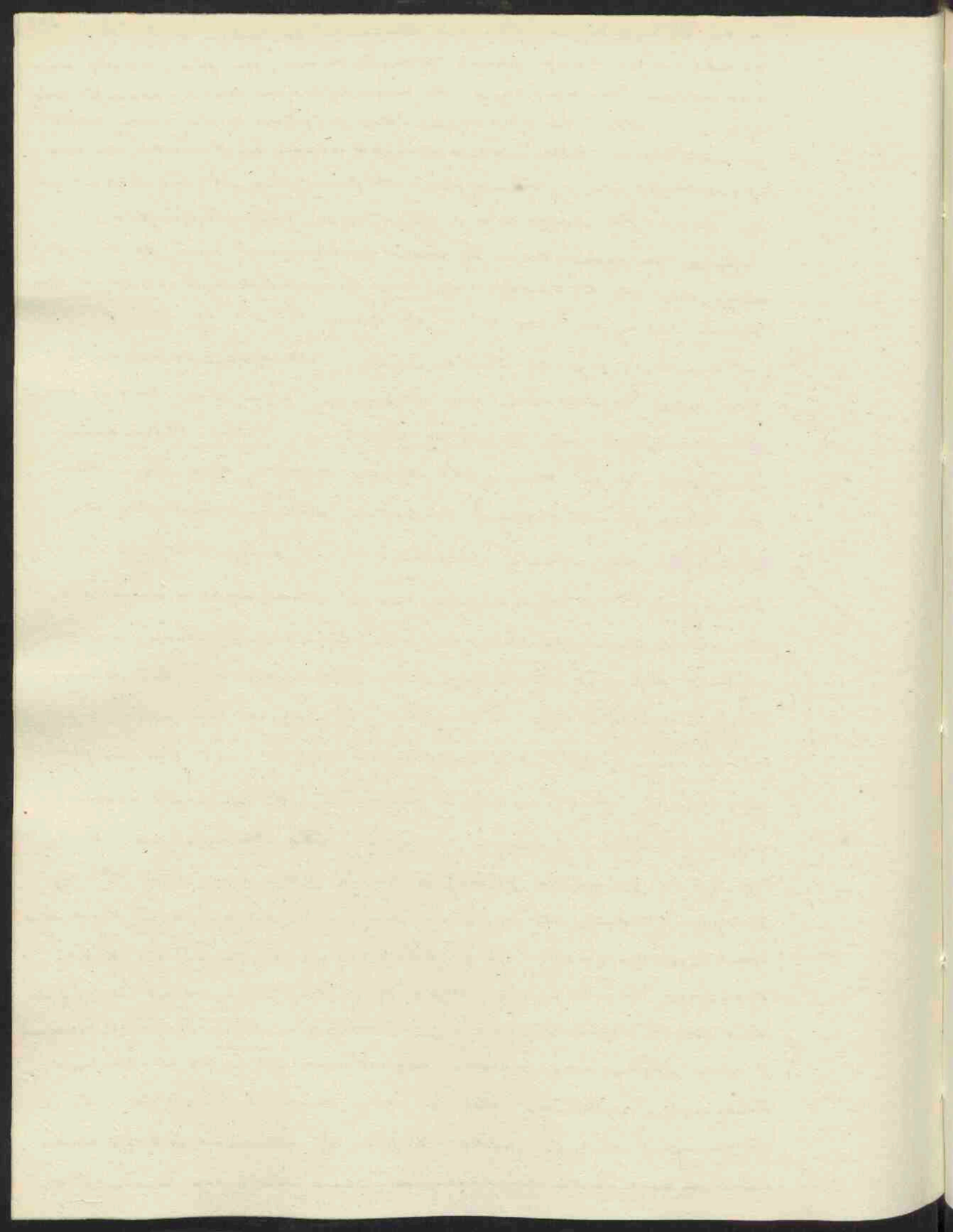

men de wegen onder die boomen gelaten had. Wy
vanden ook enige goede woudeloot, en men zaidt ons
dat alleen der vanden de woudelooten men koncht was.
den. Aan de overzijde der rivier ziedt men vele
graanste en kleinsche landhuizen en tuinen, en het
is mogelijk dat de koningse Hand hier men
der behulpzige heeft van openbare woudelingen.

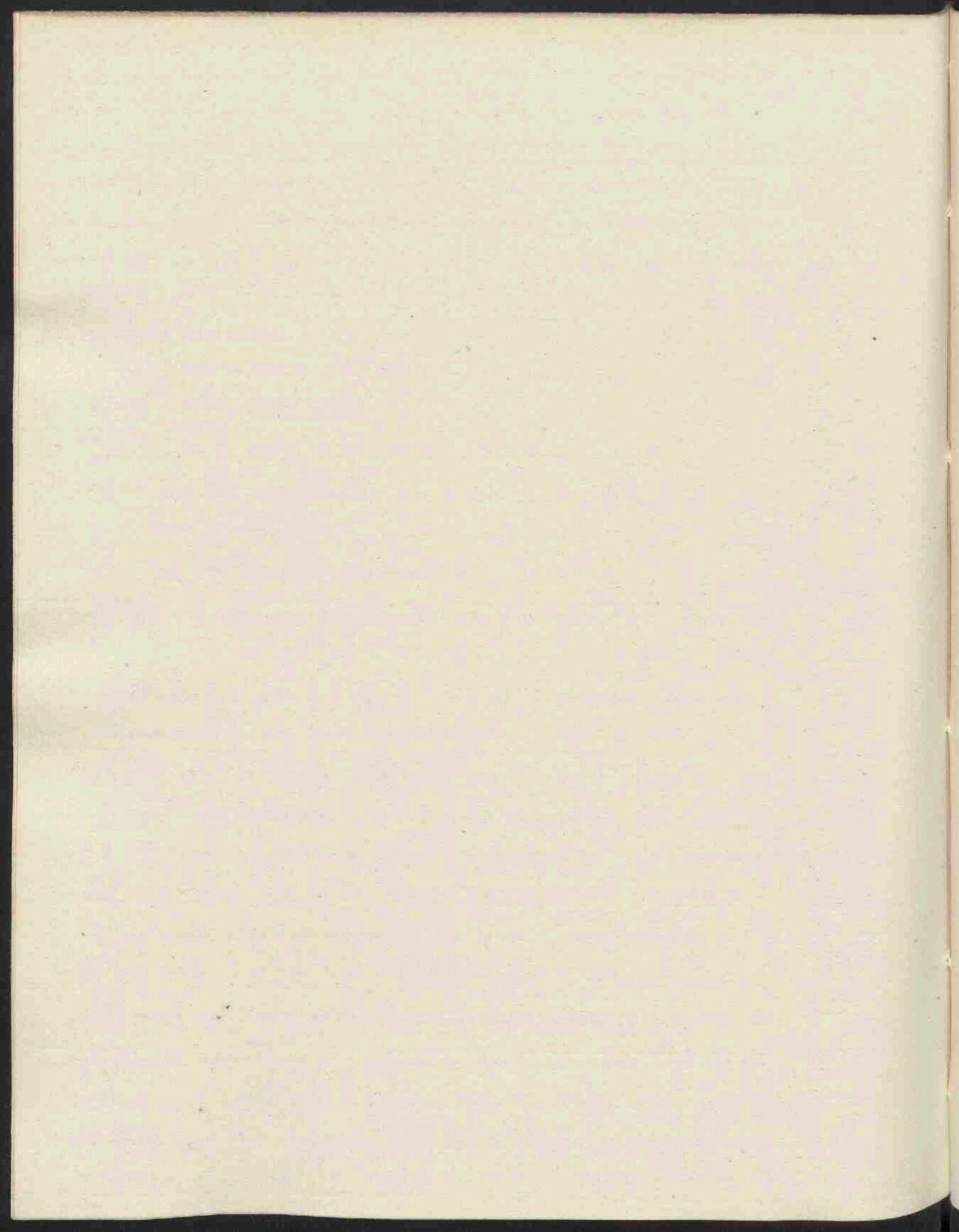
Onze vromen zaidt te veel vermaerd van de nacht
reis ons de Cotabal, die wy hier voorby gingen, te de
klimmen, en wy was wy van de rivier reis bekend.

Donderdag 11 September. Dieren morgen te
zet ons verlieten wy Hamen, om ons kamp der
spoorweg naar Goud te bejagen. Het Charlevi
loopt de weg door de lieue velden der Sambou,
die zeer kroukelend tusschen groene weiden en
koudes staamt, zoo dat een groot aantal
bruggen den Lyncepten weg daarover waer. Om
der de geboomen, welke dit land vermen, vielen
ons in het oog de abdij van Flouffe en het kloos,
ter Konstier ter Hamet. Naby dit laatste ziedt
de nieuwe spoorweg aanwangen die onmiddellijk
lyk naar Leuven zal waeren. Hy wordt door
eene haatschappij geleid. By Tarmenat zagen
wy eene groote glasfabriek van den heer Dony.
Hougen twee de rivier op vele plaatsen tot ke
naal gemaekt. Van Charlevi tenorde de weg
weinig merkwaardigs op. Wy bemerkten ons
dat vele der Stationgebouwen des klooit weiden
voor Manape zaidt wy dunt een zeer langen
tunnel. Vanaf water wy links leggen. De
Graue - le Comte nam de leandigheid zeer
tae, want hier vercompde ziedt de weg naar Va.

benieuwen met den onken. In Brussel en Mechelen
 hielden wy ons geheel met op, en kwammen naech
 te half drie in Gend aan, waer wy vrag de be-
 naamde Bavas kerk bescreyden, alwaer men
 het middagmaet daer te nemen. Der een
 merkwaardige kerk is vulledig bescreven en te be-
 haef dus niet van het gelouwe niet van de vrou-
 wen van kunst die er in besat zijn aanteke-
 ning te houden. Het trouf my dat de praestige
 verkeerige van het altaar en andere, vrom
 telken meermalen was veel vesp bescreve, een aan-
 ning in harmonie 44. met den styl van het ge-
 bouwe. Men bescreve den palinken binnant den
 vooft eenen, taen het perste vuer het met kenne en
 vuer het eenvondig telken plaats gemantel had
 vuer de miter naar opstelt en naar alle was
 schikort.

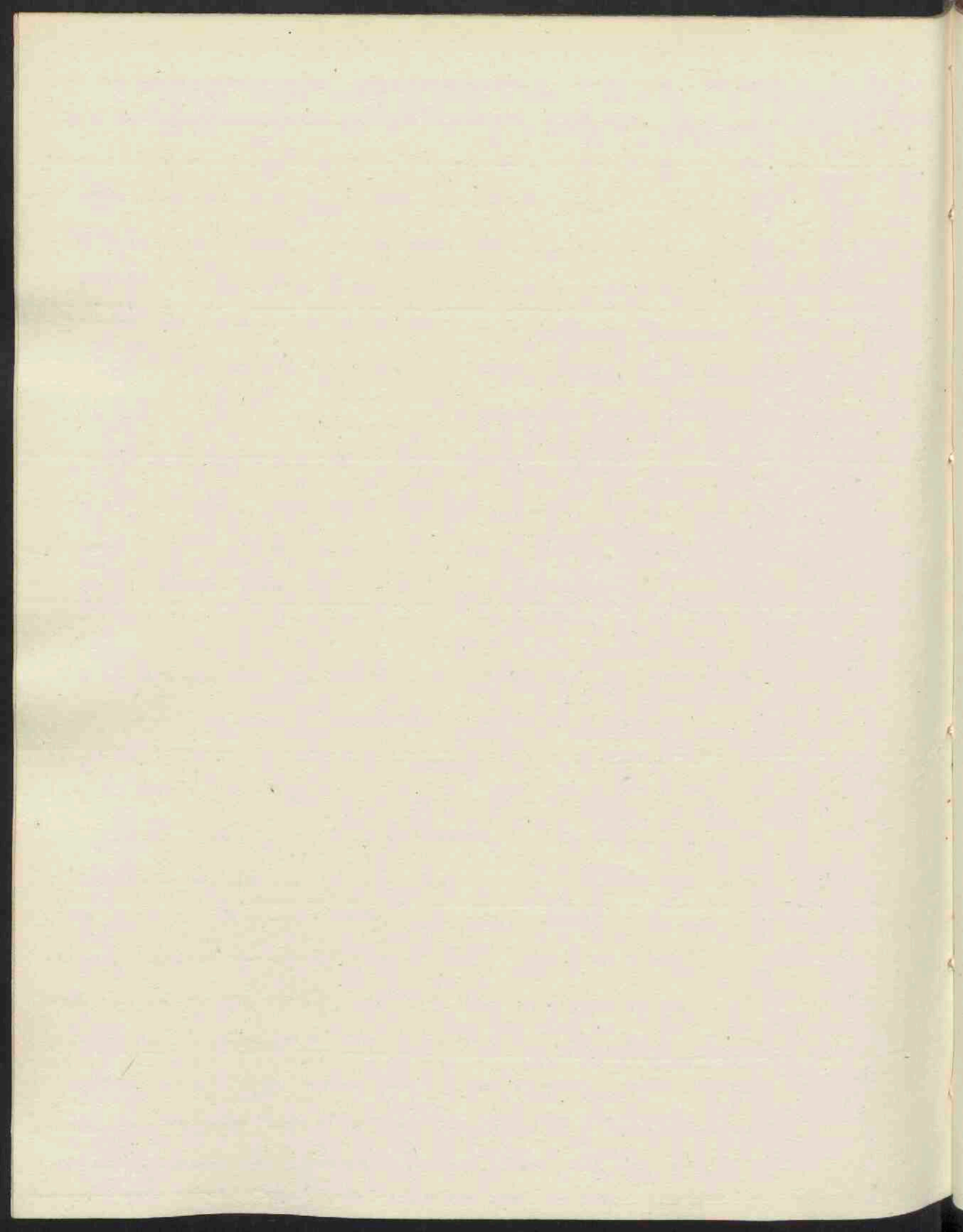
Deren avond waerden wy de gastdient by
 in de kerk der Begynen. Dese geestelyke zus-
 ters liuen in groeten getale van de wereld afge-
 zondert; ennemel niet een afgesloten als in een
 klooster. De grand begyninge besat er 600;
 de petit begyninge 400. Elk vormt een byson-
 der kwartier, waer een gebuete te am en
 een groete, de onsef verdedeld in kleine wo-
 ningen vordlyf handew. Zy zyn mel onder ten
 vryt en maeken op garelle tyden de kerk besce-
 hew; doch kunnen overigen indygen en vilt mee
 andere dan geestelyke oefeninge. hony handew.
 In de kerk van het groete begyninge zagen wy

ze langzaam aankomen en gekneld in goethe
 wulfs ducken nederknielden. De hant was een
 eenvoudig, ed, tot onze verwondering, het ge-
 rang beneden het middelmatige. Zulke invij-
 tingen wijzen veele toornwige vrouwen aan te
 vliete zyn, wannear zy geene geloofwaardig-
 den, om eene gelovichte plaats in de wereld
 te vinden; want de meeste worden zy gewis
 de aanblijding tot een traag, afgehoort, niet-
 beduidend leven.

Vrijdag 12 Septemb. Ik heb hierop ge-
 prouwd prof: Rasmussen te bezoeken. By en de mees-
 te andere professoren waeren afwezig; zodat
 ik van de heereschone niets heb kunnen ver-
 nemen.

Onze raader, de heer Pauw, bracht ons de-
 ren morgen in de Societait Concordia, op
 den Kantoor, tegenover ons hotel. Dit gebouw
 is by intotok tehuus; men heeft 150,000 fran-
 ken daarran besteed en in ons land zullen
 het wellicht meer guesdams gebouwt hebben.
 Naar de bestemming kwam het ons te
 prachtig voor. In marmeren galen, ryk
 met goud versierd zitten hier de heeren beer
 te drinken en cigaren te rooken. Slechts
 nu en dan geeft men se ook partjen voor
 vrouwen. Het is de talrykheid der leden, welke
 zulk een kostbare inrichting mogelijk maakt.
 De jaarlyke bydrage belooft slechts twaalf

judden; maar er zijn 1050 leden.

Grond is ryk aan tekonaas gebouwen, en het Gr.,
bouw der Sociëteit is niet het eerste, dat zekert
1830 is opgehooven. De nieuwe tekouwing werd
nuur vijf jaren nactand en hy heeft 2,300,000
franken gekost. Behalve de comedie-zaal, die
uitstekend is, bevat hy een prachtige concert-
zaal en een ruime zaal voor verzoening
foyer. Het nieuwe Palais de Justice was
nog niet geheel nactand. Wy bewonderden
daarin de groote zaal "des pas perdus". Onder
dit palais is de nieuwe bank.

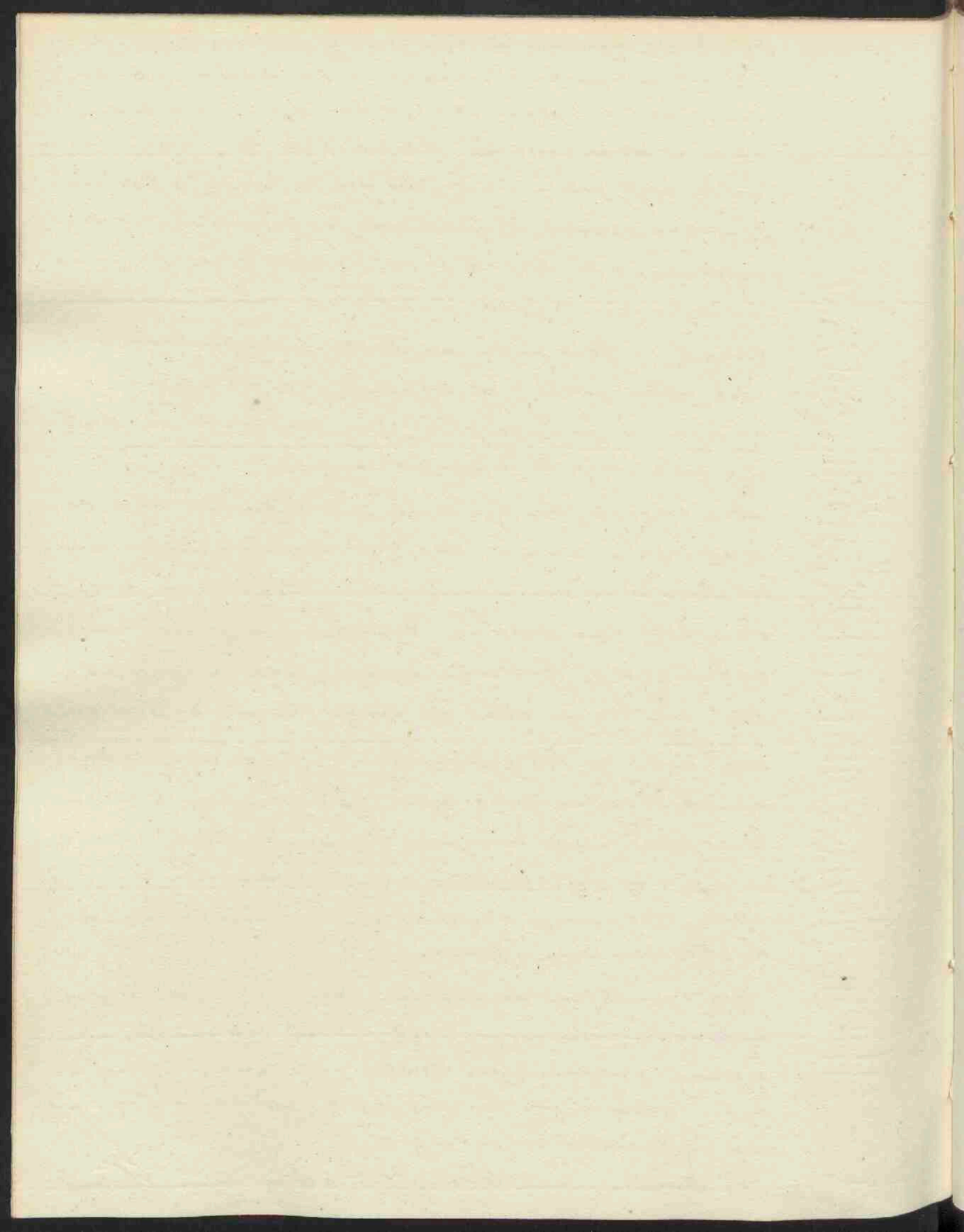
Het Casino, buiten de stad is gebouwd door de
reuniening van de Sociëte de Botanique en
de Sociëte de Amateurs, saam 2700 leden tellende.
Ook hier zijn tekouwe zalen en een smaatruil,
la inviering. Franse tinnen, met uitgevoelde
planten staan voor de leden, en met koleaftheid
ook voor de reizigers open. Deze maatschappij,
jyge bestanden reeds voor 1830, en, nu men ons
zeide, was er de vroeger regering en hanc kopker-
ming nog in gunstlyk aandachten.

Deze nieuwe gebouwen zijn alle vervaardigd naar
de plannen van Pacland.

Wy bezochten verscheide kerken. De Petrus-
kerk is in nieuweren styl, uit de 17e eeuw, een
tekouwe gebouw, en bevat vele goede schilder-
ryen. Men mees er ook vele kerkbaar velen
neue gouden vaatwerk.

De Dominicanerklooster-kerk. Zy is met het

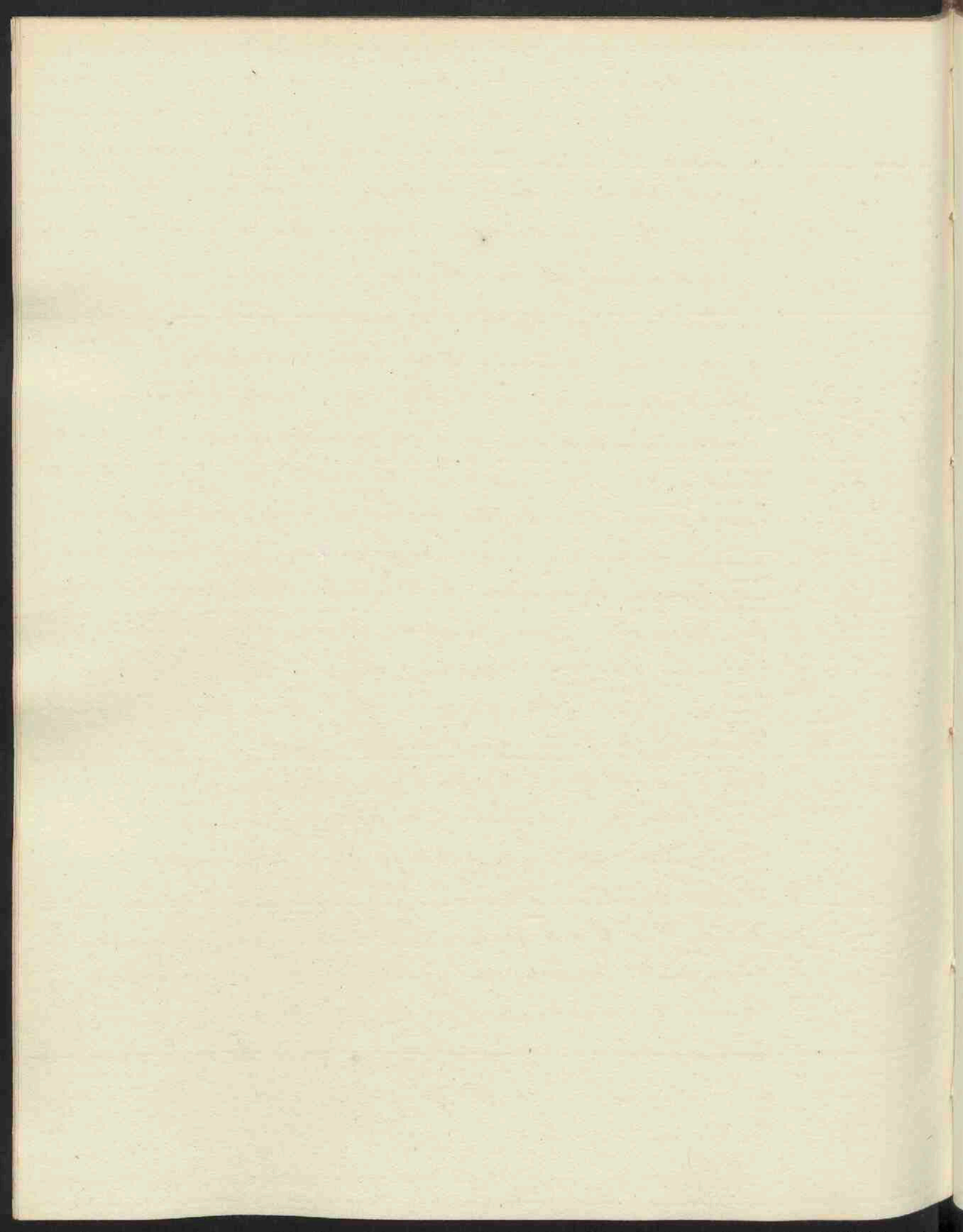

kleufter in den tyd verbrukt en sedert prinaat
eigendom. Van het kleufter heeft men winkels
gemaakt, en de kerk wordt door den eigenaar
verhuurd aan de muzikanten, die, twintig in
getal, daarin dienst doen. Dit val, was men
ons reeds, verandaren: deze kerk zal worden
afgebroken, en de Dominicaners, die in velle
kracht weder optoegaan, zullen met een meene
kerk en een nieuwe kleufter bouwen.

De Michaelkerk, Zathisch uit de 15^e eeuw, is
merkwaardig om de vele schilderyen uit veruit
tanden tyd; want van de oude zyn er in de om-
wenteling eenige verloren gegaan, welke door
menne, waaronder zeer gaede, verangen zyn.
By vele bysanders in het uyp: het portret van
den heiligen Francois de Pala, door Ribera; -
Maria Gunderscheep door Lens; - Maria's hemel,
naar door Francois; - Lodewyk XI, die op zyn
dunkel van Francois de Pala verlanpt, dat oere
zyn voorzpraak by God zyn val, teruyt de heilige
man hem verzeegt dat hy zelf niet meer dan een
mensch is. Dit stuk heeft veel uitdrakking, het
is van Van der Plaetse, in 1836 getchildert. - Hans
Gregorius II, die het gezang onovermyt, dat naar hem
gemeend voort, door Philip van Champagne; -
Maria's hemelvaart, door De Craeger; - een
Koningin, door Van Dyck; - een heilige familie,
door Maet; - de herkenning van het kruis, door
Palink.

Van het oude paleis der graven van Vlaanderen
Oudenburg of 't Grauentkeer gemerd, is niets

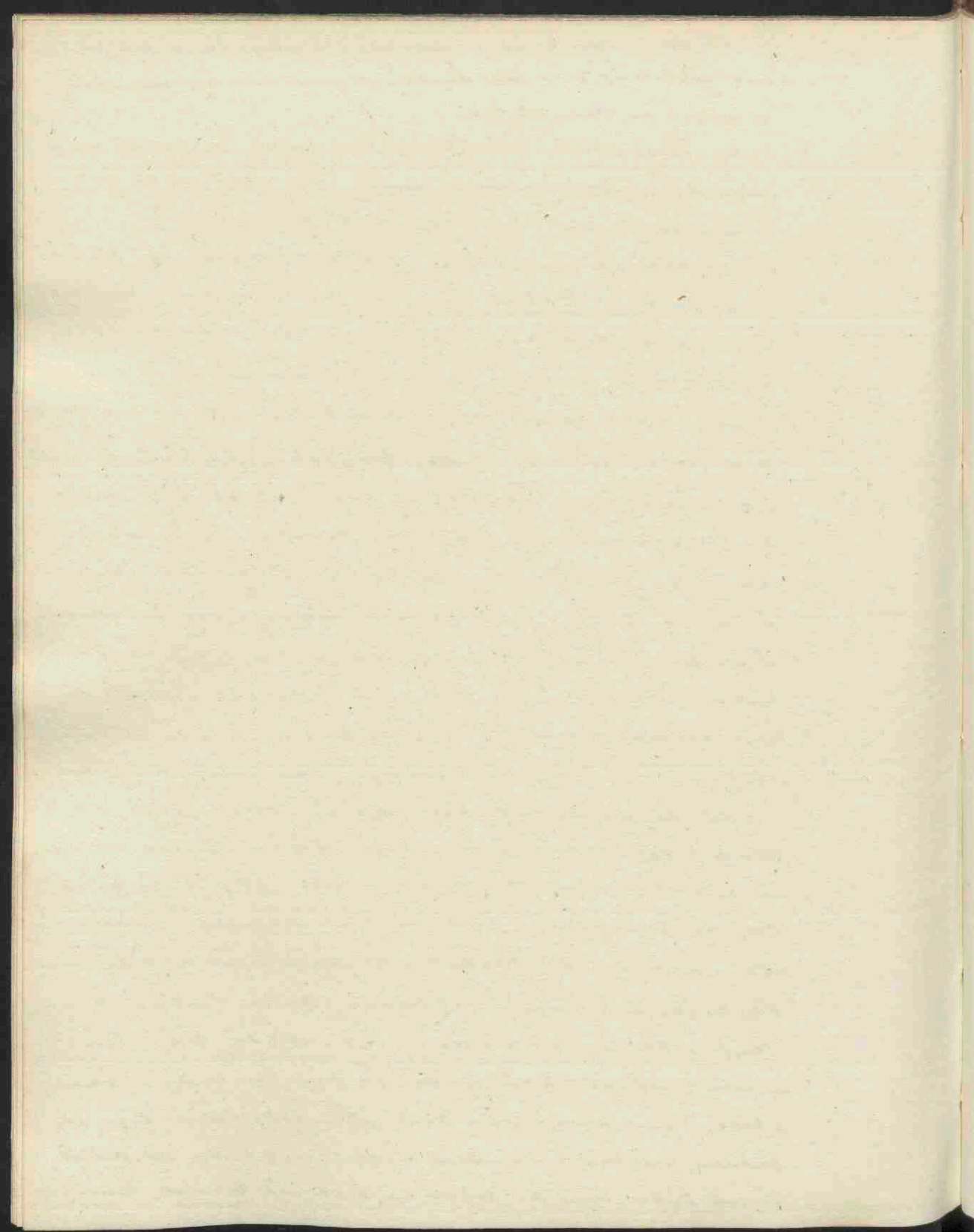

meer over dan een poort met tenten ter tyden, waer
uit men niet kach de, anden bannetstant coniger,
mate kan voorstellen.

De Beyertoren (Baffroi) is nog een merkbaar
dife kultureelke herinnering; hy werd in de 12.
een gebouwd en is nog in guaden stand.

Wij bezochten ook de Artelersdijplaat, en de
Straat van Karel V. Een nieuw huis staas
op de plaats der woning van den beruamen
vaelerman, en een opschrift vermeldt dat den
17 July 1335 Jacob van Artelers daar door het veck
vermoord werd. Het Vryschipperstuis aan de
haven draagt nog het jaartal 1531. Men ziet
in dit gedeelte der stad nog meer andere oude
huizen. De Kruisemarkt, de Vrydagmarkt
herinneren aan de vroegerre beoeyghand. Het
Stadhuis zagen wy slechts uitwendig. Het ver-
toont een gedeelte van het gebouw uit de la-
tere middeleeuwen, een ander gedeelte is in
nieuwere tyd met weinig kunst aangebouwd.

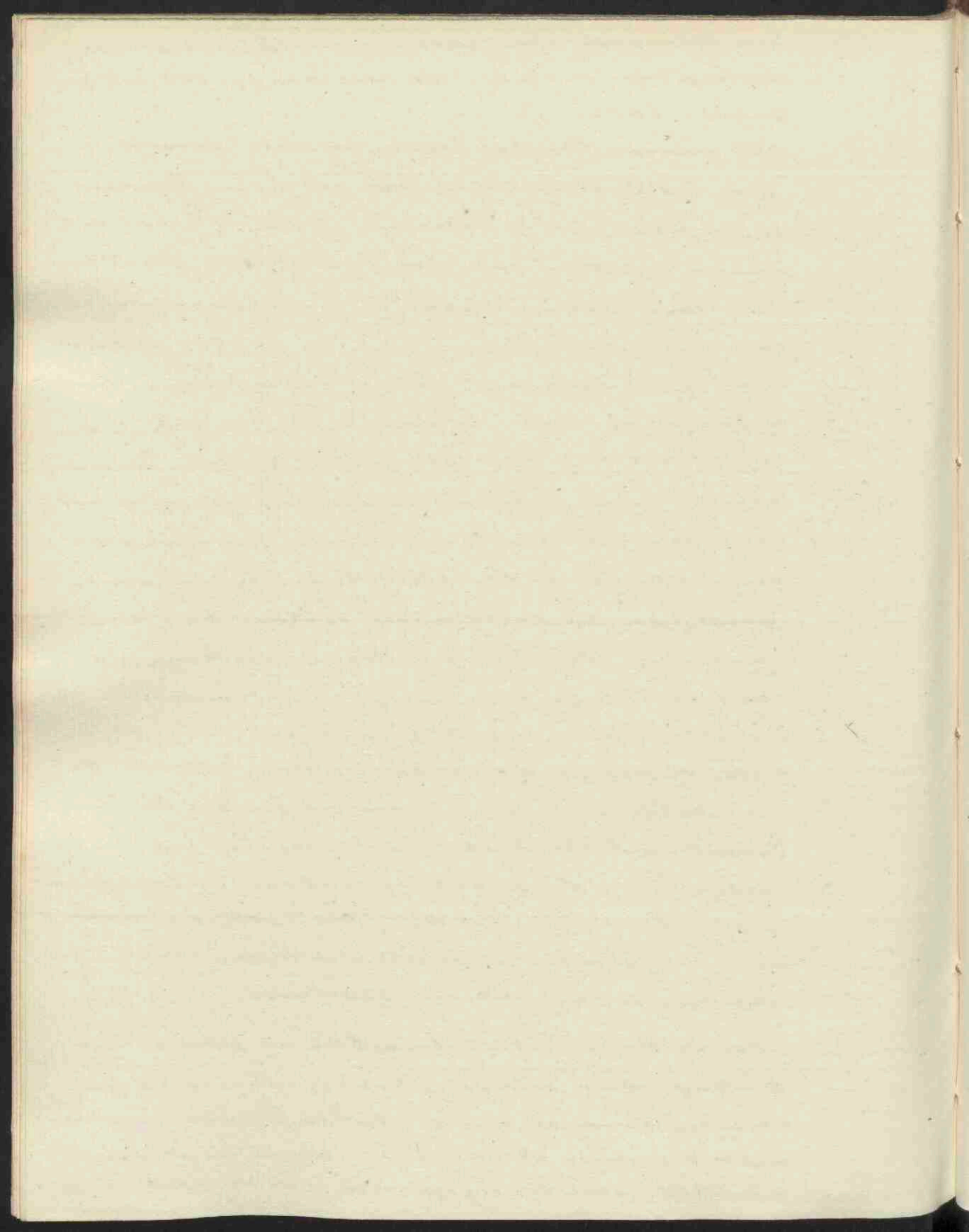
Van de oude Citadel, die in 1544 geslegt werd,
staas nog enige muren, die men nu bezig
is grooten deels op te ruinen. By deze gees-
genheid komen nog andere ruines meer
bleef, die gedeeltelyk, als merkwaardige over-
blyfsel, bewaard wurden. Deze Citadel naas
de plaats in, waar de eerste Abdij van Sint
Bavo gestaan had, welke in 606 een tempel van
Mercurius verrangen had. Men treffe dus hier ge-
welen, muren en andere resten uit zeer verschill-
ende tyden aan en voor de historie van de kunst

zeer belangrijk. Men mist ons een klein verspreiding van ontboden die men van tyd tot tyd gaanderen had.

De nieuwe Citadelle hebben wy niet bezocht. Van het Dijk was men bezig een nieuw Entrepot op een groot plan te bouwen. Gend is thans vol, komen zeekanaal door het kanaal van Jos Henzen. Eene nieuwe straat, de Yzerenwegstraat, maar over een nieuwe Yzeren brug, die in 1843 voltooid is, naar den Spuarmap. Het is ontwyfelbaar dat de handel en meer nog de fabrieken van Gend door de ammenteling van 1830 geleden hebben. Evenwel tekyne andere omstandigheden zou stief op de maast te merken; althans uit het interlyk voor, komen der stad en de vele schone gebouwen en inruytingen, die voortdruend opryzen kan men aannemen, dat hier geen staat van Kynning heertse. De taeneming van Prieder, en Klenzert is waarschylyk de gewygtigste verandering, welke de ammenteling heeft te maey gebrast. Op het geluat, in de handing der yeartelyken, die men overal aantreft, drukt niet het gevaal uit van de overwinning die zy behaald hebben. Zy beschouwen niet als heeren van het land, Het wylt it er voor hen; wy ryen er om te heerschen en te ganiaten. Men niet in Gend ook veel beschaast.

Van de Universiteit des wchten wy giffaren het Buitengewoon schone gebouw, dat nu op de hoer, narygen bemaast van de stichting onder de neren nyde regering. Hedon gingen wy in de Academi, Icke Bibliothek, die geplaatst is in de kerck der ge...

130
increms Benedictiner-abbey. Zy kwam my voor
beter georbant te zyn dan dit gewoonlyke hee ge-
val is. En was een goede wetenschappelyke ca-
tulagus die open lag voor het publicist, dat de
gelyke taegelaten waren, en dat hier naar hants
natporen en lezen.

Gené is berocme voor de schoone blaemen, die
er getweekt worden; eenige tuinen zyn voor
de liefhebbers van den tuinbouw byzonder merk-
waardig. Om ons van deze een voorstelling te
kunnen maken, bezochten wy, op aanderending,
den tuin van den blaemist van Gote. Wy
vonden er zeer schoone troekken, yels deus-
men, die in den handel gezocht worden, waar,
ander ons vooral blompflanzen en insperachte
dablas in het vry vielen. Ik kan te weinig kan-
nen om over de reetraamheid van eenige an-
dere planten te verbeelen.

Wy konden slechts kort wandelen in de vooft,
naande Campone, een fooragen aanlop nabij het
kanaal of Brugge.

Ik behaef na dit vluftig overzigt niet her-
by te rueren, dat ont het innerlyke en intely-
ke van Gené goed bevalleu heeft; - om er ont te
verbeelen Gené een langer verbyf noodwendig
zyn.

Na het eten gingen wy met den steomwafel
naar Antwerpen. Hier vonden wy de herbergen
zoo val, dat het sekeu als of wy geen nachtkemer
het zonden bekomen. Eindeligh vonden wy wyf

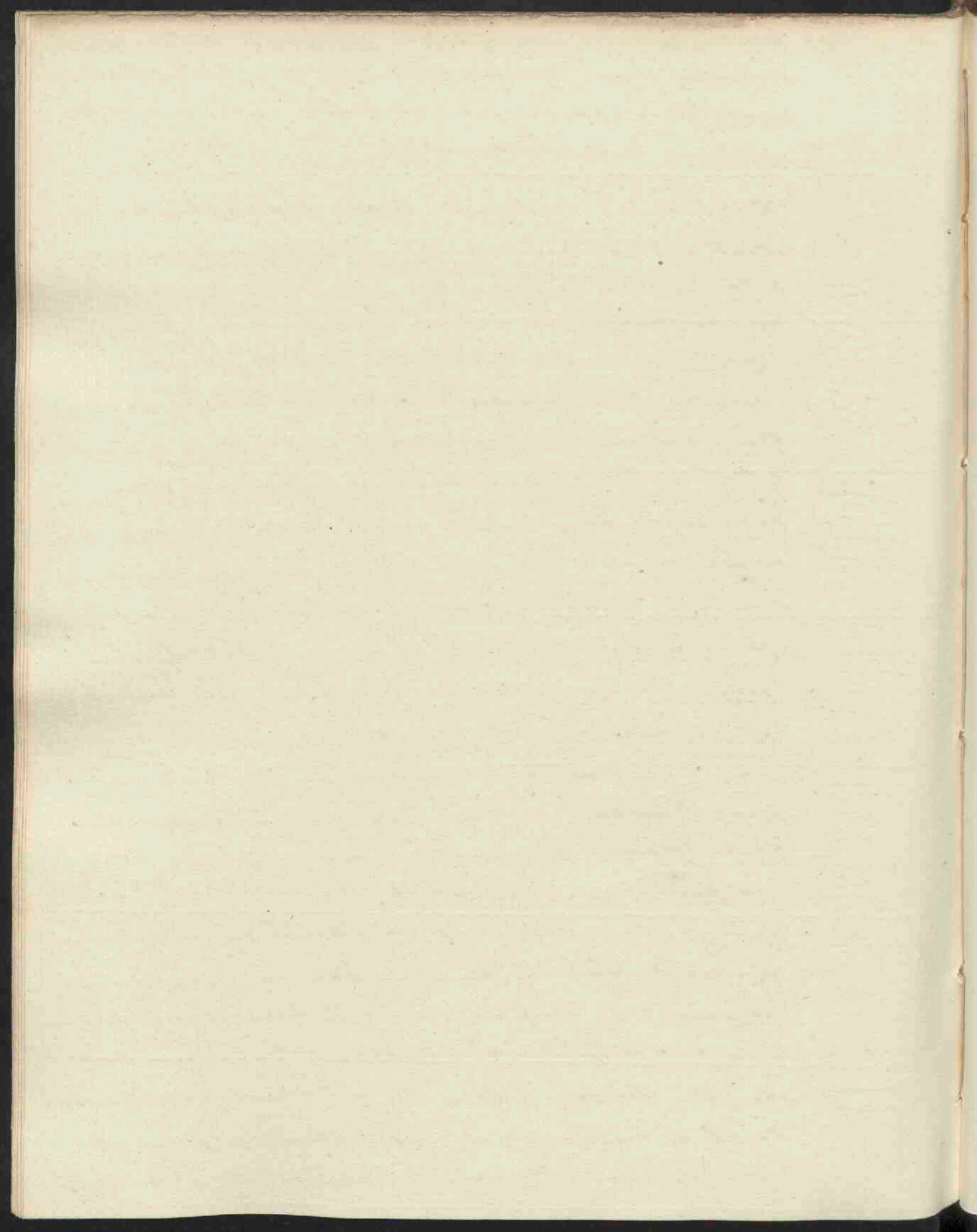

In 1559 werd deze kerk, op verzoek van Philip
Cops II. tot cathedrale verheven. In 1802 werd hier
bisdum Antwerpen vernietigd; doch de secretaris van
cathedrale heeft de kerk behouden.

Geerts van Londen maakte het banken. Deymont
met ver wonderlyke kunst.

131
plaats in een klein hotel genaamd du Temple
in een enge straat dicht by den Grand Lèbre,
rent. Wy waren zeer verbaasd en ook over het
onthaal zeer voldaan.

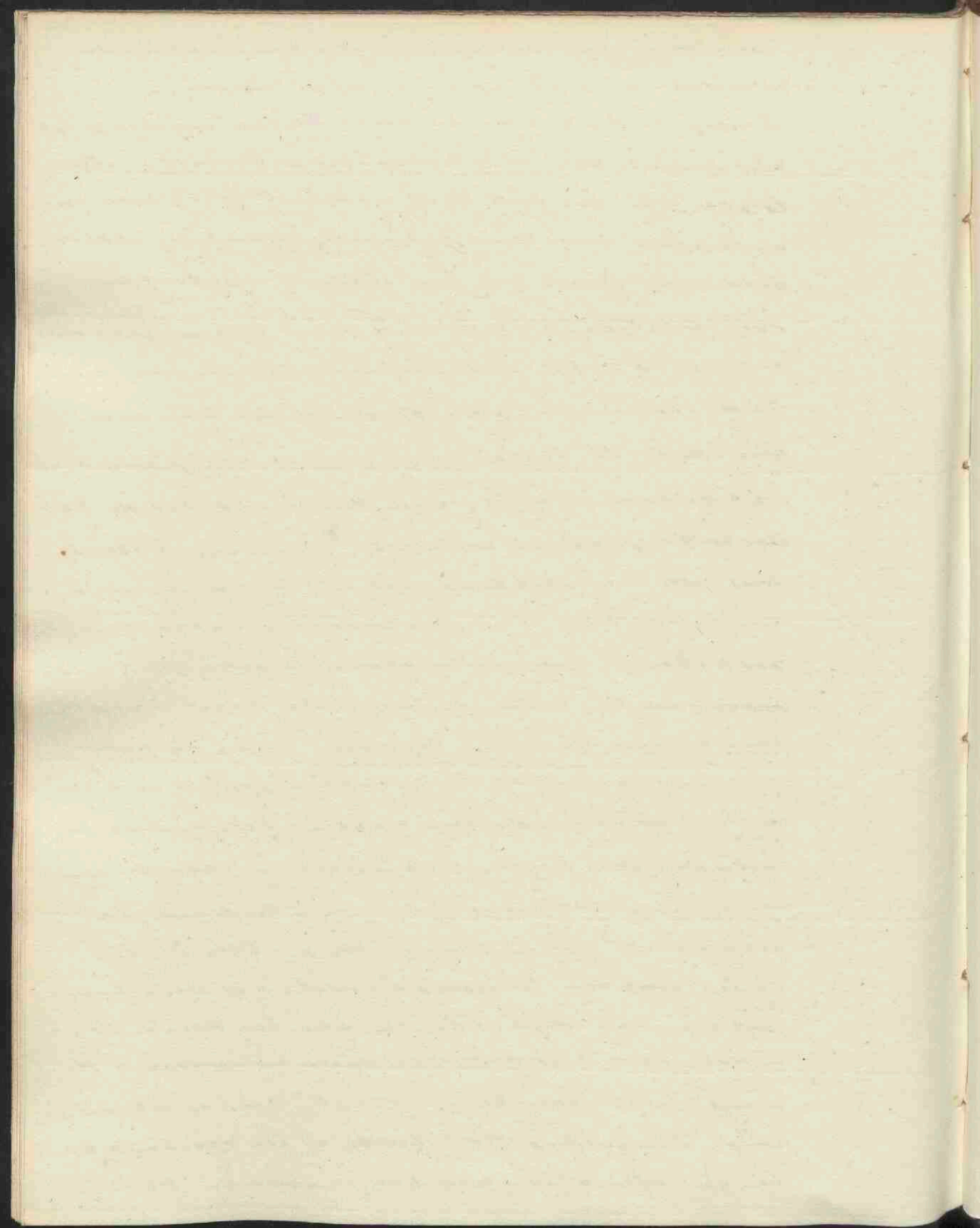
Zaterdag. 13 Septemb. Deseu dag hebben wy de
steed, om het vanaamthe van Antwerpen te zien.
de kathedraal is steed, het meer belangerwaardig,
men ziet haar steed, met menne bewondering. Wy
lieten ons ditmaal oprechtelyk de byzonderheden aan-
wyzen, en doen werden ook eenige schilderijen ont-
dekt, die gewoonlyk bedekt zyn. Van dit alles
behoef ik geene aanteekening te houden, hetgeen
ook heel te lang zoudde zyn. Er is heel gaer om
in dese kerk met alleen het aantwoorde goed in
staand te houden, maar zelfs heel dat verlorene
was te herstellen. Men behaant wy dikwyls zeer
wezen kerke, die in de Francke ornamentalen
mannen weggewaard, schilderijen, houten bywerk-
en. Men wees ons schilderijen die anlange in
de kerk van een der ziele waren verongesom-
den. Menne bywerk, maar in onder tye, en
met gelyke ornamenten, wordet met heel
kunst overbragt, op het choor, dat verfraayd
der ziele van de kanonikken en andere voor-
werpen. Behalve de zeer beruemde schilds-
ryen trout wyre belangerwaardig: Antonius door
Kunsto, Lazarus door Otto Remius, een Christus,
kopte op marmer. De gedenktekenen van Mo.,
netus en van Plantyn. Schilderwerk van van

Bruce stelt Cas-reliefs voor, en doet, vult hem
de uitwerking af, af zij verheven, waren.

Buiten de kerk aan den ruwen Larenweg het graf
schrijft van den merkwaardigen Quinten Met-
tyz, en aan een put in de nabijheid waar men ont-
gervend door hem gebouwd; terwijl zij elders
goede schilderijen van hem hebben aangetroffen.

De Sint Jacobus kerk is een fraai getuigt gebouwd
en heeft benadrukt de meeste voorwerpen van kunst
na de cathedrale. Men bespant ook hier veel
opmer voor de Bewaaring en vernieuwing van alles
wat de kerk verliest; men leidt ons dat de pas-
ter zelf zijn eigene inkomsten daaronder besteedt.
Men heeft hier blybaas veel van de kunst, en
men heeft zelf, terug van madone ontworpen, die
zoo dikwijls door smakelose versieringen onder
monumentale bedruken heeft. De kapel waar Ric-
cious en zyne familie begraven liggen, en op een
schildery van koning voorgesteld zijn, moet in de eer-
ste plaats de belangstelling hebben. Nieuw andere fa-
miliekapellen pryken met beelden en schilderijen
van groote kunstwaarde; - ook ziet men hier
gethilderde glazen door de Vor en Otto Konink.
Op het graf van Cornelis Lantschot is een schone
stuk van van Dyk: Christus aan het kruis. Er was
in deze kerk veel dat een edele en verhevene them-
ing moest bevorderen; daarbij moet er teken ge-
rang. Zonderling staat hierby af het opschrift be-
ren een afdruk, met het jaartal 1656;

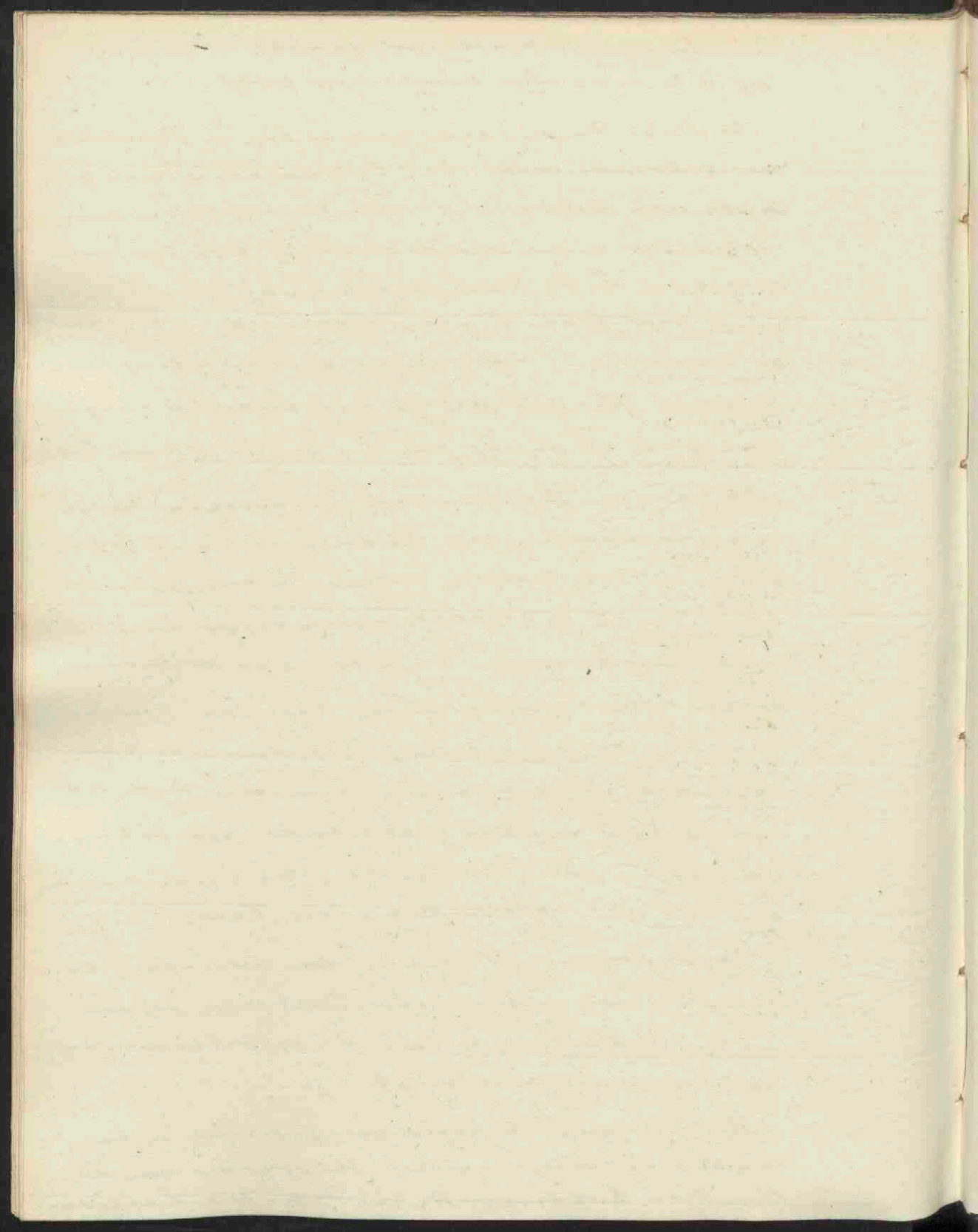
Men twint den hemel met geweld
 of is te koop met kracht van geld.

De Sint. Paulus-kerk, vroeger van de Praetoria-
 nen of Dominicanen. Een Calvarienberg met groo-
 te plumpse beelden is aan de ingang dezer kerk,
 en links, als gewaantigt, de uopreeping van het groene
 veld uit. In de kerk, die evenwijdig schoon is
 vindt men fraai houten beeldenwerk, en zeer gaa-
 se schilderyen; onder andere een gestelting van
 Rubens. Het groote schildery boven den hoofd-
 altaar, de afneming van het kruis, is van Cels.

De zeventien Jesuitenkerk, die oorspronkelgelyk
 naar de plannen van Rubens gebouwd (1614-
 1621); in 1718 door den stekren getruppen en ver-
 brand; nu ser op deryelfde wys ingerigt werd; -
 vertoont hetzelfde karakter dat de Jesuiten-
 kerken neelal andersheid. Overladen praecht,
 marmar en verguldsel; alce, naar een zeer
 elegante zaal; doch weinig naar een kerk. Dit
 neemt niet weg dat er versterken zeer schoone
 schilderyen gevonden werden; wy zagen daaron-
 der uit een presentatie van Cels.

Het Stadhuis, de Beurs, den wionnen schone-
 berg en neel andere gebouwen verpandden
 my ont uitwendig te zien. Toverelustvoeringen
 hadden er nog niet plaats.

Het Museum herzag ik met genoegen, en vond er
 in de schilderyen en andere kunstsaken van den
 heer van Erckow. Hy had byzondere liefhebde.

my in andere kunst, en daarvoor is myne vername
 luy zeer belangryk. Daar by een ryk man was,
 en geen kinderen had, heeft hy, zoo my dunkt,
 zeer veel gedaan door myn kabinet aan het Aan-
 leen te vermitsen, waardoor het in mynen blyfs.

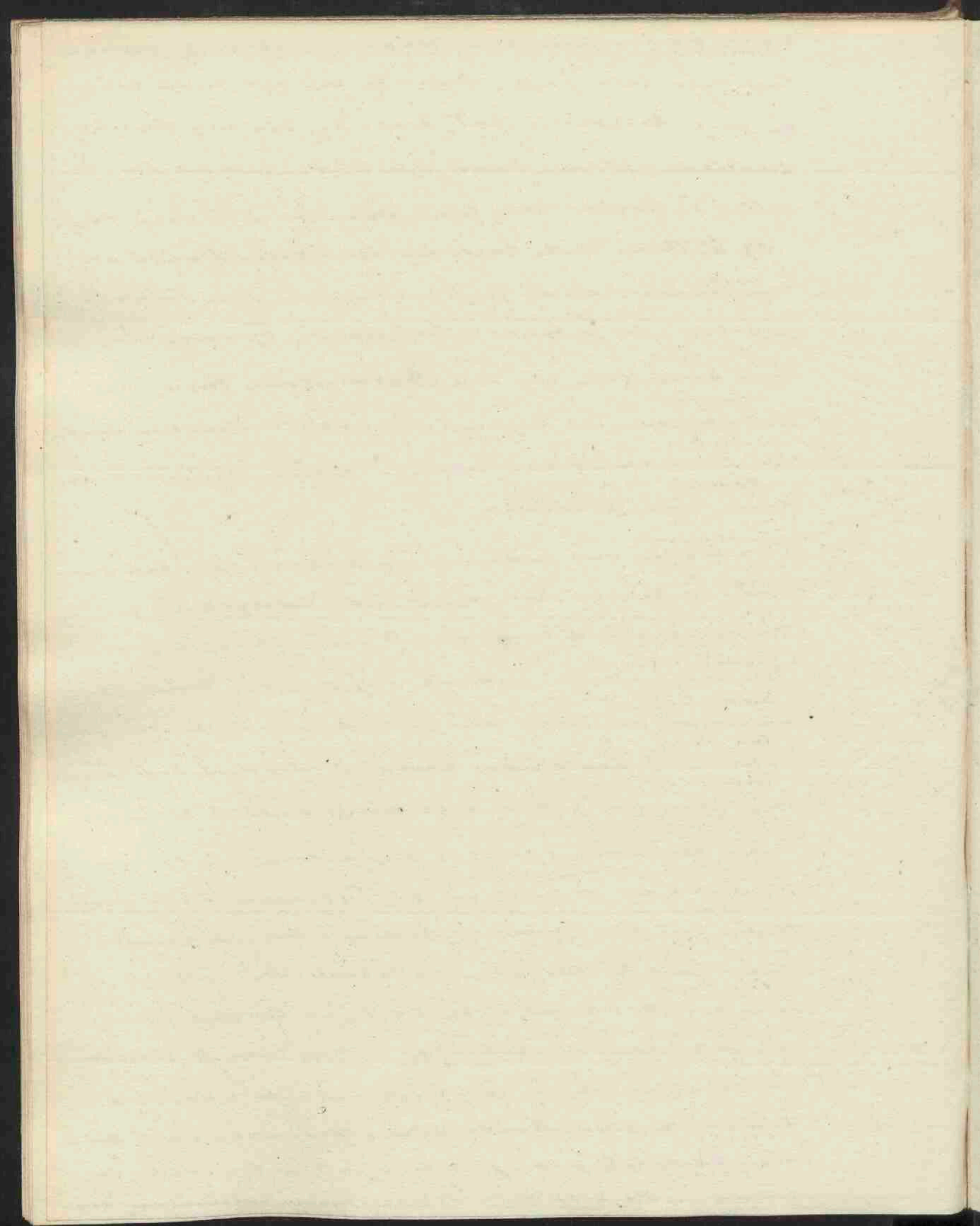
Op de Place Verte zagen wy het groene standbeeld
 van Rubens door Geefs ontworpen en te Soraing
 gegoten; het is byna te kolossaal. Op onze wandel-
 luy bezochten wy den Botanischen Tuin, dien
 Antwerpen aan Koning Leopold te danken heeft.
 Men heeft ons een nieuwe ziekenhuis aangeaan
 door hem gesticht.

Wy hebben ons onderschap getracht in een biichnes
 naby de beurs. De netheid, orde, behaagheid, en
 het zeer goede beer en bier T veldelen ons zeer.

Wy aten aan de publieke tafel in den Grand Ca-
 baret, die niet zeer volryk was en buiten ons
 geheel uit Engelenken bestond, die zeer behaagde
 en jagers ont geheel niet versphonden waren.

Tot herinnering moet ik nog optekenen dat wy
 de daken, de gebouwen der Entrepots en de innig-
 tingen van den spoorweg, datterend van de gemeen-
 schap met Keulen, bezocht hebben. Dit alles is op
 een groote schaal, en tuit tehynt het nog niet in
 omvangrykheid der behaagde, indien men de groote
 aanvragen uit een merkelyk hoerover naar het
 binneste van Duitschland verwaanen wil. Het is
 een hachelijke papuy; want indien ten slulle de
 verwaanen tuit op de verwaanen blynen geschieden, zoo

als in de daad niet onwaarschijnlijk is, dan
kooft men hier onmetelike kotten gemaakt, die
jaar vruchten kunnen opleveren.

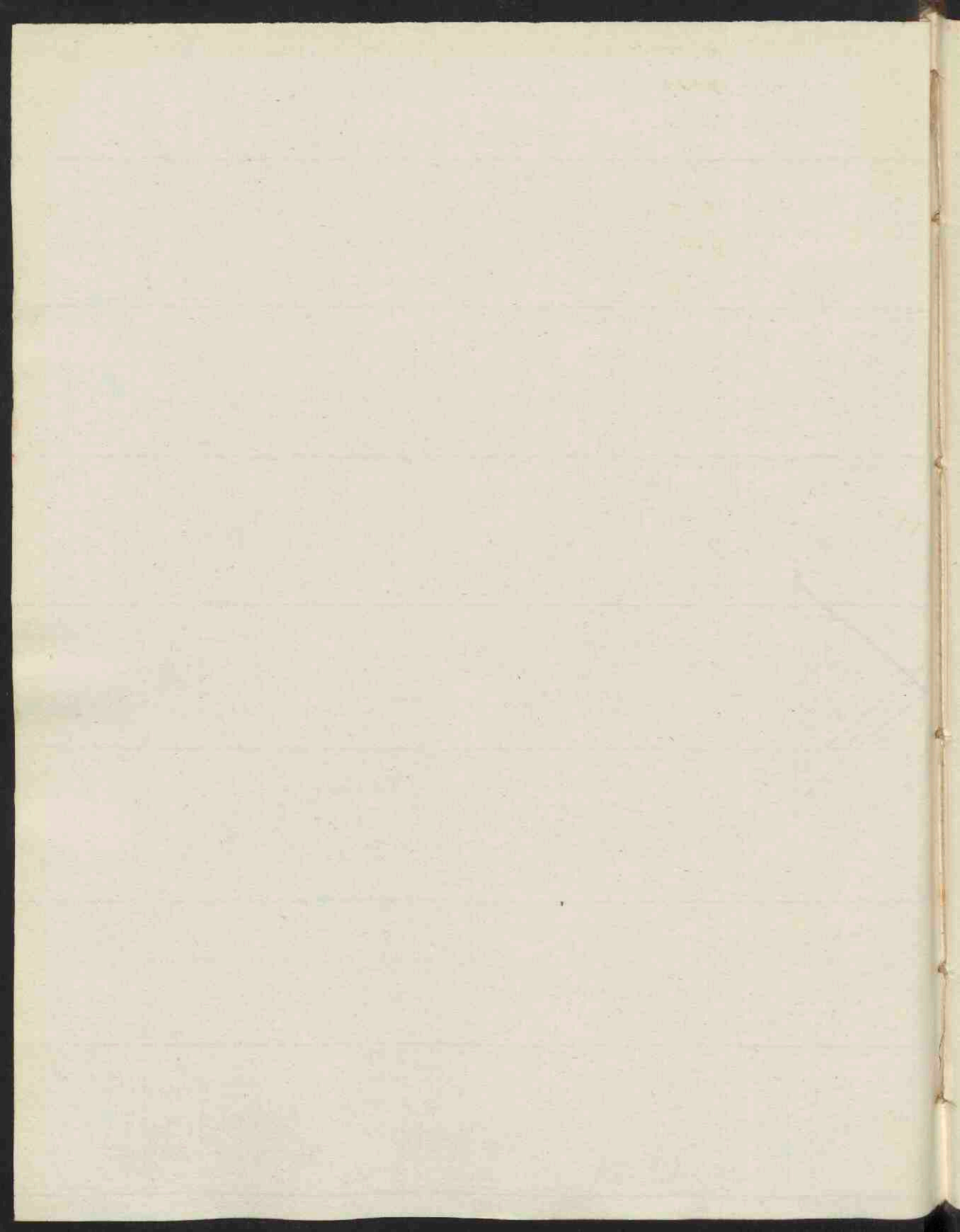
Het voorbeeld van een mislukte onderneming
lag hier voor aller oogen, namelijk de zeer groo-
te Steamboat, "the British Queen", door de Brit-
tische regering gebouwt, met bestemming om
eene gerogelde vaart tusschen Antwerpen en
New York Amerika door te stellen. Deze boot is
afgekeurd, zal spoedig voor sloping verkocht
worden, en men zal eene zeer beduidende som
daarby verspeeld hebben.

Van de Schelde moest men ont de plaats, waar
de boot van New York gelopen had. By de
Citadel konden wy vernemen van de byscheiden
heden der belegering. Inwendig mag men niet
wandelen. Men stelt zich de toestand en finis-
ten voor als men de punten welke bezet, ont-
kerd by wy de herinnering nevenschijps aan
gebeurtenissen, die voor ons land zulke nood-
drige gevolgen hebben gehad.

Wy hebben in Antwerpen veel landweers
zied gezien, zy kwamen bysunder uit Duitsch-
land om zich hier in te schepen.

Er werd hier niet gebadelt.

Zondag 14 September tye wy met de Steamboat
naar Rotterdam. De heer Servans uit Land was
onder de reizgenoten die met wien ik het meest
kennis maakte; met de overige, waaronder twee

Franche familie waren, hadden wy weinig
 gesprek. In Rotterdam werden wy door de
 vrienden Schadee en Mees opgemacht, en
 wy brachten de twee volgende dagen met hen
 door. Afscheid bleef in Rotterdam en ik
 ging met myne vrouw maandag 17 Sept.
 terug naar Utrecht.

a 2727*

